

Preot Profesor ENE BRANIȘTE

Cuvântări și Predici

**Carte publicată cu binecuvântarea
Preafericitului Părinte
DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române**

**BASILICA
București – 2014**

Redactor:

Andrei Hlandan

Tehnoredactare și copertă:

Constantina Cristea

Ilustrația copertei: Fragment din mozaicul de pe frontispiciul
Palatului Patriarhiei Române

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BRANIȘTE, ENE

Cuvântări și predici / pr. prof. dr. Ene Braniște. –
București : Basilica, 2014

ISBN 978-606-8495-70-5

252

© Editura BASILICA - 2014

ISBN 978-606-8495-70-5

www.editurapatriarhiei.ro

editura@patriarhia.ro

Părintele profesor Ene Braniște – Un mare dascăl al teologiei românești – *

Cu multă bucurie salutăm pe toți participanții la lucrările Simpozionului dedicat comemorării unui secol de la nașterea Părintelui Profesor Ene Braniște (12 octombrie 1913), organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București.

Pentru a doua oară în această toamnă, Facultatea de Teologie din București îmbracă haine de sărbătoare, de această dată pentru a comemora un alt profesor ce aparține generației de aur a teologiei românești, și anume Părintele Ene Braniște (1913-1984), după ce în zilele de 2-5 octombrie 2013 a fost comemorat Părintele Dumitru Stăniloae.

Acest simpozion, intitulat „Părintele Ene Braniște - 100 de ani de la naștere”, se constituie într-un act de aducere aminte și de omagiere a memoriei acestui vrednic slujitor al Bisericii noastre, și își propune să evidențieze actualitatea teologiei sale, vocația, erudiția și profunzimea scrierilor, pentru care este considerat unul dintre cei mai de seamă teologi liturgici ai Ortodoxiei românești.

Vreme de 45 de ani, Pr. Prof. Dr. Ene Braniște s-a ostentat cu predarea *Teologiei Liturgice, a Teologiei Pastorale și Artei creștine*, mai întâi ca asistent, la Facultatea de Teologie a

* Cuvântul Preafericitului Părinte † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la deschiderea Simpozionului omagial „Părintele Ene Braniște - 100 de ani de la naștere”, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”, București, 10 octombrie 2013.

Universității din București, între anii 1938-1950, apoi în calitate de conferențiar, din 1 aprilie 1950 până în 15 octombrie 1950, și profesor, din 1950 până în 1 octombrie 1982, când s-a pensionat, la limită de vârstă, de la fostul Institut Teologic Universitar din București, astăzi Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” a Universității din București.

Dedicat cu multă abnegație, în toată activitatea sa de profesorat, acestui mănunchi de științe teologice: Liturgică, Pastorală și Artă creștină, Părintele Ene Braniște s-a străduit să arate că întreaga slujire liturgică este izvor de sfințire, de comuniune și cultură, de continuitate și unitate ortodoxă creștină.

De altfel și scrisul său teologic s-a desfășurat tot în slujba acestor trei discipline, determinându-l să devină un foarte bun specialist, îndeosebi în domeniul Teologiei liturgice, *inima vieții spirituale a Bisericii Ortodoxe*.

Argeșean de origine, fiu de învățător, născut la 12 octombrie 1913, Părintele Ene Braniște a urmat, după școala generală, cursurile Seminarului Teologic din Curtea de Argeș, între anii 1925-1933, ale Facultății de Teologie a Universității din București, între anii 1933-1937, și pe cele de doctorat, obținând titlul de doctor în teologie în anul 1943, cu teza de doctorat „*Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila*”, sub îndrumarea marelui profesor Petre Vintilescu.

În anul 1938 a fost numit asistent la Facultatea de Teologie a Universității din București, trecând apoi prin toate treptele universitare, până la cea de profesor conducător de doctorat, și a activat, din anul 1950 până în anul 1982, la Institutul Teologic Universitar din București.

În perioada 1 ianuarie 1970 – 10 iulie 1971 a îndeplinit funcția de prorector al Institutului Teologic Universitar din București, iar în perioada 15 decembrie 1980 – 1 octombrie 1982 pe cea de rector al aceluiași Institut, conducând cu multă competență și demnitate această instituție de înaltă cultură teologică.

La 26 octombrie 1940 a fost hirotonit diacon, iar la 15 mai 1950 preot, pe seama Paraclisului „Sfânta Ecaterina” al Institutului Teologic, unde a slujit până la pensionare.

Părintele Ene Braniște a îndeplinit și funcții în administrația patriarhală. A fost vicepreședinte al *Comisiei de Pictură a Patriarhiei Române* (1968-1983), membru în *Comitetul tehnic al Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române*, precum și membru al *Adunării Eparhiale* și al *Consiliului Eparhial* al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Totodată, a fost îndrumător de redacție la revista *Studii Teologice*, membru în *Comisia de editare a colecției „Părinți și scriitori bisericești”* și în *Comisia pentru uniformizarea cântărilor bisericești*.

Ca profesor de teologie, Părintele Prof. Ene Braniște a reprezentat Biserica Ortodoxă Română peste hotare: în Anglia, Germania, Armenia, Franța, Grecia, Elveția și Austria, făcând parte din delegații oficiale sau participând personal la diferite conferințe, congrese, simpozioane sau dialoguri teologice, unde a făcut dovada profunde sale pregătiri teologice, a disponibilității spre dialog cu alte confesiuni creștine, dar mai ales o cunoaștere temeinică și în detaliu a bogăției de simboluri a istoriei și spiritualității teologiei liturgice ortodoxe, pe care a slujit-o pretutindeni cu o competență și pricepere admirabile.

Timp de patru decenii și jumătate a desfășurat o deosebită activitate didactică, formând multe generații de teologi. A manifestat exigență, sobrietate și noblețe și a oferit sprijin în afirmarea tinerilor teologi.

A desfășurat o imensă muncă de cercetare științifică, atestată de impresionantul număr de lucrări publicate. Dintre acestea, cele mai cunoscute sunt: *Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila* (teza de doctorat), publicată în anul 1943, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii de Nicolae Cabasila* (traducere din limba greacă), 1946; *Tipic bisericesc*, 1976 – în colaborare; *Liturgica teoretică. Manual pentru seminarele*

teologice, 1978 – în colaborare; *Liturgica specială pentru institutele teologice*, 1980; *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, 1985; *Cântările Penticostarului*, 1980 – în colaborare; *Anastasimatarul uniformizat, Utrenierul sau Cântările Utreniei de Duminică ale celor opt glasuri bisericești*, 1954 – în colaborare.

Toate aceste lucrări au cunoscut mai multe ediții până în prezent, iar manualele sale de liturgică pentru seminarii sau facultate sunt temeinice și sistematice, expuse într-o frumoasă limbă literară, actuale și normative pentru timpul nostru.

Pentru *Teologie Pastorală*, cursul său a rămas nepublicat, deși o bună parte din prelegeri au văzut lumina tiparului.

În afară de aceste cursuri, Părintele Ene Braniște a publicat un număr de 76 de studii de Liturgică, 17 studii de Pastorală, 40 de predici și cuvântări, 26 de studii și articole cu un conținut variat (omiletic, catehetic, de literatură patristică, muzică bisericească, manuale de religie), 29 de cuvântări, cronici, note, reportaje, prefețe, 89 de recenzii și note bibliografice, 7 studii și conferințe tipărite în străinătate.

Activitatea științifică de cercetare a Părintelui Ene Braniște îmbrățișează toate laturile și aspectele care țin de specialitate și de nevoile slujitorilor și credincioșilor.

Uniformizarea cultului divin, combaterea inovațiilor, reflectarea evenimentelor importante din viața Bisericii noastre, probleme liturgice de interes general pentru Ortodoxie, cultul liturgic al celorlalte Biserici și confesiuni creștine, uniformizarea calendarului, a datei Paștelui, postul bisericesc și altele, au fost teme majore în scrisul său.

Diortosirea cărților de cult a fost o altă parte a preocupărilor sale, revizuiind, după textele originale, mai multe cărți de slujbă tipărite la București: *Catavasierul* (1959), *Penticostarul* (1973), *Octoiul Mare* (1975), precum și ediția *Liturghierului* din anul 1980.

Studiile și lucrările elaborate de Părintele Prof. Ene Braniște, pe lângă valoarea științifică, prezintă un mare

interes practic. Aceste studii se disting prin acrvia metodei de lucru, prin temeinicia și seriozitatea informațiilor și a documentării, prin logica, limpezimea și cursivitatea expunerii, prin grija pentru corectitudinea și frumusețea formei stilistice și verbale.

Pe Părintele Ene Braniște l-am cunoscut personal în anii studiilor de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București (1974-1976). Era, în același timp, competent și exigent, academic și pastoral, bun patriot și deschis spre universal.

Părintele Ene Braniște era un profesor erudit și un bun liturg, slujind la Sfântul Altar cu evlavie și solemnitate, trăind prezența misterului divin în mijlocul poporului dreptcredincios. Nu a avut copii, dar a format mulți ucenici care au devenit ierarhi, profesori sau buni preoți de parohie, știind să pună în evidență profunzimea teologică și frumusețea spirituală pe care le conține viața liturgică ortodoxă.

Bun cunoscător al limbilor clasice (greaca și latina) și al câtorva limbi moderne (franceza, germana și italiana), Părintele Ene Braniște aduce, prin scrisul său, o vastă și solidă contribuție la dezvoltarea disciplinelor teologice Liturgică, Pastorală și Artă creștină. El rămâne peste timp un mare dascăl al teologiei românești.

Felicităm pe toți organizatorii simpozionului și binecuvântăm pe toți participanții luminați de cultivarea recunoștinței față de darurile lui Dumnezeu revărsate în oameni și cultivate de aceștia spre binele Bisericii.

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Cuvântări

Însemnătatea Sfintei Liturghii pentru viața creștină*

(Material catehetic și omiletic pentru
explicarea Sfintei Liturghii)

1. Ce valoare și însemnătate are slujba Sfintei Liturghii pentru viața creștinului în comparație cu celelalte sfinte slujbe ?

Sfânta Liturghie, slujba jertfei creștine, este cea mai însemnată dintre toate slujbele sfinte ale Bisericii noastre. Așa precum jertfa de pe cruce a Mântuitorului a fost punctul culminant al lucrării Mântuitorului în lume și totodată faptul cel mai de căpetenie din istoria sfântă a mântuirii, tot așa și Sfânta Liturghie care înnoiește și înveșnicește pe pământ acea jertfă, este centrul, încoronarea și desăvârșirea tuturor celorlalte slujbe sfinte prin care aducem laudă și mulțumire lui Dumnezeu.

Ea este totodată și singura slujbă creștină întemeiată de Mântuitorul Însuși. Toate celelalte slujbe care se săvârșesc înaintea ei, ca Vecernia și Utrenia, sunt ca un fel de pregătiri pentru Sfânta Liturghie. În ele aducem lui Dumnezeu numai rugăciune de cerere, ori laudă, mulțumire și slăvire; pe când în Sfânta Liturghie Îi aducem, pe lângă acestea, ceva mai mult. Îi aducem jertfă, care este cea mai înaltă formă de cinstire și preamărire a lui Dumnezeu. Ori, valoarea, prețul sau

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, X (1951), 1-3, pp. 33-36.

vrednicia acestei jertfe este neîntrecută, dacă avem în vedere că Cel ce se jertfește în ea este Hristos Însuși, Arhiereul desăvârșit, „sfânt, fără de răutate, fără de pată, osebit de cei păcătoși și fiind mai presus decât cerurile” (Evrei 7, 26) și că darul nostru de jertfă este tot ce s-ar putea aduce mai de preț lui Dumnezeu: Însuși Trupul și Sângele neprihănit și neprețuit al Fiului Său, adică tot ce a creat Dumnezeu mai sfânt, mai curat și desăvârșit, singurul dar vrednic de măreția și sfințenia lui Dumnezeu.

De aceea precum zicea Sfântul Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului, nu este altceva mai de folos nouă și mai iubit de Dumnezeu, ca jertfa aceasta, pentru că este lucrarea Lui (a Mântuitorului) și înnoirea oamenilor și părtășie a Lui cu noi.

Deci mai presus decât toată rugăciunea și lauda, se cade a ne îngriji de lucrarea aceasta a Liturghiei, căci pentru ea este toată rugăciunea și de cele mai multe ori în zilele vieții noastre pe ea să o săvârșim¹.

2. Ce folos și câștig sufletesc avem luând parte la Sfânta Liturghie ?

Rânduiala Sfintei Liturghii este, pentru cine o urmărește, cu luare aminte și cunoaște înțelesul ei, o adevărată școală de învățătură creștină, o bogată comoară de învățăminte, la îndemână și pe înțelesul tuturor. În ea creștinul găsește învățătura de credință a Bisericii, fie sub forma prescurtată a Crezului, fie în cuvintele cântărilor și ale rugăciunilor din care e alcătuită această rânduială. Găsim apoi părți din Sfânta Scriptură, în citirile din Apostol și din Sfânta Evanghelie, în nenumăratele versete și cuvinte din Biblie presărate din belșug în rugăciunile și cântările sfinte, precum și în tâlcuirile Sfinților Părinți din Cazanii sau în predica rostită de preot.

¹ SF. SIMEON AL TESALONICULUI, *Despre preoție*, trad. cu titlul *Tratat asupra tuturor dogmelor credinței ortodoxe*, București, 1865, p. 353.

Dar, mai presus de orice, găsim în rânduiala Sfintei Liturghii însăși istoria sfântă a mântuirii noastre, închipuită prin semnele văzute, care alcătuiesc sfânta slujbă. Toate cele ce se săvârșesc, se cântă și se rostesc în timpul Sfintei Liturghii ne duc cu gândul la Hristos Domnul, pentru că în ele îl vedem închipuit pe El și întreaga Lui lucrare mântuitoare. Luând deci parte la Sfânta Liturghie, petrecem împreună cu Iisus, ascultăm glasul Lui, suntem aproape de El, iar dacă ne și împărtășim, ne unim cu El; El petrece între noi și noi întru El (cf. Ioan 6, 56).

3. Cum se explică puterea deosebită a rugăciunilor făcute în timpul Sfintei Liturghii?

Apropierea de Domnul care e de față cu trupul pe Sfânta Masă, ne dă putere și nădejde nebănuite, așa cum dădea Sfinților Apostoli și Ucenici, după Înviere. El se roagă împreună cu noi, El însuși mijlocește pentru noi în fața lui Dumnezeu Tatăl, ducându-l rugăciunile, cererile, durerile și dorințele noastre și rugându-se pentru împlinirea lor (cf. Ioan 16, 23, 26; cf. Efeseni 2, 18); cf. 1 Timotei 2, 5). Odată cu El se roagă pentru noi și Sfinții, a căror pomenire și laudă o facem, ale căror mijlociri le cerem de atâtea ori în cadrul Sfintei Liturghii.

Contopite astfel în rugăciunile Bisericii sau obștii și unite cu rugăciunea lui Iisus, rugăciunile fiecăruia dintre noi capătă o valoare și o putere pe care nu o au singure, ca un ban de aramă aruncat într-un vas cu aur topit.

„Credem că vor dobândi cel mai mare folos sufletele pentru care facem rugăciune la jertfa sfântă și prea înfricoșată ce este pusă înaintea” zicea Sfântul Chiril, arhiepiscopul cetății sfinte a Ierusalimului, din veacul al patrulea². Iar un renumit

² SF. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheza a V-a mistagogică*, în coll. *Izvoarele Ortodoxiei*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, vol. II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1943, p. 571.

tâlcuitor al Sfintei Liturghii, Sf. Nicolae Cabasila, din veacul XIV-lea, adăuga că „nu se mai află o altă formă de rugăciune care să poată atât de mult și care să ne dea nădejdi mai tari, ca cea adusă prin această înfricoșată jertfă, care a curățit în dar, păcatele și fărădelegile lumii”³.

4. Săvârșirea Sfintei Liturghii este folositoare doar celor vii?

Nu numai celor vii, ci și celor morți pe care îi pomenim și pentru care ne rugăm, este folositoare Sfânta Liturghie, căci jertfa se aduce și pentru ei. „Încă aducem Ție această jertfă [...] pentru cei adormiți întru credință [...]”, așa se roagă preotul în taină după sfințirea și prefacerea Darurilor. Cei răposați se împărtășesc și ei, la fel cu noi din roadele binecuvântate ale Sfintei Liturghii, căci și lor le dă Hristos, prin Sângele Său, iertarea de păcate și nădejdea Învierii pentru viața de veci. Despre aceasta ne încredințează toți sfinții Părinți și marii Dascăli ai Bisericii⁴. „Când slujește Sfânta Liturghie preotul cinstește pe Dumnezeu, veselește pe îngeri, zidește Biserica, mijlocește ajutor viilor, odihnește morților, iar pe sine se face părtaș tuturor bunurilor”⁵. Cu un cuvânt el aduce lui Dumnezeu cea mai înaltă slujbă și prea-mărire, cel mai bine primit prinos de mulțumire, cea mai fierbinte și folositoare rugăciune de cerere; cinstește Patimile Domnului, face bucurie sfinților și prilejuiește oamenilor sfințire.

5. Ce urmează de aici?

A lua parte la Sfânta Liturghie e cel mai bun lucru pe care îl putem face aici pe pământ spre folosul și mântuirea sufletelor noastre. Totodată e și dovada cea mai sigură a creștinătății noastre.

³ SF. NICOLAE CABASILĂ, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, cap. 54, trad. Diac. Ene Braniște, București, 1946, p. 67.

⁴ Vezi *Mărturisirea Ortodoxă*, partea I, răspuns la întrebarea 107.

⁵ Thomas KEMPIS, *Urmarea lui Hristos*, cartea a IV-a, cap. 5, trad. G. Munteanu, Mănăstirea Neamț, 1927, pp. 363-364.

Voiești deci să slăvești și să lauzi pe Dumnezeu cum se cuvine? la parte la Sfânta Liturghie. Voiești să-l mulțumești în chipul cel mai potrivit și să-ți arăți recunoștința ta pentru binefacerile primite? Roagă-te împreună cu preotul atunci când el ne îndeamnă: „*Să mulțumim Domnului*”. Vrei să dobândești iertarea păcatelor, pentru tine și pentru ai tăi? Dă preotului un pomelnic la Sfânta Liturghie și roagă-te împreună cu el, mai ales atunci când el face mijlocire pentru toți vii și morții, după sfințirea Darurilor.

Într-un cuvânt du-te cât mai des la Sfânta Liturghie și silește-te să nu lipsești de la biserică în nici o zi de sărbătoare. Ca pildă pentru aceasta, să ai frate creștine, pe Sfinții Mucenici și pe toți creștinii din vremea de prigoane împotriva Bisericii: ei nu lipseau niciodată de la Sfânta Liturghie, cu toate că știau bine că, dacă erau prinși acolo, erau pedepsiți cu moartea. Unul din aceștia cu numele de Felix, târât în fața judecătorului pentru o asemenea vină (era în anul 303) și întrebat dacă și el fusese la slujbă, a răspuns: „Ce întrebare fără rost! Dar crezi oare că ar putea creștinii trăi fără jertfa Liturghiei, sau că Sfânta Liturghie se săvârșește fără creștini?

De aceea ne îndeamnă de pildă, Sfântul Maxim Mărturisitorul: „*Tot creștinul trebuie să se afle des în Sfânta Biserică și să nu lipsească niciodată de la Sfânta Liturghie săvârșită în ea, pentru sfinții îngeri care sunt de față și scriu de fiecare dată pe cei ce intră și se înfățișează lui Dumnezeu și care fac rugăciuni pentru ei; de asemenea pentru harul Sfântului Duh, care e în chip nevăzut pururea prezent, dar în chip deosebit mai ales în timpul sfintei Liturghii [...]. Să nu lipsim, așadar, de la Sfânta Biserică a lui Dumnezeu, care cuprinde atâtea taine ale mântuirii noastre în sfânta rânduială a dumnezeieștilor simboluri ce se săvârșesc*”⁶. Iar Sf. Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, adaugă: „*Să venim dar cu dragoste și cu*

⁶ SF. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Mystagogia*, cap. 24, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, în: *Revista Teologică*, XXXIV (1944), 11-12, pp. 347, 352.

cucernicie, de se va putea, mai mult de cât la altă rugăciune, la Liturghie în fiecare zi, căci din nimic altceva ca din aceasta nu va avea folos credinciosul”⁷.

Cine nu ia parte la Sfânta Liturghie, acela a încetat de a mai fi creștin adevărat. Legătura lui cu Hristos e întreruptă, unul ca acela s-a făcut mădular uscat, bolnav sau mort al Bisericii sau al Trupului lui Hristos (cf. *Ioan* 15, 5-6). De aceea, vechile rânduieli stabilite de Sfinții Părinți pedepseau pe cei ce lipseau de la biserică mai mult de trei Dumineci una după alta⁸. Iar dacă, frate creștine, pricini serioase te împiedică să fii de față la Sfânta Liturghie, trimite pe cineva din cei ai casei să dea o Liturghie pentru toți ai tăi, sau măcar pomelnicul și o prescură, rugând pe preot să te pomenească și să se roage pentru tine la timpul cuvenit.

⁷ Sf. SIMEON AL TESALONICULUI, *Răspuns la întrebarea* 79, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, în: *Revista Teologică*, XXXIV (1944), 11-12, p. 342.

⁸ Vezi *Canonul* 11 al Sinodului Sardica și *Canonul* 80 al Sinodului VI ecumenic.

Cum trebuie să luăm parte la Sfânta Liturghie?*

(Material catehetic și omiletic în legătură
cu explicarea Sfintei Liturghii)

1. Cum trebuie să ne pregătim pentru Sfânta Liturghie?

Când vrei să iei parte la Sfânta Liturghie, frate creștine, adu-ți aminte că biserica este „casa lui Dumnezeu”, de care se cuvine „să ne apropiem cu inimă curată, întru plinătatea credinței, curățindu-ne prin stropire inimile de orice cuget rău, și spălându-ne trupul în apă curată”, cum ne povățuiește Sf. Apostol Pavel (Evrei 10, 22). Încetează deci, din ajun, lucrul și obișnuitele îndeletniciri zilnice; spală-ți trupul și curățește-ți sufletul cu rugăciune, cu înfrânarea de la păcate și cu împăcarea inimii, alungând din ea orice ură și orice vrăjmășie (cf. Matei 5, 23-24; cf. 1 Timotei 2, 8), mai ales atunci când vrei să te și împărtășești.

Dacă poți, bine este să iei parte la slujba de seară (Vecernia). Iar a doua zi dimineața, îmbracă-te în haine curate și îngrijite de sărbătoare, dar nu cu pregătire prea multă și lux; îndeosebi femeile să lase obișnuitele podoabe și să vină cu capul acoperit (cf. 1 Corinteni 11, 5; cf. 1 Timotei 2, 9). Și pentru că, precum zice Scriptura, nu e cuviincios să ne înfățișăm înaintea Domnului cu mâinile goale (Ieșirea 23, 15), de poți, pregătește din vreme darul tău pentru Sfântul Altar: lumânări, tămâie, prinoase din roadele pământului, dar mai

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, X (1951), 4-5, pp. 20-23.

ales prescura, vinul și pomelnicul cu numele viilor și morților casei și neamului tău.

2. Când să venim la biserică?

Bun și folositor lucru este să fii de față la întreaga Liturghie, în toate Duminicile și sărbătorile. Sârguiește-te deci să fii din vreme în biserică. De poți, bine este să iei parte și la slujba dimineții (Utrenie și ceasuri), căci în timpul ei se săvârșește de fapt Proskomidia, care face parte tot din Sfânta Liturghie și atunci se cade să dăm preotului prescurile și pomelnicele. Dar de nu poți veni mai din vreme, caută, să te îndrepti spre casa Domnului cel puțin atunci când auzi clopotul sau toaca de liturghie.

Iar odată ce ai ajuns în biserică, rămâi până la sfârșit, căci numai așa te vei bucura pe deplin și de toate roadele dumnezeieștii slujbe. Cei ce nu vin la timp și pleacă din biserică înainte de sfârșitul slujbei, pe deoparte nu folosesc nimic din comoara de daruri a Liturghiei, iar pe de alta tulbură și liniștea celorlalți, precum și buna rânduială care trebuie să domnească în biserică în timpul sfintelor slujbe. Pe bună dreptate, Sf. Ioan Gură de Aur aseamănă pe unii ca aceștia cu Iuda vânzătorul, care, pentru a-și îndeplini gândul ticălos al trădării, a părăsit pe Domnul și pe Sfinții Apostoli înainte de sfârșitul Cinei celei de taină. De aceea, cei ce părăseau sfântul locaș înainte de sfârșitul Liturghiei, erau pedepsiți odinioară cu cea mai mare pedeapsă: afurisirea sau excomunicarea, adică îndepărtarea din rândul creștinilor (Canonul 9 al Sfinților Apostoli și Canonul 2 al Sinodului din Antiohia).

3. Cum trebuie să luăm parte la Sfânta Liturghie? Sau cum se cuvine să stăm și ce trebuie să facem în biserică?

Intrând în biserică, nu uita că intri într-un locaș sfințit, în casa lui Dumnezeu. Nu este deci, de prisos să știi cum

trebuie să te porți în casa lui Dumnezeu, care este „Biserica Dumnezeului Celui Viu [...]”, cum spune Sfântul Apostol Pavel (1 Timotei 3, 15).

În clipa când pășim pragul Bisericii, să lăsăm afară toate gândurile, toate grijile lumești și toate simțirile pământești. În Biserică se intră „cu credință, cu frica lui Dumnezeu și cu bună evlavie”, precum ne îndeamnă preotul să ne rugăm, în ectenia cea mare de la începutul Sfintei Liturghii. Pășind în sfântul locaș, să fim slobozi de povara grijilor de toate zilele: „toată grija cea lumească să o lepădăm”. Să ne ațintim deci gândul și inima numai spre cer și spre Dumnezeu: „Sus să avem inimile”, așa cum ne îndeamnă preotul înainte de a începe marea rugăciune în timpul căreia se aduce sfânta jertfă.

Pășește apoi ușor și fără zgomot, spre a te închina la iconostas. Dacă ai adus lumânări, aprinde-le în sfeșnic, iar dacă ai adus prescură, vin și pomelnic, dă-le preotului, prin ușa dinspre miază-noapte a Sfântului Altar.

Închină-te cu cuviință și evlavie, în fața sfintelor icoane, fără să stai prea mult îngenunchiat mai ales în fața icoanelor împărătești, pentru a îngădui și altora să-și facă rugăciunile lor și pentru ca să nu împiedici pe preot în săvârșirea slujbei (dar dacă s-a început Sfânta Liturghie, rămâi mai bine să te închini la icoane după sfârșitul slujbei).

Mergi după aceea în liniște și te așează la locul cuvenit: bărbații la dreapta, iar femeile la stânga (sau cum se obișnuiește la țară, femeile în pronaos sau în tindă, iar bărbații în sânul bisericii). Ai grijă să lași prin mijloc, loc de trecere pentru cei ce vor veni după tine și pentru sfințiții slujitori, când trebuie să cădească toată biserica. Ai grijă, de asemenea, ca locul de sub policandrul cel mare să rămână gol, pentru ca preotul să poată ieși de acolo cu Sfânta Evanghelie și cu Sfintele Daruri. Cuviiincios este, iarăși, ca stranele să rămână libere, la îndemâna celor mai în vârstă, mai neputincioși și mai osteniți ca tine, pentru ca aceștia să poată să se așeze jos în anumite momente ale slujbei.

Nu umbla și nu te mișca fără rost în biserică, ci rămâi în liniște la locul ce ți l-ai ales dintru început, pentru a nu tulbura buna rânduială din casa Domnului, căci „Dumnezeu nu e al neorânduiei, ci al păcii” (1 Corinteni 14, 33). Păstrează, tot timpul, în ținuta și înfățișarea ta trupească seriozitatea, cuviința și evlavia pe care trebuie să le avem în fața Împăratului tuturor. Nu sta tolănit sau fără luare aminte în strană, ci drept, în picioare: „*Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă cu pace să o aducem*”.

Nu vorbi și nu râde, nu scuipa și nu-ți roti ochii împrejur, ca să vezi cine a mai intrat sau cine iese, sau ce face vecinul de lângă tine, ci urmărește cu băgare de seamă rânduiala slujbei, bine știind și încredințat fiind că toate câte se săvârșesc în timpul Sfintei Liturghii se fac nu numai pentru preotul slujitor sau pentru cântăreții care dau răspunsurile la strană, ci pentru noi toți, slujitori și credincioși, împreună. Ascultă mai ales, cu multă luare aminte, cele ce se citesc la Apostol și Evanghelie, ca și cum ai asculta pe Domnul Însuși sau pe Sfinții Săi Apostoli; fii de asemenea atent la predica rostită de preot, căci el nu vorbește în numele lui, ci al lui Dumnezeu Căruia slujește.

Luarea aminte, cuviința și credința noastră trebuie să sporească pe măsură ce ne apropiem de inima Sfintei Liturghii, adică de clipa sfințirii Darurilor. Închină-te, adică fă-ți semnul Sfintei Cruci și pleacă-ți genunchii la timpul convenit, adică: în timpul citirii Sfintei Evanghelii, la ieșirea cu cinstitele Daruri, în timpul cântării *Pre Tine Te laudăm* (când se sfințesc darurile), la *Axion* (când preotul mijlocește pentru noi). Nu faci rău dacă stai în genunchi atunci când se cântă *Tatăl Nostru*.

4. Se cuvine ca mirenii (credincioșii de rând) să cânte în biserică?

Da! Să ne sânguim a învăța cântările stranei, pentru ca atunci când le-am deprins bine, să ne alăturăm cântăreților sau corului din jurul stranei, laudând împreună cu

ei pe Dumnezeu prin cântare și împlinind astfel îndemnul Psalmistului: „*Toată suflarea să laude pe Domnul*” (Psalmul 150, 6). Bun și plăcut lui Dumnezeu este ca toată lumea din biserică „*să slăvească cu un glas și cu o inimă*” pe Dumnezeu. Căci doar așa ne îndeamnă preotul la începutul ecteniei de după citirea Sfintei Evanghelii: „*Să zicem toți, din tot sufletul și din tot cugetul nostru să zicem: Doamne miluiește!*”

Dar dacă am ajuns să putem cânta la Liturghie fie în cor, fie la strună, să nu cântăm numai cu glasul, ci și cu inima și să nu producem tulburare, cântând mai tare ca ceilalți, pentru ca să ni se audă glasul, sau luând-o înainte ori rămânând în urmă și încurcând astfel pe cântăreți, căci lucrul acesta este neplăcut și urechilor noastre și Domnului și e spre paguba noastră sufletească.

Iar dacă nu știm sau nu putem cânta, să ne rugăm în liniște, să ne rugăm fierbinte, cu credință și cu tot sufletul. Să unim rugăciunile noastre la rugăciunile obștești ale bisericii, rostite de preot sau de diacon.

Dar mai ales să ne silim, pregătindu-ne din vreme și cu cuviință a ne împărtăși cât mai des cu Sfintele Daruri. Căci numai atunci, împreună petrecerea și unirea noastră cu Domnul este întreagă, deplină și desăvârșită. Iar la sfârșitul Liturghiei, închină-te și mulțumește lui Dumnezeu și tot restul zilei petrece-l în cuviincioase îndeletniciri spre folosul și îmbogățirea sufletului.

Făcând așa, vom putea spune că am luat parte, cu adevărat, la sfânta slujbă și vom ieși din biserică mai luminați, mai buni și mai apropiați de Dumnezeu, „*coborându-ne fiecare mai îndreptat la casa sa*”, cum spune Mântuitorul despre vameșul cel smerit din Sfânta Evanghelie (cf. Luca 18, 14).

Cuvânt de îndemn la Taina Sfintei Spovedanii*

*„Păcatul meu l-am cunoscut și fărădelegea mea
n-am ascuns-o, împotriva mea. Zis-am: Mărturisi-voi
fărădelegea mea Domnului; și Tu ai iertat nelegiuirea
păcatului meu” (Psalmul 31, 5-6)*

Sufletul nu-și poate lua zborul către scaunul judecății care ne așteaptă după moarte decât după ce este ușurat de povara păcatului care apasă ca un plumb greu pe aripile lui și îl trage mereu în jos, înapoi spre temnița trupului în care stă închis. Credința aceasta este de altfel valabilă nu numai pentru muribunzii a căroră conștiință e încărcată cu păcate de moarte ci și pentru orice om care păstrează în adâncul sufletului său păcate nemărturisite, fie ele și dintre cele mai ușoare.

Vom înțelege mai bine această profundă observație psihologică dacă ne gândim ce este păcatul și care sunt urmările lui pustiitoare asupra ființei noastre trupesti și sufletești. Ce este păcatul? Este neascultarea de către om a legii și a poruncilor lui Dumnezeu. Dumnezeu ne-a creat pentru ca să fim fericiți, trăind în lumina poruncilor Lui, care ne sunt date spre binele și fericirea noastră, noi suntem însă ca niște copii fără de minte. Ne spun părinții mereu să ne ferim de foc. Dar noi atrași de lumina și de strălucirea lui, nu vedem primejdia care se ascunde sub flacără, punem mâna și ne ardem. Ne doare și suferim, ba de multe ori ne primejduim chiar viața și

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XVII (1958), 4, pp. 320-326.

nu numai pe a noastră, ci și pe a celor de sub același acoperiș cu noi dând foc casei. Așa e și cu focul păcatului. Dumnezeu ne spune neîncetat, prin glasul Bisericii și al slujitorilor Lui: Feriți-vă de păcat, căci el nu vă aduce decât suferință, nefericire și moarte! Și totuși, noi ca niște copii fără de minte, suntem uneori atrași spre mirajul amăgitor al păcatului, așa cum sunt atrași fluturașii în jurul luminii jucăușe a flăcării de la lampă în care-și ard aripioarele.

Într-adevăr, păcatul aduce după sine dezordine, durere, suferință și moarte în trupul nostru, în viața noastră, în lume, în societatea omenească, chiar și în natură. Căci „*printr-un om a intrat păcatul în lume, și prin păcat moartea*” (Romani 5, 12). Păcatul, sub orice formă s-ar înfățișa el: trufie, minciună, înșelăciune, lăcomie, furt, curvie, bârfire, ucidere și așa mai departe, este pricină și izvor de tulburare a ordinii naturale puse de Dumnezeu în lume și în firea omului, de suferință și de nefericire. El a stricat pacea și armonia, curăția și fericirea cea dintâi (în care Dumnezeu a creat pe om; el a introdus, în viața omului și în lume, dezordinea, neregula, urâciunea și stricăciunea, suferința, durerea și moartea. Păcatul este deci împotriva firii, este dușmanul cel mai neîmpăcat al liniștii și al fericirii omului. Vă închipuiți cât de frumoasă și de fericită ar fi viața oamenilor dacă ar lipsi dintre noi minciuna și înșelătoria, furturile și hoțiile, bețiile și desfrânările, lăcomia și asuprirea, certurile și războaiele? Cea mai mare piedică în calea împlinirii împărăției lui Dumnezeu pe pământ nu este altceva decât păcatul, sub diferitele lui forme. Fără păcat și urmările lui dezastruoase, lumea și viața omenească ar putea fi un paradis terestru.

Trebuie deci să fim pe deplin conștienți că păcatul, oricât de mic și de neînsemnat ar fi el este un dușman și anume cel mai primejdios dușman al liniștii și al fericirii noastre. Ce urmează de aici? Că păcatul ar trebui cu desăvârșire înlăturat din viața noastră. Dar este oare aceasta cu putință? Din nefericire, nu! Căci noi greșim și păcătuim adesea și mult.

A fost dat omului să experimenteze în viața și în ființa lui, dureroasa tragedie a luptei dintre binele pe care îl vrea și răul pe care îl face împotriva voinței lui, luptă pe care o descrie atât de magistral Sfântul Apostol Pavel în capitolul al șaptelea al epistolei sale către Romani. Cunoaștem cu mintea porunca lui Dumnezeu, dar o călcăm din pornirea păcătoasă a trupului. Știm ce trebuie să facem și totuși, firea perversă prin păcatul protopărinților noștri ne îndeamnă să facem altfel. Vedem care este binele și adesea voim să-l facem dar totuși facem răul pe care nu-l voim și nu-l dorim (Romani 7, 19, 22-23; Romani 8, 6-7: „Căci dorința cărnii este moarte, dar dorința Duhului este viață și pace; fiindcă dorința cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate”).

De aceea, precum spune Biserica într-una din rugăciunile care se citesc pentru morți, „nu este om care să fie viu și să nu greșescă”. Drama aceasta a omului, care constată generalitatea și inevitabilitatea păcatului în lume, făcea pe Sf. Apostol Pavel să exclame: „Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?” (Romani 7, 24).

Răspunsul la întrebarea tragică formulată de Sf. Apostol Pavel îl dă un alt sfânt apostol, și anume Sfântul Ioan, evangelistul iubirii: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea” (1 Ioan 1, 8-9).

Iată deci mijlocul clasic de luptă împotriva păcatului, recomandat de unul dintre cei mai iubiți și mai apropiați ucenici ai Mântuitorului, acela care la masa Cinei celei de taină își rezemase capul, ca un copil, pe pieptul ocrotitor al dumnezeiescului Său Învățător. Dacă nu putem evita cu totul păcatul, alungându-l din viața noastră, apoi cel puțin avem puțința și mângâierea de a șterge urmele și rănilor lui, prin mărturisire și pocăință. Dacă nu izbutim să ne păstrăm neatinși și nepătată haina albă a curăției dintru început căpătată prin baia

botezului, avem totuși puțința de a o spăla și a o curăți din când în când de noroiul și de praful păcatului. Cum? Cu apa lacrimilor pocăinței și ale spovedaniei.

Odată, pe când Mântuitorul trecea prin Samaria și Galileea, L-au întâmpinat într-un sat zece leproși, care Îl rugau: „Iisuse, învățătorule, fie-Ți milă de noi!”. Iar Domnul le-a răspuns: „Duceți-vă și vă arătați preoților”. Și aceia au mers și s-au curățit (Luca 17, 12-14). Păcatul este și el o „lepră a sufletului”. Pentru vindecarea lui Mântuitorul ne trimite la preoții Săi. Și dacă preoții Legii Vechi puteau, cu ajutorul lui Dumnezeu, să vindece lepra, cu atât mai mult pot să ne curățească de urmările păcatului preoții Legii celei Noi. Căci atunci când ne mărturisim păcatele în fața duhovnicului, noi le mărturisim de fapt lui Dumnezeu Însuși deoarece duhovnicul le primește și acordă dezlegarea nu în numele său personal, oi în calitatea lui de trimis reprezentant sau slujitor al lui Dumnezeu, Căruia Îi slujește. De aceea, el ne și previne despre aceasta, încă le la început atunci când îngenunchem sub epitrahil, spre a începe mărturisirea: „Iată, fiule, Hristos stă nevăzut, primind mărturisirea ta cea cu umilință. Deci nu te rușina, nici nu te teme ca să ascunzi de mine vreun păcat, ci fără sfială spune toate câte ai făcut, ca să iei iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos. Iată, și sfânta Lui icoană este înaintea noastră. Iar eu sunt numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate câte-mi vei spune mie; iar de vei ascunde de mine ceva, să știi că toate păcatele de două ori le vei avea; ia seama, dar, de vreme ce ai venit la doctor, să nu te întorci nevindecat”¹.

Faptul că duhovnicul înaintea căruia ne mărturisim păcatele nu este decât un simplu martor al lui Dumnezeu și că Cel ce ascultă de fapt mărturisirea și dă iertarea păcatelor, este Dumnezeu Însuși, ni-l arată și următoarea întâmplare: un învechit făcător de rele, după un îndelungat zbucium sufletesc,

¹ Rânduială la Slujba Mărturisirii, în *Molitfelnic*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013, p. 65.

s-a hotărât să se înfățișeze înaintea unui duhovnic încercat, dintr-o mănăstire, pentru ca să se spovedească. Duhovnicul era însă înconjurat în momentul acela de ucenicii săi, și ei părinți duhovnicești mai tineri. Duhovnicul cel bătrân a vrut să-i îndepărteze, pentru a nu asculta spovedania penitentului, dar acesta i-a oprit și a mărturisit fără sfială și în toată goliciunea și cruzimea lor înfiorătoare, grozavele-i fapte. Plângând, l-a rugat apoi pe duhovnic să-l primească la pocăință și să-i dea aspru canon de îndreptare. Spre mirarea ucenicilor, duhovnicul a acordat însă chiar atunci iertarea păcătosului. Nu vă mirați, a spus el apoi ucenicilor după plecarea celui pocăit, căci voi n-ați văzut ceea ce am văzut eu: în timpul mărturisirii, îngerul lui Dumnezeu stătea de o parte și ștergea cu creionul, de pe o hârtie, păcatele scrise pe ea. Pe măsură ce păcătosul mărturisea o crimă, îngerul o ștergea de pe listă până ce au fost șterse toate. Cum pot deci să pedepsesc eu păcatele pe care Dumnezeu însuși le-a șters și le-a iertat?

1. De ce ne recomandă Sfânta Biserică atât de stăruitor mărturisirea păcatelor?

Pentru că mărturisirea unui păcat este de fapt denunțarea lui, e o dovadă a voinței celui ce se mărturisește, de a se depărta pentru totdeauna de păcat. De aceea, chiar legile civile prevăd pedepse mai ușoare pentru vinovatul care vine și mărturisește de bună voie fapta săvârșită. Și dimpotrivă, nedenunțarea păcatului înseamnă oarecum acceptarea și aprobarea lui. Cine tănuiește păcatul, dovedește că se solidarizează cu el, că a făcut cu el un compromis și că poate să facă bună casă cu el. Un astfel de om a capitulat fără luptă în fața celui mai neîmpăcat și mai viclean vrăjmaș al său și al fericirii sale. Omul care a făptuit un păcat și nu se spovedește, este ca o gazdă sau un tănuitor de hoți și criminali: adăpostind în ființa lui păcatul, el tolerează de fapt pe furul și ucigașul propriei sale fericiri și devine astfel nu numai pasibil de pedeapsa pe care societatea o dă hoților și ucigașilor

înșiși, ci și un fel de sinucigaș inconștient. Un Sfânt Părinte bisericesc seamănă pe unii ca aceștia cu corăbierii leneși care atunci când apa mării pătrunde prin vreo crăpătură în corabie, se lenevesc să o scoată, iar ea tot adunându-se mereu, îneacă și corabia și pe ei².

Când suntem bolnavi alergăm la doctor și îi spunem ce ne doare, pentru ca el să găsească pricina bolii și să ne vindece, redându-ne sănătatea trupului.

De ce, dar, când sufletul nostru s-a îmbolnăvit din pricina rănilor păcatului, ne îngrijim mai puțin de sănătatea lui? N-avem oare la îndemână pe duhovnici, doctorii cei sufletești, la care trebuie să alergăm și să le spunem pricina suferinței noastre, pentru ca ei să ne dea iertare și ușurare sufletului?

2. Să vedem acum ce motive ne-ar împiedica să ne spovedim?

Iată, de exemplu, o prejudecată sectară, care oprește pe unii să alerge la duhovnic, este aceea că spovedania ar fi un paleativ menit să consoleze conștiința celor slabi, care nu au curajul și tăria de a găsi în ei înșiși un sprijin destul de puternic și suficient pentru a se opune păcatului și căroră, le e teamă de pedeapsă. Dar mărturisirea nu este de loc un semn de slăbiciune din partea noastră cum pretind adversarii spovedaniei, ci, dimpotrivă, un semn de sănătate sufletească, este actul unui om conștient de pericolul care îl amenință, este o dovadă a voinței și a puterii lui de luptă împotriva acestui pericol. Dovadă de lașitate și de slăbiciune este tocmai nepăsarea față de păcat și de datoria de a-l denunța: este atitudinea omului care, conștient sau inconștient, își sapă singur prăpastia în care se va prăbuși, mai curând sau mai târziu, liniștea și fericirea lui. Vă aduceți aminte de copilul de spartan, care a furat un pui de vulpe și pentru ca să nu fie descoperit, l-a

² Arhim. Atanasie DINCĂ (ed.), *Cuvintele Sfântului Teodor Studitul*, București, 1940, p. 51.

ascuns în sân; acesta a început să-i sfâșie pieptul cu ghearele. Dar micul spartan a preferat să moară, decât să se dea de gol că a furat, pentru că așa era mentalitatea și educația lumii de atunci. Ce tristă și zadarnică bravură! Ca acel copil sunt toți cei care cred că dau dovadă de eroism și tărie tăinuind păcatul în loc să îl recunoască mărturisindu-l duhovnicului. Ei preferă să moară sfâșiați de colții și de ghearele păcatului ascuns în inima lor decât să se spovedească. De aceea spune și Sfânta Scriptură: „*Cel care-și ascunde păcatele sale nu va folosi*” (cf. *Pildele lui Solomon* 26, 26; cf. *Înțelepciunea lui Solomon* 4, 3).

Așa se și explică sentimentul firesc de eliberare și de ușurare, pe care îl simțim după mărturisire. Într-adevăr, cine n-a simțit că i s-a luat parcă o piatră de moară de pe suflet, în momentul când s-a ridicat de sub epitrahilul duhovnicului? Căci păcatul este, cu adevărat, o greutate care apasă pe suflet, cum zice Psalmistul: „*Păcatele mele au covârșit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine*” (Psalmul 37, 4). Păcatul este boldul diavolului înfipt în carnea trupului nostru, atâta vreme cât îl ținem în noi, el este ca acel duh rău, mut și surd, care ne muncește ca pe îndrăcitul din Evanghelie (cf. Marcu 9, 17-18). „*Răutatea diavolului stricător de suflete a născocit două mijloace rele ca să chinuiască pe om – zice un mare predicator al Ortodoxiei. Întâi, să-i lege limba și să-l facă mut: să-i astupe urechile și să-l facă surd. Mut, ca să nu-și mărturisească boala păcatului lui; surd, ca să nu audă vindecarea iertării lui [...]. Stă însă în puterea noastră să-l alungăm. Dar cum oare? Prin mărturisire. Să nu mai fim muți, să ne dezlegăm limba; să ne mărturisim păcatul [...] Să nu mai fim surzi; să ne destupăm urechile și să auzim sfatul cel de suflet folositor (al duhovnicului)*”³. Iar Sfântul Ioan Scărarul spunea: „*Nimic nu dă putere dracilor și gândurilor împotriva noastră, ca păcatele nemărturisite*”. De aici sentimentul de eliberare, de ușurare,

³ Ilie MINIAT, *Didahii și predici*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, București, 1945, pp. 204-205.

pe care îl simțim când ne mărturisim, pentru că atunci scăpăm din cătușele robiei diavolului. Este sentimentul reîmpăcării noastre cu Dumnezeu, Care cu harul Său, dat prin mâna preotului, ne-a iertat și ne-a reșezat în starea privilegiată de fii ai Lui. „*Privește, deci, ce ne învață Scriptura, zice Sf. Ioan Gură de Aur, că nu trebuie să ascundem păcatul nostru înăuntru. Căci precum aceia care au înăuntru un aliment nemistuit, sau abundență de suc, sau venin ce supără greu stomacul, dacă vomită se ușurează, așa și aceia care au păcătuțit, dacă ascund și rețin în ei păcatul, sunt apăsăți înăuntru și aproape se sufocă de veninul sau de sucul păcatului. Dar dacă se face el însuși acuzatorul său când se acuză și se mărturisește, își vomează păcatul și elimină oaza boli*”⁴. „*Pe cât ușurează mărturisirea păcatelor, pe atât îngreunează ascunderea lor*”, spunea un scriitor creștin din Biserica veche⁵. De aceea, „*mai bine este pentru om să-și mărturisească greșelile, decât să-și împietrească inima*”, precum zicea Sfântul Clement Romanul⁶.

Ce altceva ne-ar mai putea împiedica de la spovedanie? Oare rușinea de a spune duhovnicului păcatul? Dar rușine trebuie să ne fie atunci când făptuim păcatul, iar nu când îl mărturisim. Nu este mai rușinos să pactizăm cu păcatul și să-l tăinuim? Am cunoscut mai de mult un om de ispravă, care în tinerețe contractase o boală rușinoasă, din pricina păcatului desfrânării. S-a rușinat atunci să se arate la doctori și s-a tratat cu a putut el singur, obținând o vindecare vremelnică și superficială. Dar microbul bolii rămăsese în sânge și lucra pe ascuns, încet dar sigur ruinând pe nesimțite sănătatea omului și suindu-se la creier, de unde n-a mai putut fi scos atunci când bolnavul și-a dat seama și când, înfricoșat, a dat fuga la doctor. Dar era zadarnic, căci era, prea târziu. A murit în chinuri

⁴ Omilia II la Psalmul 36, în PG, t. LIX, col. 1381.

⁵ TERTULIAN, *Liber de poenitentia*, cap. VIII, în PL, t. I, col. 1354.

⁶ Epistola I către Corinteni, cap. LI, în *Scrierile Părinților Apostolici împreună cu Așezămintele și Canoanele Apostolice*, trad. Pr. I. Mihălcescu, vol. I, Chișinău, 1927, p. 125.

groaznice, cu mintea rătăcită. Nu se întâmplă la fel, cu cel căruia îi e rușine să-și mărturisească duhovnicului de la început păcatul? Căci chiar dacă îl ascundem oamenilor nu-l putem ascunde lui Dumnezeu, Care vede totul. Și precum întreabă un scriitor bisericesc ce este de preferat; să-ți dai în vileag păcatul și să rămâi neosândit, sau să rămâi nevădit, dar osândit? Te rușinezi de ochii și de urechile preotului? Dar precum spune Sfântul Ioan Gură de Aur, cine se rușinează să-și arate acum păcatele înaintea preotului, va fi rușinat la judecata de apoi în fața lumii întregi. Sau, cum spune Fericitul Augustin: „*Tot ceea ce ascunde omul, va da pe față Dumnezeu, iar tot ceea ce dă pe față omul, ascunde Dumnezeu*”.

Pe alții îi depărtează de spovedanie un fel de mândrie sau teamă de a nu-și strica buna părere de care ei se bucură în ochii duhovnicului. Dar nu trebuie să ne temem mai mult de urmările nenorocite ale păcatului în viața aceasta și de pedeapsa lui Dumnezeu în cealaltă? Crezi că dacă nu-ți vei spune tu însuși că ești păcătos, n-o să te pârască diavolul? Ia-o tu înainte și lasă-l fără slujbă, căci treaba lui e să pârască. Atunci de ce nu-l preîntâmpini, nu-ți spui păcatul, nu te cureți de greșeală, când știi bine că vei da de un pârlător care nu știe să-și țină gura. Ai păcătuț? Intră în biserică și spune lui Dumnezeu: am păcătuț! Spune tu întâi păcatele tale, ca să te dezvinovățești, ne învață *Isaia* (43, 26); spune-ți păcatul, ca să ți se șteargă. Avem în Sfânta Scriptură pildă despre un om care și-a mărturisit păcatul și Dumnezeu i l-a șters și despre un altul care nu și-a mărturisit păcatul și nu i s-a șters. Cel care și-a mărturisit păcatul este David, el mărturisește înaintea prorocului Natan, iar acesta îi spune: „*Și Domnul ți-a iertat greșeala ta*” (2 Regi 12, 1-13). Celălalt, care nu și-a mărturisit păcatul, este ucigașul de frate, Cain care și-a primit osânda de la Dumnezeu, în cuvinte foarte aspre pentru un muritor: „*În gemete și în tremur îți vei duce viața pe pământ*”⁷.

⁷ SF. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilia a doua despre pocăință*, în *Predici despre pocăință*, trad. Ștefan Bezdechi, Sibiu, 1938, pp. 12-13.

Trăia de demult un episcop apusean, numit Potamie, înaintat în vârstă. El ajunsese pildă și model neîntrecut de înfrânare și de înțelepciune în sfătuirea și îndreptarea celor căzuți în păcate trupești. I-a fost dat însă chiar și lui să cadă în păcat; dar a hotărât să se mărturisească în public. A așteptat până ce s-a întrunit un mare sobor de episcopi preoți, monahi și învățători ai Bisericii; soborul trebuia să fie prezidat de însuși Potamie. Înainte de a se urca pe scaunul de președinte, a simțit însă cum au început să se lupte în sufletul lui două stări sufletești potrivnice: pe de o parte zdrobirea inimii și voința de a-și mărturisi păcatul, pe de alta rușinea și teama de ce vor spune membrii soborului.

Pentru ce întârzii, Potamie, să faci ceea ce ai hotărât? Îi spunea rațiunea și voința. Ce ai de gând să faci Potamie, îi spunea pe de altă parte rușinea. Nu ți-e rușine de oameni? Dar de ce nu te-ai rușinat când ai făcut păcatul? Îi spunea conștiința. Adu-ți aminte că ești arhiereu și că vei face în lume un mare scandal, îi spunea rușinea. Dar tocmai fiindcă ești arhiereu, trebuie să dai lumii o mare pildă, răspundea conștiința. Grăbește-te, nu pierde timpul! Hotărăște-te odată! Si spuneau în același timp și conștiința și rușinea, care se luptau în sufletul lui zbuciumat.

Și, din fericire, a biruit conștiința și voința de îndreptare. S-a sculat Potamie de pe tronul lui și, stând în mijlocul soborului, a mărturisit în auzul tuturor păcatul său. S-au minunat și s-au spăimântat atunci cei ce i-au auzit mărturisirea, dar s-au bucurat și au prăznuit îngerii din ceruri pentru mărturisirea lui, care i-a spălat păcatul⁸.

Iată cum a știut să biruiască rușinea acest mare arhiereu. Cu atât mai ușor ne va fi nouă să înfrângem această rușine în fața duhovnicului, căci noi nu avem nici situația lui Potamie și nici nu suntem obligați să ne mărturisim în public, cum a făcut-o el ci doar înaintea duhovnicului, care nu va spune

⁸ Cf. Ilie MINIAT, *Didahii și predici*, pp. 80-81.

niciodată și nimănui păcatele pe care i le mărturisim, căci el e obligat să țină secretul spovedaniei.

În sfârșit, alții nu socotesc de trebuință să se spovedească, pentru că, după părerea lor n-au făcut păcate mari. Te socotești oare fără păcat sau crezi că păcatele mici sunt fără însemnătate și nu trebuiesc mărturisite? Dar nu uita că, precum spune poetul, „*Picurii, cu strop de strop, fac al mării-lor potop [...]*” (George Coșbuc, *Gazel*) și că suma lucrurilor mici, face lucrurile mari. O picătură azi, una mâine alta poi-mâine, așa se murdărește pe nesimțite o haină albă, până când ajunge cu timpul neagră de tot, dacă n-o spălăm des. Așa și cu sufletul nostru: dacă nu ne sinchisim azi de o mică greșeală, nu ne vom îngriji nici mâine de alta mai mare, apoi poi-mâine de alta și mai mare, și așa mai departe. Așa ajungem cu timpul să fim insensibili la păcat, ni se tocește simțul și conștiința păcatului, ceea ce e tot atât de grav pentru viața noastră sufletească, pe cât e de gravă și de alarmantă pentru sănătatea trupului starea de amortire și de toropeală în care cad cei înghețați, înainte de a muri în zăpadă sau în ger.

Dar mărturisirea are nu numai efect curativ, ci și preventiv. Ea nu ne aduce adică numai iertarea păcatelor săvârșite ci ne și ajută să ne ferim de altele noi. Un musafir nepoftit, pe care îl dai afară din casă, nu va mai veni bucuros a doua oară să bată la ușa ta. Tot așa și păcatul mărturisit nu te va supăra mai târziu atât de tare și de des ca mai înainte de mărturisire.

Doi copii s-au sfătuit odată să facă amândoi o năzdrăvănie în același timp, dar fiecare la el acasă. Și unul și altul au aprins câte un foc în șură, ca să se joace, neștiuți de părinții lor. Unul însă, obișnuit să spună părinților săi tot ce făcea, a dat fuga și a spus îndată tatălui său isprava făcută. Acesta a alergat și a stins la vreme focul, înlăturând astfel o mare nenorocire, iar micul delicvent s-a ales doar cu câteva lovituri de băț drept pedeapsă. Celălalt copil însă, mândru și ascuns din fire, n-a spus nimănui nimic. Casa și gospodăria părinților

au fost arse, copilul însuși și părinți au fost atinși de flăcări și au rămas pe drumuri.

Pe care din cei doi copii vreți să-i imitați? Dacă faceți ca cel dintâi și vă mărturișiți lui Dumnezeu, prin duhovnic, micile voastre greșeli și păcate, veți suferi cel mult o ușoară certare sau pedeapsă (epitimie) de la părintele vostru sufleteș, dar veți evita nenorociri mai mari, pe care urmările păcatelor le-ar putea abate asupra voastră. Dacă, dimpotrivă, veți face ca cel de al doilea copil, veți atrage asupra voastră urmările nefaste ale păcatului, care urâtesc și îndurerază nu numai propria voastră viață, dar nefericesc și pe a celor din jurul vostru.

Alegeți, deci... Iar dacă v-ați hotărât pentru denunțarea păcatului, mărturisirea trebuie făcută la timp: cât mai repede după făptuirea păcatului. Când ai un ghimpe în picior, dacă îl smulgi la timp, te vindeci, repede și ușor de durerea pe care ți-a pricinuit-o. Dar dacă îl lași și continui să mergi cu el în picior, el coace, piciorul se va umfla și se va cangrena și mai târziu va fi nevoie de operație dureroasă, dacă nu ni se va întâmpla și mai rău. Tot așa și cu păcatul. Mărturisit la timp, am tăiat răul din rădăcină și păcatul n-are când să-și mai facă efectele funeste. Dar dacă îl ținem în noi și laminăm la infinit mărturisirea, păcatul se încuibează în suflet, el va atrage după sine și altul, și altul, va coace și va cangrena sufletul, pricinuindu-i dureri și nenorociri din ce în ce mai mari.

Deci, cu cât mai repede, cu atât mai bine. Biserica a rânduit și timpuri anumite din cursul anului, când grija pentru suflet trebuie să treacă pe primul plan al preocupărilor noastre. Cel dintâi și cel mai nimerit este timpul acesta al postului Sfințelor Paști, timp de post, de pocăință; de plângere pentru păcatele noastre și de durere pentru patimile îndurate de Cel răstignit pentru mântuirea noastră. Să nu pierdem acest prilej de curățire și de aerisire a sufletelor, ci să cădem înaintea duhovnicilor noștri. Iar ca să aibă valoare, mărturisirea trebuie să fie completă, precum spune Sfântul Vasile

cel Mare, duhovnicul nu iartă decât ceea ce cunoaște prin mărturisire, rămânând lui Dumnezeu judecata pentru ceea ce rămâne ascuns sau nemărturisit (Canonul 10).

„Mărturisirea trebuie apoi făcută cu zdrobire de inimă, cu sinceră și adâncă părere de rău pentru păcatele săvârșite și însoțită de hotărârea fermă și nestrămutată de a nu mai greși. Altfel fără pocăință și dorință de îndreptare, mărturisirea este o curată flecăreală sau vorbărie zadarnică”, precum zice un mare predicator ortodox⁹. În sfârșit, mărturisirea trebuie urmată de îndeplinirea epitimiei sau a canonului dat de duhovnic și de repararea stricăciunilor sau a pagubelor și nedreptăților făcute altora prin greșelile noastre. Numai așa poate fi mărturisirea o condiție și o cale adevărată a desăvârșirii creștine, un mijloc de progres al vieții religioase și duhovnicești.

Feriți-vă cât puteți mai mult de păcat! Nu vă lăsați înșelați de chemările viclene și amăgitoare ale dulceții greșelilor și deșertăciunilor, care pustiesc și nefericesc viața noastră aici pe pământ și ne agonisesc pedeapsă și suferință veșnică în cealaltă viață! Dacă, totuși săgețile satanei s-au înfipt în trupul și în sufletul vostru, nu le lăsați să rămână în răni, ci smulgeți-le cu tărie și aruncați-le departe de voi, prin spovedanie, prin căință sinceră și prin hotărârea voastră de a nu mai păcătui.

Nu uitați cuvintele Mântuitorului: „Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat. Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat” (Matei, 6, 22-23). Sufletul nostru este fereastra casei ființei noastre. Pe geamul acestei ferestre se depune, adesea fără voia noastră, praf, fum și murdărie; dacă îl vom lăsa așa, cu vremea, el se va întuneca cu totul și lumina nu va mai pătrunde prin el. Iar în casa în care nu mai pătrunde lumina soarelui, se încuibează sămânța bolii și a morții. Dar de vom

⁹ Ilie MINIAT, *Didahii și predici*, p. 83.

spăla regulat acest geam, lumina va pătrunde mereu prin el și odată cu ea sănătatea și fericirea. Să spălăm deci cât mai des fereastra sufletelor noastre cu apa pocăinței, a părerii de rău și a lacrimilor pentru păcatele săvârșite, alungându-le prin mărturisire. Prin ea ne curățim și ne aerisim sufletul, iar prin aceasta vom menține neîntreruptă legătura cu lumina soarelui nostru dumnezeiesc și odată cu ea sănătatea morală și fericirea ființei noastre trupești și sufletești.

Alergați deci la duhovnic ori de câte ori vă simțiți sufletul împovărat de greutatea păcatului; deschideți-vă sufletul față de el, cu aceeași încredere cu care arătați doctorului rănila și metehnele trupului vostru. Tăinuind păcatul, ocrotiți la sânul vostru pe dușmanul propriei voastre fericiri, pe șarpele care a ademenit pe protopărinții noștri și care vă va mușca, infiltrându-vă în trup otrava-i aducătoare de boală și de moarte. Mărturisindu-vă păcatele contribuiți la lupta necurmată pentru înlăturarea lui și a efectelor lui pustiitoare, asigurându-vă astfel propria voastră liniște, sănătate și fericire, atât aici cât și dincolo. „*Fericit este cel ce cunoaște calea mărturisirii și fericit este cel ce, la capătul acestei căi, printre brazii dătători de ozon duhovnicesc, găsește totdeauna pe sfântul lui sihastru, pe integrul lui magistrat sufletesc, așezat acolo de înțelepciunea și de iubirea de oameni a întemeietorului Bisericii creștine [...] Ferice de sufletul creștin, dornic și plin de grijă, care a căutat până ce a găsit pe vrednicul duhovnic, pe omul de înaltă și evanghelică încredere, înaintea căruia să poată să se înfățișeze, nesfielnic și nud, ca un copil nevinovat, înaintea mamei sale! El este la fel cu neguțătorul de mărgăritare, despre care ne vorbește Sfânta Evanghelie, care, aflând un mărgăritar de mult preț, s-a dus, a vândut toate câte avea și a cumpărat acest mărgăritar*” (Gala Galaction, în romanul *Roxana*).

Cuvântul unui preot către frații săi de preoție*

(Despre pregătirea pentru săvârșirea
Sfintei Liturghii)

Știut este, frate preot, că dumnezeiasca Liturghie, slujba jertfei Legii celei noi, este cea mai înfricoșătoare și mai de seamă dintre toate lucrările sfinte pe care ne-am învrednicit a le săvârși noi preoții, în calitatea noastră de chivernisitori ai harului dumnezeiesc și de sfințitori ai vieții credincioșilor noștri. De aceea, având noi a sfinți și a mânui Sfântul Trup și Sânge al Domnului, se cuvine să ne înfățișăm înaintea dumnezeiescului jertfelnic și să slujim Domnului „cu frică și cu cutremur” (Psalmul 2, 9), cu vrednicie, cu dreptate și cu sfințenie. La masa euharistică, pe care ne-o oferă dumnezeiasca Liturghie și din care noi preoții gustăm ori de câte ori slujim, nu ne putem înfățișa oricum, ci numai având cuvenita „haină de nuntă”, pe care trebuie să o îmbrace tot cel ce e chemat la ospățul duhovnicesc al Stăpânului (cf. Matei 22, 11-12). Adu-ți aminte cum, în Vechiul Testament, Dumnezeu poruncește preoților „să fie sfinți ai Dumnezeului lor [...], că ei aduc jertfă Domnului și pâine Dumnezeului lor și de aceea să fie sfinți” (Leviticul 21, 6); iar prin glasul prorocesc al lui Isaia poruncește slujitorilor de la templu: „curățiți-vă, voi, cei ce purtați vasele Domnului!” (Isaia 52, 11).

Sfânta Liturghie este pentru noi prilej de sfântă și tainică întâlnire și convorbire cu Dumnezeu, Căruia îi slujim,

* Text publicat în Biserica Ortodoxă Română, XCII (1974), 7-8, pp. 970-974.

aducându-i, prin glasurile și prin mâinile noastre, prinosul de închinare, de rugăciune, de laudă și de mulțumire al Bisericii, adică al credincioșilor noștri; căci „sfânt este Domnul Dumnezeu nostru!” (Psalmul 98, 10). El este întruchiparea desăvârșită a curăției și a sfințeniei și de El nu ne putem apropia decât în stare de neprihană și de sfințenie. „Cine se va sui în muntele Domnului, și cine va sta în locul cel sfânt al Lui?”, se întrebă psalmistul și tot el răspunde: „Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima, care nu a luat în deșert sufletul său și nu s-a jurat cu vicleșug vecinului său” (Psalmul 23, 3-4; cf. Psalmul 14, 1-3). Cine ar îndrăzni să pipăie cu mâini murdare un mărgăritar de mare preț? Dar noi, preoții, care atingem cu mâinile noastre mărgăritarul cel neprețuit al Trupului și Sângelui lui Hristos Mântuitorul, cuteza-vom, oare, să ne apropiem de El cu sufletul întinat de necurăția păcatelor?

Știm, frații mei de preoție, că „nu este om care să fie viu și să nu greșească”, dar tocmai pentru aceea suntem datori să luptăm necurmat împotriva păcatelor de tot felul, care întinează sufletul nostru, pentru ca măcar în cele câteva ceasuri pe care le trăim în preajma Sfintei Mese, când slujim Dumnezeiasca Liturghie și când înșiși Sfinții Îngeri în chip nevăzut „slujesc împreună cu noi și împreună slăvesc bunătatea lui Dumnezeu”, să ne împlinim slujba cu vrednicie și fără osândă, pregătindu-ne cu grijă și din vreme pentru aceasta. Căci poruncă avem în Scriptura Veche, care zice: „Iar preoții care se apropie de Domnul Dumnezeu, să se sfințească, ca nu cumva să-i lovească Domnul!” (Leșirea 19, 22).

De aceea, frate preot și împreună-slujitorule al lui Hristos, grija cea dintâi și de totdeauna, pe care se cuvine să o purtăm este să ne ferim de tot păcatul care ne-ar putea împiedica de la slujirea cu vrednicie a acestei dumnezeiești slujbe. Căci și pravilele cele vechi opresc pe preoții desfrânați și păcătoși de a mai sluji¹. Toate păcatele, oricât de mici,

¹ Vezi *Pravila de la Govora*, cap. 15 și *Pravila cea mare (Îndreptarea Legii)*, Târgoviște, 1652, cap. 79.

și cu atât mai mult păcatele mai grele (furtul, desfrânarea, uciderea, beția, sperjurul, trădarea secretului spovedaniei, îndoiala în credință, ierosilia, arghirofilia, oprirea plății lucrătorilor, batjocorirea celor sfinte) ne pun în stare de necurăție, fiind piedici în calea slujirii cu vrednicie și totodată motive de grea osândă dacă vom cuteza să slujim având cugetul împovărat de ele.

Așadar, ori de câte ori îți vei simți cugetul încărcat de povara unor păcate mai grele, care te-ar putea opri de la slujire, aleargă, frate preot, la duhovnic și spală necurăția ta prin baia lacrimilor, a părerii de rău pentru păcatele săvârșite și a mărturisirii lor în fața duhovnicului, de la care să iei iertare, îndemn și tărie de a nu mai păcătui pe viitor. Și numai așa să slujești, împlinind și certarea (canonul) ce ți se va da pentru aceasta. Altfel, slujind cu sufletul întinat de păcat, nu vom dobândi nici un merit în fața lui Dumnezeu, ci, dimpotrivă, ne vom agonisi osândă, vinovați vom fi față de trupul și de sângele Domnului (cf. 1 Corinteni 11, 29), căci harul dumnezeiesc care ni s-a dat la hirotonie este ca flacăra unui foc curățător (cf. Evrei 12, 29), care lămurește și întărește pe cei curați și vrednici, ca pe aur în focul din cuptor, dar arde și mistuie, ca pe niște paie și pleavă, pe cei necurați și nevrednici. De aceea scrie pentru noi, în cartea slujbei noastre preotești: „Iar preotul, dacă-l va vădi pe el cugetul pentru păcate de moarte, să nu îndrăznească a sluji Dumnezeiasca Liturghie, până când nu se va curăți pe sine de păcatul în care se află, cu căință și prin mărturisire cu gura înaintea părintelui său duhovnicesc, făgăduind că nu se va mai întoarce la păcat. Că, dacă va îndrăzni a sluji, în păcat de moarte fiind, și nu se va mărturisi și nu se va curăța, mai înainte, prin pocăință, alt păcat de moarte mai greu își agonisește și împărtășirea de Dumnezeieștile Taine, din pricina nevredniciei lui, îi va fi spre judecată și spre osândă”².

² Liturghier, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 486; Cf. Sf. SIMEON AL TESALONICULUI, *Despre preoție*, trad. T. Teodorescu,

De mare trebuință și de mult preț este, frate preot, pentru buna slujire, pacea inimii, a sufletului și a cugetului nostru, despre care ne-a vorbit Domnul Însuși: „Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți aduci aminte că frațele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu frațele tău și apoi, venind, adu darul tău” (Matei 5, 23). Nu este de ajuns să cerem lui Dumnezeu îndurare și iertarea păcatelor noastre, prin mărturisire, ci se cuvine să iertăm și noi celor ce ne-au greșit pentru ca rugăciunea noastră să fie bine primită și ascultată de Dumnezeu. „Când stați de vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru Cel din ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre” (Marcu 11, 25). Când ne pregătim, deci, să ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu, pentru a-l aduce rugăciune și jertfă pentru păcatele noastre și ale poporului, se cuvine să fim împăcați cu toată lumea, să nu avem nimic împotriva cuiva și să nu intrăm în slujbă purtând ură, mânie sau gânduri de răzbunare împotriva cuiva. Căci „Dumnezeu este iubire” (1 Ioan 4, 16) și cei ce caută să se apropie de El nu o pot face decât tot prin iubire de Dumnezeu și de oameni, iar nu cu sufletul întunecat de pizmă, răutate și vrăjmășie. Iertarea și iubirea ne vor da și pacea inimii, despre care vorbeam mai înainte și fără de care nu ne putem concentra în timpul sfintei slujbe, când întreg cugetul nostru trebuie să fie ațintit numai spre Dumnezeu, cu care grăim.

De aceea, este de mult folos pentru noi, cei ce slujim Domnului, să ne ferim, încă de cu seară, și cu atât mai mult în dimineața zilei în care vom săvârși dumnezeiasca Liturghie,

București, 1865, cu titlul *Tratat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe*, p. 354: „Cel ce va fi vinovat de greșeli pe care Părinții le-au arătat că opresc de la Sfânta Liturghie, să se păzească de a sluji. Că cel ce nu face Liturghie după așezământul Părinților, împotriva sa lucrează și vinovat va fi Tainelor lui Hristos; că de este vinovat cel ce se împărtășește cu nevrednicie, cu cât mai vartos va fi cel ce slujește (cu nevrednicie)”.

de tot ceea ce ne-ar putea risipi sau tulbura pacea, liniștea și seninătatea cu care se cuvine să intrăm în Sfânta Biserică. În clipa când am pășit pragul sfântului locaș, se cuvine să lăsăm afară toate gândurile cele de multe feluri, toate gri-jile și preocupările de fiecare zi, care ne țin legați de lume. Căci „*nimeni din cei legați cu pofte și cu desfătări trupești nu este vrednic să vină, sau să se apropie, sau să slujească Ție, împărate al slavei [...]*”. Când intrăm în casa lui Dumnezeu, „*toată grija cea lumească să o lepădăm!*”. Pentru a ne desprinde din legăturile grijilor lumii și a ne apropia în aceeași măsură de Dumnezeu, este bine ca toate treburile, grijile și nevoile gospodărești din zilele de sărbătoare să fie împlinite din ajun sau să fie lăsate pe seama maicii preotese ori a celorlalți membri ai familiei.

Dar dezbrăcarea aceasta a noastră, treptată, de legăturile firii și zborul duhovnicesc spre zărilor de taină ale înălțimilor de pe care putem scruta abisul cel neapropiat al Dumnezeirii ni-l înlesnesc mai ales aripile rugăciunii, care este convorbire cu Dumnezeu. Sfânta noastră Biserică ne-a pus la îndemână pentru aceasta, pravila de rugăciuni, a cărei împlinire ne pregătește, treptat, pentru întâlnirea noastră cu Dumnezeu, cea din timpul slujirii. Datori suntem să săvârșim, de cu seară, măcar slujba Vecerniei, iar dimineața pe aceea a Utreniei, iar celelalte slujbe ale serviciului dumnezeiesc prin care Sfânta noastră Biserică aduce Lui Dumnezeu prinosul ei zilnic de închinare, de laudă și de mulțumire (Pavecernița, Miezonoptica și Ceasurile) măcar să le citești singur în chilia ta, la vremea rânduită pentru fiecare, rugându-te pentru tine și pentru credincioșii tăi. De poți, citește acasă ori în biserică, și Acatistul sau Canonul de rugăciune al zilei din săptămâna în care te afli, adică: Duminică Acatistul Mântuitorului, ori al Sfintei Învieri, luni al Sfinților Îngeri, marți al Sfântului Ioan Botezătorul, miercuri și vineri al Sfintei Cruci, joi al Sfinților Apostoli ori al Sfântului Nicolae și sâmbătă al Născătoarei de Dumnezeu

(al Bunei Vestiri), ori al tuturor Sfinților. Dar, mai presus de toate, nu uita să citești Rânduiala Sfintei Împărtășiri, pe care o afli atât în Ceaslov cât și în cartea slujbei noastre preotești. Bine este să citești de acolo, de cu seara, Canonul Împărtășirii și rugăciunile Pavecerniței din Ceaslov („*Neînfruntată, neîntinată, fără prihană, curată Fecioară [...]*”; „*Și ne dă nouă, Stăpâne, celor ce mergem spre somn [...]*”), iar dimineața, înainte de slujbă, cele 12 rugăciuni pregătitoare pentru împărtășire. Citirea rugăciunilor acestora are îndeosebi darul de a ne aduce aminte cât de sfântă, de înfricoșătoare și plină de răspundere este slujba pe care ne pregătim să o săvârșim, iar necitirea sau nesocotirea lor este pricină de osândă pentru noi.

Având a te împărtăși cu dumnezeiescul Trup și Sânge, se cade să te păzești a te atinge de soția ta, de este cu putință câteva zile înainte de a sluji Sfânta Liturghie, precum citim în povățuirile din Liturghier³, ori cel puțin o zi înainte și una după sfânta slujbă, cum îngăduie pravilele mai vechi⁴.

Ferește-te, de asemenea, de mâncare și de băutură fără măsură, în ziua și mai ales în seara dinaintea slujirii. Știut este că Sfânta Împărtășanie se ia pe nemâncate. Nu numai că nu trebuie să punem nimic în gură în dimineața zilei în care slujim, nici mâncare, nici băutură (și nici țigară, dacă ai urâtul obicei de a fuma) dar se cuvine, încă din ajun, să nu ne îngreuiem pânțelele cu prea multă mâncare și băutură, căci aceasta pleacă trupul spre moleșală și desfrâu și tulbură somnul de noaptea cu vise păcătoase, primejduind odihna trupului și a minții, de care avem atâta nevoie în lucrarea noastră. Bine ar fi chiar să nu mâncăm nimic

³ Liturghier, p. 487: „Preoții și diaconii, care au soții, sunt datori a trăi în curăție trupească câteva zile mai înainte de a sluji Dumnezeiasca Liturghie, precum și în ziua în care o săvârșesc, căci cel ce nu se va înfrâna și va sluji, greșeste foarte”.

⁴ SF. SIMEON AL TESALONICULUI, *Răspuns la întrebările 14 și 15*, trad. T. Teodorescu, pp. 314-315 : „Dacă nu mai mult, cel puțin în ziua și în noaptea cea dinaintea Liturghiei și cea de după Liturghie, trebuie neapărat a se feri”.

în seara dinainte de slujire, așa cum prevedeau vechile canoane, întemeiate pe faptul că, potrivit tradiției moștenite din cultul Vechiului Testament, ziua liturgică începe seara, cu slujba Vecerniei⁵, pentru slăbiciunea firii, rânduielile slujbei noastre preoțești îngăduie să gustăm ceva seara, dar în nici un caz după miezul nopții, când începe cursul zilei⁶.

Nu mai puțin să te îngrijești de curățenia corporală, spălându-ți trupul mai ales sâmbătă seara, pentru Sfânta Liturghie de a doua zi, așa cum făceau cu sfințenie preoții de odinioară, potrivit poruncii biblice: „Având îndrăzneală, să intrăm în Sfânta Sfintelor prin sângele lui Iisus [...], să ne apropiem cu inimă curată, întru plinătatea credinței, curățindu-ne prin stropire inimile de orice cuget rău, și spălându-ne trupul cu apă curată [...]” (Evrei 10, 19-22).

Iar pe lângă aceasta, să nu neglijăm nimic din cele ce privesc înfățișarea noastră dinafară, adică îmbrăcămintea obișnuită și înveșmântarea cu odăjdii sfinte în timpul slujirii, pentru ca înfățișarea aceasta să fie cât mai cuviincioasă, plăcută privirii și vrednică de respect din partea credincioșilor noștri. Ia aminte ce scrie și pentru aceasta în cartea slujbei noastre preoțești: „Pentru slujirea Dumnezeieștii Liturghii, preotul și diaconul sunt datorți a fi curați, atât cu sufletul cât și cu trupul, și, precum trebuie să aibă trupul curat, tot așa și veșmintele cele de pe dânșii se cuvine să le aibă curate și

⁵ Vezi Canonul 41 Cartagina: „Sfintele altarului să nu se săvârșească decât de persoane care au ajunat”; cf. și Canonul 47 Cartagina și Canonul 29 Trulan (la Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Arad, 1931, vol. I, pp. 391-392, 1934, vol. II, pp. 197, 203).

⁶ *Liturghier*, p. 487: „Spre a fi vrednic de o slujire atât de înaltă și de împărtășirea cu Sfintele Taine, este necesară abținerea de la multa mâncare și băutură de cu seară. Pentru aceea, se cuvine ca preotul să se înfrâneze de la mâncare și băutură și, chiar de va gusta ceva, să guste puțin și numai înainte de miezul nopții. Iar dacă va gusta preotul cât de puțină mâncare sau băutură după miezul nopții, să nu îndrăznească a sluji Dumnezeiasca Liturghie, deoarece de la miezul nopții începe cursul zilei în care va avea să slujească Dumnezeiasca Liturghie”.

întregi; iar dacă vor fi pătate foarte și rupte și va îndrăzni preotul a sluji cu ele, va greși de moarte, deoarece se va arăta cu nebăgare de seama înaintea lui Hristos Dumnezeu, Cel ce este cu adevărat în Sfintele Taine. De aceea, slujitorii celor sfinte sunt datori să stăruie, în tot chipul, ca veșmintele cele sfințite, chiar de vor fi din material simplu, să fie cuviincioase și curate. Pe lângă aceasta, capul să fie pieptănat, fața și gura spălate, unghiile tăiate și curate. Toate acestea pentru respectul și cinstea Dumnezeieștilor Taine și pentru ca poporul care-l privește și-i sărută mâna, să nu se amărăscă de ceva. Deci, oricine va dori să se împărtășească trebuie să-și curețe dinții și să-și spele gura sa de cu seară, ca, nu cumva, făcând acestea a doua zi, să înghită cumva apă și, astfel să fie împiedicat de a sluji sau de a se împărtăși. Iar dacă-și va spăla gura și dimineața, negreșit că nu va fi rău, numai să facă aceasta cu luare-aminte, ca să nu înghită apă și așa, fără îndoială, să slujească sau să se împărtășească”⁷.

Îngrijește-te din vreme ca să ai în ziua slujirii toate cele de trebuință pentru sfânta slujbă, precum s-au scris mai înainte, și îndeosebi să nu-ți lipsească prescurile și vinul pentru materia Sfintei jertfe, rânduind, de este nevoie, dinainte, pe cei îndatorați a le aduce, cu rândul, la biserică. Nu uita, de asemenea, cele de trebuință pentru curățenia și podoaba sfântului locaș, pentru ca Sfânta Biserică, fiind curată, împodobită și încălzită iarna, credincioșii să intre și să stea cu plăcere și cu cuviință în ea, ca în casa lui Dumnezeu, și să poată spune: „în biserica slavei tale stând, în cer ni se pare că stăm, Născătoare de Dumnezeu [...]”⁸.

Și în sfârșit, nu uita nici datoria de a propovădui cuvântul lui Dumnezeu. Pregătește-ți cu grijă și din vreme predica, meditația sau cuvântul de învățătură, care nu trebuie să lipsească de la niciuna dintre sfintele slujbe pe care le

⁷ Liturghier, pp. 494-495.

⁸ Troparele de la sfârșitul Utreniei în zilele de rând din Postul Mare.

săvârșim, și mai cu seamă de la Sfânta Liturghie. Îndeplinind toate acestea la vreme și cu grijă, când ai a săvârși Sfânta Jertfa, poți spune, pe bună dreptate că ai urcat cele din-tâi trepte care te vor duce cu vrednicie către „muntele Domnului” și vei putea păși cu inima împăcată „în locul cel sfânt al Său”, cum zice Psalmistul (*Psalmul 14, 1-3*).

Legăturile preotului cu credincioșii*

Legătura sufletească dintre preot și credincioșii săi constituie fundamentul moral al pastorației și totodată o condiție esențială a succesului activității preotului în parohie. În cele ce urmează vom arăta, pe scurt, cum se înfiripează, cum se pot menține și consolida aceste legături, care sunt temeiurile și care este natura lor, precum și importanța lor în activitatea pastorală.

Este îndeobște cunoscut că în Biserică, preotul are în mijlocul credincioșilor săi, pe plan religios, o situație deosebită, o misiune și o autoritate spirituală care se întemeiază pe harul special al preoției, primit la hirotonie. Preotul este în parohia sa un slujitor al lui Dumnezeu, un reprezentant sau delegat al Mântuitorului pentru continuarea lucrării Sale de mântuire a sufletelor, un organ al Sfântului Duh pentru sfințirea și conducerea credincioșilor pe căile mântuirii. Datorită acestei misiuni de origine divină, primită de la Biserică prin episcop și întărită canonic de acesta, preotul este în parohia pe care o păstorește un învățător al credincioșilor săi, un povățuitor sau conducător sufletesc și totodată sfințitor al lor. El îi învață cuvântul Evangheliei, îndeosebi prin predică și cateheză, îi călăuzește pe cărările mântuirii, împărtășindu-le învățătura creștină de credință și de viață creștină, sfătuindu-i, încurajându-i pe calea virtuților morale, muștrându-i sau certându-i la nevoie, și totodată sfințește viața lor, punându-le la îndemână harul, binecuvântarea și ajutorul lui Dumnezeu, prin sfintele slujbe săvârșite de el.

* Text publicat în *Biserica Ortodoxă Română*, XC (1972), 3-4, pp. 349-357.

1. Legăturile de ordin religios dintre preot și credincioși

Această calitate a preotului este cea dintâi sursă a legăturilor care se creează între el și credincioșii săi. Relația firească dintre păstor și turmă este temelia pe care se înalță, încetul cu încetul, legăturile de ordin religios dintre preot și credincioși, care sunt cele dintâi și cele mai trainice și care derivă din însăși misiunea preotului, care este aceea de a mijloci legătura credincioșilor cu Dumnezeu și de a lucra pentru mântuirea sufletelor lor. Misiunea aceasta îl situează pe preot într-o poziție superioară față de credincioșii săi, în calitatea sa de „om al lui Dumnezeu” cum îl numea Sf. Apostol Pavel pe Timotei (1 Timotei 6, 11), el devine părintele sufletească (spiritual) al parohiei sale, iar credincioșii sunt fiii săi spirituali. Datorită harului special al preoției, dobândit prin hirotonie, preotul este acela care naște sau renaște pe credincioșii săi pentru viața spirituală, supranaturală, „viața în Hristos” cum o numea marele teolog bizantin Nicolae Cabasila, într-o celebră carte a sa cu acest titlu. El poate spune, ca Sf. Apostol Pavel corintenilor: „eu v-am născut, prin Evanghelie, în Iisus Hristos” (1 Corinteni 4, 15). Preotul botează pe credincioșii săi, introducându-i astfel, prin Botez și Mirungere în Biserică, prin el aceștia se integrează deci în Biserică, în această mare familie duhovnicească, încheată prin unitatea de credință, de cult și de organizare (conducere). El binecuvântează nu numai leagănul, ci și căminul vieții familiale prin Taina Cununiei, care sfințește cu binecuvântarea lui Dumnezeu și a Bisericii legătura dintre bărbat și femeie spre nașterea de fii și creșterea lor ca viitori membri utili ai organismului social. Tot prin preot, cu ajutorul Tainei Pocăinței se reface legătura credincioșilor cu Biserica, atunci când aceasta a fost slăbită ori întreruptă prin păcat. Și tot preotul este acela care binecuvântează pe credincioșii săi pe ultimul lor drum, acela către mormânt, și întreține printre cei vii amintirea celor decedați, prin slujbele făcute pentru iertarea, pomenirea și veșnica lor odihnă.

Iată deci atâtea ocazii, situații, momente și împrejurări din viața religioasă a credincioșilor, care îl aduc pe preot în contact cu păstoriții săi și în care el își exercită misiunea sa de *părinte spiritual* al parohiei sale, menținând legătura lor cu cerul. Credincioșii înșiși recunosc și onorează în preotul lor această calitate, atunci când i se adresează cu apelativul cinstitor de *părinte*. El are, față de fiii săi duhovnicești, tot atâtea drepturi, datorii și răspunderi în ordinea religioasă cât și părinții lor după trup, pe plan material și social. El are dreptul să-i învețe, să-i binecuvânteze și să-i sfințească, să-i îndrume, să-i certe și să-i mustre, să-i pedepsească chiar, la nevoie, cu mijloacele care îi stau la dispoziție spre folosul lor spiritual. Toți laolaltă, fără nici o deosebire, alcătuiesc marea familie duhovnicească a preotului, toți îi sunt datori cu ascultare, datorată preotului nu ca om, ci ca reprezentant al lui Dumnezeu, și pentru toți el e îndatorat cu aceeași grijă și cu aceeași răspundere față de Dumnezeu.

Iată deci o primă categorie de legături care se înfiripează între preot și credincioșii săi și care rezultă din însăși funcția sau misiunea religioasă a preotului: aceea de a satisface nevoile de ordin spiritual-moral ale credincioșilor săi. Mulțimea, varietatea, frecvența și trăinicia acestor legături depinde, fără îndoială, de bogăția și nivelul vieții religioase a preotului și a parohiei sale. Cu cât viața religioasă a păstorului și a credincioșilor unei parohii va fi mai bogată, cu atât și legăturile de ordin spiritual dintre ei și păstorul lor vor fi mai numeroase, mai dese și mai trainice. Slujbele religioase pe care preotul le oficiază în biserică și la care credincioșii participă (Sfânta Liturghie, Laudele bisericești și Sfintele Taine), ori cele săvârșite în afară de biserică, la cererea credincioșilor (Ierurgii, ca de exemplu sfeștaniile sau sfințirile de ape, parastasele și alte slujbe pentru morți, „botezul” caselor la anumite date din cursul anului, Taina Sfântului Maslu), sunt tot atâtea ocazii care îl aduc pe preot în legătură cu credincioșii săi și care îl ajută să-i cunoască pe

fiecare în parte și să-și cunoască astfel parohia în general, mai ales la începutul activității sale.

În toate aceste ocazii, relațiile dintre păstor și credincioși se bazează pe caracterul sacramental al preoției, pe misiunea preotului de deținător și împărțitor al harului divin, de sfințitor al principalelor momente și împrejurări din viața fiecăruia și al lucrurilor de care are nevoie pentru viața sa religioasă. În această calitate, preotul se află în inima misiunii sale, el exercită latura cea mai sfântă a sacerdoțiului cu care este investit din partea lui Dumnezeu și a Bisericii. De aici, mai ales, rezultă și aureola de sfințenie, de prestigiu și de autoritate care s-a acordat întotdeauna preoției, în care credincioșii înșiși îl situează pe preotul lor și care în Biserica veche mergea uneori până la venerație, mai ales atunci când harul hirotoniei pecetluia personalități distinse, adăugându-se la vrednicia omului, ca și cazul Sfântului Ioan Gură de Aur, al Sfântului Vasile.

Depinde deci de preot ca, în relațiile sale de această natură cu păstoriții săi, să-și păstreze neștirbite prestigiul, autoritatea și stima pe care credincioșii sunt din fire dispuși să i le acorde. Cu cât preotul va ști și se va strădui să-și îndeplinească mai bine, mai conștiincios și mai dezinteresat latura sacramentală a misiunii sale și să satisfacă nevoile religioase ale credincioșilor săi, cu atât va crește și numărul contactelor lui cu credincioșii, precum și respectul, încrederea și dragostea acestora față de el. Îndeplinindu-și cu competență, cu bunăvoință și cu râvnă datoria sa de liturghisitor, slujind cu credință, cu respectul cuvenit rânduielilor tradiționale de cult, cu pătrundere și sinceritate, stând neconținut și binevoitor la dispoziția tuturor credincioșilor săi pentru satisfacerea nevoilor lor religioase, preotul își va asigura nu numai stima și dragostea enoriașilor săi, ci și temelia cea mai durabilă a autorității și succesului său în activitatea pastorală.

Două primejdii mai mari îl pândesc pe preot și îl abat de la îndeplinirea ideală a acestei laturi a misiunii sale: *rutina*

sau îndeplinirea mecanică și fără convingere a datoriei sale de liturghisitor și *arghirofilia*. Aceste două mari păcate, de care se fac vinovați unii dintre preoți, nu numai că pun o pată pe aureola preoției în general, dar primejduiesc și legăturile sufletești dintre preot și păstoriții lui. Credincioșii nu aleargă bucuroși la preoții care își fac slujba „de mântuială”, care slujesc fără convingere și fără pătrundere, care se grăbesc să termine mai repede slujba. Cu atât mai mult se vor răci legăturile dintre preot și credincioși atunci când preotul va da dovadă de păcatul arghirofiliei, când va lăsa să se vadă că slujește pentru bani sau când va pretinde de la credincioși mai mult decât aceștia obișnuiesc sau pot să-i ofere ca recompensă pentru munca lui. Nici nu mai este nevoie să stăruim asupra gravității acestui din urmă păcat și a urmărilor lui nefaste atât pentru raportul dintre preoții în cauză și păstoriții lor cât și pentru prestigiul și reputația preoției în general. El constituie unul dintre cauzele de căpetenie care sapă la temelia legăturilor dintre păstor și turmă, care fac ca aceste legături să slăbească treptat și să ducă la răceală sau chiar la conflicte între slujitorii Bisericii și credincioșii laici, soldate uneori, din nefericire, chiar cu părăsirea de către aceștia a Bisericii.

2. Legăturile de ordin social dintre preot și credincioși

Dar în afară de această primă categorie de relații dintre preot și credincioși, preotul își poate crea și relații de altă natură cu credincioșii săi: cele impuse de viața socială. Preotul ortodox este și el un membru al societății în care trăiește și în care a fost angrenat întotdeauna cu fibre puternice, care îl obligă să vină în contact cu membrii parohiei sale în calitatea lor comună de cetățeni. El ia deci parte la viața socială, gospodărească și cetățenească a parohiei sale, participă la toate momentele ei solemne, la bucuriile, durerile, necazurile și păsurile ei. Chiar în timpul exercitării misiunii sale strict preoțești i se oferă preotului numeroase ocazii

de a lega cu credincioșii săi și altfel de relații decât cele pur religioase sau profesionale. Ierurgiile săvârșite în casele credincioșilor ca de exemplu botezul caselor la Bobotează sau la alte zile îndătinate din cursul anului bisericesc reprezintă prilejuri potrivite ca preotul să cunoască îndeaproape viața familială și gospodărească a credincioșilor lui, să afle nevoile, lipsurile și trebuințele lor, să intervină astfel cu sfatul, ajutorul sau autoritatea sa acolo unde este nevoie și astfel să se apropie de enoriașii săi nu numai ca preot, ci și ca simplu om.

El se leagă de parohia sa mai ales prin casa și familia sa. Spre deosebire de alte confesiuni, unde preotul e celibatar, preotul ortodox este cum a fost pretutindeni în Biserica veche un om căsătorit, un părinte de familie. Prin familie el se integrează în viața socială a parohiei. De altfel, însăși concepția eclesiologică a Ortodoxiei îl situează pe preot nu deasupra Bisericii sau a credincioșilor, ci în Biserică, alături de credincioși. Păstorii și credincioșii alcătuiesc o familie duhovnicească, în care distincția se face nu ca între conducător și conduși, ci ca între părinți și fii, care sunt toți laolaltă „frați”, ca fii ai aceluiași Dumnezeu. De aceea și Sf. Apostol Pavel, ca și toți Sfinții Părinți, se adresează nu numai clerului, ci și credincioșilor cu apelativul de „frați (prea) iubiți”, care s-a păstrat până astăzi ca mod consacrat de adresare la începutul pericopelor din Apostol, citite la sfintele slujbe, precum și în predicile sau în sfaturile și îndemnulurile adresate de preot credincioșilor în biserici.

Membrii familiei preotului sunt de obicei factori care, prin legăturile lor personale, îl țin și pe preot legat mai strâns de parohie, oferindu-i adesea prilejuri de contact, utile mai ales când e vorba de aceia dintre membrii parohiei sale care nu frecventează biserica sau care nu-l solicită pe preot pentru servicii religioase. Relațiile de rudenie, de vecinătate, de comunitate de interese sau de preocupări cu intelectualii din parohie, participarea preotului la evenimentele importante din viața familială a credincioșilor lui (botezuri, nunți,

înmormântări, aniversări) sau la cele din viața lor socială și națională (sărbători naționale, ședințe ale organismelor colective la care este invitat, serbări sau festivități culturale și artistice), iată atâtea prilejuri care îl ajută pe preot să cunoască mai bine viața enoriașilor lui sub toate aspectele ei și să se integreze și mai trainic în viața obștească a acestora.

Fără îndoială că toate aceste legături, multiple și variate, pe care preotul și le creează cu credincioșii săi, sunt de o importanță covârșitoare pentru îndeplinirea misiunii lui, cu condiția ca el să folosească toate aceste legături nu în interesul său personal, ci în interesul Bisericii, punând în toate relațiile sale cu credincioșii pecetea specifică a misiunii preoțești și păstrându-se întotdeauna la înălțimea și demnitatea cerută de această misiune. Legăturile acestea trebuie să rămână totdeauna întemeiate pe dragostea adevărată a păstorului pentru obștea sa, pe respect reciproc, pe sinceritate și atitudine dezinteresată din partea preotului. În toate raporturile sale cu credincioșii preotul trebuie să păstreze acea ținută demnă și serioasă care poate să-i mențină autoritatea spirituală față de credincioși și respectul pe care aceștia i-l datorează.

3. Importanța legăturilor dintre preot și credincioși

E aproape inutil să mai vorbim de importanța legăturilor dintre preot și credincioși în pastorație și în viața Bisericii. Biserică sau parohie, unitatea cea mai mică a trupului ecumenic al Bisericii, înseamnă de fapt o comunitate de credincioși strâns uniți în jurul păstorului lor sufletesc. Cu cât această legătură dintre păstor și turmă este mai vie, mai reală și mai puternică, cu atât ecourile ei în viața religioasă și socială a credincioșilor vor fi mai puternice și cu urmări mai fericite.

Legătura credinciosului cu preotul este de fapt expresia și semnul legăturii lui cu Biserica, al apartenenței lui la o parohie. Și dimpotrivă, întreruperea legăturii cu preotul înseamnă de fapt ruperea legăturilor cu Biserica, ieșirea din

comunitatea bisericească și situarea în afara parohiei, adică la periferia Bisericii sau în afara ei. Iată de ce este atât de important pentru destinul Bisericii însăși ca preotul să se străduiască pe de o parte a-și crea, menține și întări cât mai mult legăturile sale sufletești cu credincioșii, pentru a ține strâns uniți în jurul său, iar pe de alta să se ferească de tot ceea ce ar putea contribui la slăbirea, întreruperea și compromiterea acestor legături, care reprezintă fundamentul și condiția de căpetenie a succesului activității pastorale.

Aceasta presupune însă din partea preotului un atașament sincer și profund pentru parohia sa, iar din partea credincioșilor încredere desăvârșită în preot. Precum știm, legătura dintre Hristos și Biserica Sa este asemănată de Sf. Apostol Pavel cu legătura pe care o stabilește Taina Cununii între soți (cf. *Efesenii* 5). De fapt, preotul este reprezentantul și slujitorul lui Hristos într-o parte componentă a Bisericii Sale, între el și Biserică sau parohia respectivă se stabilesc deci pe plan religios, aceleași raporturi ca între Hristos și Biserică. Hirotonia leagă pe păstor de enoriașii săi, ca printr-o căsătorie tainică, cu aceeași legătură indestructibilă, de dragoste, de solidaritate și de fidelitate, ca între soț și soție. Această legătură de dragoste, de solidaritate și de comunione spirituală, care trebuie să unească pe preot și păstoriți, constituie fundamentul și condiția de căpetenie a trăinicieii, a vitalității și a progresului parohiei pe căile vieții creștine. De aceea, vechile canoane și rânduielile bisericești interziceau atât episcopului cât și preotului să ocupe două parohii (eparhii) în același timp, sau să se mute succesiv de la o eparhie (parohie) la alta¹.

Fără îndoială, situațiile sunt astăzi mult deosebite față de cele din trecut, fără să justifice însă întru totul transferarea

¹ Vezi de exemplu *canoanele* 14 și 15 apostolice, *canonul* 15 al Sinodului I Ecumenic, *canonul* 21 Antiohia, *canonul* 5 al Sinodului IV Ecumenic; cf. Nicodim MILAȘ, *Dreptul bisericesc oriental*, trad. I. Mihălcescu și D. Cornilescu, București, 1915, pp. 300-301.

neîncetată a preoților dintr-o parohie într-alta, căci nestabilitatea păstorului în parohie este spre paguba Bisericii. Legătura strânsă a preotului cu păstoriții și permanenta lui prezență în parohie reprezintă și un mijloc pentru întărirea ideii și a conștiinței de parohie în sufletele credincioșilor, un mijloc pentru apărarea unității de credință, o stavilă împotriva propagandei sectare și o măsură practică pentru preîntâmpinarea ruperii enoriașilor de preot și de parohie, care echivalează, precum am văzut, cu ieșirea lor din Biserică, dincolo de care nu există mântuire, cum zice Sfântul Ciprian („Extra Ecclesiam nulla salus”).

La iubirea preotului față de păstoriții săi, aceștia răspund tot cu iubire și vin în jurul păstorului lor, la apelul acestuia. Sf. Ioan Gură de Aur era atât de iubit de popor la Antiohia încât atunci când urma să fie promovat pe scaunul patriarhal din Constantinopol a trebuit să fie răpit, pur și simplu, dintre ei, printr-un vicleșug al guvernatorului Asterie din Antiohia, din ordinul împăratului Arcadie și al lui Eutropiu. Și tot el exprima, într-un chip magistral, în cuvântarea ținută credincioșilor săi din Constantinopol, înainte de a pleca în exil, strânsa legătură sufletească ce se creează între păstorul cel bun și credincioși: *„Vă îndemn azi să vă mângâiați, pentru că nimeni nu mă poate despărți de voi: «Ceea ce Dumnezeu, a unit, omul nu poate să despartă» (cf. Matei 19, 6). Măine voi fi cu voi la ceasul rugăciunii, pentru că unde sunt eu, sunteți și voi, și unde sunteți voi, sunt și eu. Noi suntem un singur corp și corpul nu se va lăsa despărțit de cap, nici capul de corp. Chiar dacă suntem despărțiți prin spații, suntem uniți prin dragoste. Nici moartea nu ne poate despărți. Dacă trupul meu va muri, sufletul va trăi și va păstra amintirea credincioșilor săi. Sunt gata să-mi dau de o mie de ori viața pentru voi și nu trebuie să-mi mulțumiți pentru aceasta. Nu-mi fac decât datoria, pentru că un bun păstor își da viața pentru oile sale”*².

² Citat la Teodor M. POPESCU, „Sfinții Trei Ierarhi în slujba Bisericii”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, LXX (1952), 1-3, p. 72.

4. Tactul în pastorație și importanța lui

Dar închegarea, menținerea și consolidarea legăturilor sufletești dintre păstoriți și păstor atârnă în mare parte și de tactul și înțelepciunea preotului, despre care vom adăuga acum câteva cuvinte.

Tactul, adică priceperea de a ne purta înțelept cu oamenii, este de obicei roada unei maturități de cugetare sau a unei îndelungate experiențe, care vine odată cu înaintarea în vârstă, această calitate ne este însă necesară chiar de la începutul activității noastre și o putem dobândi ca pe o învățătură din experiența înaintașilor noștri sau a celor mai în vârstă ca noi, ori din simțul de prevedere și de justă cântărire a realităților, care nu trebuie să ne părăsească niciodată. Tactul constituie o calitate, o virtute am putea să o numim, dintre cele mai necesare preotului, care în activitatea sa are de-a face cu oameni de cele mai diverse caractere și temperamentale sau firi. Mântuitorul Însuși sfătuiește pe Sfinții Săi Apostoli: „Fiți înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii [...]” (Matei 10, 16).

Această însușire este menită să corecteze, să atenueze și să contrabalanseze excesul de idealism care l-ar putea împinge pe preot la greșeli de tactică sau la acte necugetate și costisitoare, ce ar putea compromite sau zădărnici definitiv misiunea și activitatea lui. Suișul spre împlinirea misiunii preoțești este, de cele mai multe ori, presărat cu spini, cu arșițe și furtuni și nu se poate parcurge fără poticniri, căderi și sângerări. Preotul înzestrat cu înțelepciune, cu tact și prudență, nu exagerează obstacolele și greutatea ivite în cale, nu le supraevaluează și nici nu se sperie de ele, el le prevede, le recunoaște și nu le sfidează, ci le cântărește just, e conștient dar nu înfricoșat și nici nu disperă în lupta cu greutatea drumului și cu toate sacrificiile care i se cer până la capăt. El știe să păstreze întotdeauna echilibrul just dintre ceea ce i se cere ca preot pe de o parte și dintre realitățile existente în

care îi este dat să lucreze, de altă parte. Fără să sacrifice idealul evanghelic sau să renunțe la el, îl urmărește cu răbdare, fără să neglijeze sau să braveze realitățile. Căci dacă lipsa de zel și de idealism face preoția neroditoare, excesul de zel poate fi adesea păgubitor, atunci când compromite succesul întrebuintând mijloace neadecvate. Mântuitorul condamnă, de exemplu, excesul de zel al Sf. Apostol Petru, când acesta scoate sabia în grădina Ghetsimani, ca să-și apere pe învățătorul iubit, gestul, oricât de spectaculos și eroic în aparență, în fond era zadarnic.

Înțelepciunea și simțul realității ne ajută să prevedem în programul nostru de activitate pastorală tot ceea ce poate contribui la atingerea scopurilor indicate de misiunea noastră, ne indică măsurile, mijloacele și metodele cele mai potrivite pentru împlinirea datoriilor noastre sacerdotale și ne ajută totodată să ne alegem momentul cel mai nimerit pentru a acționa. Tactul și prudența ne învață că, în lupta cu realitățile, trebuie să ne mulțumim uneori cu mai puțin dar sigur, cu biruințe, câștiguri și succese mai mici, dar din a căror sumă se fac lucrurile mari.

Înțelepciunea, tactul și prudența îi sunt necesare preotului în relațiile sale de toate zilele cu oamenii. El vine în contact cu fel de fel de oameni, de temperamente, firi și caractere dintre cele mai diverse. Suflul fiecărui om în parte reprezintă o lume proprie, deosebită de a altora. Preotul trebuie să fie deci un bun psiholog, un cunoscător de suflete, el e dator să cunoască pe oameni în toate manifestările și cutele lor sufletești, să prevadă, să evite și să îndrepte înclinările rele ale credincioșilor săi sau atitudinile lor determinate de neștiință, de pasiuni sau de interese meschine. Preotul înzestrat cu tact, înțelepciune și simț psihologic nu tratează pe toți credincioșii la fel, ci procedează ca grădinarul care știe că unei plante îi trebuie mai mult soare, alta are nevoie de umbră, alta se dezvoltă la umiditate, altelea îi priește un teren mai uscat. După cuvântul Sf.

Apostol Pavel, preotul destoinic și cu râvnă pentru mântuirea credincioșilor se face tuturor toate, ca măcar pe unii să-i mântuiască (cf. 1 Corinteni 9, 19-20).

Tactul preoțesc în sensul bun al cuvântului nu înseamnă însă abilitate, prefăcătorie ori șiretenie, care cochetează cu imoralitatea și urmăresc salvarea sau satisfacerea intereselor personale sau pământești, tactul și înțelepciunea de care vorbim este cumințenia creștină.

Tact personal înseamnă, de asemenea, stăruință în urmărirea împlinirii datoriei noastre. Viața este un șir necurmat de căderi și de ridicări, iar în împlinirea datoriei nu trebuie să ne așteptăm numai la biruințe și succese, ci câteodată și la înfrângeri, stagnări ori poticniri. „Cine a pus mâna pe plug și se uită înapoi, acela nu e vrednic de împărăția lui Dumnezeu”, a spus Mântuitorul (Luca 9, 62). În această privință Sf. Ioan Gură de Aur dă ca pildă pe pescari, care, spune el, „chiar dacă și-au aruncat de mai multe ori mrejele și n-au prins nimic, nu-și părăsesc îndeletnicirea lor, cu atât mai mult trebuie să facem noi aceasta [...]”³.

Tactul, înțelepciunea, prudența, răbdarea și statornicia dau preotului acea calitate complexă sau îmbinare de virtuți căreia i se spune de obicei echilibru sufletesc și care caracterizează în general pe oamenii de bun simț și de caracter. „Echilibrul sufletesc îl ajută (pe preot) să fie egal cu sine în toate împrejurările, să fie consecvent în acțiuni și la înălțimea misiunii lui sfinte. Un astfel de preot nu este o dată plin de zel, altădată descurajat și apatic. Nu este uneori prea sever cu credincioșii, iar alteori prea îngăduitor cu greșelile lor. Linia activității lui nu se compune din frânturi, ci urmărește o țintă înaltă și lucrează pentru realizarea ei cu stăruință. El nu face nimic superficial, ori din ambiții deșarte. Nu se predică pe sine, ci pe Hristos. Nu vorbește despre presupusele sale „taumaturgii”, ci despre minunile Mântuitorului. Nu face

³ Comentarii la II Timotei, în PG, LXII, 632.

teatru în săvârșirea serviciului divin și nici nu-l săvârșește în grabă sau de mântuială”⁴.

Când însă lipsește acest echilibru, slujitori buni și plini de zel își „pierd busola”, se cred mai mult decât sunt, devin plini de sine și de un orgoliu, încep să propovăduiască învățături personale, să întrebuițeze metode pastorale excepționale, curioase și bizare, cu pretenții de a înlocui practica și metoda de două ori milenară a Bisericii.

În general, e necesar pentru preot să-și controleze întotdeauna cu atenție ținuta și comportarea în relațiile sale cu credincioșii, păstrând în permanență o atitudine de seriozitate și demnitate, care să le impună respect, căci nici un act al preotului nu poate fi indiferent în ceea ce privește efectele lui asupra credincioșilor. Seriozitatea și demnitatea preotului în ținută, purtare și vorbire nu exclud însă simplitatea și naturalitatea, buna dispoziție, amabilitatea, bunăvoința și delicatețea la maniere, ori familiaritatea. Fată de enoriașii săi preotul nu trebuie să fie niciodată distant și rece, indiferent sau străin, ci apropiat și familiar, ca un adevărat părinte față de copiii săi. Bineînțeles că familiaritatea nu înseamnă sacrificarea demnității sacerdotale ori căderea în vulgaritate. Preotul nu trebuie să caute neapărat o popularitate, familiaritate sau intimitate exagerată sau rău înțeleasă cu oricine, numai pentru a fi pe placul tuturor. Se cere sfințiților slujitori o oarecare discreție și rezervă față de tot ceea ce le-ar putea micșora sau compromite prestigiul în ochii lumii, se recomandă îndeosebi mai puțină familiaritate și intimitate cu cei ce nu știu să respecte preoția, precum și evitarea prezenței preotului în locuri sau situații care i-ar putea compromite autoritatea și prestigiul.

O deosebită importanță are din punctul de vedere al tactului pastoral, și al legăturilor preotului cu credincioșii,

⁴ Pr. V. COMAN, „Echilibrul sufletesc al preotului”, în: *Mitropolia Banatului*, VIII (1958), 1-3, p. 53.

Taina Pocăinței, în care preotul își exercită calitatea sa de duhovnic, de îndrumător spiritual al sufletelor. Este cel mai frecvent mijloc de pastorație individuală, care stă la îndemâna oricărui preot și în care acesta vine în contact direct cu fiecare dintre credincioșii săi în parte, care vin la scaunul de spovedanie ca să-și descarce sufletul și conștiința de povara păcatelor și să dobândească de la preotul duhovnic iertarea lui Dumnezeu și a Bisericii.

Dacă preotul va ști să-și îndeplinească misiunea sa de confident al penitentului, să-i administreze sfaturile și îndrumările necesare spre a-l smulge din păcat și a-l readuce pe cărările virtuții, să aplice canonul sau epitimia cea mai potrivită fiecăruia, să urmărească ulterior îndreptarea lui morală, va reuși să facă din această Sfântă Taină un adevărat mijloc de redresare morală a enoriașilor săi și de menținere a lor pe calea virtuților creștine.

Mai ales în scaunul de spovedanie trebuie să facă preotul uz de tactul său pastoral, procedând cu foarte multă grijă, cu înțelepciune, măsură și echilibru, pentru ca nici să nu încurajeze sau să promoveze păcatul printr-o blândețe sau îngăduință excesivă, dar nici să nu descurajeze pe penitent sau să-l depărteze de Biserică printr-o prea mare asprime și severitate, ci să aibă în vedere numai și numai îndreptarea penitentului și desăvârșirea lui progresivă în virtute. Această grea sarcină a preotului duhovnic este minunat de bine formulată în *canonul 102* al Sinodului Trulan: „Cei ce au primit de la Dumnezeu puterea de a lega și a dezlega trebuie să țină seama de calitatea păcatului și de aplecarea spre întoarcere a celui ce a păcătuit și astfel să dea bolii tratament potrivit, ca nu cumva aplicând (tratamentul) în chip disproporționat pentru fiecare din cele două, să greșească în privința mântuirii celui bolnav. Căci boala păcatului nu este simplă, ci de multe feluri și deosebiri și odrăslește multe vlăstare ale pierzaniei, din care răul mult se revarsă și se lățește mai departe, până când se oprește prin puterea medicului. Drept aceea,

cel ce dovedește pricepere medicală în privința sufletului, mai întâi trebuie să cerceteze dispoziția celui ce a păcătuit și dacă (acela) înclină spre sănătate, sau dimpotrivă (dacă) prin moravurile sale provoacă asupra-și boala, să supravegheze în ce chip se îngrijește el între timp de întoarcerea sa, și de nu se împotrivește medicului și de nu crește rana sufletului prin întrebuițarea doctoriilor puse asupra ei, și așa se măsoară milostivirea după vrednicie. Căci toată grija lui Dumnezeu și a celui ce i s-a încredințat puterea pastorală este de a întoarce oaia cea rătăcită și de a tămădui pe cea rănită de șarpe, și nici spre prăpastia deznădejzii a o împinge, nici frânele a le slăbi spre renunțarea la viață și spre disprețuirea ei, ci la orice caz să stea într-un chip împotriva patimii, ori prin doctoriile cele mai amare și astringente, ori prin cele mai delicate și blânde, și să se nevoiască spre cicatrizarea rănii, cercetând roadele pocăinței și îndreptând înțelepțește pe omul cel chemat către strălucirea cea de sus. Deci se cuvine nouă să le știm pe amândouă, și pe cele ale strictetei, și pe ale obiceiului, și la cei ce nu primesc pe cele extreme, să urmărim felul cel predanisit, precum ne învață Sfântul Vasile”⁵.

⁵ Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, vol. I, p. 488.

Predici

***Predici
la Duminicile
de peste an***

Predică la Duminica a IV-a după Paști*

(a Slăbănogului: Ioan 5, 1-15)

„Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău” (Ioan 5, 14)

În duminica de astăzi, a patra după Paști, prăznuim amintirea uneia dintre minunile săvârșite de Mântuitorul în răstimpul dintre Paști și Cincizecime și anume vindecarea slăbănogului de la locul Viteзда. Cum s-a întâmplat această minune ați auzit cu toții din cuprinsul Sfintei Evanghelii care s-a citit astăzi. Lângă Ierusalim se afla, pe vremea Mântuitorului, o scăldătoare minunată, în a cărei apă, odată pe an la o zi anumită, se cobora un înger, tulburând-o cu aripa lui nevăzută. Acela care putea să se arunce cel dintâi în ea, după această tulburare, se tămăduia de orice fel de boala sau neputință. Între cei care își așteptau acolo vindecarea, era și un slăbănog, adică un paralytic, care pătimea de treizeci și opt de ani. După ce l-a întrebat dacă vrea să se facă sănătos, Mântuitorul l-a tămăduit, prin puterea Sa dumnezeiască, fără ca bolnavul să mai fie nevoit să aștepte, cine știe câtă vreme, tulburarea apei.

La puțin timp după vindecarea minunată a slăbănogului acestuia întâlnindu-l Mântuitorul în templu, i-a spus: *„Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău”*.

* Text publicat în *Mitropolia Olteniei*, XVIII (1966), 5-6, pp. 515-520.

De ce amestecă Mântuitorul sănătatea cu păcatul? Ce legătură este între ele? Ce vrea oare, să spună Domnul prin aceste cuvinte? Nimic altceva decât că, între păcat de o parte și suferință trupească, există de multe ori o nevăzută, dar strânsă și netăgăduită legătură. Domnul vrea să spună că pricina sau izvorul unora dintre bolile și suferințele trupului nostru nu este de natură fizică sau materială, ci spirituală sau sufletească: este păcatul, adică neascultarea sau călcarea voii și a poruncilor lui Dumnezeu. Prin urmare, din cuvintele de mai înainte ale Mântuitorului reiese că greșelile sau păcatele noastre își vor lua răsplata nu numai în viața de dincolo, ci ele își primesc pedeapsa, într-un fel sau altul, începând chiar de aici de pe pământ, prin bolile, lipsurile și suferințele de tot felul, care, de cele mai multe ori, sunt efecte sau urmări ale păcatelor noastre.

Legătura aceasta dintre păcat și suferință o observase chiar și lumea păgână, dinainte de Mântuitorul. O poveste veche din acea vreme spune că într-o zi au venit în fața zeului celui mare păcatul și durerea, având între ele o veche neînțelegere. Stând înaintea lui, au început să se certe. Zeul le-a poftit să se înțeleagă, dar ele n-au voit în ruptul capului. Atunci zeul a poruncit să i se aducă un lanț de aur, a legat cu el pe cei doi împricinați și le-a spus: „vă pedepsesc, legându-vă cu acest lanț de aur și niciodată să nu vă mai desfaceți”. Și de atunci păcatul și durerea au rămas înlănțuite, pe veci nedespărțite.

Același lucru a voit să spună și Mântuitorul, prin cuvintele adresate slăbănogului vindecat. „Acum, că te-ai făcut sănătos” – spune El – ai grijă, nu ca să nu te mai îmbolnăvești, ci ca „să nu mai păcătuiești”. Așadar, ne dă a înțelege că originea îndepărtată a bolii de care era ținut trupul paralicului era un păcat. Sfânta Evanghelie nu ne precizează ce anume păcat va fi fost acela. Dar ceea ce reiese din cuvintele Domnului este că ceea ce ruinasе încetul cu încetul sănătatea trupească a slăbănogului și făcuse din trupul tânăr și sprinten de altădată, un fel de cadavru viu, un om pe jumătate mort,

era un păcat, un abuz sau vreun viciu al lui sau al părinților lui. Paralicul sau slăbănogul acela, care nu se putea mișca nicidecum singur, care trebuia târât sau transportat de alții, ca un lucru fără viață, care aștepta de atâta timp pe cel ce ar fi putut să-l arunce în scăldătoare la timpul potrivit, este icoana cea mai vie și mai fidelă a urmărilor grozave ale păcatului asupra ființei noastre trupești și sufletești. Atât de mare pustiire și tulburare pricinuieste păcatul în zidirea cea de lut a ființei noastre, încât poate face din noi niște biete epave nefericite, care provoacă nu numai mila, ci adesea chiar dezgustul și groaza semenilor noștri.

Dar, cum e oare cu putință aceasta? Lucrul se explică prin natura păcatului. Căci ce e păcatul? Este călcarea legii morale, adică abaterea de la poruncile lui Dumnezeu, porunci care nu urmăresc altceva decât binele nostru, conservarea ființei noastre și ferirea ei de răul fizic și moral. Neascultarea de Dumnezeu duce, deci, la îmbolnăvirea sufletului și a trupului. Între păcat și boală este o legătură în sens creștin tot atât de strânsă pe cât este de strânsă legătura dintre suflet și trup, cele două părți nedezlipite ale ființei noastre, pe care numai moartea le desparte. Odată, un pictor vestit a început să picteze un mare tablou al Cinei celei de taină. Îi trebuia pentru aceasta un chip omenesc plin de frumusețe și de curăție, care să-i servească drept model pentru zugrăvirea chipului Mântuitorului. A ieșit deci în piață și a găsit un tânăr de o frumusețe feciorelnică, pe care l-a luat în atelier, punând trăsăturile fine ale feții lui în chipul Domnului. Tabloul a fost lăsat apoi în părăsire multe vreme; când și-a reluat munca la el, pictorul avea nevoie de un alt model uman, pentru redarea chipului lui Iuda vânzătorul, care trebuia să exprime urâtenia și răutate. A ieșit deci iar în piață și a găsit acolo exact ceea ce îi trebuia; un vagabond zdrențaros, cu chipul desfigurat de vicii, de mizerie și de boli. Când l-a adus în atelier, acesta a zărit, pe tabloul neterminat, chipul plin de frumusețe și de dulceață al Mântuitorului și a izbucnit în plâns.

– De ce plângi?, l-a întrebat pictorul. Pentru că tot eu am fost acela care, acum câțiva ani în urmă, v-am servit ca model pentru chipul acela frumos de pe pânză – a răspuns nefericitul.

– Dar atunci, cum de ai ajuns în așa hal?, l-a întrebat, mirat, pictorul.

– Pe atunci eram încă un tânăr nevinovat și curat, dar după aceea m-am bălăcit în mocirla tuturor păcatelor, ca fiul cel risipitor – a răspuns modelul lui Iuda.

Iată deci o întâmplare din care se vede cum uneori păcatul îmbolnăvește, desfigurează și ucide nu numai sufletul ci și trupul. Acum îl înțelegem mai bine pe prorocul *Iezechiel*, la care citim că „sufletul care păcătuiește va muri” (18, 20) și pe Sfântul Apostol Pavel, când scrie, în Epistola către Romani (5, 12), că „printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el”. În paradis primii oameni nu cunoșteau suferința și durerea tocmai pentru că nu cunoscuseră păcatul. Prin păcatul omului a intrat în lume și dezordinea, răul, urâtenia și nefericirea. O dată cu păcatul s-au întins în omenire și urmările lui, adică boala, suferința și moartea: „pofta, zămisind, naște păcat, iar păcatul, odată săvârșit, aduce moarte”, zice Sfântul Apostol Iacov (1, 15).

Lucrul acesta ni-l adevărește, nu numai Sfânta Scriptură, ci și viața noastră cea de toate zilele. Cum? Să luăm, de pildă, o singură întâmplare, dintre atâtea altele, care se petrec zilnic sub ochii noștri adesea fără să le băgăm în seamă, fără să ne mai dăm osteneala de a pătrunde până la rădăcina sau originea lor adevărată. O tânără a mers la o petrecere de seară, îmbrăcată foarte ușor, pentru a-și arăta mai bine frumusețea trupului. Fiind însă timp de iarnă, pe drum a răcit greu și a rămas cu o boală de plămâni, care a chinuit-o tot restul vieții, ducând-o mai înainte de vreme la mormânt. Care a fost pricina bolii în acest caz? Răceala,

se spune în general. E adevărat, dar izvorul dintru început al nenorocirii, trebuie căutat mai adânc, în sufletul acelei tinere: a fost păcatul mândriei, al dorinței ei deșarte de a-și etala frumusețea cu care era dăruită sau de a părea mai frumoasă decât era în realitate. Răceala n-a fost decât o urmare a acestui păcat, căci dacă în sufletul ei n-ar fi existat vanitate de a plăcea altora, s-ar fi îmbrăcat mai gros și n-ar fi răcit. Iată deci cât de adevărat este că „*boldul morții este păcatul, iar puterea păcatului este legea*” (1 Corinteni 15, 56) și că „*plata păcatului este moartea*” cum spune Sfântul Apostol Pavel (Romani 6, 23).

Tot așa, dacă vom căuta cu atenție, vom găsi că, la rădăcina multora dintre bolile de care suferim, stă un păcat sau un viciu oarecare; sau, cum spune prorocul de demult, „*fiecare va muri pentru fărădelegea sa*” (Ieremia 31, 30). Oare bolile de stomac nu izvorăsc de cele mai multe ori și din păcatul lăcomiei, din îmbuibare, din nesaț sau din nerespectarea prescripțiilor igienice și medicale privitoare la hrană? Dar păcatul beției și al desfrânării la câte boli nu dau ele naștere?

Dar nu numai Sfânta Scriptură și rațiunea sănătoasă ne arată că păcatul se ispășește, cel puțin în parte, încă din această viață prin urmările lui nefaste, ci și știința omenască. Există chiar o ramură a medicinei, numită „psihoterapia”, care studiază și vindecă bolile trupului prin tratarea și tămăduirea suferințelor care răvășesc psihicul.

Ceva mai mult, sunt păcate care îmbolnăvesc și fac să sufere nu numai pe acela care le săvârșesc, ci și pe urmașii lor, generații întregi de-a rândul. Cine nu cunoaște, de pildă, slăbiciunile și defectele fizice ale celor născuți din părinți vicioși? De aceea Sfînții Apostoli întrebau pe Domnul, când Acesta voia să vindece pe un orb din naștere: „*Învățătorule, cine a păcătuit; acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?*” (Ioan 9, 2). Iată, prin urmare, cum păcătosul este de două ori vinovat înaintea lui Dumnezeu și vrednic de pedeapsă, o

dată pentru sine însuși și altă dată pentru urmașii lui, nevinovați, cărora el le transmite, o dată cu carnea și sângele lui, sămânța bolii, adică urmările nenorocite ale viciului sau ale păcatului săvârșit. Poporul nostru a prins acest mare adevăr în unele zicale, pline de înțelepciune, care de altfel sunt de origine biblică: „*părinții au mâncat aguridă și copiii lor li s-au strepezit dinții*” (Ieremia 31, 29). Adică, părinții făptuiesc păcatul, iar fiii moștenesc și îndură urmările lui nenorocite. De aceea, atunci când evreii se plâneau pentru suferințele lor, Dumnezeu îi muștra prin glasul prorocului Ieremia: „*De ce te plângi de rana ta? Durerea ta este de nevindecată? După mulțimea fărădelegilor tale ți-am făcut aceasta, pentru că se înmulțiseră păcatele tale*” (Ieremia 30, 15). Iar Sfântul Apostol Pavel scria corintenilor că una dintre pricinile pentru care erau între ei mulți neputincioși și bolnavi, era faptul că se împărtășeau cu nevrednicie din Cina Domnului (cf. 1 Corinteni 9, 30).

Există, desigur, și boli și suferințe care nu se explică prin păcatul celor ce suferă. Sunt, de exemplu, oameni bolnavi și suferinzi din pricină că nu au ce îmbrăca și ce mânca, nu au cu ce să-și îngrijească sănătatea. Dar și în astfel de cazuri, pricina îndepărtată, dar adevărată, e tot un păcat; nu păcatul celor ce suferă, ci al altora. Este lăcomia și împietrirea inimii celor bogați și nemilostivi, a celor care au mai mult decât le trebuie și nu vor să dea din prisosul lor celor aflați în lipsă și mizerie, ci rămân surzi la glasul suferinzilor din jurul lor. Păcatul lor este mare, pentru că lăcomia, zgârcenia și îndurarea lor aduc după ele mizeria, suferința și moartea semenilor lor nevinovați. De aceea, în statele unde s-au pus capăt exploatării, lăcomiei și neomeniei, s-au împuținat și bolile, lipsurile și suferințele pricinuite de ele.

Dacă, deci, boala și suferința este de multe ori roada și plata greșelilor și a păcatelor noastre înșine sau ale altora, urmează negreșit că nu e cu puțință vindecarea deplină de boli, fără curățirea de păcate, atunci când știm că păcatele

noastre proprii sunt cauza suferințelor. Noi când ne îmbolnăvim, alergăm la doctorii cei trupești, căutând la ei tămăduirea de suferințele care ne macină sănătatea, frumusețea și vigoarea trupului. Și bine facem. Dar dacă vrem să ne vindecăm în cazul bolilor pricinuite de păcat, trebuie să smulgem mai întâi rădăcina bolii, adică păcatul sau viciul, din sufletul nostru. Doctorul poate vindeca, de exemplu, pe un alcoolic, de intoxicația sau otrăvirea acută sau accidentală cu alcoolul băut, dar nu-l poate vindeca de cauza îndepărtată a bolii, adică de patima beției, care îl duce pe bețiv, mai curând sau mai târziu, la ruină și pieirea sigură, dacă el nu se lecuiește de acest viciu.

Lucrul acesta l-a dovedit și mai limpede Mântuitorul, cu prilejul altei minuni, și anume la vindecarea paralticului din Capernaum. Acestuia, El i-a spus mai întâi: „*Fiule, iertate îți sunt păcatele tale*” (Marcu 2,5) și abia după aceea: „*Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta*” (Marcu 2, 11). Cerescul Doctor ne-a arătat deci latura izbăvirii sufletului de păcate. De aceea, atunci când, potrivit sfatului din Epistola Sfântului Apostol Iacov (5, 13-16), facem maslu unui bolnav, rugându-ne pentru sănătatea lui, acesta e obligat mai întâi să se spovedească, pentru a se curați de păcate. Iar la sfârșitul slujbei, preoții slujitori fac bolnavului urarea: „Dumnezeu să te ierte, să te binecuvânteze și sănătate să-ți dăruiască”, arătând astfel că redobândirea sănătății trupului e precedată și condiționată de iertarea păcatelor, pe care Dumnezeu o acordă bolnavului prin mijlocirea preoților.

Am văzut cum păcatul păgubește uneori nu numai sufletul ci și trupul; pe unul îl duce la iad, pe celălalt îl dă suferinței și morții mai de vreme decât trebuie. Dulceața lui amăgitoare de la început este urmată mai târziu de scârbă și necaz, durere și suferință, boală și mizerie. Tentația păcatului, sub toate formele lui, e mare. Cei mai mulți dintre noi suntem ca acei fluturași de seară, care, atrași de mirajul înșelător al luminii, își ard aripioarele atunci când se apropie

prea mult de flăcările lămpii. Și, din nefericire, uităm prea ușor sau aproape nu ne dăm seama care e pricina adevărată a suferinței noastre.

Ca și creștini, să nu uităm deci că împușinarea și micșorarea răului și a suferinței din lume e condiționată între altele și de împușinarea și înlăturarea răului moral, a păcatului. Atunci când vom reuși să nu mai săvârșim păcate, vor dispărea din lume și bolile și suferințele pricinuite de acestea, iar lumea va redeveni ceea ce a fost menită de Dumnezeu să fie dintru început, adică o împărăție a virtuții, a dreptății și a păcii, în care să nu mai fie nici durere, nici întristare, nici suspin. În raiul lui Dumnezeu nu există suferință pentru că acolo nu este nici păcat. De aceea, Sfânta Evanghelie nu-L înfățișează niciodată pe Mântuitorul bolnav, fiindcă El n-a păcătuit niciodată (cf. Ioan 8, 46). Viețuirea în virtute, curăție și dreptate, ne asigură nu numai liniștea, pacea și mulțumirea sufletului în viața aceasta și mântuirea lui în cealaltă, ci și sănătatea și vigoarea trupului și prelungirea vieții aici pe pământ, precum spune înțeleptul Solomon: „*Cel ce umblă după dreptate ajunge la viață, iar cel ce fuge după rău, la moarte*” (Pildele lui Solomon 11, 19); sau „*Fericirea nu va fi pentru cel fără de lege, care, asemenea umbrei, nu-și va lungi viața, fiindcă el nu se teme de Domnul*” (Ecclesiastul 8, 13).

Vrei deci să contribui la îmbunătățirea lumii în care trăiești? Voiești să-ți asiguri bunăstarea, sănătatea și fericirea trupească și sufletească? Atunci, muncește pentru binele tău și al semenilor tăi și ferește-te de păcat! Nu păcătu! Iar dacă totuși, ai păcătuit, caută întâi la Dumnezeu scăparea, cerându-I iertarea păcatelor. Pocăiește-te! Caută în adâncul sufletului tău și smulge de acolo toată rădăcina păcatului și a suferinței, alungând-o prin pocăință și mărturisire, căci așa îți vei asigura și sănătatea trupului, pe care o cauți la doctor. Iar odată vindecat, ferește-te cu hotărâre de păcat pe viitor, căci păcatul repetat sporește și înmulțește durerea și suferința. Când deci „te-ai făcut sănătos, să nu mai

păcătuiești, ca să nu ți se întâmple ceva și mai rău”, cum spune Mântuitorul slăbănogului din Evanghelie, tămăduit de El. Fii cu sufletul curat; atunci suferința și boala nu se vor încuiba în trupul tău.

Făcând așa, ne vom mântui nu numai sufletul de osânda iadului, ci ne vom izbăvi și trupul din ghearele suferinței și ale morții celei mai înainte de vreme. Amin.

Predică la Duminica a V-a după Paști*

(a Samarinenței: Ioan 4, 5-42)

Despre caracterul spiritual al cultului creștin ortodox

„Duh este Dumnezeu și cei ce l se închină trebuie să i se închine în duh și în adevăr” (Ioan 4, 24)

Sfânta Evanghelie ne înfățișează convorbirea Mântuitorului cu o femeie samarineancă, la puțul lui Iacov de lângă Sichem, în Samaria, unde Domnul Hristos era în trecere spre Galileia. În cursul acestei convorbiri, Mântuitorul rostește, între altele, unul dintre adevărurile de temelie ale credinței creștine: *„Duh este Dumnezeu și cei ce l se închină trebuie să i se închine în duh și în adevăr”*. Două lucruri învățăm din cuvintele Mântuitorului: mai întâi că Dumnezeu este duh, adică ființă pur spirituală, nematerială, și al doilea că și închinarea, cinstirea sau adorarea pe care l-o aducem, trebuie să fie potrivită cu ființa Sa, adică să aibă tot un caracter spiritual. Pe aceste două adevăruri de temelie se reazemă și cultul creștin, adică toate slujbele și rânduielile sfinte prin care Biserica cinsteste pe Dumnezeu. Să vedem, deci, *ce înseamnă a ne închina lui Dumnezeu „în duh și în adevăr”* și în ce constă caracterul spiritual al cultului creștin-ortodox.

Pe vremea Mântuitorului, păgânii își închipuiau pe Dumnezeu sub forma zeilor sau idolilor cu chipuri de oameni, de animale, sau de diferite lucruri din natură, schimbând astfel

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXVIII (1969), 5-6, pp. 510-514.

adevărul în minciună și slujind făpturii în locul Făcătorului, cum spune Sfântul Apostol Pavel (cf. *Romani* 1, 25). Și tot o minciună era și cinstirea pe care ei o dădeau acelor zei, cărora le aduceau jertfe sângeroase, de animale, iar uneori chiar de oameni, pentru a-i împlânzi și a-i face îndurători spre oameni. Ba chiar și cultul iudaic, adică cinstirea pe care poporul „ales” o aducea Dumnezeuului adevărat, degenerase într-un cult formalist, care se reducea mai ales la jertfele de tot felul, aduse la templul din Ierusalim sau consta în diferite practici formaliste, care nu făceau nici lui Dumnezeu vreo bucurie, și nici închinătorilor Lui nu le aduceau vreun folos, pentru că sufletele lor rămâneau tot întinate de mulțimea păcatelor.

De aceea, Mântuitorul a osândit adesea formalismul acesta al cultului iudaic, amintind iudeilor cuvintele proorocilor prin care aceștia arătaseră, încă mai de mult, că Dumnezeu prețuiește și mai mult dreptatea, mila și pacea decât jertfele sângeroase și arderile de tot: „*Milă voiesc, iar nu jertfă, și cunoașterea lui Dumnezeu mai mult decât arderile de tot*” (*Osea* 6, 6; cf. *Matei* 12, 7). Domnul izgonește cu biciul pe neguțătorii din templu, care transformaseră casa lui Dumnezeu în casă de negoț, iar pe cărturarii și fariseii fățarnici, care dădeau zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, dar erau plini de răutate, de nedreptate și fățarnicie, îi aseamănă cu mormintele frumos văruite pe dinafară, dar pe dinăuntru pline de oase de morți și de toată necurăția (cf. *Matei* 23, 23 și urm.).

Mântuitorul înființează o religie nouă, religia creștină, în care legătura dintre Dumnezeu și oameni nu se mai întemeiază pe frica sau teama pe care zeii păgâni o inspirau oamenilor, ci pe sentimentul superior al iubirii, care leagă pe părinți de copiii lor buni. El întemeiază și cultul cel nou al acestei religii, adică chipul adevărat de a cinsti pe Dumnezeu: cultul în duh și în adevăr. Dar ce este „cultul”? – Este o formă și un mijloc prin care omul caută să se pună în legătură cu

Dumnezeu, să-l simtă prezența, atotputernicia și bunătatea, să-L cinstească, să-L slăvească și să-L mulțumească, să-L roage și să dobândească de la El ajutorul și bunătățile pe care numai El ni le poate da. Cultul acesta trebuie să fie însă mai întâi *spiritual*, căci Dumnezeu nu are trup material; El este duh sau spirit. Dumnezeu nu este aici sau acolo; El nu sălășluiește nici în templul din Ierusalim, cum credeau unii, nici pe muntele Ebal sau Garizim, cum pretindeau samarinenii, nici în idolii cu chipuri de oameni sau de monștri, pe care îi adoraau păgânii. El este veșnic și pretutindeni prezent și poate fi găsit oriunde și oricând ne gândim la El sau îl chemăm.

Dar pentru a-L descoperi pe Dumnezeu, pentru a-l simți prezența, nu trebuie să plecăm dinafara eului nostru, ci dinlăuntrul nostru, din partea pusă de El însuși în ființa noastră, adică din sufletul sau duhul nostru, în care se află chipul și asemănarea Lui. Acestea sunt cele două mari adevăruri pe care Mântuitorul le formulează în cuvintele rostite de El către samarineancă, amintite aici: *spiritualitatea* ființei lui Dumnezeu și *interiorizarea* legăturii noastre cu El, a cultului sau a închinării pe care se cuvine să l-o dăm. „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru [...]” (Luca 17, 21), spune Mântuitorul, cu alt prilej. Dacă nu-L vom găsi pe Dumnezeu mai întâi aici, în noi înșine, nu-L vom găsi nicăieri. Și de aici trebuie să pornească tot ceea ce ne simțim datori să-l aducem, adică prinosul nostru umil de cuvenită închinare sau cinstire. „Primul altar și primul tron al Dumnezeirii este inima omului”¹. Numai ceea ce țâșnește din inimă ajunge la Dumnezeu și îl cinstește cu adevărat. Numai rugăciunea pornită din inimă curată și smerită e primită de Dumnezeu.

De aceea, lungile vorbării și poliloghiile ale păgânilor și iudeilor sunt înlocuite de Mântuitorul cu rugăciunea simplă și firească a fiilor pământești către Părintele lor ceresc: „Tatăl nostru [...]”; rugăciune scurtă, dar atotcuprinzătoare,

¹ Pr. Ilarion V. FELEA, *Religia iubirii*, Arad, 1946, p. 459.

și atât de minunată, care va rămâne de-a pururea modelul neîntrecut și dumnezeiesc al rugăciunii creștine. Și nu sacrificiile de țapi și de viței urmau să spele conștiințele încărcate de păcate, ci smerenia și pocăința izvorâtă din inimă, ajutată de harul sfințitor al Sfântului Duh, care s-a pogorât peste Biserică în ziua Cincizecimii și care lucrează prin apa sfințită a botezului, prin puterea Sfântului Mir și prin Taina Mărturisirii.

Iată, deci, fraților, adevărul fundamental pus de Mântuitorul Însuși la temelia Bisericii Sale și pe care apoi Biserica a clădit întreg cultul creștin de astăzi, prin care noi cinstim cu adevărat pe Dumnezeu și dobândim darurile Sale. Pe temelia aceasta, pusă de Domnul Însuși, Biserica a întocmit rânduiala de rugăciuni, de cântări, de citiri și de acte sfinte din slujbele celor șapte Laude, prin care noi cinstim în fiecare zi pe Dumnezeu (Vecernia, Utrenia, s.a.); a alcătuit slujbele sfințelor taine (Botezul, Mirungerea, Mărturisirea și celelalte) și celelalte slujbe prin care Biserica binecuvântează și sfințește viața omului în momentele și împrejurările ei mai de seamă, precum și lucrurile de care el are nevoie pentru viața sa casnică și gospodărească, socială și religioasă. În întregimea lui, cultul acesta alcătuiește una dintre comorile cele mai de preț ale credinței noastre creștin-ortodoxe.

Dar unora li se pare cultul acesta prea încărcat de forme și de lucruri materiale și ca fiind în contradicție cu închinarea „în duh și adevăr”, de care vorbește Mântuitorul.

Aceștia uită însă că, dacă Dumnezeu este duh (spirit pur), noi în schimb suntem făcuți din trup și din suflet. Suntem deci datori să cinstim pe Dumnezeu, să ne închinăm Lui în întregimea ființei noastre, adică și cu sufletul, dar și cu trupul, precum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel: „*Căci ați fost cumpărați cu preț! Slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu*”(1 Corinteni 6, 20). Închinarea pe care o aducem lui Dumnezeu cel nevăzut, izvorăște din duhul nostru, adică din inima și din mintea

noastră; dar ea trebuie însoțită de închinarea dinafară, care o exprimă sau o face văzută prin mișcări ale trupului (îngenuncheri, facerea semnelor crucii, înălțarea mâinilor și a ochilor spre cer) sau prin lucruri materiale (apa, untdelemnul, pâinea, vasele și veșmintele sfinte). Mântuitorul Însuși vorbește de această unitate strânsă dintre spirit și materie (formă văzută) în cult: „*De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu*” (Ioan 3, 5). Puterea spirituală, nevăzută, a Duhului lucrează, deci, prin apa văzută a botezului. Și așa este cu toate tainele și lucrările sfinte săvârșite de Sfântul Duh în Biserică și prin slujitorii ei sfințiți. Totul în cultul nostru ne duce cu mintea la cele cerești și tinde să ne apropie de cele spirituale.

Astfel, când ne adunăm pentru rugăciune în sfintele biserici, Îl avem aici prezent pe Însuși Domnul, căci El Însuși a spus: „*Unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor*” (Matei 18, 20). Biserica aceasta văzută este icoana celei nevăzute, este casa lui Dumnezeu sau cerul pe pământ: „*[...] voi intra în casa Ta, închina-mă-voi spre sfânt locașul Tău, întru frica Ta*” (Psalmul 5, 7). Când intrăm aici „*toată grija cea lumească (trebuie) să o lepădăm*” și „*sus să avem inimile!*”.

Tot ceea ce se săvârșește aici de către sfinții slujitori, toate formele externe ale cultului, sunt semne văzute ale acelei închinări în duh și în adevăr, sunt expresii ale unor stări sufletești, ale unor simțăminte religioase, ale credinței noastre în Dumnezeu, ale iubirii noastre față de El și așa mai departe.

Așa de exemplu, când facem semnul crucii noi ne aducem aminte de patimile pe Cruce ale Domnului, prin care El ne-a mântuit; când îngenunchem la rugăciune sau ne prosternăm la pământ prin metanii, arătăm smerenia noastră față de atotputernicia lui Dumnezeu, precum și pocăința pentru păcatele săvârșite; când ne ridicăm ochii sau mâinile spre cer, ne înălțăm o dată cu ele și cugetul nostru la

Dumnezeu, „de unde va veni tot ajutorul nostru”. Prin toate acestea, trupul nostru se asociază cu sufletul nostru, ia și el parte la preamărirea lui Dumnezeu, împlinind astfel sfatul Sfântului Apostol Pavel, care ne îndeamnă: „[...] *înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească, și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit*” (Romani 12, 1-2).

Ceva mai mult: semnele văzute ale cultului nu numai că exprimă credința noastră în Dumnezeu și iubirea noastră față de El, dar adesea o inspiră, o întăresc și o cultivă, așa după cum exercițiul fizic întărește mușchii trupului nostru și mărește forța noastră fizică.

Tot așa este și cu lucrurile (elementele materiale) pe care le întrebuițăm în cultul divin. Toate sunt simboluri sau închipuiri ale unor fapte din istoria sfântă a mântuirii noastre, sunt semne văzute ale unor lucruri cerești, nevăzute, ori sunt chiar purtătoare ale unor daruri spirituale, reale, care ni se comunică de sus prin ele. Așa e cu apa botezului, în care lucrează puterea curățitoare a lui Dumnezeu; așa e cu Sfântul Mir, care ne împărtășește darurile Sfântului Duh; așa e cu pâinea și vinul sfințite la Liturghie, care devin Însuși Trupul și Sângele Mântuitorului, ce ni se dă prin taina Sfintei Împărtășanii. De asemenea, cinstirea pe care o dăm sfintelor icoane urcă la persoanele sfinte zugrăvite pe ele.

Totul în cult are deci o bogată și înaltă semnificație spirituală. Cele văzute ne înalță cu gândul la cele nevăzute, lucrurile materiale ne descoperă pe cele nemateriale, cele naturale ne conduc spre cele supranaturale. Prin ele, omul asociază și natura neînsuflețită la cultul divin, făcând-o să ia parte la cinstirea adusă de noi lui Dumnezeu. Astfel, omul și natura se purifică împreună, se luminează, se sfințesc și se transfigurează, căutând să se apropie de Dumnezeu și să se unească cu El, să recapete desăvârșirea și frumusețea

pe care o aveau înaintea de păcatul primilor oameni și să se transforme în acel „cer nou și pământ nou, în care locuiește dreptatea” (2 Petru 3, 13).

Iată, fraților, ce înseamnă „a ne închina lui Dumnezeu în duh și în adevăr”. Așadar, închinarea pe care noi creștinii ortodocși, o aducem lui Dumnezeu prin cultul Bisericii noastre, este o adevărată cinstire a lui Dumnezeu; este o închinare „în duh și în adevăr”, pentru că toate formele văzute din care e alcătuit cultul acesta au un înțeles și caracter profund spiritual, izvorând din acea rădăcină nevăzută, care este în duhul sau în sufletul nostru și despre care vorbea și Mântuitorul în convorbirea Sa cu samarineanca. Inima, cugetul, duhul sau lăuntrul nostru sunt rădăcina pomului; formele externe ale cultului sunt ramurile, frunzele, florile și roadele care lăstăresc dintr-însa și care sunt cu atât mai bogate cu cât rădăcina este mai puternică și mai plină de sevă. Primejdie este numai atunci când se întrerupe legătura aceasta continuă, care trebuie să existe între rădăcină și ramuri, adică între duhul nostru și formele externe ale cultului. Când formele acestea nu se mai sprijină pe curăția inimii, pe iubirea de Dumnezeu și de oameni, pe smerenia și iubirea de dreptate, din care ele trebuie să izvorască, atunci ele devin goale, lipsite de sens și de conținut, ca ramurile uscate ale arborelui în care nu mai circulă seva de viață din rădăcină. Atunci semnele văzute sunt zadarnice, fără folos pentru mântuire și nu au mai multă valoare decât ale păgânilor. Atunci nici semnul crucii, oricât de des l-am face, nici metaniile și îngenuncherile, nici postul și nici altele nu au nici un preț înaintea lui Dumnezeu, dacă sufletul nostru este plin de întinăciunea păcatelor. O asemenea închinare a osândit-o Mântuitorul, când a spus despre evreii formalști și fățarnici: „Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de Mine” (Matei 15, 8).

Să nu fim deci dintre cei ce cinstesc pe Dumnezeu numai cu gura și cu buzele, ci dintre aceia care îl cinstesc cu adevărat, adică și cu gura dar și cu inima lor, îndeplinind poruncile

lui Dumnezeu. Căci adevărata cinstire de Dumnezeu se întemeiază pe împlinirea voinței Lui, pe credința în El, pe iubirea de Dumnezeu și de oameni, pe iubirea dreptății și a păcii, pe smerenie și pe facerea de bine, prin acestea și actele noastre de cult, prin care ne închinăm lui Dumnezeu, își capătă valoarea lor, devin rodnice, plăcute lui Dumnezeu și folositoare pentru mântuire. Să îndeplinim, deci, sfatul Sfântului Apostol Pavel: „Prin El (adică prin Hristos) să aducem pururea lui Dumnezeu jertfă de laudă, adică rodul buzelor care preaslăvesc numele Lui: iar facerea de bine și întrajutorarea nu le dați uitării, căci astfel de jertfe sunt bine plăcute lui Dumnezeu” (Evrei 13, 15-16). Amin.

Predică la Duminica a XVII-a după Rusalii*

(a Cananeencei: Matei 15, 21-28)

„Slobozește-o, că strigă în urma noastră”
(Matei 15, 23)

Sfânta Evanghelie (Matei 15, 21-28) istorisește una dintre minunile săvârșite de Mântuitorul dincolo de granițele Palestinei, printre păgâni, și anume vindecarea fiicei, chinuite de demon, a unei femei cananeence. Din purtarea acestei femei păgâne, dar pline de credință în puterea dumnezeiască a Mântuitorului, învățăm mai întâi marea putere a credinței, pentru care Mântuitorul a și împlinit rugăciunea femeii, care nu făcea parte dintre oile casei lui Israel. În al doilea rând, întrucât femeia nu se ruga pentru sine, ci pentru fiica ei, atât prin rugăciunea ei stăruitoare, cât și prin mijlocirea pe care Sfinții Apostoli o fac pentru ea (Matei 15, 23: „Slobozește-o, că strigă în urma noastră”), Mântuitorul a vrut să ne arate cât de mare și de folositoare este puterea rugăciunii stăruitoare pentru binele și pentru mântuirea semenilor noștri, atunci când ea e izvorâtă din dragoste sinceră și e făcută cu credință tare în puterea lui Dumnezeu. Sau, cu alte cuvinte, că una dintre datoriile noastre creștinești este să ne îngrijim și să stăruim nu numai pentru mântuirea noastră înșine, ci și pentru a aproapelui nostru.

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXVI (1967), 1-2, pp. 34-38.

Fără îndoială, ceea ce o făcea pe femeia cananeeancă să caute pe Mântuitorul și să-L implore cu atâta stăruință, era iubirea ei firească, de mamă îndurerată pentru chinurile fiicei sale, muncită de diavol. Dar datoria aceasta de a ne îngriji de mântuirea altora nu se limitează numai la cei dragi ai noștri, la rude, la prieteni și la cunoscuți, ci trebuie să cuprindă pe toți cei din cercul nostru de viață, pe toți cei cu care venim în atingere, pe aproapele nostru în general, adică pe toți oamenii, căci toți sunt fii ai aceluiași Dumnezeu și frați ai noștri, chiar când sunt de alt neam și de altă credință, precum ne-a învățat Mântuitorul în frumoasa parabolă a samarineanului milostiv, prin care El a lămurit pe învățătorul de lege cine este aproapele nostru (cf. *Luca* 10, 25).

Datoria de a ne îngriji nu numai de propria noastră mântuire ci și de a semenilor noștri și de a stăruii pentru ea, este o urmare firească sau o formă de manifestare a iubirii creștine, care este cea mai înaltă poruncă morală și legea de temelie a vieții sociale creștine. Și dacă ne iubim unii pe alții, așa cum ne îndeamnă Mântuitorul (cf. *Ioan* 13, 34) și Sfinții Apostoli (cf. *1 Corinteni* 13, 4-7), am putea să ne dezinteresăm unul de altul? Celui pe care îl iubim cu adevărat nu-i putem dori decât bine; iar supremul bine pe care îl putem dori atât nouă cât și altora, este mântuirea sufletului. Putem noi să lăsăm în ghearele păcatului, ale morții și ale pierzării, sufletul aproapelui nostru, pe care îl iubim și pentru care S-a răstignit Hristos? Nu facem noi tot ce ne stă în putință pentru salvarea lui, atunci când se află în primejdie, dacă îl iubim cu adevărat? A te interesa numai de propria ta mântuire este o dovadă de egoism, iar egoismul, adică iubirea exclusivă de sine însuși și lipsa de interes pentru soarta și binele altora este de fapt lipsă de iubire, este un păcat, asemenea celui al lui Cain, care, întrebat de Dumnezeu unde este fratele său Abel, răspunde: „Nu știu! Au doară eu sunt păzitorul fratelui meu?” (*Facerea* 4, 9). Osânda lui Cain așteaptă pe cei ce vor răspunde ca el la ziua judecății.

A ne îngriji de binele și de fericirea altora este nu numai o datorie creștină, ci și o obligație firească a vieții sociale. Noi nu ne putem izola de semenii noștri. Trăim în societate, alături de semenii noștri, avem nevoie de ei și ei de noi. Ne întâlnim, ne sfătuim, ne ajutăm, ne sprijinim reciproc. Luăm parte la viața comună a tuturor, mângâindu-ne unii pe alții în necazuri și în dureri și împărtășindu-ne unii altora bucuriile. Alcătuim, împreună cu frații noștri de credință, o societate umană și religioasă, o obște cu același destin și cu aceleași idealuri sfinte. Binele și fericirea fiecăruia dintre noi se răsfrânge și asupra celorlalți; și dimpotrivă suntem în mare parte toți răspunzători de căderea și de osânda fiecăruia dintre noi. De aceea, un mare teolog a spus că putem păcătui și putem să fim osândiți singuri, adică fiecare în parte, dar nu ne putem mântui singuri. Calea mântuirii noastre trece prin aproapele nostru: ne mântuim împreună cu frații noștri de credință, unii cu alții și unii prin alții. Ajutând pe alții să se mântuiască, ne mântuim pe noi înșine, pentru că săvârșim cel mai mare bine pe care îl putem face cuiva, sporim numărul faptelor bune și al meritelor personale care ne îndreptățesc la mântuire. Orice bine făcut semenilor noștri, dar mai ales fapta bună care contribuie la mântuirea sufletului lor, se scrie în cartea vieții și va atârna înspre partea noastră în cumpăna dreptății de la judecata de apoi.

Dar cum putem ajuta pe frații noștri de credință să dobândească mântuirea? În mai multe chipuri, sau pe mai multe căi:

1. Astfel, putem ajuta pe semenii noștri în primul rând rugându-ne pentru ei. Rugăciunea pentru alții este o datorie creștinească impusă deseori în Sfânta Scriptură: „*Vă îndemn deci, înainte de toate, să faceți cereri, rugăciuni, mijlociri, mulțumiri, pentru toți oamenii, pentru împărați și pentru toți care sunt în înalte dregătorii, ca să petrecem viața pașnică și liniștită întru toată cuvioșia și buna-cuviință, că acesta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, care*

voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 Timotei 2, 1-4). Sfântul Apostol Pavel scrie filipenilor că se bucură de propovăduirea Evangheliei: „Căci știu că aceasta îmi va fi mie spre mântuire, prin rugăciunile voastre și cu ajutorul Duhului lui Iisus Hristos” (Filipeni 1, 19); iar pe coloseni îi îndemna: „Stăruiiți în rugăciune, priveghind în ea cu mulțumire, rugându-vă totodată și pentru noi [...]” (Coloseni 4, 2-3).

Dumnezeu ascultă și ne împlinește rugăciunile pe care le facem pentru alții, cu mai multă grabă și bucurie decât atunci când ne rugăm pentru noi înșine, pentru că rugăciunea pentru alții este semn de adevărată iubire a aproapelui, dovadă de mărinimie și altruism, de generozitate creștină. În viața de toate zilele, dacă la rugămintea adresată de noi înșine celor de care avem nevoie se adaugă și mijlocirea altora, rugămintea noastră are mai mulți sorți de izbândă. Tot așa e și cu rugăciunile pe care le înălțăm lui Dumnezeu pentru bunurile spirituale pe care I le cerem; ele capătă mai multă putere atunci când sunt unite și întărite cu rugăciunile semenilor noștri pentru noi. Fiecare dintre noi poate și trebuie să fie, deci, un mijlocitor pe lângă Dumnezeu, pentru binele sufletesc și pentru mântuirea fraților săi. Ei se roagă pentru noi, iar noi pentru ei. „Mărturisiți-vă deci unul altuia păcatele și vă rugați unul pentru altul, ca să vă vindecați, că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului” (Iacov 5, 16).

Biserica însăși, ne îndatorează să ne rugăm unii pentru alții; de aceea, în ecteniile din rânduiala sfintelor slujbe, ne rugăm pentru toți oamenii, pentru pacea a toată lumea, pentru conducătorii statului și ai Bisericii, pentru cei bolnavi, pentru cei ce călătoresc, pentru cei loviți de necazuri, de nevoi și de suferințe, și mai ales pentru cei morți, căroră nimic nu le ajută mai mult ca rugăciunile făcute de cei vii pentru ei, prin mijlocirea Bisericii, la jertfa Sfintei Liturghii, la slujba înmormântării și a parastasului și în toate sfintele slujbe în care îi pomenim și pe cei adormiți într-o dreapta credință.

2. În al doilea rând, putem să ajutăm pe semenii noștri în strădaniile lor pentru dobândirea mântuirii, prin pilda cea bună, pe care suntem îndatorați să le-o dăm, adică prin trăirea noastră creștinească, prin comportare exemplară, prin practicarea virtuților creștine: prin iubirea de Dumnezeu și de oameni, prin dragostea noastră pentru muncă, prin iubirea de pace, de cinste și dreptate. Căci toate acestea sunt nu numai trepte ale urcării noastre proprii spre desăvârșire, ci și un îndemn pentru alții, un sprijin, un ajutor spre propria lor îndreptare și mântuire: *„Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”* (Matei 5, 16). De aceea trebuie să avem atâta grijă pentru exemplul pe care-l dăm oamenilor prin purtarea noastră, căci el poate fi îndemn spre virtute și pricină de mântuire pentru semenii noștri atunci când este bun și, dimpotrivă, poate fi pricină de sminteală, adică îndemn spre păcat, atunci când este rău, aducând nu numai osânda noastră, dar și pierzarea altora. *„Deci să nu ne mai judecăm unii pe alții, ci mai degrabă judecați aceasta: Să nu dați fratelui prilej de poticnire sau de sminteală”* (Romani 14, 13). căci *„cine va sminti pe unul din aceștia mici, care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui dacă și-ar lega de gât o piatră de moară și să fie aruncat în mare”* (Marcu 9, 42). Să ne ferim deci, de orice faptă care ar putea fi pricină de sminteală, adică de cădere în păcat pentru alții (cf. Romani 14, 14-15, 19).

3. În al treilea rând, putem ajuta pe frații noștri spre dobândirea mântuirii, prin povățuire și îndemn la virtute, prin îndreptarea lor pe cărările adevăratei viețuiri creștine: *„[...] să vă povățuiți unii pe alții”* (Romani 15, 14); iar la nevoie, să-i muștrăm pentru greșeli și păcate: *„De-ți va greși ție frațele tău, mergi, muștră-l pe el între tine și el singur. Și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău”* (Matei 18, 15). Întoarcerea celor rătăciți la calea adevărului, și a celor păcătoși la căile virtuții este cea dintâi și cea mai de valoare dintre faptele

bune pe care învățătura de credință a Bisericii noastre le numește faptele milosteniei sufletești față de aproapele: „*Frații mei, dacă vreunul va rătăci de la adevăr și-l va întoarce cineva, să știe că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și va acoperi mulțime de păcate*” (Iacov 5, 19-20).

4. Dintre aceleași fapte ale milosteniei sufletești, prin care ne mântuim pe noi înșine și ajutăm și pe alții să se mântuiască, fac parte: învățarea celor neștiutori și nepricepuți (cf. *Faptele Apostolilor* 8, 31), sfătuirea celor ce au trebuință de povață și de îndemn spre bine (1 *Tesaloniceni* 5, 11: „*de aceea, îndemnați-vă și zidiți-vă unul pe altul, așa precum și faceți*”), mângâierea celor întristați (1 *Tesaloniceni* 4, 8, 5, 11; *Romani* 1, 12; 2 *Corinteni* 1, 4), iertarea greșelilor altora față de noi înșine (Luca 17, 3-4) și răsplătirea răului cu bine (*Matei* 5, 44-48; Luca 6, 28; *Romani* 12, 19-21). Pe toate acestea le cuprinde Sfântul Apostol Pavel, când îndeamnă astfel pe tesaloniceni: „*Vă rugăm însă, fraților, dojeniți pe cei fără de rânduială, îmbărbătați pe cei slabi la suflet, sprijiniți pe cei neputincioși, fiți îndelung-răbdători față de toți. Luați seama să nu răsplătească cineva cuiva răul cu rău, ci totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți*” (1 *Tesaloniceni* 5, 14-15).

Cea mai mare pildă de stăruință pentru mântuirea aproapelui ne-a dat-o Mântuitorul Însuși, Care „*n-a venit ca să l se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți*” (*Marcu* 10, 45). Cât de grăitoare este rugăciunea Lui pentru Sfinții Apostoli și pentru toți creștinii de mai târziu, cu puțin înainte de răstignirea Lui (cf. *Ioan* 17, 9). Pildă de stăruință și rugăciune neîncetată pentru mântuirea fraților ne dau Sfinții Apostoli, în frunte cu Sfântul Apostol Pavel, care, în mai toate scrisorile lui, nu uită să spună cititorilor săi că se roagă neîncetat pentru ei și îi îndeamnă să se roage și ei pentru el și unii pentru alții. Așa au făcut și toți sfinții și cei mai buni creștini din toate timpurile și locurile. Rugăciunile stăruitoare ale Sfintei Monica, mama Fericitului

Augustin, și pilda măreață a vieții Sfântului Ambrozie, episcopul Milanului, au făcut pe Augustin să se convertească la creștinism și să devină astfel unul dintre cei mai mari episcopi, teologi și scriitori ai creștinătății apusene.

Să stăruim, deci, a ne îngriji nu numai de mântuirea noastră, ci și de a fraților noștri, ajutându-i prin rugăciunile noastre pentru ei, povățuindu-i și îndemnându-i spre bine și spre virtute, muștrându-i și îndreptându-i pe calea binelui, mângâindu-i și întărindu-i atunci când sunt împresurați de necazuri și când voința lor spre bine slăbește, sprijinindu-i prin pilda bună a propriei noastre vieți.

Nu de mult, un tânăr voinic, dar egoist, s-a desprins din grupul unor excursioniști care urcau din greu spre vârful unui munte înalt: voia să ajungă singur înaintea celorlalți. Deodată s-a iscat o furtună puternică și viforniță cu zăpadă. Înaintând cu greu, dar călăuzindu-se și îmbărbătându-se unii pe alții cu bunăvoință și dragoste, grupul celor rămași în urmă a ajuns cu bine la țintă; dar cel ce o luase înainte singur a rătăcit drumul și a fost găsit mai târziu înghețat și mort.

Așa e și cu urcușul nostru spre piscurile cerului: cel ce crede că le va atinge pornind într-acolo de unul singur, riscă să piară în vârtejul furtunilor și al piedicilor de tot felul. Numai mergând spre țintă mână în mână cu frații noștri de credință, ajutându-ne și susținându-ne unii pe alții, vom ajunge cu toții acolo sus și vom câștiga Împărăția cerurilor. Amin.

Predică la Duminica a XXIV-a după Rusalii*

(Învierea fiicei lui Iair: Luca 8, 41-56)

„Nu plângeți, n-a murit, ci doarme”
(Luca 8, 52)

Sfânta Evanghelie (Luca 8, 41-56) amintește una dintre minunile săvârșite de Mântuitorul, și anume învierea fiicei lui Iair, mai marele unei sinagogi. Încă de pe când acea copilă, de vreo 12 ani, se lupta cu moartea, tatăl ei alergase în întâmpinarea lui Iisus, Care vindecase până atunci mulți bolnavi, și L-a rugat să vină și să o tămăduiască, scăpând-o de moarte. Dar până să ajungă Domnul la casa lui Iair, fata murise. Cu puterea Sa dumnezeiască, Mântuitorul a readus-o însă la viață, prefăcând astfel întristarea lui Iair și a casei lui în bucurie.

Minunea aceasta ne dă prilejul potrivit să ne aducem aminte, de unele lucrări din învățătura creștină despre viață și despre moarte.

Moartea este o lege generală a tot ceea ce este viu, în afară de Dumnezeu, Care – singur – este deasupra timpului, este nemuritor, fără început și fără sfârșit, El fiind izvorul vieții însăși. Moartea și viața sunt nedezlipite una de alta, ca cele două fețe ale unei medalii (monede). Moartea este reversul nelipsit al vieții. Ca tot ceea ce este în natură, omul se naște, trăiește și după aceea moare. De toate ne putem îndoi, dar

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXXII (1973), 9-10, pp. 864-868.

de adevărul acesta, general și inexorabil nu ne putem îndoi. Toți vom muri, mai curând sau mai târziu. „Cine este omul ca să trăiască și să nu vadă moartea?” – se întreba Psalmistul (Psalmul 88, 47). „Este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata” (Evrei 9, 27).

Fuga noastră de moarte, dorința de a ne prelungi cât mai mult viața, este o dovadă că nu suntem făcuți pentru moarte, ci pentru viață și nemurire, pe care o dorim atâta. „Simțim și experimentăm că noi suntem creați pentru veșnicie” (Spinoza). Trebuie să existe o viață viitoare; fără suportul credinței și speranței într-o altă viață, întreaga noastră existență ar fi o glumă absurdă a hazardului.

Într-adevăr, Sfânta Scriptură ne încredințează că moartea nu aparține ființei omenești de la zidirea ei, ci este urmarea păcatului. „Căci Dumnezeu n-a făcut moartea și nu se bucură de pieirea celor vii” (Înțelepciunea lui Solomon 1, 13); căci El „nu este Dumnezeul morților, ci al viilor” (Matei 22, 32; Luca 20, 38). Dumnezeu a zidit pe om spre nestrăicire, făcându-l după chipul ființei Sale, Care este Viață și izvor al Vieții. Dar prin păcatul neascultării de porunca lui Dumnezeu, primii oameni au fost pedepsiți cu moartea (cf. *Facerea* 2, 17), fiind izgoniți din rai, în mijlocul căruia era tocmai pomul vieții, al nemuririi (cf. *Facerea* 3, 22, 24). Căci ce însemna de fapt izgonirea din rai? – Alungarea de lângă Dumnezeu, de lângă izvorul vieții, coborârea în moarte. Păcatul a pricinuit întinarea purității (nevinovăției) primilor oameni și știrbirea desăvârșirii cu care aceștia fuseseră înzestrați, ca și natura, la creație, când toate cele ce făcuse Dumnezeu „erau bune foarte” (*Facerea* 1, 31); el a adus stricarea echilibrului și a armoniei primordiale a firii create, a introdus în lume dezordinea și urâtenia, iar în viața omului răutatea și egoismul, cu tot cortegiul lor de suferințe care macină și secătuiesc cu încetul puterea de viață a Sa, aducându-i moartea fizică. „De aceea, precum printr-un om a intrat păcatul în lume și

prin păcat moar-tea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el" (Romani 5, 12).

O slabă credință și nădejde într-o altă existență, de după moarte, nutreau și dreptii de dinainte de venirea Mântuitorului: „Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici nu vei da pe cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea" (Psalmul 15, 10; cf. Faptele Apostolilor 2, 31). Dar ceea ce era atunci abia o slabă întrezărire, a devenit o certitudine prin venirea Mântuitorului în lume. Căci „întru El era viață" (Ioan 1, 4) și El a venit în lume „Ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3, 15-16). Cu puterea Sa dumnezeiască, în trupul omenesc nesupus morții, pentru că era fără păcat, El a biruit moartea; a înviat pe fiica lui Iair, sculând-o de pe patul morții; a înviat pe fiul văduvei din Nain, întorcându-l de pe calea mormântului; a înviat apoi pe prietenul Său Lazăr din Betania, cel mort de patru zile, scoțându-l din putreziciunea mormântului și redându-l vieții; în cele din urmă a înviat El Însuși biruind cu moartea Sa pe moarte, făcându-Se pe Sine „începătură (a învierii) celor adormiți" (1 Corinteni 15, 20) și deschizând oamenilor muritori porțile învierii din morți și ale nemuririi celei de după moarte. Prin învierea Sa, „Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi din moarte la viață și de pe pământ la cer" (Canonul Învierii în Penticostar). „Că de vreme ce printr-un om a venit moartea, tot printr-un om și învierea morților. Căci, precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia" (1 Corinteni 15, 21-22). „Pentru că precum a împărășit păcatul prin moarte, așa și harul să împărasească prin dreptate, spre viața veșnică, prin Iisus Hristos, Domnul nostru" (Romani 5, 21).

Hristos-Domnul ne-a arătat și calea prin care noi putem birui moartea și dobândi viața veșnică. Cum? – Prin lupta continuă împotriva păcatului, care este pricina suferinței și a morții. Astfel, cea dintâi condiție pentru izbăvirea

de moarte este să rămânem întotdeauna alături de Iisus, adică să credem cu tărie în El, căci El este biruitorul morții. „Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi” (Ioan 11, 23-25). Ați auzit din Evanghelia de astăzi, cum, atunci când copila lui Iair murise, Iisus a căutat să trezească mai întâi în tatăl copilei nădejdea și credința că Iisus poate să o readucă la viață: „Crede numai, și (copila) se va mântui”.

Credința tatălui era deci o condiție a reînvierii fiicei sale. De aceea s-a spus că „credința este în noi sămânța și începutul vieții veșnice” (Thoma de Aquino). Sămânța aceasta, care este o garanție a nemuririi, o sădește Hristos în noi încă de la botezul nostru prin care ne îngropăm împreună cu El în moarte, pentru a reînvia cu El spre viața veșnică: „Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții” (Romani 6, 3-5; cf. Coloseni 2, 12: „Îngropați fiind împreună cu El prin botez, cu El ați și înviat prin credința în lucrarea lui Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe El din morți”).

Iată, deci, de ce ne este atât de necesar Botezul. Prin Botez, Hristos sădește în noi sămânța și arvuna nemuririi; fără Botez sufletul rămâne lipsit de puterea și harul lui Hristos, deci în neputința de a câștiga viața veșnică.

Dar o chezășie și mai sigură împotriva stricăciunii morții este Sfântul Trup și Sânge al Domnului, care ni se dau prin taina Sfintei Împărtășanii, căci ele sunt izvor de viață și de nemurire: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu și Eu visez pentru Tatăl, și cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi prin Mine” (Ioan 6, 54-57).

Iată, deci, de ce este atât de trebuitoare pentru noi creștinii împărtășirea cu Sfintele Taine, care sunt izvor de sănătate, de putere, de luptă împotriva morții, după ce ne-am curățit de păcate prin taina spovedaniei. De aici grija pe care o depunem toți ca cei dragi ai noștri să nu plece în veșnicie neîmpărtășiți, adică fără aceste „merinde ale vieții veșnice” și „chezășie a nemuririi”, cum este numită Sfânta Împărtășanie.

Pe lângă acestea, nemurirea sufletului și viața veșnică se asigură prin ascultarea cuvântului lui Iisus, adică prin împlinirea poruncilor Lui: „*Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat de la moarte la viață*” (Ioan 5, 24). Mai ales cel ce împlinește porunca iubirii de Dumnezeu și de oameni, care este „plinirea Legii” și semnul distinctiv al adevăraților ucenici ai lui Iisus (cf. Romani 13, 8; cf. Ioan 13, 35), pentru că din ea izvorăsc toate virtuțile și toate faptele cele bune, acela s-a apropiat de Dumnezeu, Care este iubire (cf. 1 Ioan 4, 8) și izvor al vieții. De aceea zicea Sfântul Evanghelist Ioan: „*Noi știm că am trecut din moarte la viață, pentru că iubim pe frați; cine nu iubește pe fratele său rămâne în moarte*” (1 Ioan 3, 14).

Viața este bunul cel mai de preț pe care Dumnezeu l-a dăruit omului și a cărui chivernisire sau întrebuințare implică o mare răspundere. Ea este, pentru fiecare dintre noi, una și nerepetabilă. Nimic mai adevărat decât faptul că „o viață avem”, cum zic unii; dar viața aceasta este un talant, este un tezaur care ni s-a încredințat de Ziditorul lumii nu pentru ca să-l cheltuim nebunește, în fapte necugetate, în beție și desfrâu, în minciună și tot felul de fărădelegi, ci ca să ne asigurăm prin el veșnicia, trăind după dreptarul cel fără greșală al poruncilor lui Dumnezeu, adică în iubire, pace și bună înțelegere cu toți oamenii, muncind, iubind dreptatea și adevărul, făcând numai binele și ferindu-ne de rău, luptând pentru tot ceea ce poate face viața omului mai bună, mai curată, mai înțeleaptă și mai fericită. Căci dacă după moarte trupul nostru cel pieritor se desface în țărână, din care a fost zidit

(cf. *Facerea* 3, 19), sufletul, care este nemuritor, supraviețuiește, trecând într-o altă viață, care va mai fi însă aceeași pentru toți: pentru unii ea va fi lumină și bucurie veșnică, pentru alții întuneric și osândă veșnică (cf. *Daniel* 12, 2-3), iar aceasta atârnă de felul cum își va fi trăit fiecare viața de aici. Viața trăită în păcat este o viață pierdută, căci păcatul duce la moarte și agonisește osânda iadului: „*Mai cu dulceață să plângi pe mort, pentru că s-a odihnit; iar viața nebunului mai rea este decât moartea*” (*Iisus Sirah* 22, 10). Cei netrebniți și mișei sunt „morți” înainte de a muri cu adevărat; și numai cei netrebniți de viață se tem de moarte. „*Moartea păcătoșilor este cumplită*” (*Psalmul* 34, 20) deoarece pentru ei veșnicia de după moarte nu înseamnă bucurie și desfătare, ci Judecată și osândă, regret amar, suferință și chinuri veșnice.

Cu totul altfel privește, așteaptă și întâmpină moartea adevăratul creștin; „*cel ce a murit pentru păcat înainte de a muri cu trupul, acela nu va putrezi după moarte*” (*Iacov Böhne*). Cel care și-a făcut pe deplin datoria față de Dumnezeu, față de oameni și față de propriul său suflet, nu are de ce să se teamă de moarte. El este pregătit pentru ea; unul ca acela și-a asigurat și recunoștința și neuitarea de la oameni aici pe pământ, dar și răsplata vieții celei veșnice în ceruri, după moarte. Moartea nu mai este pentru noi creștinii izvor de teamă și de groază, ci doar pragul sau puntea prin care trecem către o altă existență, de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea; iar mormântul nu mai este loc de putrezire și neființă, ci patul pe care „*așteptăm învierea morților și viața veacului ce va să fie*” precum mărturisim la sfârșitul Simbolului de credință. Pentru cei ce cred în Hristos, moartea este un somn; ei nu mor, ci numai „*adorm în Domnul*”, iar trecerea lor din viață este tot atât de ușoară ca și trecerea de la starea de trezire la cea de somn. De aceea zicea Mântuitorul, celor ce plângeau pe fida cea moartă a lui Iair: „*Nu plângeți, n-a murit, ci doarme*” (cf. *Ioan* 11, 11: „*Lazăr, prietenul nostru, a adormit; Mă duc să-l trezesc*”). De

aceea nu trebuie să ne întristăm pentru cei adormiți, adică să nu plângem pe cei morți, căci pe toți ne așteaptă la sfârșitul veacurilor învierea cea de obște, despre care vorbea Sfântul Apostol Pavel, în rândurile care se citesc la Apostolul din slujba înmormântării: „*Fraților, despre cei ce au adormit, nu voim să fiți în neștiință, ca să nu vă întristați [...]*” (cf. 1 Tesaloniceni 4, 13-17).

„*Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui*” (Psalmul 115, 6) căci „*Sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu și chinul nu se va atinge de ele*” (Înțelepciunea lui Solomon 3, 1), iar după învierea de obște ele vor fi pururea cu Domnul (cf. 1 Tesaloniceni 4, 17). Cine îl are pe Hristos prin Botez, prin împărtășirea deasă cu Sfintele Taine și prin împlinirea poruncilor Lui nu se teme de moarte, căci „*El este învierea și viața și odihna sufletelor celor adormiți*”. La capătul vieții fiecărui bun creștin așteaptă Hristos, biruito-
rul morții, Care ne spune: „*Eu sunt Cel dintâi și Cel de pe urmă, și Cel ce sunt viu. Am fost mort, și, iată, sunt viu, în vecii vecilor, și am cheile morții și ale iadului*” (Apocalipsa 1, 17-18). Credința în nemurirea sufletului și în viața viitoare constituie una dintre învățăturile fundamentale de credință ale creștinismului și este cea mai puternică pârghie de rezistență, care ne ajută să biruim necazurile, greutățile și suferințele vieții.

Să ne trăim cumpătat viața și să ne bucurăm de ea, căci de aceea ne-a dăruit-o Dumnezeu, dar să nu uităm că suntem muritori, și că „*nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie*” (Evrei 13, 14). Să facem din viața noastră anticameră a cerului și talant înmulțit prin munca și prin vrednicia noastră, spre întinderea Împărăției lui Dumnezeu pe pământ. Știind că viața noastră este de fapt o pregătire pentru moarte și veșnicie, „*trebuie să trăim așa ca și cum fiecare zi a vieții noastre ar fi cea de pe urmă*” (Marc Aureliu) și atunci nu vom mai păcătui și nu ne vom mai teme de moarte și nici de judecată; oricât de neașteptat ar

veni sfârșitul nostru, el nu ne va mai surprinde, ci ne va găsi pregătiți, deoarece plecăm din viață cu credința neclintită că „Dumnezeu, Care a înviat pe Domnul, ne va învia și pe noi prin puterea Sa” (1 Corinteni 6, 14). Ca niște fii buni ai lui Dumnezeu, vom închide atunci ochii, împăcați și netemători, zicând, ca și Mântuitorul pe Cruce: „Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu” (Luca 23, 46). Amin.

Predică la Duminica a XXVI-a după Rusalii*

(Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina:

Luca 12, 16-21)

*„Să nu caute nimeni numai ale sale,
ci fiecare și ale altuia ” (Filipeni 2, 4)*

Precum ați auzit, Sfânta Evanghelie (Luca 12, 16-21) ne pune înaintea pilda bogatului căruia îi rodise țarina și care, în loc să dea și celor lipsiți din prisosul recoltei sale, se frământa cu gândul cum să facă pentru a strânge și a păstra numai pentru sine belșugul bunătaților pământeste, din care își închipuia, sărmanul, că se va înfrupta mulți ani. Numai că în planul lui Dumnezeu lucrurile trebuia să se întâmple altfel, pentru că bogatul avea să-și dea în curând sufletul, fără măcar să guste din cele ce voia să strângă numai pentru sine cu atâta grijă. Căci acesta este sfârșitul tuturor celor „care își adună comori sieși și nu se îmbogățesc în Dumnezeu”(Luca 12, 21).

Prin dezgustătoarea lui lăcomie, bogatul acesta este o întruchipare vie a viciului pe care îl numim de obicei *egoism*, adică exagerată iubire de sine; aceasta ne dă prilejul să spunem în cele ce urmează câteva cuvinte despre *egoism* și virtutea care i se opune, adică *altruismul* sau dăruirea de sine.

Dumnezeu Însuși a spus că nu e bine ca omul să fie singur (cf. *Facerea* 2, 18), iar un mare filozof din Antichitate a

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXVIII (1969), 11-12, pp. 1157-1161.

definit omul ca pe „o ființă socială” (Aristotel). „Om fără om nu poate trăi și trebuie să se ajute reciproc, căci viața socială se aseamănă cu o boltă de pietre legate între ele, care s-ar năruia dacă fiecare piatră nu s-ar susține prin celelalte” (Seneca). Omul care se izolează de societate și vede numai de ale sale, fără să-i pese de ceea ce este în jurul său, este un egoist; el se iubește numai pe sine. Dimpotrivă, cel ce se integrează în viața obștii ca o piatră vie, interesându-se și de alții, iubindu-i și ajutându-i la nevoie, dăruind semenilor din agoniseala sa materială sau intelectuală și făcând tot binele de care este capabil, acela este un altruist. Iar societatea umană a progresat numai prin astfel de oameni. „Progresul social se reazemă pe iubirea de aproapele, pe puterea de dăruire a oamenilor, pe sacrificiul marilor altruști; de aceea, în toate epocile de strălucire și de progres material și spiritual din istoria omenirii, omul se întoarce spre lumea din afară, pe când în cele de scădere și de regres sufletele se preocupă numai de ele însele” (Goethe).

Iată de ce în religia creștină virtutea aceasta, a altruismului, este atât de mult recomandată, pe când viciul care i se opune, al egoismului, este combătut și osândit. De ce? Pentru că iubirea, care este suprema virtute creștină, se traduce în viață prin altruism, prin dăruire de sine. Iubirea de Dumnezeu și de aproapele, care este cea dintâi datorie a fiecărui creștin, este de fapt slujirea aproapelui în duh de dragoste, de smerenie, de colaborare și de pace. Iar dăruirea aceasta poate să meargă uneori până la jertfă, adică până la sacrificiul de sine. Pilda cea mai înaltă în această privință ne-a dat-o Mântuitorul Însuși, care ne-a mântuit prin jertfirea Sa pe cruce, acceptată de bunăvoie. Când Sfântul Petru vroia să-l sfătuiască pe învățătorul său iubit să nu se lase dus la moarte, Acesta i-a dat același răspuns pe care îl dăduse diavolului care încercase să-L ispitească în pustie: „Mergi, înapoia mea, satano! Căci tu nu cugești cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor” (Marcu 8, 33). Iar când fiii lui Zevedeu

au cerut Mântuitorului locurile cele mai de cinste în viitoarea Lui împărăție, Acesta, de asemenea, i-a dojenit și le-a spus: „Știți că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Dar între voi nu trebuie să fie așa, care vrea să fie mare între voi să fie slujitor al vostru. Că și Fiul Omului n-a venit ca să l se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (Marcu 10, 42-45; Luca 22, 26-27; cf. Matei 20, 26).

Așadar, nu stăpânirea oamenilor, nu înrobirea, dominarea și exploatarea lor, ci slujirea în dragoste a semenilor noștri este legea de aur care trebuie să fie respectată în obștea celor ce cred în Hristos. Slujindu-i pe oameni, îl slujim de fapt pe Hristos, Care S-a jertfit pentru mântuirea lor. La judecata viitoare, El ne va întreba dacă am săturat pe cei flămânzi, am adăpat pe cei însetați, am îmbrăcat pe cei goi, am cercetat și am mângâiat pe cei bolnavi și pe cei din temnițe; căci, spune El: „întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut” (Matei 25, 45). Prin aceasta, oamenii imită și pe îngeri, care au fost făcuți ca să slujească lui Dumnezeu și oamenilor. Când Sfântul Apostol Pavel vrea să definească pe îngeri, el nu spune altceva despre ei decât că „sunt duhuri slujitoare, trimise ca să slujească, pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii” (Evrei 1, 14).

Iată de ce adevăratul creștin nu poate fi decât altruist. El nu se gândește numai la sine, ci și la cei din jurul său, se interesează de lipsurile și de nevoile lor, caută să-i ajute și niciodată nu urmărește interesul său în paguba celorlalți. El urmează sfatul Sfântului Apostol Pavel: „Să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare și ale altuia!” (Filipeni 2, 4; cf. 1 Corinteni 10, 24). Adevăratul creștin se poartă întotdeauna ca un frate bun al tuturor; el compătimește cu semenii săi, participă și la bucuriile, dar și la suferințele și necazurile lor: „Faceți-vă părtași la trebuințele sfinților, iubirea de străini urmând [...] Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng. Cugetați același lucru unii pentru alții. Purtați grija

de cele bune pentru toți oamenii [...]” (Romani 12, 13, 15-17). Împlinim legea lui Hristos purtându-ne sarcinile unii altora (cf. Galateni 6, 2). De aceea suntem datori „[...] să slujim unul altuia prin iubire. Căci toată legea se cuprinde într-un singur cuvânt, în acesta: «lubește pe aproapele tău ca pe tine însuși»” (Galateni 5, 13-14). În viața socială „Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși și să nu căutăm plăcerea noastră. Ci fiecare dintre noi să caute să placă aproapelui său, la ce este bine, spre zidire. Că și Hristos n-a căutat plăcerea Sa [...]” (Romani 15, 1-3). Dimpotrivă: „În aceasta am cunoscut iubirea: că El și-a pus sufletul Său pentru noi, și noi datori suntem să ne punem sufletele pentru frați” (1 Ioan 3, 16).

De aceea s-a spus că, dacă putem păcătui singuri, de mântuit nu ne putem mântui decât prin alții, adică împreună cu frații noștri de credință. Drumul care ne urcă la cer pe fiecare în parte nu urcă direct la Dumnezeu, ci trece prin alții, prin aproapele nostru, prin frații în mijlocul cărora ne-a fost dat să trăim, de care suntem legați prin numeroasele fibre ale vieții sociale, a căror viață nu ne poate fi indiferentă și de soarta cărora suntem fiecare răspunzători într-un fel sau altul. Ca model de purtare față de aceștia, Mântuitorul ne-a dat pe samarineanul milostiv, care se apleacă cu grijă și dragoste asupra rănilor celui căzut între tâlhari, iar nu pe cei ce mai înainte trecuseră nepăsători pe lângă acesta, văzându-și liniștiți de drumul și de interesele lor (cf. Luca 10, 30-37).

„Egoistul se crede pe sine centrul lumii și ultimul scop al creației; egoiștilor li se pare că lumea a fost făcută numai pentru ei sau că începe cu ei și se va sfârși cu ei” (Nicolae Iorga). Astfel de oameni văd și cântăresc totul în lume numai prin prisma propriei persoane și a propriilor interese, dincolo de care ei nu mai văd nimic. Acest tip de om e, fără îndoială, „o speță inferioară a omenirii, o supraviețuire a bestiei primare, care vedea în orice străin un dușman” (H. Türck). În fruntea păcatelor, numeroase și felurite, de care vor fi plini oamenii din „vremurile de pe urmă”, descriși de Sfântul Apostol Pavel,

stă iubirea de sine, adică egoismul: „Că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie, lipsiți de dragoste, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, neiubitori de bine, trădători, necuviincioși, îngâmfăți, iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu” (2 Timotei 3, 1-4).

De fapt, dacă ne gândim bine, „toate păcatele și urmările lor nefaste în domeniul vieții sociale izvorăsc din egoism” (Theodore Carlyle), după cum toate virtuțile decurg din altruism, încât un mare filozof și pedagog a putut spune că: „nu există decât un singur viciu: egoismul, și nu există decât o virtute: lepădarea de sine” (Fichte); iar un alt înțelept a spus că „acela care, în mijlocul semenilor săi, nu trăiește decât pentru el, luând totul de la alții și nedând nimănui nimic este un monstru social” (Livry).

Sunt egoiștii prin aceasta mai fericiți decât ceilalți oameni? Sigur că nu! Ei sunt un fel de celule moarte sau bolnave și purtătoare de otravă ale organismului social. În izolarea sa, egoistul nu poate fi decât un nefericit, căci, dacă el nu iubește pe nimeni, nici pe el nu îl poate iubi nimeni. „Sufletul rece și întunecat al egoiștilor e ca o pivniță, unde nu poate răsări floarea delicată a fericirii, care are nevoie de lumina iubirii” (Vlahuță). „E o mare tristețe să fii inutil, să nu fi folositor nimănui” (Descartes), să nu fi făcut nimănui vreun bine în viață și să nu te regrete sau să te plângă nimeni după moarte. Adevărata fericire e a vrea și a putea să faci fericiți pe alții, dăruindu-le tot ce ai mai bun în tine. „Mai fericit este a da decât a lua [...]” (Faptele Apostolilor 20, 35). De aceea egoiștii au fost întotdeauna odioși și urâți. Nedatorându-le nimic, omenirea nu păstrează amintirea acestor monștri sociali decât ca exemple negative pentru viitorime și ea nu înalță altare de pomenire și de cinstire decât celor ce s-au dăruit lumii, sufletelor generoase, nobile și altruiste, singurele în care pot încolți ideile geniale și faptele de eroism, de devotament și de jertfă, care au dus omenirea pe căile progresului material, social și spiritual.

Izolarea și uitarea sau cel mult disprețul și ura din partea oamenilor definesc soarta egoiștilor în această viață. Cât privește răsplata lor din cealaltă lume, ne-a arătat-o Mântuitorul Însuși, ori de câte ori a vorbit despre astfel de oameni: bogatul lacom, din pilda evanghelică de astăzi, își va da sufletul în mâinile diavolilor, care „îl vor cere de la el” înainte de a apuca să-și strice jitițiile neîncăpătoare și să-și facă altele mai mari (cf. *Luca* 12, 20); bogatul nemilostiv, care se desfată zilnic la ospete îmbelșugate, în timp ce sărmanul Lazăr nu putea căpăta nici firimiturile ce cădeau de la mese, după moarte se chinuie în văpăile iadului (cf. *Luca* 12, 19-31); datornicul nemilostiv, care, după ce stăpânul generos îi iertase o datorie mare, aleargă și sugrumă pe fratele său pentru o sumă mult mai mică pe care acesta i-o datora, va fi dat chinuitorilor, până ce va plăti datoria ce i se iertase (cf. *Matei* 18, 23-35); iar toți cei care nu vor fi avut milă față de săraci, de bolnavi și de cei oropsiți vor merge „în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și slujitorilor lui” (*Matei* 25, 41).

Iată pentru ce toți sfinții au gonit departe de la dânșii patima iubirii de sine; și ca ei au făcut toți adevărații creștini. Și dacă astăzi, ca în toate epocile, suntem uneori martorii unor acte de sălbatic egoism, care ne mâhnesc și adesea ne îngrozesc, în schimb ne bucură și ne mângâie fapte de nobil altruism, de generoasă și dezinteresată dăruire de sine în slujba omului și a societății: oameni care se aruncă în valuri sau în flăcări ca să scape pe alții de la moarte, cu riscul propriei lor vieți; familii de muncitori săraci, care, pe lângă numeroșii lor copii, mai primesc și pe alții, orfani, ca să-i crească împreună cu ai lor; medici care își primejduiesc sănătatea și viața lucrând împotriva bolilor molipsitoare; misionari care răspândesc cuvântul Evangheliei printre păgâni; ostași care își apără patria, jertfindu-se pentru ea la nevoie. Asemenea oameni sunt mândria societății noastre. Ledatorămstimă, admirație, recunoștință și cinstitie.

Să le urmăm pilda, făcând și noi semenilor noștri tot binele de care suntem capabili. Este pentru noi, creștinii, nu numai o datorie socială, ci și una dintre cele dintâi îndatoriri religioase. Căci numai așa vom împlini porunca „*lubiți-vă unii pe alții!*” (Ioan 15, 12), pe care Domnul ne-a lăsat-o ca pe un testament, cu glas de moarte, înainte de pătimirea și moartea Lui pe cruce, pentru mântuirea noastră. Amin.

Predică la Duminica a XXVIII-a după Rusalii*

(Pilda celor poftiți la cină: Luca 14, 16-24)

În tot timpul viețuirii Sale pe pământ ca om, Domnul nostru Iisus Hristos a trăit în mijlocul oamenilor, împărțându-și cu ei bucuriile și necazurile obișnuite ale acestei vieți. Îl găsim, însoțind pe Sfânta Sa Maică, printre nuntașii din Cana Galileii; Îl vedem prânzind cu vameșii și păcătoșii în casa lui Zaheu; Îl întâlnim de cele mai multe ori în mijlocul mulțimilor numeroase, oriunde și oricând găsea prilej potrivit pentru a hrăni sufletele lor flămânde de dreptate și însetate după învățătura cea mântuitoare.

Dar iată că, „într-o zi de sâmbătă – precum ne spune Sfântul Evanghelist Luca (14, 16 și urm) – Mântuitorul a intrat în casa unuia dintre fruntașii fariseilor, ca să prânzească”. Iisus în casa unui fariseu? Iisus mâncând în casa unuia dintre vrăjmașii Săi de moarte? Aproape că nici nu ne vine să credem. Căci, într-adevăr, Fiul Omului n-a avut alți potrivnici și vrăjmași mai înverșunați decât fariseii aceia mândri, egoiști, disprețuitori și fățarnici, care făceau parte din protipendada neamului ales. De aceea, chiar Sfântul Evanghelist are grijă să ne și înștiințeze imediat că și de această dată, „fariseii îl pândeau de aproape”. Totuși, chiar aici, ca pretutindeni și totdeauna, Mântuitorul Și-a îndeplinit chemarea și a propovăduit celor ce prânzeau cu El. Cuvintele Sale simple, adânci și pornite din adâncul unui suflet fără răutate, fără ascunzișuri și fără prihană, au mișcat până și inimile greoaie și îmbuibate de

* Text publicat în *Glasy Bisericii*, XVI (1956), 11, pp. 612-616.

grăsime ale luminațiilor oaspeți, încât unul dintre ei, mai entuziasmat, a ridicat glasul și a grăit: „*Fericit este cel ce va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu*”. Atunci Mântuitorul, ca să arate cine sunt cei ce vor avea fericirea să prânzească în Împărăția lui Dumnezeu, a rostit pilda pe care ați auzit-o citindu-se la Sfânta Evanghelie de azi și pe care – cu ajutorul Celui de Sus – vom încerca să o lămurim acum, verset cu verset.

„*Un om oarecare a făcut cină mare și a poftit pe mulți*”.

Cu toții ați băgat de seamă cu câtă mulțumire și pace în suflet se așază omul la cină, adică la masa de seară, după alergarea și frământarea unei zile de muncă! De aceea, pof-tirea cuiva la cină a fost din totdeauna și este încă și azi un semn de cinste, de atenție și de dragoste față de cel poftit, pentru că așa ceva nu-i poate face decât bucurie și plăcere. Iar omul care a gătit cina este Însuși Dumnezeu Cel bun și mare, Părintele nostru al tuturor, Care ne voiește numai binele. Cina pregătită de El era fericirea mântuirii din păcat și din suferință, fericire la care El poftise pe mulți, adică pe toți oamenii, ca unul Care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului (cf. 1 Timotei 2, 4). Cina aceasta era „*Împărăția lui Dumnezeu*”, despre care de atâtea ori vorbește Mântuitorul, adică o lume a dreptății, a frățietății, a iubirii și a păcii între oameni și popoare, pe care Dumnezeu voia să o întemeieze pe pământ, după modelul celei din ceruri. Iar casa în care trebuia să aibă loc cina era Biserica creștină, întemeiată de Însuși Fiul Său, coborât din slava Dumnezeirii și din crugurile cerești pentru pregătirea acestei cine, adică pentru izbăvirea lumii. Casa aceasta a fost de la început croită largă și încăpătoare, încât să cuprindă într-însa toate neamurile de pe pământ, pe toți cei dornici de mântuire.

Dar cei ce trebuiau să stea în fruntea mesei la această cină a Domnului erau evreii, și în primul rând conducătorii și învățătorii lor, cărturarii, fariseii și învățătorii Legii. Aceștia avuseseră deosebita cinste de a fi fost chemați cei dintâi

la slăvitul ospăț pregătit cu atâta dragoste, cu atâta osteneală și cu atâta jertfa de către Fiul lui Dumnezeu Însuși, pentru bucuria și fericirea tuturor oamenilor și noroadelor. Ei se bucuraseră, încă de la începutul lor ca neam, de o deosebită atenție și purtare de grijă din partea lui Dumnezeu; fuseseră vestiți cu mult înainte de ceasul cinei, pentru ca la vremea convenită să nu poată avea cuvânt de scuză și refuz. Dumnezeu a trimis la ei slujitorii Săi, adică pe proroci, ca să-i vestească din când în când și le-a trimis chiar chemare scrisă, care este Legea Veche.

„Iar la ceasul cinei – zice mai departe Sfânta Evanghelie – a trimis pe slujitorul său ca să spună celor chemați: *veniți, că iată gata sunt toate*”. În adevăr, atunci când a fost plinirea vremii, Dumnezeu a trimis oaspeților pe cel din urmă vestitor al Său: pe Sfântul Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului, care să le aducă aminte de vechea lor chemare și să-i pregătească pentru întâmpinarea și primirea după cuviință a lui Mesia, Care venise deja pe pământ, pentru mântuirea lor. „*Pocățiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor [...] și faceți roade vrednice de pocăință*”, propovăduia Ioan în pustia Iordanului. Sau, cu alte cuvinte, ceasul cinei este aproape, îmbrăcați straie vrednice de slava gazdei și lăsați toată grija cea lumească, pentru ca să puteți sta cu El la masă!

Dar ce au făcut cei poftiți? În loc să primească bucuroși pe Acela care era așteptarea lui Israel mai întâi și a neamurilor mai pe urmă, „*ei au început toți într-un glas să se lepede*”, precum spune Sfânta Evanghelie. Coborâse în mijlocul lor Însuși Fiul lui Dumnezeu, pentru ca întru dragostea și milostivirea Sa cea mare să-i scoată din întunerecul păcatului, al necunoștinței și al suferințelor de tot felul și să le arate calea spre mântuire, spre bine și fericire. Iar ei, în loc să-L întâmpine cu iubire, cu bucurie și cu recunoștință, ca pe un binefăcător, și-au văzut fiecare de ale sale, preferând să trăiască și mai departe în întunericul păcatelor și al grijilor mărunte de tot felul. Ce îndărătnicie și nerecunoștință mai

mare decât aceasta? „*El între ai Săi a venit și ai Săi pe dânsul nu l-au primit*” (Ioan 1, 11). Magii din îndepărtatul răsărit veniseră să aducă la picioarele dumnezeiescului Prunc din ieslea Betleemului prinosul de închinare al păgânătății, al neamurilor, pe când fiii lui Israil nu l-au îngăduit nici cel puțin să se nască într-una din casele lor. Disprețuit și urât în „patria” Sa, Blandul Mântuitor, care venise „*pentru oile cele pierdute ale casei lui Israil*” n-avea nici unde să-și plece capul, precum singur spune. Iar ei, ca și cum și-ar fi astupat urechile, au rămas surzi la glasul Celui ce a propovăduit „în pustiu”.

Dar cum încercau ei să se scuze în fața vestitorilor cinei?

„*Țarină am cumpărat și am nevoie să ies ca s-o văd; te rog iartă-mă*”, a răspuns cel dintâi dintre cei chemați. Și ca acesta vor fi răspuns mulți, atunci ca și acum; sunt toți acei ce și-au pus întreg sufletul și toată nădejdea lor în pământ, în ogorul pe care vor să-l vadă cât mai întins, deci în avuția lor, mică sau mare. Ochii acestora nu se mai dezlipesc de pe lutul pe care li se pare că îl stăpânesc, pentru ca să-i mai ridice către ceruri, către Stăpânul a toate. Sunt asemenea tânărului bogat din Evanghelie, care „*a plecat întristat, căci avea agonisită multă avere*”, atunci când Mântuitorul i-a spus că nu va putea căpăta desăvârșirea decât cu prețul lepădării sale de avuție. Cugetul unora ca aceștia este așa de întunecat de patima avuției, încât în orbirea lor disprețuiesc, pentru ea, glasul ce îi cheamă la bunul cel mai de preț, al fericirii veșnice.

„*Și altul a zis: Cinci perechi de boi am cumpărat și mă duc să-i încerc; te rog iartă-mă*”, s-a scuzat altul dintre invitații la marea cină. Acesta și atâția alții ca dânsul sunt atât de nehibzuiți încât se lipsesc de fericirea cinei celei dumnezeiești pentru dobitoacele lor și pentru tot felul de lucruri de puțin preț, de care se griesc mai mult decât de mântuirea sufletului lor. Nimicurile mărunte ale vieții de toate zilele îi prind în rețeaua lor, coborându-le și lipindu-le inima mai mult de făpturile cele necuvântătoare decât de Cel ce a făcut toate.

Ce altceva ar mai fi putut împiedica pe oamenii noștri să răspundă la cinstita chemare ce li se făcea? – „Femeie mi-am luat și de aceea nu pot veni”, a zis al treilea, către vestitorul cinei. Pofta cea trupească și desfrânarea, pentru care lumea a fost înecată cu potop de ape (cf. *Facerea*, 6 și 7) iar Sodoma și Gomora cu foc și pucioasă, reține și pe acesta lângă femeia sa. Mulțimea cea mare a celor ce fac ca dânsul caută totdeauna dulceața păcătoasă a dezmiardării simțurilor; patimile de tot soiul și îndeosebi nelegiuirea curviei îi stăpânește așa de tare, încât nu mai au timpul necesar să se gândească și la mântuirea sufletelor lor. Tina poftelor spurcate, în care se tăvălesc, îi atrage ca noroiul pe rămători.

Și altele multe vor fi fost pricinile care au împiedicat pe oaspeți să răspundă la chemarea de cinste ce li se făcea. „Și întorcându-se, sluga a spus stăpânului său acestea”, zice mai departe Sfânta Evanghelie. Cu durere a ascultat stăpânul veștile aduse de trimisul său și va fi plâns, ca Mântuitorul, în preajma răstignirii Sale: „Ierusalime, Ierusalime, care omori pe proroci și cu pietre ucizi pe cei trimiși la tine; de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, după cum adună pasărea puii săi sub aripi, dar nu ai voit [...]” (Matei 23, 37). N-ai văzut înșivă ce rău îi pare unei gazde atunci când musafirii poftiți nu vin la masă, disprețuind astfel oste-neala, cheltuiala și dragostea gazdei față de ei? Gestul nepoliticos al unor astfel de oameni constituie o ofensă și o jignire pentru gazdă. N-are ea dreptul să se mânie și să se supere, mai ales atunci când musafirii n-au avut motive serioase pentru a lipsi?

Înțelegem deci mânia și supărarea stăpânului cinei din pilda rostită de Mântuitorul: „Atunci, mâniindu-se, stăpânul casei a zis: Ieși îndată în piețele și ulițele cetății, și pe săraci, și pe neputincioși, și pe orbi, și pe șchiopi adu-i aici”. Nerecunoștința și orbirea neamului ales au mâniat pe Domnul Dumnezeu, cum era și firesc; căci conducătorii de atunci ai evreilor, fariseii, cărturarii și învățătorii Legii, nu numai că au rămas nepăsători la glasul prorocilor și al lui Mesia Însuși, dar i-au și prigonit și i-au ucis: Sfântului Ioan Botezătorul i-au tăiat capul la cererea

desfrânatei Irodiada, pe Mântuitorul L-au răstignit pe cruce între doi tâlhari, pe ucenicii Săi iubiți i-au întemnițat și i-au prigunit; au ucis cu pietre pe Sfântul Ștefan Arhidiaconul, care se ruga pentru iertarea lor în clipa morții și apoi pe Sfântul Iacov, episcopul Ierusalimului.

Sângele nevinovat al acestora și îndărătnicia evreilor au întors fața lui Dumnezeu de la ei și au îndreptat-o către celelalte neamuri, către păgânii de atunci. „[...] vouă se cădea să vi se grăiască, mai întâi, cuvântul lui Dumnezeu; dar de vreme ce îl lepădați și vă judecați pe voi nevrednici de viața veșnică, iată ne întorcem către neamuri”, îi mustră Sfântul Apostol Pavel pe evrei (*Faptele Apostolilor* 13, 46). Dacă cei cu mintea luminată, ca fariseii și cărturarii, cei cu trupul întreg și sănătos, cei bogați și aleși nu vin la cina mea, a zis Domnul trimișilor Săi, îndreptați-vă spre săracii, orbii și ologii de care sunt pline ulițele cetății și care vor veni negreșit. Dacă cei chemați și numărați, dacă cunoscătorii Legii nu răspund, adresați-vă celor nechemați, care sunt nenumărați și care abia așteaptă chemarea voastră. Dacă fariseii, cărturarii și mai marii poporului disprețuiesc vestea voastră cea bună, grăiți vameșilor, păcătoșilor, celor simpli și neștiutori, celor lipsiți și suferinzi, care au fost ținuți în întuneric și în umbră, dar al căror suflet e dornic de lumină, de mai bine și de mântuire! Dacă cei tăiați împrejur și cunoscători ai Legii nu ascultă cuvântul Evangheliei mele, îndreptați-vă către samarinenii și păgânii cei disprețuiți și ocoliți, către „neamuri”, către elinii și „barbarii” cei din afara Legii, către închinătorii la idoli și la stele și cu ei voi umple sala cinei, adică Biserica pe care voi întemeia-o pe pământ.

„Căci zic vouă: Nici unul din bărbații aceia care au fost chemați nu va gusta din cina mea”, continuă stăpânul cinei. Ce au câștigat deci cei care de bună voie s-au lipsit de bucuria și fericirea cinei celei dumnezeiești? Pentru un strop de lumească și trecătoare desfătare au pierdut lucrul cel mai de preț: părtășia la ospățul Împărăției lui Dumnezeu, slava celor veșnice, mântuirea sufletului. Au repetat fapta nesocotită a strămoșului lor

Esau, care pentru un blid de linte și-a pierdut dreptul de întâi născut (cf. *Facerea* 25, 27-34). Osânda celor ce au răspuns și răspund cu nepăsare și cu refuz la chemarea spre bine și fericire ce o face Dumnezeu neîncetat, a fost rostită lămurit de Însuși Acela Care este Stăpânul a tot binele și al fericirii oamenilor; ei nu vor intra în Împărăția lui Dumnezeu și nu vor gusta nici din fericirea cinei celei de sus, pe care din veac a gătit-o Mântuitorul aleșilor Săi și despre care le vorbește sfinților Săi ucenici, atunci când le spune: „Și Eu vă rânduiesc vouă împărăție, precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu, ca să mâncați și să beți la masa Mea, în împărăția Mea și să ședeți pe tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel” (Luca 22, 29-30).

Dacă Mântuitorul S-ar mai pogorî pe pământ în zilele noastre, și ar mai rosti încă odată pilda aceasta, prin ea n-ar mai mostra pe fariseii și cărturarii neamului ales din timpul Său, ci pe noi, creștinii de azi, care îi purtăm numele și facem parte, numai de formă, din Biserica Lui, dar care fugim de El prin faptele noastre. Într-adevăr, fraților, nu ne cheamă El la cina dumnezeiască a Sfintei Împărtășanii, la „Ospățul Stăpânului”, prin glasul clopotelor, în fiecare sărbătoare? Nu trimite El la noi pe slujitorii Săi sfințiți, ca să ne aducă aminte neîncetat de chemarea ce ni s-a făcut chiar de la botez și de datorile noastre de creștini? Dar, uitați-vă bine, câți din cei poftiți la „Ospățul Stăpânului” răspund astăzi chemării ce li se face neîncetat? Câți din cei ce au devenit „neam ales și preoție împărătească” prin botez, sunt într-adevăr vrednici de a purta numele lui Hristos și de a lua parte la cina dumnezeiască a Sfintei Împărtășanii? Sunt mai ales astăzi adevărate cuvintele de dureroasă constatare făcută de Mântuitorul că mulți au fost chemați dar puțini aleși (cf. *Matei* 22, 14). Ca și evreii din vremea Mântuitorului, cei mai mulți din creștinii noștri de azi se scuză că nu pot veni la Cină, pentru că sunt ocupați, fiecare în felul lui: unii cu grija pentru săturarea pântecelui, alții cu dulceața odihnei și a trândăviei, alții cu desfătările trupești și dezmierdările înșelătoare ale simțurilor, și așa mai departe. Iar casa sfântă a

Cinei – Biserica Domnului – rămâne uneori deșartă în zile de sărbătoare. Misionarii creștini, vestitorii cuvântului dumnezeiesc, propovăduitorii Evangheliei se îndreaptă acum către „neamuri”, către închinătorii la idoli, către popoarele necreștine din alte părți ale lumii, care aud acum pentru prima oară cuvântul Evangheliei și care îl primesc și îl păzesc cu mai multă bucurie și dragoste decât noi. Cu aceștia va umple Dumnezeu locurile rămase goale prin absența noastră din sala cinei fericii celei veșnice.

Plecând de aici, să spunem deci și celor care, pentru pricini binecuvântate sau nu, ocolesc casa Domnului: „*Veniți la cină [...], căci loc mai este*” (Luca 14, 22). Veniți să întâmpinăm pe Hristos, a Căruia naștere cu trupul pentru mântuirea noastră o vom sărbători în curând! Veniți să ne astâmpărăm foamea și setea sufletului cu învățătura Celui ce a propovăduit iubirea, dreptatea și pacea între oameni! Veniți să ne saturăm trupul și sufletul cu hrana cea mai sfântă și cea mai de preț pe care a pus-o Dumnezeu la îndemâna noastră: Trupul și Sângele Domnului din Sfânta Împărtășanie!

Să nu lipsim niciunul de la această Dumnezeiască Cină! Ci mai vârtos să aducem la ea și pe alții, pregătindu-ne din vreme pentru a lua parte cu vrednicie la ospățul sărbătorească al Crăciunului și împărtășindu-ne cu Sfântul Trup și Sânge la sfârșitul postului! Ca gustând cu vrednicie din ospățul cel de aici al Sfintei Împărtășanii, să putem cina cu Domnul și în Împărăția Lui ce va să fie. Căci cei primiți la acea cină cerească nu vor fi cei poftitori de bucate bune și de vin ales, ci toți cei ce „*flă-mânzesc și însetoșează de dreptate*”, luptând pentru realizarea ei în lumea aceasta, cei ce se vor face vrednici de ea prin viața lor curată și prin nevoințele lor în lupta cu păcatul, cu răutatea și cu nedreptățile de tot felul, care întunecă și amărăsc viața omului pe pământ.

Să dea Bunul Dumnezeu să fim și noi dintre aceia despre care glasul anonim de la ospățul fariseului a spus: „*Fericiți cei ce vor prânzi în Împărăția lui Dumnezeu*”. Amin.

Predică la Duminica a XXIX-a dupa Rusalii*

(a celor zece leproși: Luca 17, 12-19)

„Au nu zece s-au curățit?
Dar cei nouă unde sunt?” (Luca 17, 17)

În Sfânta Evanghelie care s-a citit astăzi ni se amintește una dintre minunile săvârșite de Mântuitorul: vindecarea a zece leproși. Poruncindu-le să meargă spre a se arăta preoților, potrivit rânduielilor Legii Vechi, aceștia s-au vindecat pe drum de boala grozavă de care pătimeau. Dar unul singur din cei zece și-a amintit de Cel Căruia îi datora vindecarea și încă și acela era samaritean, numai acesta s-a întors slăvind pe Dumnezeu și, căzând la picioarele lui Iisus, i-a mulțumit. Pe cât l-a bucurat gestul de recunoștință al acestuia, pe atât L-a contrariat pe Mântuitorul ingratitudinea celorlalți. De aceea a zis: „Au nu zece s-au curățit? Dar cei nouă unde sunt? Nu s-a găsit să se întoarcă să dea slavă lui Dumnezeu decât numai acesta, care este de alt neam?” (Luca 17, 17-18).

Cuvintele acestea ale Mântuitorului ne îndeamnă să reflectăm mai adânc la una dintre datorii noastre de căpetenie: aceea de a mulțumi celor care ne-au făcut bine, adică de a fi recunoscători. Cu alte cuvinte ni se recomandă virtutea creștină a recunoștinței, despre care vom vorbi acum pe scurt.

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXXVI (1977), 1-3, pp. 72-77.

Plecând de la constatarea tristă că numai puțini oameni nutresc sentimentul acesta nobil, al recunoștinței față de binefăcătorii lor, filosofi și pedagogii spun în general că recunoștința e o floare rară, considerând-o ca pe o simplă formă a politeții, a bunei creșteri sau a bunelor maniere menite să împodobească pe adevăratul gentilom și să înfrumusețeze relațiile sociale dintre oameni. Dar pentru noi creștinii, recunoștința este ceva mai mult: este o virtute morală cu bază religioasă, o trăsătură a caracterului creștin și una dintre manifestările cele mai nobile ale personalității umane. De aceea, Mântuitorul, condamnând ingratitudinea celor nouă și laudând gestul de recunoștință al leprosului îngenunchiat în fața Lui pentru a-l mulțumi, îi spune: „*Scoală-te și du-te! Credința ta te-a mântuit!*”. Prin aceasta El voia să spună că cei nouă nerecunoscători se vindecaseră de boala lor trupească, dar cel de al zecelea, mînat înapoi de virtutea recunoștinței, dobîndise prin gestul său nu numai sănătatea trupului, ci și mîntuirea sufletului.

Virtutea recunoștinței este deci o datorie religioasă recomandată de Dumnezeu Însuși, o virtute morală care nu este indiferentă pentru destinul religios al credinciosului. Și cel dintâi Căruia avem obligația de a-l mulțumi pentru binefacerile Sale către lume este Dumnezeu Însuși pentru că El este Ziditorul și Stăpânul nostru, de la El avem viața, sănătatea, puterile sufletești și trupești de lucru, agonisirile noastre, toate frumusețile lumii și bucuriile vieții. „*Că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorînd de la Tine, Părintele luminilor*”¹. Sau, cum spune Sfântul Pavel: „*Căci cine te deosebește pe tine? Și ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te fălești ca și cum nu l-ai fi primit?*” (1 Corinteni 4, 7).

¹ Rugăciunea amvonului, în Liturghier, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 198.

De aceea, adevăratul creștin nu uită niciodată îndemnul psalmistului: „*Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul și nu uita toate răsplătirile Lui*” (Psalmul 102, 2). El face din întreaga lui viață un imn de mulțumire și de slavă adus lui Dumnezeu pentru toate câte îi datorăm, „mulțumind totdeauna pentru toate întru numele Domnului nostru Iisus Hristos, lui Dumnezeu Tatăl” (Efeseni 5, 20; 1 Tesaloniceni 5, 18: „*Dați mulțumire pentru toate căci aceasta este voia lui Dumnezeu pentru voi, în Iisus Hristos*”).

Încă de la început oamenii și-au îndeplinit această datorie. Abel aduce de exemplu jertfă de mulțumire lui Dumnezeu din turmele sale și Dumnezeu, bucurându-Se pentru aceasta, „*Și a căutat Domnul spre Abel și spre darurile lui*” (Facerea 4, 4). De asemenea, Noe, după potop, a înălțat jertfelnic pe care a adus lui Dumnezeu jertfă din toate animalele curate pe care le salvase de la potop, iar Dumnezeu a făcut atunci legământ față de Noe că nu va mai pedepsi pământul și oamenii cu urgia potopului pentru păcatele lor (Facerea 8, 20). Dumnezeu nu avea nevoie nici de jertfa lui Noe, nici de cea a lui Abel dar prin aceasta atât unul cât și celălalt mărturiseau și recunoșteau că Dumnezeu este stăpânul de fapt al tuturor bogățiilor lor, că de la El aveau toate și că ei erau numai chivernisitori vremelnici ai acestora. Darurile lor erau deci o formă a închinării cuvenite lui Dumnezeu, a cultului pe care l-l datorăm toți oamenii, ca făpturi ale Lui.

Mântuitorul Însuși ne-a dat pildă de împlinirea acestei datorii, căci El, ca om, la săvârșirea minunilor, își înălța ochii către Dumnezeu Tatăl și îi mulțumea, cum a făcut, de exemplu la învierea lui Lazăr, zicând: „*Părinte, Îți mulțumesc, că M-ai ascultat!*” (Ioan 11, 41). În sufletul creștinilor ortodocși, mai ales la poporul nostru, sentimentul acesta al recunoștinței față de Dumnezeu era adânc înrădăcinat. Îmi este și acum vie în memorie imaginea din copilărie a unui bătrân plugar însetat, care după ce și-a potolit setea bând din apa răcoritoare a fântânii de la marginea drumului de pe câmpul ars

de soarele verii, și-a scos pălăria și ridicându-și ochii spre cer, și-a făcut cucernic semnul crucii, mulțumind lui Dumnezeu și rugându-se pentru odihna sufletelor celor ce săpaseră fântâna de la margine de drum.

Ceva mai mult: pe Dumnezeu trebuie să-L lăudăm și să-L mulțumim nu numai pentru binefacerile pe care le primim de la El, nu numai pentru bucuriile, succesele și izbânzile noastre, ci și în lipsurile, necazurile și suferințele noastre, căci acestea ni se dau nu numai ca pedepse pentru păcatele și greșelile noastre, ci și ca leacuri pentru îndreptarea și însănătoșirea noastră sufletească, așa cum medicii sunt siliți uneori să ne administreze și leacuri amare sau operații dureroase, pentru a ne face sănătoși. Dreptul Iov aducea zilnic jertfe de mulțumire lui Dumnezeu nu numai când era bogat și fericit, ci și după ce năpasta a dat peste el, pierzând totul și ajungând să zacă, uitat și părăsit, pe o grămadă de gunoi. Căci și atunci spunea: „*Domnul a dat, Domnul a luat. Fie numele Domnului binecuvântat!*”. De aceea Dumnezeu și-a întors din nou fața către el, i-a redat și averea, i-a dat și alți copii, trăind în pace și fericire anii din urmă ai vieții lui.

Pilde strălucite de mulțumire adusă lui Dumnezeu în necazuri și suferințe avem pe mucenicii din vremea prigoanelor, care, înainte de a primi cununa muceniei prin moartea pentru Hristos și credința creștină, își înălțau ochii la cer și mulțumeau lui Dumnezeu că, în chipul acesta, El îi ajută să ajungă mai repede la El. Sf. Ioan Gură de Aur spunea, în celebrele sale predici, că „*nimic nu este mai bineplăcut lui Dumnezeu decât un suflet recunoscător, care aduce prinos de mulțumire*”. Iar când acest mare predicator creștin se stingea în exil, pe țărmurile pustii și aspre ale Mării Negre, ultimele sale cuvinte au fost: „*Slavă lui Dumnezeu pentru toate!*”.

Dar nu numai față de Dumnezeu trebuie să fim recunoscători, ci și față de oameni, în primul rând față de părinții care ne-au dat viață și care ne-au crescut, adesea cu imense jertfe și greutăți, apoi suntem datori învățătorilor

și educatorilor noștri, care ne-au deschis ochii minții, învățându-ne carte și ajutându-ne să ne formăm ca oameni vrednici și ca membri activi și folositori ai societății. În sfârșit, suntem datori în recunoștința tuturor celor ce ne-au făcut bine, ne-au dat o mână de ajutor la nevoie. Ingratitudinea, adică uitarea sau nerecunoașterea binelui care ni s-a făcut, este de fapt o sfidare a binefacerii, o disprețuire a ei, care înseamnă de fapt o lipsă a dragostei creștine. Este adevărat că cel ce face binele nu trebuie să aștepte răsplată pentru el de la oameni, ci numai de la Dumnezeu. „*Fă binele și îl aruncă în apă!*” zice un proverb românesc. Și totuși, ingratitudinea celor ce le-am făcut bine ne doare, ne mâhnește și ne descurajează în elanul nostru de a face mereu bine. Și dimpotrivă, recunoștința oamenilor ne bucură, ne mângâie și ne stimulează în stăruința de a face mai departe binele. Chiar când răsplata aceasta firească, la care ne așteptăm, nu constă dintr-un dar material, și oricât de platonice ar fi exprimată, ea constituie un întăritor al încrederii noastre în utilitatea și noblețea actului de binefacere pe care l-am săvârșit. Celui recunoscător te îndeamnă inima să-i mai faci bine și altădată, să-l ajuți și a doua oară, pe când pe cel nerecunoscător toată lumea îl ocolește și îl refuză.

Virtutea recunoștinței are deci largi ecouri în viața socială, ea întinde punți de legătură între oameni, înfrumusețează și înobilează viața noastră, promovând săvârșirea binelui. Recunoștința față de oameni este de fapt un reflex al recunoștinței față de Dumnezeu. Cine este recunoscător față de Dumnezeu, acela este și față de oameni și invers. Exprimarea recunoștinței față de binefăcătorii noștri este un semn de delicatețe și noblețe sufletească, dimpotrivă, nerecunoștința este o boală sau infirmitate a sufletului. „*Omul de caracter este totdeauna recunoscător*” (Goethe).

Cei nerecunoscători calcă nu numai legile firii cuvântătoare, ci și pe cele ale firii necuvântătoare, pentru că și animalele, lipsite de grai și de rațiune, își arată și ele, pe cât

pot, recunoștința lor față de oamenii care le-au făcut bine. Pe vremea prigoanelor împotriva creștinilor, un bătrân care se refugiase în pustie spre a-și salva viața, a văzut odată venind către peștera unde sihăstrea, un leu șchiopătând de un picior și scheunând de durere. Pustnicul nu s-a speriat, și înduioșat de suferința leului, l-a mângâiat, i-a scos ghimpele din picior și l-a pansat cu grijă. Fericit, leul s-a dus în sălbăticia lui, dar din când în când venea la pustnic ca să-l vadă și stătea pe lângă el, ca pentru a-i mulțumi. Pustnicul a fost însă prins de prigonitori și pedepsit la moarte, fiind aruncat la fiarele din circ, care sfâșiau pe creștini. Așteptându-și sfârșitul, pustnicul a văzut repezindu-se spre el un leu furios, care însă, când s-a apropiat, s-a oprit deodată, ca vrăjit, apoi s-a culcat la picioarele pustnicului și a început să i le lingă, gudurându-se. Era tocmai leul rănit, căruia pustnicul îi tămăduise rana. De aceea, Dumnezeu mustra pe poporul ales pentru nerecunoștința lui, punând-o în contrast cu recunoștința necuvântătoarelor: „*Boul își cunoaște stăpânul său și asinul ieslea domnului său; dar Israil nu Mă cunoaște; poporul meu nu Mă pricepe*” (Isaia 1, 3).

Ceva mai mult: datoria noastră de recunoștință nu se limitează numai la părinții, educatorii și binefăcătorii noștri personali, ci trebuie să se extindă la toți aceia care au făcut bine societății umane, patriei și umanității. Trebuie să păstrăm în sufletul nostru respect, admirație și recunoștință față de toate acele personalități de seamă care, prin geniul, munca și adesea prin jertfa vieții lor proprii, au îmbogățit patrimoniul cultural, artistic și spiritual al patriei sau chiar al omenirii. Biserica noastră pomenește pe eroii Neamului și ne îndeamnă prin glasul Sfintei Scripturi: „*Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, [...] priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința!*” (Evrei 13, 7). Laurii admirației și ai cinstirii pe care le-o aducem noi, care suntem beneficiarii rezultatelor muncii lor, constituie singura răsplată, postumă, a acestor eroi ai muncii și ai datoriei, dar ea ne stimulează, în

același timp, să le urmăim pilda. Îmi stăruie și acum în amintire imaginea unui copil, pe care l-am văzut acum câțiva ani în cimitirul Belu, în ziua de 8 noiembrie (Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil). În fața mormântului lui Mihail Eminescu, unde ne aflam, a apărut deodată un copil, care a îngenunchiat înaintea mormântului și cu glasul său cristalin și limpede a recitat, în întregime, poezia marelui nostru bard:

„Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de visuri, țara mea de dor? [...]”.

Gestul spontan al copilului a înduioșat până la lacrimi pe toți cei de față. A fost cea mai minunată lecție de patriotism, care ne-a întărit încrederea că, atâta vreme cât se va sădi în sufletele copiilor noștri cultul oamenilor mari ai Neamului, vom putea spune că *viitor de aur țara noastră are*.

Într-o legendă (consemnată de marele scriitor rus Turgheniev) se, spune că Dumnezeu, când a creat virtuțile morale, a făcut pe „Binefacere” soră bună cu „Recunoștința”, legându-le strâns pe amândouă. Dar după ce le-a dat drumul în lume și ele s-au risipit printre oameni, aceste două surori au devenit așa de străine una față de alta încât atunci când le-a adunat din nou la un ospăț, „Binefacerea” stătea într-un colț, iar „Recunoștința” într-altul, ca două străine care nici nu s-ar fi cunoscut vreodată. Este fără îndoială o legendă, dar care conține exprimat într-un chip plastic un adevăr: că în lume există mulți oameni care nu sunt totdeauna recunoscători pentru binele care li s-a făcut. Cei mai mulți dintre noi nu se socotesc ascultători față de nimeni, deși nu există om care să nu datoreze semenilor absolut nimic. Poate că procentul celor cu adevărat recunoscători nu este nici azi mai mare decât în vremea Mântuitorului, adică de unu la zece. Aproape toți greșim, mai mult sau mai puțin, în această privință: copiii față de părinții lor, elevii și ucenicii față de profesorii și educatorii lor, credincioșii față de Dumnezeu, de care cei mai mulți ne aducem aminte doar atunci când suntem în strâmtori, în necazuri și suferințe și când îi cerem ajutor, dar

rareori ne aducem aminte de El când trebuie să-I mulțumim pentru cele ce ne dă necurmat.

De aceea, am putea spune cu filosoful roman Seneca: „*Te superi că există nerecunoscători? Dar întreabă-ți cugetul propriu și vezi dacă toți cei care te-au îndatorat te-au găsit recunoscător*”. Dar această constatare, că ingratitudinea este mai mult sau mai puțin generală printre oameni, nu trebuie să ne consoleze, ingratitudinea constituie precum am văzut, un păcat față de Dumnezeu și de oameni, o călcare a unei porunci dumnezeiești, a virtuții dragostei și bunelor raporturi dintre oameni. „*Uitarea binefacerilor primite nu-și află sălaș în sufletul celor aleși*” (Sofocle).

Ca buni creștini, să nu uităm, deci, niciodată binele ce ni s-a făcut, pentru că „*recunoștința nu se prescrie niciodată, dacă avem memorie bună și inimă dreaptă*” (Lamartine). Un dar, cât de modest, făcut părinților din când în când, atâta cât sunt în viață, o purtare respectuoasă față de profesorii și educatorii noștri, un zâmbet, o floare sau măcar un cuvânt cald de mulțumire către prietenii sau cunoscuții cărora le datorăm un serviciu, sau o mână de ajutor la vreme de nevoie, din când în când măcar un „Mulțumesc, Doamne!”, pentru cele ce primim neconținut de la Dumnezeu. Iată atâtea forme de exprimare a recunoștinței, care fără să fie costisitoare, ne asigură iubirea oamenilor și binecuvântarea lui Dumnezeu, promovând astfel săvârșirea binelui pe pământ și asigurându-ne fericirea în ceruri.

Să nu fim deci din ceata celor nouă din Evanghelia de astăzi, ci ca acel samaritean recunoscător, care, văzând că s-a vindecat de lepră, s-a întors ca să dea slavă lui Dumnezeu și să mulțumească binefăcătorului său. Făcând așa, ne vom agonisi, ca și acela, nu numai sănătatea trupului ci și mântuirea sufletului și ni se va spune și nouă: „*Scoală-te și mergi în pace! Credința ta te-a mântuit*”. Amin.

Predică la Duminică a XXX-a după Rusalii*

(Dregătorul bogat – păzirea poruncilor:

Luca 18, 18-27)

Sfânta Evanghelie de astăzi ne istorisește cum un tânăr bogat a venit odată la Mântuitorul și L-a întrebat ce ar putea face el ca să câștige viața veșnică. Precum mărturisește el însuși, era un tânăr care cunoștea și respecta încă din pruncie toate poruncile de căpetenie ale Legii: nu era desfrânat, nu fura, nu depunea mărturie mincinoasă, cinstea pe părinții săi, și așa mai departe. Dar când Mântuitorul îi spune că, pentru a fi desăvârșit trebuie să-și vândă averile, să le împartă la săraci și apoi să-L urmeze pe El, tânărul pleacă întristat, căci – spune Sfânta Evanghelie – „*era bogat foarte*” și îi venea greu să se despartă de averea sa. Aceasta dă prilej Mântuitorului să rostească adevărul amar că mai lesne este să treacă o funie prin urechile acului, decât să intre un bogat în Împărăția cerurilor. Iar cei de față, auzind această grea sentință, au întrebat îngrijorați: atunci *cine poate să se mântuiască*, dacă nici bogații, care au și pot toate cu averea lor, nu pot să-și asigure mântuirea?

Să cercetăm puțin această întâmplare și să vedem *dacă și în ce fel, bogăția, poate fi o piedică în calea mântuirii omului?*

De dorit ar fi ca toți oamenii să fie înstăriți, astfel ca nimeni să nu ducă lipsă de nimic și să nu existe săraci, căci sărăcia este în general o piedică în calea spre mai bine a

* Text publicat în *Glăsu Bisericii*, XIII (1954), 11-12, pp. 582-586.

omenirii și izvor de suferință. Dar aceasta era cu neputință mai ales în lumea veche, cu cumplitele ei inegalități sociale. Erau adică și pe vremea Mântuitorului, cum sunt, din nefericire, încă și azi pe o mare parte a globului pământesc, unii oameni foarte bogați, deși puțini, care nu mai știau ce să facă cu averile lor, și alții foarte săraci, deși foarte mulți, care nu mai știau cum să-și ducă zilele de azi pe mâine.

Dumnezeu n-a osândit însă pe bogați pentru că erau bogați, după cum n-a fericit nici pe cei săraci, anume pentru, că erau săraci. Căci bogăția nu e un rău în sine, deoarece toate bunătățile și darurile pământului au fost date de Dumnezeu omului ca să se bucure de ele. Osânda sau fericirea bogaților atârnă de felul cum și-au agonisit și cum își întrebuințează averile. Și ei pot să se mântuiască, atunci când prisosul avuției lor e strâns prin muncă cinstită și este întrebuințat spre binele tuturor. De aceea raiul nu este plin numai cu săraci, după cum nici iadul numai cu bogați. Sfânta Scriptura ne înfățișează adesea bogați buni și milostivi, care, prin înțeleapta folosire a avuției lor, au dobândit fericirea raiului. De exemplu, Patriarhul Avraam, care a fost un om foarte bogat, stă în rai alături cu săracul Lazăr (cf. Luca 16, 19 și urm). Bogăția proverbială a dreptului Iov nu l-a împiedicat să fie pomenit cu cinste în calendarul creștin alături de alți drepti ai Vechiului și Noului Testament, mai puțin bogați ca el. Iar lângă ieslea sfântă a Nașterii Domnului găsim înge-nunchiați atât pe sărmanii păstori din preajma Vitleemului cât și pe bogații crai din îndepărtatul Răsărit. Așadar, putea să se mântuiască și tânărul bogat, de care e vorba în Sfânta Evanghelie de astăzi? Fără îndoială că da! Și cum? Îi arată foarte bine Mântuitorul: „[...] vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer [...]”. Observați, iubiți frați, că Mântuitorul nu spune: vinde-ți averea, transform-o în bani și pune-o în pungă, căci vei avea astfel mai puține griji și îți vei asigura o viață tihnită. El spune clar: vinde și împarte săracilor. Banii rezultați din vânzarea averii tale pune-i nu în pungă

sau la casa de păstrare sau în afaceri, ci în mâinile săracilor. Împarte acești bani nu rudelor sau prietenilor tăi, ci celor ce duc lipsă, celor neputincioși, sărmani și suferinzi. Alină cu ei suferințele celor bolnavi, umple cu ei lipsurile celor săraci, îmbracă pe cei goi, hrănește pe cei flămânzi, găzduiește și adăpostește pe cei fără adăpost. Dar cât bine nu poți face pe pământ cu banii tăi! Câtă mulțumire, câtă bucurie și câtă fericire nu poți procura altora cu avuția ta!

Nu-ți fie teamă că vei săraci tu însuși! Bogăția astfel cheltuită îți va aduce ceea ce nu-ți poate da atunci când e strânsă la chimir sau păstrată în lăzi: îți va aduce fericirea! Căci nici una dintre bucuriile omenești nu e mai curată, mai adâncă și mai aleasă decât mulțumirea pe care o simți tu însuși atunci când cu banul tău, cu fapta sau cu vorba ta ai alinat o suferință, ai descrețit o frunte întunecată de grija zilei de mâine, ai adus îndestulare într-un cămin împovărat cu copii mulți, dezbrăcați și flămânzi. Nu există răsplată mai mare și mai curată decât bucuria și recunoștința pe care o citești în ochii celui pe care l-ai ajutat la nevoie! Doar nu în zadar spune Mântuitorul: „*Mai fericit este a da, decât a lua*” (Faptele Apostolilor 20, 35).

Dar ceva mai mult: cu banii cheltuiți astfel, vei simți adevărata fericire nu numai aici pe pământ, ci îți vei agonisi și comoară în cer: comoară neîmpuținată, neamenințată de furi și nestrictată de molii și de rugină (cf. Luca 12, 33-34). Căci săracii pe care îi vei fi ajutat, bolnavii pe care i-ai tămăduit, nefericiții pe care i-ai bucurat cu darul tău generos sunt, toți, prieteni și frați mai mici ai lui Iisus. A spus-o Hristos Însuși: „[...] întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut [...]” (Matei 25, 26). O spune și înțelepciunea bătrânească a poporului, împrumutată din Sfânta Scriptură: „*Cine pe săraci ajută, pe Dumnezeu împrumută*” (cf. Pildele lui Solomon 19, 17). Precum spune un mare Părinte al Bisericii noastre: săracul întinde mâna, dar Dumnezeu e cel ce primește. Pe cât de mult suferă Mântuitorul împreună

cu săracii, când aceștia duc lipsă, pe atât de mult se bucură El de ei, atunci când primesc darul tău. El îți rămâne dator și îți va răsplăti însutit și înmiit, în Împărăția Lui cea cerească în care vor intra toți cei ce l-au făcut bucurie și în care nu este nici durere, nici întristare, nici suspin. De aceea spune Psalmistul: „*Fericit cel care caută la sărac și la sărman; în ziua cea rea îl va izbăvi pe el Domnul*” (Psalmul 40, 1).

Astfel de bogați au intrat și vor mai intra în Împărăția cerurilor. Căci unii ca aceștia împlinesc sfatul dat de Sfântul Apostol Pavel prin ucenicul său Timotei: „*Celor bogați în veacul de acum poruncește-le să nu se semețească, nici să-și pună nădejdea în bogăția cea nestatornică, ci în Dumnezeu cel viu, Care ne dă cu belșug toate, spre îndulcirea noastră, să facă ce e bine, să se înavuțească în fapte bune, să fie darnici, să fie cu inimă largă, agonisindu-și lor bună temelie în veacul viitor, ca să dobândească, cu adevărat, viața veșnică*” (1 Timotei 6, 17-19).

Dar bogăția este ca o sabie cu două tăișuri: dacă pe unii ea îi ajută să se mântuiască, în schimb pe cei mai mulți îi duce la pierzare. De ce? Mai întâi pentru că, după învățătura Sfinților Părinți ai Bisericii noastre Ortodoxe, la baza tuturor avuțiilor mari stă o nedreptate, un furt din necesarul altora; tot ceea ce ne prisosește nouă, este tocmai ceea ce lipsește altora. Bogăția este o crimă atunci când este agonisită pe căi nedrepte și necinstite, prin înșelăciune, jaf și asuprire, prin furtul și exploatarea muncii și a sudorii altora. În al doilea rând bogăția, chiar dacă am admite că este agonisită în chip cinstit, începe să devină foarte ușor o piedică în calea mântuirii atunci când pune stăpânire pe sufletul nostru, când ne robește patima ei, când ne lipim inima de ea și când ochii noștri, orbiți de strălucirea aurului, încep să nu mai vadă lipsurile celor din jur, când urechile noastre devin surde la glasul suferinței altora, când inima noastră, subjugată de patima avuției, rămâne împietrită și nesimțitoare la mizeria și suferința aproapelui nostru neputincios, sărac sau

bolnav (cf. 1 Ioan 3, 17). Bogăția devine un păcat strigător la cer, atunci când punga noastră este doldora de bani iar vecinul nostru n-are nici măcar cu ce să-și plătească impozitele la stat, când cămărilor și pivnițele noastre sunt pline cu bunătăți de tot felul, iar văduva săracă de peste drum n-are nici cu ce să astâmpere foamea copilașilor ei flămânzi, când scrinurile și lăzile noastre gem de haine scumpe și nefolositoare, iar sârmanul tăietor de lemne de pe stradă tremură de frig.

Așadar, iubiți frați, când o strângem pe căi necinstite și numai pentru noi înșine, bogăția este pricină de osândă și pierzare; ea este atunci ca un plumb pe aripile sufletului, o povară care ne trage în jos și pe care trebuie s-o aruncăm ea să ne putem înălța spre Dumnezeu, așa cum Sfântul Ilie prorocul și-a aruncat cojocul pe pământ, atunci când a fost ridicat la cer. Dacă, dimpotrivă, facem din prisosul nostru izvor de sprijin, ajutor și mângâiere pentru cei ce duc lipsă, el devine pentru noi unealtă de mântuire și scară către cer. Și ca să înțelegem mai bine cum unii bogați se pot mântui iar alții nu, am să vă spun o întâmplare adevărată, din vremurile de demult.

Era pe vremurile de pribegie, când bieții români abia își puteau salva viața și puținul avut fugind în munți, de frica turcilor și a tătarilor, care pârjoleau totul în calea lor. Pe căra-rea strâmtă dintre doi munți, un convoi de pribegi trebuia să treacă pe o punte îngustă, dedesubtul căreia se ivea o prăpastie adâncă. Din convoi făceau parte și doi gospodari mai înstăriți, purtând în spate boccele mari și grele, în care înghe-suiră tot ce aveau mai de preț în casă. Unul dintre ei, mai înțelept, dându-și mai dinainte seama că nu va putea trece puntea cu atâta greutate în spate și că nici nu avea unde s-o ascundă, a împărțit-o pribegilor mai săraci, care aveau mâi-nile goale, dăruind fiecăruia câte ceva: unuia o pâine, altuia o haină, altuia o icoană scumpă. Acesta a trecut puntea ușor și s-a salvat de la pieire. Celălalt, mai lacom și mai zgârcit, a rămas în urmă și se încăpățâna zadarnic să treacă puntea cu

povara pe care voia s-o ducă întreagă cu sine. Căci tot cumpănindu-se pe punte, l-au ajuns urmăritorii și de spaimă s-a prăbușit cu povară cu tot în adâncul prăpastiei de sub punte. Cei doi gospodari avuți, din această veche întâmplare, sunt și bogații în fața porților cerului: cei care cred că pot intra prin ele cu povara bogățiilor în spate, se înșeală amarnic; dar cei care vor avea prudența să împartă din vreme și altora din această povară, vor putea trece ușor. Îngustă este ușa raiului și prin ea nu se poate intra cu sacii bogăției în spate: „Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt care o află” (Matei 7, 2).

Lipindu-și inima de avuție, tânărul bogat din Sfânta Evanghelie de astăzi a preferat să piardă viața veșnică decât să-și sacrifice averea. El făcea parte dintr-o lume întemeiată pe cumplite inegalități și nedreptăți sociale, ca și alți bogați pe care îi înfățișează Sfânta Evanghelie, ca de exemplu bogatul nemilostiv, care se veselea în toate zilele la mese îmbelșugate și nesfârșite, în timp ce la porțile casei lui sărmanul Lazăr, ros de bube și de foame, nu putea căpăta nici măcar firimiturile ce cădeau de la mesele bogatului (cf. Luca 16, 19-31); sau ca bogatul fără minte, căruia, dacă i-a rodit țarina, și neavând unde să-și pună strânsura, plănuia să-și strice vechile hambare și jitnițe, devenite neîncăpătoare, pentru a-și face altele mai mari, fără să bănuiască măcar că în cea mai apropiată noapte își va da sufletul (cf. Luca 12, 15-21). În acea lume existau de altfel, bogați și mai nebuni, ca Xerxes, împăratul perșilor, care fiindcă îi era drag un platan din grădina lui, îi uda rădăcinile cu parfumuri și îi împodobeau ramurile cu mărgăritare, în timp ce milioane de oameni din întinsa lui împărăție piereau de foame. Cum s-ar fi putut mântui astfel de bogați? Astfel de bogați n-au putut și nu vor putea intra în Împărăția lui Dumnezeu. Pe unii ca aceștia îi plânge și îi mustră cu cuvinte de foc Sfântul Evanghelist Luca (6, 25) și Sfântul Apostol Iacov: „Veniți acum, voi bogaților, plângeți și vă tânguți de necazurile care vor să vină asupra voastră” (Iacov 5, 1).

Din fericire, în aceasta lume nouă, în care am fost bine-cuvântați să trăim, fiecare din noi are dreptul să năzuiască și să se sârguiască pentru îmbunătățirea condițiilor sale de viață, pentru bunăstarea materială, care este o condiție a progresului social, și care se poate dobândi prin muncă cinstită și prin înțeleapta chivernisire a câștigului muncii noastre. Dar adevăratul creștin știe că bunăstarea materială este cu totul altceva decât bogăția, care nu aduce nici fericirea pământească, nici pe cea cerească. De aceea el nici nu dorește avuția, nici nu regretă dacă a avut-o și a pierdut-o, și nici nu aleargă după ea, ci se mulțumește cu atâta cât îi trebuie pentru îndeplinirea nevoilor sale, iar dacă îi priso-sește ceva, oricât de puțin ar fi, împarte și celor mai săraci ca el, după sfatul Sfântului Apostol Pavel: *„Prisosința voastră să îplinească lipsa aceloră, pentru ca și prisosința lor să îplinească lipsa voastră, spre a fi potrivire, precum este scris: «Celui cu mult nu i-a prisosit, și celui cu puțin nu i-a lipsit»”* (2 Corinteni 8, 14-15). Amin.

Predică la Duminica dinaintea Nașterii Domnului*

(a Sfinților Părinți după trup ai Domnului: Matei 1, 1-25)

Despre pregătirea venirii Mântuitorului

„După ce Dumnezeu odinioară, în multe rânduri
și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin proroci,
în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă
prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate
și prin Care a făcut și veacurile” (Evrei 1, 1-2)

Astăzi, în ultima duminică dinainte de marea sărbătoare a Nașterii Domnului, am ascultat, ca în fiecare an, Evanghelia care cuprinde „cartea neamului lui Iisus Hristos [...]” (Matei 1, 1 și urm), adică șirul neîntrerupt al strămoșilor după trup ai Domnului, începând de la Avraam, părintele neamului evreiesc, și până la dreptul Iosif, bătrânul logodnic și ocrotitor al Sfintei Fecioare Maria, din care Mântuitorul S-a născut cu trup. Din punct de vedere religios, strămoșii aceștia sunt reprezentanții cei mai de seamă ai omenirii dinainte de venirea Mântuitorului pe pământ, care n-au avut fericirea să-L vadă și să-L audă vorbind, dar care știau că El va veni, îl doreau cu înfocare, îl așteptau. De unde știau ei lucrul acesta? Din pregătirea lumii de către Dumnezeu pentru primirea Mântuitorului. Căci Acela Care era „așteptarea neamurilor” și Care, cu venirea Lui pe pământ, a despicat în

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXV (1966), 11-12, pp. 996-1000.

două istoria religioasă, n-a venit între oameni pe neașteptate, ci atunci „când a venit plinirea vremii” (Galateni 4, 4), adică într-un moment al istoriei când lumea era prevenită și bine pregătită sufletește pentru venirea Lui și pentru primirea cuvântului Evangheliei Sale.

De ce era trebuincioasă această pregătire pentru primirea Mântuitorului? Cum s-a făcut ea? Prin ce mijloace? Iată întrebări la care încearcă să dea răspuns cuvântul nostru de învățătură de astăzi.

În înțelepciunea Sa nesfârșită, Dumnezeu, Care este mai presus de timp și pentru Care nu există nici trecut nici viitor, ci numai un veșnic prezent, a prevăzut dintru început căderea omului, făptura Sa cea mai aleasă. De aceea, El a gândit mai dinainte întreaga „iconomie a mântuirii”, care avea să se desfășoare în timp, adică planul pentru mântuirea omului din robia păcatului și a morții. Dumnezeu știa că omul, odată căzut în prăpastia pierzării, nu se va mai putea ridica singur, nu se va putea izbăvi prin propriile sale puteri, ci trebuia ajutat de o putere mai presus de el, adică de Dumnezeu Însuși. De aceea, El a făgăduit primilor oameni un mântuitor, încă din clipa căderii lor, prin prorocia adresată diavolului, cel ce sub chipul șarpelui amăgise pe protopărinții neamului omenesc și-i îndemnase să păcătuiască: „Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul” (Facerea 3, 15). Această „proto-evanghelie” sau primă făgăduință despre venirea Celui ce avea să sfărâme capul șarpelui adică puterea diavolului, s-a păstrat într-o formă sau alta, în amintirea tuturor popoarelor care s-au tras din primii oameni și au umplut, în cursul veacurilor, fața pământului. Dar la cele mai multe dintre ele amintirea acestei făgăduințe s-a întunecat treptat, ca și idea de Dumnezeu, din pricina întinderii păcatului și a stricăciunii. De aceea, Dumnezeu a ales un popor, în sânul căruia trebuia să se păstreze, curată, atât idea despre un

singur Dumnezeu („monoteismul”) cât și idea mesianică, adică nădejdea venirii lui Mesia-Izbăvitorul.

Făgăduința aceasta a reînnoit-o Dumnezeu chiar patriarhului Avraam, începătorul neamului evreiesc, atunci când l-a scos din Haran, pentru a-l aduce în Canaan, și când i-a spus: „[...] și se vor binecuvânta întru tine toate neamurile pământului” (Facerea 12, 3). Au păstrat-o apoi cu sfințenie toți urmașii lui Avraam, generație cu generație, transmitându-și-o din tată în fiu, cum a făcut, de pildă, Iacov, care, la moartea sa a spus fiului său Iuda: „Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale, până ce va veni împăciuitorul, Căruia se vor supune popoarele” (Facerea 49, 10).

Dai mai ales prin glasul prorocilor a întreținut Dumnezeu nădejdea venirii unui mântuitor; datorită darului dumnezeiesc al prorociei, ei au văzut și au prorocit lumii din timpul lor chiar amănunte în legătură cu persoana și cu lucrarea Mântuitorului, cu sute de ani mai înainte de venirea Lui. Unii din ei, ca Daniil, au prorocit timpul exact al venirii Lui (cf. Daniil 9, 24-25); alții, ca Miheia, au precizat locul nașterii Lui: „Și tu, Betleeme Efrata, deși ești mic între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei” (Miheia 5, 1); alții, ca Zaharia, au prorocit smerenia Lui și intrarea în Ierusalim înainte de patimi: „Bucură-te foarte, fîca Sionului, veselește-te, fîca Ierusalimului, căci iată Împăratul tău vine la tine drept și biruitor; smerit și călare pe asin, pe mînzul asinei” (Zaharia 9, 9). Dar mai ales prorocul Isaia, numit și „Evanghelistul Vechiului Testament”, a prorocit, cu șapte-opt sute de ani mai înainte, de venirea Domnului, descriind cu limpezime nașterea Lui minunată dintr-o fecioară: „[...] Iată, Fecioara va lua în pîntece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel” (Isaia 7, 2), precum și misiunea și patimile Lui mîntuitoare: „[...] El a luat asupra-și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat [...] și prin rănilor Lui noi toți ne-am vindecat [...] ca un miel spre junghiere S-a adus [...]” (Isaia 53, 4-7).

Dar pregătirea poporului evreu pentru „plinirea vremii” (*Galateni* 4, 4) nu s-a făcut numai pe calea prorocirilor directe despre Mesia, care aveau menirea să păstreze speranța și siguranța venirii Lui în lume, ci și pe calea, indirectă, a experienței păcatului. Afundându-se din ce în ce mai mult în mocirla fărădelegilor de tot felul și depărtându-se uneori de Dumnezeu chiar prin căderea temporară în idolatrie, poporul iudeu trebuia să ajungă, prin aceasta, mai întâi la conștiința vinovăției lui, a păcătoșeniei și a nefericirii aduse de păcat în viața lui, iar în al doilea rând la convingerea că el singur nu se mai putea mântui, ci avea nevoie de ajutorul lui Dumnezeu. Legea pe care i-o dăduse Dumnezeu îi arăta ce este bine și ce este rău, dar nu îl și ajuta să se spele de necurăția păcatului. De aici trebuia să se nască în sufletele oamenilor dorința arzătoare după mântuitorul făgăduit, pentru a căruia venire ei aveau să se roage fierbinte lui Dumnezeu. Îndeosebi David împăratul și prorocul exprimă, în cuvinte înduioșătoare, conștiința aceasta a decăderii totale a omului vechi-testamentar, starea lui de deznădejde în întunerecul rătăcirilor și al suferințelor din care nu mai putea ieși, dar și rugăciunea fierbinte către Dumnezeu, pentru mântuire: „Dintru adâncuri am strigat către Tine; Doamne! Doamne, auzi glasul meu” (*Psalmul* 129, 1). Ca fiul cel risipitor, care și-a cheltuit printre străini toată zestrea cea bună a darurilor și a virtuților moștenite de la părintele său, poporul evreu striga, prin glasul psalmistului: „Rătăcit-am ca o oaie pierdută; caută pe robul Tău, că poruncile Tale nu le-am uitat” (*Psalmul* 118, 176) și „Nădărduit-a sufletul meu în Domnul, din straja dimineții până în noapte” (*Psalmul* 129, 6).

Nădejdea venirii unui izbăvitor a fost ca un fir de aur care străbate întreaga istorie a poporului evreu, ca un luceafăr care i-a luminat cărările în întunericul rătăcirii, al păcatelor și al nenorocirilor de tot felul, care l-au împresurat de-a lungul vremii. Așa se face că, în preajma nașterii Domnului,

mulți erau „așteptând mângâierea lui Israil” și „mântuire în Ierusalim” (Luca 2, 25, 38), ca bătrânul Simeon, prorocița Ana sau păstorii, care, în noaptea nașterii, nu s-au mirat de vestea auzită de la îngerii, ci au alergat îndată și s-au închinat Pruncului de curând născut.

Dar popoarele celelalte? Au rămas ele în afara acestei pregătiri a lumii de către Dumnezeu pentru primirea Mântuitorului? — Fără îndoială că nu! Căci, precum spune Sfântul Apostol Pavel, că Dumnezeu nu este numai al iudeilor, ci și al păgânilor (cf. *Romani* 3, 29). Poporul evreu nu era, în mijlocul omenirii de atunci, decât o pepinieră, o grădină, care trebuia să ofere condiții mai prielnice pentru încolțirea și creșterea marilor adevăruri religioase descoperite de Dumnezeu oamenilor – printre care și idea mesianică – și care trebuiau apoi răsădite în ogorul tuturor popoarelor, atunci când acestea vor fi în stare să le primească și să le înțeleagă. Nădejdea venirii lui Mesia a fost răspândită și printre „neamuri”, prin împrăștierea evreilor în toată lumea după exilul babilonic, prin traducerea cărților sfinte ale Vechiului Testament în limba greacă, precum și prin prozelitii (adeptii) făcuți de evrei printre păgâni. Datorită acestor înrâuriri, luminilor naturale ale rațiunii sădite de Dumnezeu în om, ca și palidelor amintiri despre protoevanghelie, păstrate printre păgâni, unii dintre aceștia – poeți, filozofi și istorici – s-au ridicat la idea înaltă a existenței unui singur Dumnezeu și au întrezărit necesitatea venirii unui mântuitor. „*Vino, fiu scump al zeilor – cântă unul dintre aceștia (poetul roman Virgiliu) – privește înaintea ta: pământul ți se închină și te salută; pământul, marea întinsă și cerul înalt. Privește, totul se bucură la apropierea veacului ce vine*”. Magii de la răsărit, care aduc Pruncului dumnezeiesc omagiul lumii și al înțelepciunii păgâne sunt o dovadă că și păgânii aveau cunoștință despre Acela care era „așteptarea neamurilor”.

Dumnezeu a pregătit însă lumea păgână pentru venirea Mântuitorului mai ales prin aceea că a făcut din ea un teren

prielnic pentru propovăduirea și răspândirea Evangheliei pe care Mesia o va aduce. În preajma venirii Sale, mai toată lumea cunoscută pe atunci din istorie se găsea organizată într-un stat unic, sub forma celui mai întins imperiu pe care l-a cunoscut vreodată istoria: imperiul roman, care atinse în acea vreme culmea întinderii și a puterii sale politice și militare. Ordinea și liniștea dinlăuntrul acestui vast imperiu, din care făcea parte și Țara Sfântă, erau asigurate de funcționari, de legi și de cohortele armatelor romane; căi de comunicație îl străbăteau dea lungul și dea latul, iar o limbă comună (greaca populară) înlesnea înțelegerea între cetățeni pe tot întinsul lui, oferind deci condiții favorabile pentru circulația fără greutate a oamenilor și a ideilor și ușurând astfel lucrarea celor ce aveau să răspândească, la vreme, cuvântul Evangheliei în toată lumea. Iată, deci, cum „Dumnezeu odinioară, în multe rânduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin proroci” (Evrei 1, 1), pregătind astfel lumea pentru venirea lui Mesia. Când toate condițiile de mai sus fuseseră împlinite, întreaga omenire aștepta pe Mesia așa cum așteaptă pământul ars de secetă, ploaia binefăcătoare. Iar când s-a împlinit și condiția ultimă, adică ivirea celei din care avea să se nască cu trup Mesia – adică Sfânta Fecioară Maria – atunci putem spune că venise cu adevărat „plinirea vremii” și atunci „Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui [...]” (Ioan 1, 14).

Odată cu venirea Mântuitorului Hristos, o eră nouă începe în istorie: „Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape” (Romani 13, 12). Noaptea de dinainte de venirea Mântuitorului este și acum amintită și închipuită simbolic prin postul Nașterii Domnului, în care încă ne aflăm. De aceea am făcut astăzi pomenirea strămoșilor după trup ai Domnului și odată cu ei a tuturor dreptilor și a prorocilor care L-au așteptat, L-au dorit, L-au prorocit și au păstrat cu scumpătate nădejdea neclintită în venirea Lui. Asemenea

lui Moise, care a văzut doar de departe pământul făgăduit fără ca să aibă parte de a păși în el, așa și aceștia au crezut în Mesia, dar n-au apucat să-L vadă. Spre deosebire de ei, noi avem fericirea să-L vedem pe Iisus, căci îl avem neconținut în Biserica întemeiată și condusă de El, din care facem parte. Peste o săptămână vom sărbători nașterea Lui, ne vom împărtăși cu Trupul și cu Sângele Său și vom cânta din nou, împreună cu corurile de îngeri: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu [...]*” (Luca 2, 14). Vom trăi încă odată bucuria adusă odinioară de îngeri prin păstori „*la tot poporul*” (Luca 2, 10) și reînnoită în fiecare an de glasurile limpezi ale copiilor, care ne vor cânta la ferestre colindele străbune :

„O! ce veste minunată!
Din Vitleem ni s-arată!
Că a născut Prunc,
Prunc din Duhul Sfânt,
Fecioara Maria!”

„*Fericiți sunt ochii voștri că văd și urechile voastre că aud. Căci adevărat grăiesc vouă că mulți proroci și drepți au dorit să vadă cele ce priviți voi, și n-au văzut, și să audă cele ce auziți voi, și n-au auzit*” (Matei 13, 16-17). Câți dintre noi știm să prețuim fericirea aceasta pe care n-au avut-o cei dinainte de nașterea Mântuitorului? Suntem noi pregătiți să întâmpinăm după cuviință, marea sărbătoare care se apropie? Îl așteptăm noi pe Mesia cu ardoarea cu care Îl doreau drepții și prorocii Vechiului Testament?

Să mulțumim, deci, lui Dumnezeu pentru că ne-a învrednicit să fim dintre cei care Îl au pe Iisus și să stăruim în Biserica Lui, ca niște adevărați creștini, postind măcar aceas-tă ultimă săptămână a postului Nașterii și pregătindu-ne să întâmpinăm după cuviință marea sărbătoare anuală a Nașterii Domnului, cu toate bucuriile datinilor străbune, creștinești și românești, legate de ea. Iar după ce Îl vom vedea pe dumnezeiescul Prunc în ieslea săracă a nașterii,

să ne întoarcem, ca magii, pe altă cale; să nu mai apucăm pe calea păcatelor dinainte, ci pe aceea a virtuților creștine, a iubirii de Dumnezeu și de oameni, a păcii, a armoniei și a bunei înțelegeri, pe care au cântat-o îngerii la venirea pe pământ a lui Mesia. Căci numai așa vom putea retrăi cu adevărat bucuria creștină pe care ne-o aduce în fiecare an sărbătoarea Nașterii Lui și pe care fie ca noi toți să o gustăm în pace, în toți anii, până la sfârșitul vieții noastre. Amin.

Predică la Duminica a XXXII-a după Rusalii*

(a lui Zaheu Vameşul: *Luca* 19, 1-10)

Sfânta Evanghelie care s-a citit astăzi la Sfânta Liturghie ne înfăţişează una dintre figurile distinse din lumea aceea, pestriţă, a contemporanilor Mântuitorului: pe Zaheu, mai marele vameşilor din Ierihon, care era bogat, dar mic de stat, încât a trebuit să urce într-un sicomor (dud), ca să poată vedea şi el pe Domnul Iisus, care intra atunci în Ierihon, înconjurat, ca de obicei, de mulţimi mari de oameni, care îl însoţeau pretutindeni.

Zaheu acesta făcea parte din tagma vameşilor, acei funcţionari ai statului însărcinaţi de stăpânirea romană să încaseze birurile de la popor; abuzând de slujba lor, ei făceau adesea nedreptăţi, încasând, mai ales de la cei săraci, mai mult decât se cuvenea, ca să le rămână şi lor. De aceea mulţi dintre aceşti vameşi, printre care şi Zaheu, erau bogaţi, dar şi urâţi şi dispreţuiţi pentru aceasta de către conaţionalii lor, ca nişte păcătoşi şi asupritori, vrăjmaşi ai neamului ales şi unelte netrebnice în slujba stăpânirii romane.

Sfintele Evanghelii ne înfăţişează mai multe figuri de vameşi. Dar, surprinzător este faptul că Mântuitorul nu i-a ocolit şi nu i-a încărcat cu dispreţul său, cum făceau ceilalţi. El, care venise în lume ca să cheme la mântuire nu pe cei dreپţi, ci pe păcătoşi, i-a înconjurat pe vameşi cu interes şi simpatie,

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXXIX (1980), 1-2, pp. 23-26.

ajutându-i să se pocăiască, să se redreseze în stima conaționalilor contemporani și să dobândească mântuirea. Pe unul dintre ei îl chemase de la taraba lui de perceptor și făcuse din el un apostol: e vorba de Sfântul Evanghelist Matei, care, înainte de chemarea la apostolat, era vameș (cf. *Matei* 10, 3). Din vameș păcătos și supus oprobiului mulțimii, acesta a devenit apostol și evanghelist, lăsându-ne Evanghelia care îi poartă numele și propovăduind apoi cuvântul lui Iisus până la moarte de martir.

Pe un alt vameș, anonim, Mântuitorul îl prezintă într-o lumină favorabilă, dându-i-l exemplu de smerenie, în cunoscuta pildă a vameșului și a fariseului (*Luca* 18, 10 și urm): pe când fariseul, stând în față, se ruga cu îngâmfare, laudându-se cu părutele lui fapte bune după Lege, vameșul stătea smerit într-un ungher întunecos din fundul templului, mărturisind lui Dumnezeu păcatele sale și rugându-se pentru iertarea lor; lucru pentru care spuse Mântuitorul că vameșul s-a întors la casa sa mai îndreptat decât fariseul cel plin de sine și laudăros.

Un al treilea vameș pe care îl vedem beneficiind de buna apreciere și de compania lui Iisus este Zaheu, din Evanghelia de astăzi. Domnul, care venise pentru mântuirea păcătoșilor și care știa să citească în inimile oamenilor, a găsit în inima fiecăruia dintre aceștia o scânteie de lumină, o virtute, nebăgată de seamă de ceilalți oameni, dar prin care Iisus știa să-i atragă la Sine și să facă din ei oameni vrednici de stima semenilor lor. În *Matei* vameșul, de exemplu, Domnul a găsit admirația pentru El, *râvna de apostol și devotamentul sublim*, care l-a făcut să-L urmeze pe divinul Său Învățător până la moarte de martir. În vameșul anonim din pilda amintită, Domnul a subliniat o altă mare virtute: *smerenia și conștiința păcatului*, care duce la pocăința mântuitoare și care este începutura tuturor virtuților creștine și de aceea ni l-a dat ca pildă de smerenie și de felul în care se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu.

Dar ce părți bune a văzut și apreciat Iisus în sufletul lui Zaheu, mai marele vameșilor din Ierihon? Și pentru ce, dintre miile și miile de contemporani ai lui Iisus, care au venit în contact cu El, Sfânta Evanghelia a reținut și ne-a transmis peste veacuri figura acestui păcătos încărcat de disprețul conaționalilor săi?

Iată, fraților, prima dintre calitățile micului Zaheu, care a atras atenția Mântuitorului și merită admirația noastră, este *interesul lui pentru persoana lui Iisus*, râvna lui de a-L căuta și a-L vedea și conștiința, măcar vagă, despre sfințenia și puterea Lui. Auzise despre El, despre înțelepciunea dumnezeiască a cuvintelor Lui și despre minunile pe care le făcea și voia să-L vadă, să-L cunoască măcar de departe. Dar în aglomerația mulțimilor care îl însoțeau mai totdeauna și pretutindeni pe Iisus, micul Zaheu se pierdea, strivit de mulțime, de disprețul celor ce îl cunoșteau, și dezavantajat de statura sa scundă. El, totuși, nu se descurajează și nu precupețește niciun efort pentru a vedea pe Divinul Învățător. Aleargă înaintea convoiului și cu riscul de a se expune riscului mulțimii, se cațără într-un dud de la marginea drumului și așa își vede visul cu ochii. Dar Iisus, care cunoștea dorul din sufletul acestui vameș, pune începutul mântuirii lui, poftindu-l să coboare din înălțimea dudului și să îl primească în casa sa. Era mult peste așteptarea lui Zaheu. El se simte copleșit de atâta nesperată atenție și primește degrabă și cu bucurie pe Domnul în casa lui, casă de om bogat, fără doar și poate, și se simte onorat peste măsură prin prezența Divinului Învățător în casa lui, ocolită cu scârbă și dispreț de conaționalii săi. În fața Învățătorului și Binefăcătorului săracilor și bolnavilor, Zaheu cel mic de statură se simte cu adevărat mic, se umilește și, ceva mai mult, își dă seama că în fața ilustrului său oaspete nu mai poate rămâne ca până aici. Simte că Acela era întruchiparea sfințeniei, iar el, Zaheu, era un păcătos netrebnic, care trebuia să se schimbe, să se ridice la înălțimea mult doritului

său oaspete măcar prin pocăința sa și prin îndreptarea nedreptăților făptuite până aici.

Și tocmai în aceasta constă, credem, al doilea merit al lui Zaheu: *conștiința smerită a păcătoșeniei lui*, care îi impune schimbarea vieții, prin reparația nedreptăților pe care le făcuse. El simțea că asta voia Iisus de la el și că aceasta era suprema bucurie pe care o putea face acestui divin oaspete al casei sale.

De aceea, fără ca Iisus să i-o fi cerut, Zaheu ia de bunăvoie hotărârea mântuitoare și declară că va da jumătate din averea sa săracilor și că pe cei pe care i-a nedreptățit îi va răsplăti împătrit, adică mult mai mult decât cerea Legea evreilor.

Zaheu știa că numai așa își va recăpăta bunăvoința lui Dumnezeu și considerația oamenilor. Trebuia să se redreseze prin ceea ce păcătuisese. Își făcuse avere din strânsura bănuților smulși în plus cu de-a sila din puținul săracilor asupriți și necăjiți; reparația nu putea fi decât restituirea acestei averi aceloră căroră ea aparținea de fapt, adică săracilor nedreptățiți și prigoniți, căroră Zaheu se obliga să le înapoieze de patru ori mai mult decât le răpise. Și pentru aceasta s-a auzit atunci în casa lui Zaheu sentința de achitare a păcatelor lui de vameș: „*Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia [...]*” (Luca 19, 9). Nu numai Zaheu însuși se mântuia prin fapta sa, ci și ai casei lui, membrii familiei sale, care se împărtășiseră din bunătățile strânse de el prin samavolnicie și care acum se reabilitau și ei prin repararea nedreptăților de către Zaheu.

Iată pentru ce, fraților, Zaheu vameșul, cel hulit pentru nedreptățile lui, dar reabilitat prin actul de reparare a lor, rămâne pentru noi o pildă de pocăință. El ne arată că pocăința adevărată, aceea care aduce mântuirea sufletului, nu este cea făcută doar cu buzele, prin simpla mărturisire a păcatelor, ci aceea care, pe lângă regretul pentru păcatele săvârșite. Dacă am nedreptățit pe cineva, dacă am răpit din bunurile altuia, dacă am clevetit pe nedrept pe cineva și i-am stricat bunul renume, atunci nu este de ajuns să ne

pară rău pentru păcatul săvârșit și să-l mărturisim duhovnicului, ci trebuie să și reparăm nedreptatea făcută semenilor noștri, restituindu-le ceea ce le-am răpit sau cerându-le iertare pentru paguba pricinuită în bunurile lor materiale sau spirituale (morale).

Sunt și astăzi, printre noi, mulți care se aseamănă vameșilor de odinioară și pe care Iisus îi cheamă mereu, ca și pe Zaheu, la pocăință și mântuire. Dar dacă cineva dintre aceștia îl caută pe Iisus și învățătura Lui mântuitoare de suflet, nu mai e nevoie să urce în dud, ca Zaheu, ca să-L vadă. Dudul de la înălțimea căruia Zaheu L-a văzut și L-a aflat pe Iisus este pentru noi Biserica, în care Iisus este veșnic prezent și oricine îl poate afla, sub forma Sfântului Său Trup și Sânge de pe sfintele altare, îl poate auzi prin glasul Evangheliei Sale, prin predica și învățătura slujitorilor Săi și prin sfintele slujbe săvârșite de aceștia. Odată ajunși în preajma Lui, să facem ca Zaheu, care, dându-și seama că Cel pe care L-a primit în casa sa este sfânt, s-a străduit să se apropie de El și să i se facă plăcut prin transformarea vieții, prin pocăință și îndreptarea nedreptăților făcute. Căci numai așa putem rămâne alături de Iisus și numai în casa sufletelor spălate de tina păcatelor vine El să se sălășluiască și să aducă pacea, bucuria și mântuirea. Când ne vom îndrepta deci viața, când cugetul nostru nu ne va mai învinovăți de niciun păcat și de nici o nedreptate făcută semenilor noștri, atunci la noi va intra Iisus și vom auzi și noi glasul cel dulce: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia [...]” (Luca 19, 9). Căci prin faptele noastre bune, care ajută la stabilirea unui climat de dreptate, de pace și de iubire între noi și semenii noștri, ne vom mântui nu numai noi, ci și toți cei ai casei noastre, așa cum s-a întâmplat în casa lui Zaheu Vameșul, din Evanghelia de astăzi. Amin.

Predică la Duminica a XXXIII-a după Rusalii*

(a Vameşului şi a Fariseului – Luca 18, 10-14)

„Oricine se înalţă pe sine se va smeri, iar cel
ce se smereşte pe sine se va înălţa” (Luca 18, 14)

Aceia dintre noi care au putut să fie în această duminică mai de dimineaţă în biserică au putut auzi, pentru prima dată pe anul acesta, frumoasa cântare „Uşile pocăinţei”. Această cântare este pentru noi ca un semnal de vestire. Începem astăzi *Triodul*, adică acea parte a anului bisericesc în care cade postul Păresimilor, pe care îl vom începe, cu ajutorul lui Dumnezeu, peste trei săptămâni. Este vremea rânduită de sfânta noastră Biserică pentru curăţirea sufletelor prin rugăciune, înfrânare, post şi pocăinţă pentru păcatele noastre şi întristare pentru patimile Celui răstignit spre mântuirea noastră. Începând de astăzi, prin cântările şi rugăciunile din rânduiala slujbelor ei sfinte, Biserica ne pregăteşte treptat pentru întâmpinarea mai uşoară şi cu cuviinţă a asprimii şi a nevoinţelor postului, la capătul cărora ne aşteaptă bucuria duhovnicească a Sfintelor Paşti. Şi cea dintâi piedică pe care trebuie s-o înlăturăm din calea care ne duce către marea bucurie pascală a Învierii Domnului este păcatul mândriei, după cum cea dintâi treaptă a urcuşului nostru duhovnicesc spre desăvârşire este virtutea aleasă a

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXVII (1968), 1-2, pp. 32-36.

smereniei; despre acestea ne vorbește Mântuitorul în pilda vameșului și a fariseului, care s-a citit la Sfânta Evanghelie de astăzi (Luca 18, 10-14).

Vameșul și fariseul care s-au suit să se roage în templu, sunt doi oameni care întruchipează două feluri deosebite de a fi și a se purta, atât față de Dumnezeu cât și față de semenii lor: fariseul întruchipează păcatul mândriei, de care trebuie să ne ferim, vameșul reprezintă virtutea smereniei, pe care trebuie să ne-o însușim. *Fariseii* erau socotiți și cinstiți în general ca oamenii cei mai dreapți, pentru că ei cunoșteau Legea Sfântă și îndeplineau cu strășnicie poruncile, ei, dar numai de ochii lumii; *vameșii*, adică acei slujbași care încasau birurile și vămile de la cetățeni, treceau, dimpotrivă, drept oamenii cei mai păcătoși, pentru că adesea încasau de la popor mai mult decât se cuvenea și nici nu cunoșteau atât de bine poruncile Legii ca fariseii. Și totuși, Mântuitorul ne spune că mai îndreptat a ieșit din templu vameșul cel păcătos decât fariseul cel „drept”.

Prin pilda de azi, Mântuitorul a vrut să ne învețe în primul rând cum trebuie să ne rugăm în biserică, adică să ne smerim în fața lui Dumnezeu; căci cel ce e smerit în fața lui Dumnezeu este smerit și în purtarea sa față de oameni.

De ce rugăciunea vameșului a plăcut lui Dumnezeu mai mult decât aceea a fariseului? – Pentru că fariseul, deși împlinitor al formelor Legii, era mândru, pe când vameșul, deși păcătos, era smerit. Fariseul era mândru nu numai față de oameni, ci și față de Dumnezeu Însuși. El nu intră în templu ca să se roage, ci ca să se laude cu bilanțul faptelor sale bune, înălțându-se pe sine: „Dumnezeule, – zicea el, rugându-se – îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, adulteri, sau ca și acest vameș. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig” (Luca 18, 11-12). Adică, în loc să vadă ce îi mai lipsește, fariseul se compară cu cei socotiți mai păcătoși ca el, pe care îi disprețuiește, tocmai pentru a-și pune în lumină superioritatea. Dar

vameșul, dimpotrivă, în clipa când pășește în templu, își dă seama că se află ca la o judecată, în fața lui Dumnezeu Însuși: se retrage în ungherul cel mai întunecos și mai ferit, și acolo, cu capul adânc plecat, abia îndrăznește să-și ridice ochii spre cer. El se gândește numai la păcatele sale, se judecă pe sine cu asprime și se osândește singur, ca unul care abia dacă mai are dreptul să apeleze nu la dreptatea lui Dumnezeu, ci la milostivirea Lui, cerând iertare: „Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului” (Luca 18, 13).

Smerenia vameșului a făcut pe Dumnezeu să uite păcatele acestuia și să i le ierte, pe când mândria fariseului a făcut zadarnice toate faptele dreptății de suprafață cu care se lăuda el. Nici postul lui, nici zeciuiala pe care o dădea, nici faptul că era deosebit de cei pe care îi osândește, nu l-au ajutat cu nimic în fața lui Dumnezeu, pentru că toate acestea izvorau din aceeași rădăcină otrăvită, adică din mândrie; fariseul le făcea nu pentru ca să placă lui Dumnezeu, ci pentru ca să capete laudă de la oameni. De aceea adaugă Mântuitorul că „*oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța*” (Luca 18, 14).

Pe cât de mult place lui Dumnezeu smerenia, pe atât de nesuferită îi este mândria. De aceea, pe cât de mult este lăudată și recomandată virtutea smereniei în Sfânta Scriptură, pe atâta este disprețuit păcatul mândriei. „*Toată inima semeață este urâciune înaintea Domnului; hotărât, ea nu va rămâne nepedepsită*” (Pildele lui Solomon 16, 5); și, dimpotrivă, „*Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi*” (Psalmul 50, 18). Mândria este nesuferită lui Dumnezeu, pentru că izvorăște din prea multă prețuire și iubire față de sine însuși și pentru că din ea se nasc o mulțime de alte păcate, ca de pildă: ambiția, invidia, neascultarea, ura și răzbunarea. Omul mândru nu suferă să vadă pe altul mai bun, mai învățat, mai drept sau mai cinstit ca el; nu primește niciodată sfatul altuia, se încăpățânează în părerea lui chiar și atunci când e greșită, nu se supune

bucuros altora, atunci când e nevoie, și așa mai departe. Omul mândru, în loc să-și vadă propriile păcate, vede numai pe ale altora; se socotește pe sine desăvârșit sau măcar mai bun decât alții și, crezând că nu-i mai trebuie nimic, nici nu se mai ostenește să înainteze pe calea desăvârșirii. Mândria este ca o perdea de întunec, care, când se așterne pe ochii sufletului nostru, nu ne mai lasă să ne vedem praful și întinațiunea propriilor păcate, greșeli, scăderi și lipsuri.

De aceea mândria este cea dintâi și cea mai mare piedică în calea desăvârșirii și a mântuirii noastre. Cine, dacă nu mândria a prăbușit pe Lucifer și pe îngerii lui, din slava cerului în prăpastia iadului, prefăcându-i din îngeri luminați în diavoli întunecați? Din ce pricină a pierdut Adam fericirea raiului? – Din pricina mândriei; pentru că șarpele amăgitor i-a strecurat în inimă otrava dorinței de a deveni asemenea cu Dumnezeu. Mândria, dorința de slavă și de stăpânire, a întunecat mintea atâtor împărați și mari cuceritori de popoare, ducându-i la pieire, ca pe Nabucodonosor al Babilonienilor (cf. *Daniel* 5, 20) sau pe regele Irod Agripa al Iudeilor (cf. *Faptele Apostolilor* 12, 19-23).

Iată cât de adevărat e cuvântul Scripturii că „Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, pe când celor smeriți le dă har” (*Iacov* 4, 6; *1 Petru* 5, 5). El coboară pe cei puternici de pe tronuri și înalță pe cei smeriți (*Luca* 1, 52; cf. *2 Samuel* 22, 28). El e totdeauna alături de cei smeriți și umili, precum ne spune Însuși, prin gura prorocului Isaia: „sălășluiesc într-un loc înalt și sfânt și sunt cu cei smeriți și înfrânați, ca să înviez pe cei cu duhul umilit și să îmbărbătez pe cei cu inima frântă”. (*Isaia* 57, 15). Atât de nesuferit îi este lui Dumnezeu păcatul mândriei, încât un sfânt părinte a spus de-a dreptul ceea ce Mântuitorul învățase indirect, prin parabola vameșului și a fariseului: anume că mai mult îi place lui Dumnezeu un păcătos smerit decât un drept mândru (*Patericul egiptean*).

Smerenia, dimpotrivă, ne deschide ușile raiului. Adevărata smerenie, adică aceea care pornește din adâncul inimii

și din convingerea sinceră a scăderilor, a neputințelor și a păcătoșeniei noastre, este începutul și cheazășia desăvârșirii. De ce? Pentru că omul cu adevărat smerit se gândește de obicei numai la păcatele, la lipsurile și la cusururile lui, străduindu-se în același timp să și le îndrepte. Smerenia este ca o rază de lumină, care, pătrunzând în tainița inimii noastre, ne ajută să vedem praful și necurățenia păcatelor și să le dăm afară prin pocăință. Smerenia este, în felul acesta, cea mai tare pavază și armă de luptă împotriva păcatului și a uneltirilor diavolului. Unul dintre cei mai mari pustnici ai creștinătății, Sfântul Macarie Egipteanul, a fost întrebat odată de către diavol: „Pentru ce nu am eu nici o putere asupra ta, Macarie? Căci tot ce faci tu, fac și eu: tu postești, dar eu nu mănânc mai nimic; tu priveghezi, dar eu nu dorm de loc, ci alert după suflete. Numai un lucru ai tu, pe care noi diavolii nu îl avem și cu care tu ne biruiești”. Care este acela? a întrebat Macarie. „Smerenia ta – a răspuns diavolul – și de aceea nu pot nimic asupra ta” (*Patericul egiptean*).

Cu un cuvânt mândria este moartea virtuților și viața păcatelor, smerenia este, dimpotrivă, moartea păcatelor și viața virtuților. De aceea, atunci când un mare teolog al Bisericii a fost întrebat care este drumul cel mai sigur care duce la cer, a răspuns: „Acest drum e mai întâi smerenia, al doilea smerenia, al treilea smerenia. Și de câte ori mă vei întreba, tot așa îți voi răspunde”. Și pe bună dreptate, căci, alături de iubire, smerenia este virtute specific și fundamental creștină. Mândria este a diavolului, smerenia este de la Dumnezeu. Dragostea și smerenia sunt surori gemene. Cine îi iubește cu adevărat pe oameni este și smerit. Și suntem cu adevărat creștini în măsura în care îi iubim pe semeni și în care suntem smeriți și modești. De ce? – Pentru că și una și alta ne îndeamnă la slujirea oamenilor, la ajutarea semenilor, facerea de bine, care este supremul criteriu după care vom fi judecați la Judecata de apoi (cf. *Matei* 25, 31-46). Creștinul adevărat, plin de iubire de oameni și de

smerenie, se cunoaște mai întâi de toate prin bunăvoința și râvna lui de a fi întotdeauna de folos oamenilor, slujindu-i, adică străduindu-se să le facă numai bine, să-i ajute, să-i servească, cu devotament, cu abnegație și în chip dezinteresat. Micșorându-se pe sine în fața oamenilor, acesta „va fi înălțat” de Dumnezeu, „va fi mare în Împărăția cerurilor”. „Știți că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele și cei mai mari ai lor le stăpânesc. Dar între voi nu trebuie să fie așa, ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru. Și care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă. Că și Fiul Omului n-a venit ca să l se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți” (Marcu 10, 42-45; cf. Luca 9, 48: „Căci cel ce este mai mic între voi toți, acesta este mare”).

Cea mai înaltă pildă de adevărată smerenie, dovedită prin slujirea oamenilor, ne-a dat-o Mântuitorul Însuși, Care, este Fiul lui Dumnezeu, dar pentru iubirea Sa de oameni S-a smerit pe Sine, făcându-Se om pentru mântuirea noastră. Căci dacă, precum am văzut, căderea primilor oameni se datorează unui act de mândrie (omul voind să devină Dumnezeu) apoi mântuirea oamenilor s-a realizat printr-un act de smerenie: „Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, Ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce” (cf. Filipeni 2, 6-8). El ne îndeamnă: „[...] învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (Matei 11, 29).

Și ca să ne dea o pildă concretă de smerenie, El, Dumnezeul nostru, a spălat la Cină picioarele ucenicilor Săi, spunându-le: „Voi Mă numiți pe Mine: Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt. Deci dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să ca să spălați picioarele unii altora; că v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi” (Ioan 13, 13-15).

Și tot prin smerenie Sfânta Fecioară a dobândit cinstea de a fi Maica Domnului, numindu-se pe sine „*roaba Domnului*” (Luca 1, 38); „*Că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile*” (Luca 1, 48). Pilde de smerenie desăvârșită ne-au dat Sfinții Apostoli, începând cu Sfântul Pavel, care spunea despre sine că este „ultimul (cel mai mic) dintre apostoli”; apoi primii creștini, Sfinții și toți marii binefăcători ai omenirii, adevărații oameni de știință, inventatorii, marii gânditori, artiști și literați, care s-au distins nu numai prin geniul și capodoperele lor artistice, științifice sau literare, ci și prin smerenia, modestia și spiritul lor de sacrificiu și de dăruire în slujba progresului moral și material al omenirii. Tuturor acestora omenirea le-a înălțat altare de admirație, recunoștință, cinstire și neuitare; căci prin smerenie suntem bineplăcuți nu numai lui Dumnezeu, ci și oamenilor. Nu este îndeobște antipatic și nesuferit omul trufaș, care se bate cu pumnii în piept, lăudându-se cu meritele și calitățile lui (reale ori închipuite), privește de sus pe ceilalți, se crede întotdeauna mai bun sau mai vrednic decât ceilalți, se înghesuie în toate împrejurările spre locurile cele mai de frunte și mai de cinste? Și, dimpotrivă, tare îi șade bine omului modest, care își vede tăcut de treaba lui, fără să se laude vreodată cu ceva, își recunoaște bucuros lipsurile și slăbiciunile proprii, dă tuturor cinstea cuvenită, nu bârfește, nu disprețuiește și nu osândește niciodată pe alții, ci, pe cât îi stă în putință, îi ajută totdeauna cu sfatul, cu sprijinul și cu darul lor modest când este nevoie. Ce bine ar fi dacă toți ne-am purta așa! De câte neplăceri, pricini de gâlceavă de nemulțumire și de suferință n-am fi scutiți, dacă toți oamenii ar fi modești și smeriți!

Să ne smerim, deci, înaintea lui Dumnezeu și El ne va înălța, precum ne îndeamnă Sfântul Apostol Iacov (4, 10). Când suntem ispitiți să ne mândrim și să ne lăudăm cu calitățile și virtuțile noastre, să ne aducem aminte de păcatele și de lipsurile noastre, adică să ne smerim! Vom fi făcut atunci

primul pas sigur pe calea desăvârșirii și a mântuirii. Cine are smerenie poate nădăjdui și la îndurarea lui Dumnezeu și la simpatia oamenilor. Fără smerenie nu este posibilă pocăința, ale cărei uși s-au deschis astăzi și care trebuie să ne aducă iertarea păcatelor, căci recunoașterea păcatelor și mărturisirea lor, cu sinceritate și părere de rău, înaintea duhovnicul este un act de smerenie. Fără ea, toate celelalte merite ale noastre vor fi zadarnice; nici pocăința, nici rugăciunea, nici postul pe care îl vom începe în curând nu ne vor folosi la nimic, dacă inimile noastre vor rămâne stăpânite de păcatul trufiei, căci acela este ghimpele satanei în noi.

Vom înțelege acum mai bine pentru ce în această sfântă zi, care este poarta intrării noastre spre sușul duhovnicesc din vremea marelui post, Biserica ne spune prin pilda vameșului și a fariseului: ca să ajungeți la Hristos, la bucuria Învierii Lui și apoi la slava cerului, *porniți pe calea aceasta strâmtă numai după ce veți fi lepădat povara mândriei fariseilor și veți fi îmbrăcat smerenia vameșului*. Altfel, zadarnică vă va fi osteneala!

Să ascultăm, deci, să îndeplinim cu toată inima sfatul Sfântului Apostol Petru: „[...] îmbrăcați-vă întru smerenie, pentru că Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har. Deci, smeriți-vă sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalțe la timpul cuvenit” (1 Petru 5, 5-6). Amin.

Predică la Duminică a II-a din Postul Mare*

(Vindecarea slăbănogului din Capernaum:

Marcu 2, 1-12)

*„Dar, ca să știți că putere are Fiul Omului
a ierta păcatele pe pământ [...]; zic ție: Scoală-te,
ia-ți patul tău și mergi la casa ta” (Marcu 2, 10-11)*

Sfânta Evanghelie (Marcu 2, 1-12), ne istorisește una dintre minunile făcute de Mântuitorul și anume vindecarea unui slăbănog în Capernaum. Cu puterea Sa dumnezeiască, prin care El vedea adânc, la obârșia lucrurilor, Mântuitorul vindecă pe slăbănog nu prin meșteșugurile doctoricești cunoscute pe atunci, ci doar spunându-i: „Fiule, iertate îți sunt păcatele tale”. Prin aceasta Mântuitorul a vrut să ne arate, ca de altfel și în alte împrejurări că, între păcat de o parte și suferință trupească de alta, există de multe ori o nevăzută, dar strânsă și netăgăduită legătură.

Prin minunea săvârșită la Capernaum, Mântuitorul ne dă a înțelege că originea îndepărtată a bolii de care era ținut trupul paralizicului pe patul suferinței sale era un păcat. Sfânta Evanghelie nu ne precizează ce anume păcat va fi fost acela. Dar din cuvintele Domnului reiese limpede că ceea ce ruinasă încetul cu încetul sănătatea trupească a slăbănogului și făcuse din trupul tânăr și sprinten de altădată un fel de cadavru viu, un om pe jumătate mort, era un

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXXIII (1974), 3-4, pp. 228-231.

păcat, un abuz sau vreun viciu al lui sau, poate, al părinților lui. Omul acela, care nu se putea mișca deloc singur, care trebuia târât sau transportat de alții, ca un lucru fără viață, este icoana cea mai vie și mai fidelă a urmărilor grave ale păcatului asupra ființei noastre. Lucrul se explică, de altfel, prin însăși natura păcatului.

Căci este păcatul? – Este călcarea legilor morale, adică abateră de la poruncile lui Dumnezeu, porunci care nu urmăresc altceva decât binele nostru, conservarea ființei noastre și ferirea ei de răul fizic și moral. Neascultarea de Dumnezeu duce mai întâi la îmbolnăvirea sufletului, care atrage după sine și pe cea a trupului; știută fiind legătura de nedespărțit dintre suflet și trup, cele două părți ale ființei noastre își vor lua răsplata nu numai în viața de dincolo, ci ele își primesc pedeapsa, într-un fel sau altul, începând chiar de aici de pe pământ.

Într-adevăr, păcatul păgubește uneori nu numai sufletul, ci și trupul; pe unul îl duce la iad, pe celălalt îl dă suferinței și morții mai devreme decât trebuie. Dulceața lui amăgitoare de la început este urmată mai târziu de scârbă și necaz, de regrete amare, de durere și suferință, de boală și mizerie. Tentația păcatului, sub toate formele lui, este mare. Numai că, din nefericire, noi nu ne dăm totdeauna semna de unde ne vine răul, sau uităm sau nu vrem să recunoaștem care e adevărata pricină a suferințelor noastre.

Odată, un pictor vestit a început să picteze un mare tablou al Cinei celei de taină. Îi trebuia pentru aceasta un chip omenesc plin de frumusețe și de curăție, care să-i servească drept model pentru zugrăvirea chipului Mântuitorului. A ieșit deci în piață și a găsit un tânăr de o frumusețe feciorelnică, pe care l-a luat în atelier punând trăsăturile fine ale feții lui în chipul Domnului. Tabloul a fost părăsit apoi multă vreme; când și-a reluat munca la el, pictorul avea nevoie de un alt model uman, pentru redarea chipului lui Iuda vânzătorul, care trebuia să exprime urâțenie, viclenie și răutate. A ieșit deci iar în piață și a găsit acolo exact ceea ce îi trebuia:

un vagabond zdrențăros, cu chipul desfigurat de vicii, de mizerie și de boală. Când l-a adus în atelier, acesta a zărit, pe tabloul neterminat, chipul plin de dulceață și de frumusețe al Mântuitorului și a izbucnit în plâns.

De ce plângi? – l-a întrebat atunci pictorul.

Pentru că tot eu am fost cel care, acum câțiva ani în urmă, v-am servit ca model pentru chipul acela frumos de pe pânză, – a răspuns nefericitul.

Dar atunci cum de ai ajuns în halul acesta? – l-a întrebat mirat pictorul.

Pe atunci eram încă un tânăr nevinovat și curat, dar după aceea m-am bălăcit în mocirla tuturor păcatelor, ca fiul cel risipitor – a răspuns modelul lui Iuda.

Dar câte asemenea pilde avem în lume, din care se vede cum uneori păcatul îmbolnăvește, desfigurează și ucide nu numai sufletul, ci și trupul. Acum îl înțelegem mai bine pe prorocul *Iezechiel*, la care citim că „sufletul care păcătuiește va pieri” (18, 4, 20). De aceea Sfântul Apostol Pavel scrie, în scrisoarea sa către *Romani* (5, 12), că: „printr-un om – adică prin Adam – a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea”. În paradis primii oameni nu cunoșteau suferința și durerea tocmai pentru că nu cunoscuseră încă păcatul. De asemenea, Sfânta Evanghelie nu-l înfățișează niciodată pe Mântuitorul bolnav, fiindcă El n-a păcătuیت niciodată (cf. *Ioan* 8, 46). Dar prin păcatul omului, adică prin neascultarea lui Adam a intrat în lume, răul, urâtenia și nefericirea, care izvorăsc tot din păcatele oamenilor și care aduc în lume multe suferințe. Odată cu păcatul s-au întins în lume și urmările lui, adică boala, suferința și moartea. „[...] precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuیت în el” (*Romani* 5, 12). „Pofta, zămislind, naște păcat, iar păcatul, odată săvârșit, aduce moarte” (*Iacov* 1, 15).

Tot așa, dacă vom căuta cu atenție, vom afla că, la rădăcina multora dintre bolile sufletești de care suferim, stă un

păcat sau un viciu oarecare; sau, cum spune prorocul de demult, „*fiecare va muri pentru fărădelegea sa*” (Ieremia 31, 30), De pildă, bolile de stomac nu izvorăsc ele de cele mai multe ori din păcatul lăcomiei, din îmbuibare, din nesațiu, sau din nerespectarea prescripțiilor igienice și medicale privitoare la alimentație? Dar păcatul beției și al desfrânării la câte boli nu dă el naștere?

Ceva mai mult: sunt păcate care îmbolnăvesc și fac să suferă nu numai pe acela care le săvârșește, ci și pe urmașii lor, generații de-a rândul. Cine nu cunoaște de pildă, slăbiciunile și defectele fizice ale celor născuți din părinți vicioși? De aceea Sfinții Apostoli întrebau pe Domnul, când Acesta voia să vindece pe un orb din naștere: „*Învățătorule, cine a păcătuit; acesta sau părinții lui [...]* (Ioan 9, 2). Iată, prin urmare, cum păcătosul este de două ori vinovat înaintea lui Dumnezeu și vrednic de pedeapsă: odată pentru sine însuși și altă dată pentru urmașii lui, nevinovați, căroră el le transmite, odată cu carnea și cu sângele lui sămânța bolii, adică urmările nefericite ale viciului sau ale păcatului făptuit.

De aceea, atunci când iudeii se plâneau pentru suferințele lor, Dumnezeu îi mustra prin glasul prorocului Ieremia: „*De ce te plângi de rana ta? Durerea ta este de nevindecată? După mulțimea fărădelegilor tale ți-am făcut aceasta, pentru că se înmulțiseră păcatele tale*” (Ieremia 30, 15). Iar Sfântul Apostol Pavel scria corintenilor că una dintre pricinile pentru care erau între ei mulți neputincioși și bolnavi, era faptul că se împărtășeau cu nevrednicie din Cina Domnului (cf. Corinteni 11, 30).

Sunt de pildă, oameni bolnavi și suferinzi din pricină că nu au cu ce să se îmbrace și ce să mănânce și cu ce să-și îngrijească sănătatea, oameni care se istovesc muncind pentru o plata nesemnificativă, cum se întâmplă astăzi în statele slab dezvoltate, în alte continente. În astfel de cazuri, pricina, este tot un păcat: cel al lăcomiei și împietririi inimii celor bogați și nemilostivi, și celor care strâng totul numai pentru

ei și rămân surzi la glasul suferințelor din jurul lor. Păcat cu atât mai mare, pentru că lăcomia, zgârcenia și neomenia lor aduc după ele mizeria, suferința și moartea celor lipsiți de drepturi și de apărare.

Dacă, deci, boala și suferința sunt de cele mai multe ori roadă și plata greșelilor și a păcatelor noastre sau ale altora, urmează negreșit că nu e cu puțință vindecare deplină de boli fără curățirea de păcate, atunci când știm că păcatele noastre proprii sunt cauza suferințelor noastre. Dacă vrem să ne vindecăm, în cazul bolilor sufletești pricinuite de păcat, trebuie să smulgem mai întâi rădăcina bolii, adică păcatul sau viciul, din sufletul nostru. Mântuitorul, cu prilejul minunii amintite în Evanghelia de astăzi, „vindecarea paralticului din Capernaum”, i-a spus mai întâi: „*Fiule, iertate îți sunt păcatele tale [...]*” și abia după aceea: „*Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta*” (Marcu 2, 5, 11). De asemenea, când a vindecat pe un alt paraltic, la lacul Vitezda, după vindecare îi spune, și mai lămurit: „*lată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău*” (Ioan 5, 14). De aceea, atunci când, potrivit sfatului din epistola Sfântului Apostol Iacov (5, 13-16), facem maslu unui bolnav, rugându-ne pentru sănătatea lui, acesta e obligat mai întâi să se spovedească, dacă este posibil, pentru a se curăți de păcate. Iar la sfârșitul slujbei, preoții slujitori fac bolnavului urarea: „*Dumnezeu să le ierte, să te binecuvânteze și sănătate să-ți dăruiască*”, arătând astfel că redobândirea sănătății e precedată și condiționată de iertarea păcatelor, pe care Dumnezeu o acordă bolnavului prin mijlocirea rugăciunii preoților.

Ce trebuie să reținem, ca creștini, din cele spuse până aici? – Că împușinarea răului și micșorarea suferințelor din lume este condiționată, între altele, și de împușinarea și înlăturarea răului moral, a păcatului. Atunci când nu vom mai urî și nu ne vom mai dușmăni, când nu ne vom mai minți și înșela, când nu vom mai fi nedrepti unii cu alții ci cinstiți și buni, când nu ne vom mai otrăvi trupul și nu ne

vom mai bălăci în mocirla desfrânării și necumpătării atunci vor dispărea și suferințele pricinuite de toate aceste păcate. În raiul ceresc în care sălășluiesc îngerii și sfinții, nu există suferință pentru că acolo nu există nici păcat. Viețuirea în virtute, curăție și dreptate ne asigură nu numai liniștea, pacea și mulțumirea sufletului în viața aceasta și mântuirea lui în cealaltă, ci și sănătatea și vigoarea trupului și prelungirea vieții aici pe pământ, precum spune înțeleptul Solomon: „*Cel ce umblă după dreptate ajunge la viață, iar cel ce fuge după rău, la moarte*” (Pildele lui Solomon 11, 19); sau: „*Dar deși păcătosul face rău de o sută de ori și își lungeste zilele, eu știu că fericirea este a acelor care se tem de Dumnezeu și se sfîesc în fața Lui. Fericirea nu va fi pentru cel fără de lege, care, asemenea umbrei, nu-și va lungi viața, fiindcă el nu se teme de Domnul*” (Ecclesiastul 8, 12-13). Vrem să ne asigurăm bunăstarea, sănătatea și fericirea trupească și sufletească? Atunci, să muncim pentru binele nostru și al semenilor noștri și să ne ferim de păcat! Să alungăm, cât putem mai mult, păcatul de orice fel din viața noastră! Dar dacă, totuși, am păcătuit, să căutăm întâi la Dumnezeu scăparea, cerându-l iertarea păcatelor. Să ne pocăim! Să căutăm în adâncul sufletelor noastre și să smulgem de acolo toată rădăcina păcatului și a suferinței, alungând-o prin pocăință și mărturisire, căci așa ne vom asigura și sănătatea trupului și sufletului nostru. Iar odată vindecați, să ne ferim cu hotărâre de păcat pe viitor, căci păcatul repetat sporește și agravează durerea sufletească și suferința. Dacă vom ști să ne păzim cu sufletul curat, atunci nici suferința și boala nu se vor încuiba în trupul nostru.

Făcând așa, ne vom mântui nu numai sufletul de osânda iadului, ci ne vom izbăvi și trupul din ghearele suferinței și ale morții celei mai înainte de vreme. Amin.

***Predici la Praznicele
Împărătești și
ale Maicii Domnului***

Predică la Anul Nou*

Prăznuim astăzi zi de întreită sărbătoare!

I. În primul rând, sărbătorim astăzi *marele praznic împărătesc al Tăierii-împrejur* a Domnului nostru Iisus Hristos, al zilei în care dumnezeiescul Prunc, potrivit rânduielilor Legii Vechi, a fost adus de sfânta Sa Maică la templu, unde a fost tăiat împrejur și a primit numele de *Iisus*, care însemnează *Mântuitor* (cf. Luca 2, 22 și urm).

II. În al doilea rând, în ziua de 1 Ianuarie Biserica creștină ortodoxă sărbătorește *amintirea Sfântului Vasile*, marele arhiepiscop al Cezareei Capadociei, trecut la Domnul, la 1 Ianuarie în anul 379. A fost unul din cei mai mari sfinți ierarhi pe care i-a avut creștinătatea: un adevărat episcop, un iscusit organizator al vieții bisericești și călugărești, un neînfricat mărturisitor și apărător al credinței celei adevărate, un nobil prieten și ajutor al săracilor din vremea lui, un venerabil ascet și sfânt, un vestit cărturar și cuvântător bisericesc și unul dintre cei mai mari teologi ai Bisericii din toate timpurile, care a fixat în scrierile lui nepieritoare, cele mai de frunte și mai adânci adevăruri de credință ale Ortodoxiei.

III. O a treia semnificație a acestei zile este aceea că potrivit unei vechi tradiții, Biserica Ortodoxă a fixat începutul anului bisericesc la 1 Septembrie, adică odată cu începutul toamnei. Dar după tradiții și mai vechi, care vin dinainte de nașterea și de creștinarea neamului nostru, atât la noi cât

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XV (1956), 1-2, pp. 13-16.

și la alte popoare, se serbează tot astăzi și *începutul Anului Civil*. Măsurătoarea aceasta a anilor, întrebuințată din cele mai vechi timpuri în viața de stat, se întemeiază pe mersul soarelui, care reglementează anotimpurile și îndeletnicirile oamenilor, mai ales pe cele în legătură cu lucrarea pământului. Încă de acum o săptămână în urmă, când am avut solstițiul de iarnă, adică noaptea cea mai lungă și ziua cea mai scurtă din tot timpul anului, zilele au început să crească iar nopțile să se micșoreze. Ieșit biruitoare din lupta cu frigul și întunericul iernii, soarele începe de acum un nou an și sub lumina și căldura lui, pământul și tot ce trăiește pe el renaște la o viață nouă. Cu toate că Biserica ortodoxă nu împărtășește oficial această datină străveche și atât de mult înrădăcinată de a socoti începutul anului la 1 Ianuarie, a tolerat-o și a căutat să încreștineze cel puțin unele străvechi obiceiuri păgâne legate de această dată, binecuvântând cu harul ei sfințitor începutul fiecărui an nou din viața noastră.

Trebuie să recunoaștem, cu oarecare părere de rău, că pentru cei mai mulți dintre noi, accentul nu se pune în sărbătoarea de astăzi pe marele praznic împărătesc al Tăierii-împrejur, sau pe pomenirea Sfântului Vasile cel Mare, ci mai mult pe Anul Nou, adică pe o sărbătoare de origine necreștină și încă neconsfințită de către Biserică. La Anul Nou ne gândim cel mai mult, pe el îl așteptăm și pentru întâmpinarea lui ne-am pregătit mai cu înfrigurare, de el ne legăm toți atâtea nădejdi, visuri și planuri de viitor! De aceea, și cuvântul nostru de astăzi va stăruia mai mult asupra acestui punct. Să vedem deci *cu ce gânduri trebuie să întâmpinăm noi creștinii începutul unui nou an din viața noastră*.

Viața noastră se scurge, ca apele unui râu, între două țărături, termene sau hotare, din care nu poate ieși: nașterea și moartea, leagănul și mormântul. Iar anii nu sunt decât simple verigi sau inele din lanțul care leagă aceste hotare și care la unii e mai lung, la alții mai scurt. Cu fiecare an, noi înaintăm de fapt tot mai mult către sfârșitul inevitabil, de

care nimeni nu poate scăpa. Cu fiecare an ne depărtăm tot mai mult de leagăn și ne apropiem tot mai mult de mormânt. Și toți dorim să trăim cât mai mult, să adăugăm cât mai mulți ani la vârsta noastră. De aceea și urarea cea mai obișnuită pe care ne-o facem astăzi unii altora este să trăim mult: „La mulți ani”.

Bun și firesc lucru este această dorință și această urare de viață lungă, căci doar de aceea ne-a dăruit Dumnezeu viața: *ca să o trăim*. Dar să nu uităm că vrednicia omului nu stă în numărul anilor pe care i-a trăit, iar valoarea vieții noastre nu se măsoară după lungimea ei, ci după felul în care am trăit-o. „*Bătrânețile cinstite nu sunt cele aduse de o viață lungă [...]; Înțelepciunea este la om adevărata căruntețe și vârsta bătrâneților înseamnă o viață neîntinată*” (Înțelepciunea lui Solomon 4, 8-9). La înfricoșata judecată nu ne va întreba Domnul câți ani am trăit aici pe pământ, *ci câte fapte bune am făcut*. Nu ne va cere socoteală cât am trăit, *ci cum am trăit în lume*.

Au fost oameni care au trăit ani mulți și au atins vârste matusalemice, dar au trăit degeaba, au făcut zadarnic umbră pământului; n-au lăsat nimic de seamă pe urma lor, nici o faptă mare, nici un nume bun, nici un regret, nici o amintire! Și dimpotrivă, au fost oameni care au trăit puțin, dar viața lor scurtă a strălucit în lume ca fulgerul în beznă, uimind pe contemporani și pe urmași cu înțelepciunea lor adâncă, cu pilda muncii lor neistovite, cu virtuțile lor fără de seamăn, cu isprăvile lor pomenite cu admirație de cei de după ei.

Să ne gândim, de pildă, la Sfântul Vasile cel Mare, pe care îl sărbătorim astăzi. El a murit înainte de a împlini 50 ani. Dar ce viață sfântă și bogată în înfăptuiri mărețe! Ce viață pilduitoare prin curăția și sfințenia ei feciorească, prin grija pe care Sfântul a purtat-o săracilor, orfanilor, bătrânilor și bolnavilor din vremea lui, prin jertfa sa în slujba aproapelui și a Bisericii creștine, prin curajul și bărbăția cu care a apărat dreapta credință în fața puternicilor veacului! Ce operă

măreață a lăsat în urma lui și ce amintire trainică și venerată! Iată, pomenirea lui se face astăzi cu cinste în toate bisericile ortodoxe și numele lui este pururea slăvit și binecuvântat în întreaga lume creștină. E cea mai minunată pildă și cea mai fericită întruchipare a unei vieți cu adevărat creștine, pe care Biserica putea să ne-o așeze astăzi, în pragul unui an nou, ca model și dreptar de urmat pentru viața noastră de aici înainte, ca și când ar fi vrut să ne spună: *așa se intră în veșnicie!*

Căci cu prețul unei vieți scurte, dar plină de osteneli rodnice și de înfăptuiri mărețe, Sfântul Vasile cel Mare și-a agonisit pe pământ amintire și cinstire nepieritoare din partea oamenilor, iar de la Dumnezeu viața cea fericită și veșnică. Moartea sa după trup a însemnat nu sfârșitul vieții, ci începutul vieții celei adevărate și veșnice. Odată cu începutul unui nou an, sufletul său sfânt, eliberat din cătușele timpului, a intrat pe porțile veșniciei, iar numele său a intrat în istorie, pentru a nu fi uitat niciodată, adevărind cuvântul Sfintei Scripturi, care spune: „*Dreptii în veci vor fi vii [...]*” (Înțelepciunea lui Solomon 5, 15).

Așadar, să năzuim nu numai să trăim *mult*, ci să trăim și *frumos*, să viețuim creștinește. Nu numai să adăugăm la vârsta noastră cât mai mulți ani trăiți zadarnic, ci să și folosim cât mai bine și cât mai înțelepțește fiecare an, fiecare zi pe care Dumnezeu ne-o dă de trăit. „*Deci luați seama cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca niște înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt*”, ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel (Efeseni 5, 15-16). Zilele noastre sunt adică bune sau rele, după cum le facem sau le trăim noi. Zilele petrecute în lene și în trândăvie, în ticăloșii și răutăți, sunt „zile rele”, zile goale, zile pierdute, zile trăite zadarnic. Și dimpotrivă, zilele trăite în împlinirea datoriei, în muncă neprecupețită, în fapte bune și în împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, sunt „zile bune”, adică zile pline, îmbelșugate și rodnice, zile câștigate pentru veșnicie, pietre de temelie la zidirea unei lumi mai bune aici pe pământ și a fericirii

noastre în ceruri. Și cum sunt zilele noastre, așa ne vor fi și anii. *Un an poate fi o clipă și o veșnicie în același timp: o clipă trecătoare când îl trăiești zadarnic, o veșnicie când îl trăiești cum se cuvine.*

Să nu lăsăm deci zilele să se scurgă zadarnic, căci timpul nu se mai întoarce și odată va trebui să dăm seama de felul cum l-am întrebuințat. Fiecare an din viața noastră să fie un pas în plus pe calea desăvârșirii noastre, pe calea sporirii în virtute și în înțelepciune. Fiecare an din viața noastră să fie o treaptă mai sus pe scara nevăzută care ne înalță spre cer. Anul nou trebuie să ne prindă deci cu hotărârea nestrămutată de a întrebuința și mai cu folos, și mai înțelepțește, anii și zilele pe care le mai avem de trăit. Să ne găsească însuflețiți de dorința de a munci cât mai mult și mai bine, de a trăi cât mai creștinește, de a fi din ce în ce mai buni, mai drepți și mai înțelepți, mai plini de iubire, de omenie și de bunătate, sârguindu-ne să ne asemănăm cât mai mult cu puțință marelui Sfânt pe care îl sărbătorim astăzi.

Acum la încheierea anului care s-a dus și la porțile anului care începe, să o rupem cu păcatele și cu greșelile trecutului și să începem o viață nouă, virtuoașă și sfântă. „Să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftete amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul minții voastre, și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului” (Efeseni 4, 22-24). E obiceiul ca în noaptea anului nou să se stingă o clipă luminile, pentru ca să închipuim întunecul trecutului în care a intrat anul ce s-a scurs și să întâmpinăm întru lumină anul care începe. Să lepădăm deci și noi lucrurile întunecului și să îmbrăcăm armele luminii, după cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel (cf. Romani 13, 12-14).

În scurgerea nesfârșită a timpului, omenirea a încrestat pe răbojul amintirii ei ani nenumărați, dar nu toți de aceeași însemnătate în fața istoriei și a veșniciei. Au fost ani și epoci întregi care s-au scurs în negura trecutului fără să lase

în amintirea omenirii nici un fapt de seamă pentru viitorul și progresul ei; oamenii acelor vremuri au pierit și ei fără nici o urmă în bezna uitării. Au fost, dimpotrivă, ani și vremuri de răscruce, care au lăsat urme neșterse în amintirea omenirii, prin faptele de neuitat pe care oamenii acelor vremuri le-au scris în cartea istoriei. Dintre acestea din urmă face parte și vremea noastră. Ne-a fost dat să trăim în anii din urmă evenimente epocale pentru destinul omenirii. Trăim vremuri de adânci și universale prefaceri și înnoiri. O lume veche, bătrână și putredă, plină de nedreptăți, de păcate și de suferințe, se prăbușește sub ochii noștri și pe ruinele ei se ridică o alta mai bună, mai dreaptă și mai fericită, zidită de oamenii muncii din această parte a lumii.

Să ne dovedim vrednici de însemnătatea istorică a anilor de răscruce pe care îi trăim! Să nu rămânem simpli martori sau asistenți pasivi la cele ce se întâmplă sub ochii noștri, ci să fim făurari activi ai vremurilor ce vin! Să contribuim și noi, cu munca și cu strădania noastră, la făurirea unei lumi mai bune, mai drept întocmite și mai fericite, întemeiată pe dreptate, pe frățietate și bună înțelegere între oameni și popoare.

Cu astfel de gânduri și de hotărâri se cuvine deci să întâmpinăm Noul An. Înălțându-ne cugetele la Dumnezeu, Stăpânul cel veșnic al lumii și al veacurilor, în mâna Căruia stau vremurile și viața noastră, să-I mulțumim pentru cele ce am putut înfăptui în anul ce a trecut și să-L rugăm să ne ajute a trece cu bine și anul ce începe. Să rânduiască Domnul ca anul ce vine, să vină cu darul cel mai de preț pe care El îl poate face întregii omeniri de astăzi: pacea, acea pace dreaptă, trainică și definitivă, pe care toți o dorim și pentru înfăptuirea căreia toți avem datoria să luptăm. Să punem deci viața noastră sub scutul lui Dumnezeu și al Sfântului Vasile cel Mare, pe care îl pomenim și îl cinstim astăzi; și întrarmându-ne cu semnul sfintei Cruci, să zicem și noi cu nădejde, așa cum făceau strămoșii noștri, ori de câte ori începeau un lucru nou: „Doamne, ajută”. Amin.

Predică la Duminica Floriilor*

„Dumnezeu este Domnul și s-a arătat nouă;
tocmiți prăznuire și bucurându-ne, veniți să mărim
pe Hristos cu ramuri și cu stâlپări și cu cântări,
strigând: Bine este cuvântat Cel ce vine întru
numele Domnului, Mântuitorul nostru!”
(Catavasiile Floriilor, Irmosul Cântării a noua)

În cursul anului bisericesc noi avem pe de o parte unele sărbători prăznuite cu bucurie, pentru că ele ne amintesc de fapte și de momente aducătoare de bucurie, de speranță și de mângâiere, din istoria sfântă a mântuirii neamului omenesc, cum e de pildă sărbătoarea Bunei Vestiri, cea a Nașterii Domnului și mai ales cea a Învierii Domnului. Pe de altă parte avem sărbători care ne aduc în suflet tristețe, jale și mâhnire pentru că ele ne amintesc de fapte și de momente dureroase din viața Mântuitorului și a sfinților, cum este de pildă întreaga săptămână a Pătimirilor și îndeosebi Vinerea acestei săptămâni, în care cântăm Prohodul, adică slujba înmormântării Domnului.

Dar sărbătoarea Floriilor, pe care o prăznuim astăzi este amestecată deopotrivă și cu bucurie și cu tristețe. Ea este asemenea unui munte înalt, cu poalele scăldate în lumina soarelui, dar cu piscul învăluit în nori și în umbră.

Într-adevăr, Floriile sunt întâi o sărbătoare de veselie duhovnicească. Este sărbătoarea primirii triumfale a Domnului

* Text publicat în *Mitropolia Olteniei*, XVIII (1966), 3-4, pp. 323-327.

în Ierusalim. Prăznuim ziua în care Mântuitorul, însoțit de sfinții Săi ucenici și înconjurat de lume multă, intră pentru cea din urmă oară în Ierusalim, șezând pe mânzul asinei. E ziua în care I se aduc Mântuitorului cele mai multe laude și osanale (cf. *Matei* 21, 1-16; cf. *Luca* 19, 28-48; cf. *Ioan* 39, 9-19). Acum El este primit în cetatea sfântă în chip sărbătoresc, ca un împărat. Mulțimi de evrei, venite din toate părțile lumii, pentru sărbătoarea Paștilor care se apropia și atrase de vestea învierii minunate a lui Lazăr, pe care Domnul o săvârșise cu o zi mai înainte, se îmbulzesc să se apropie de El, să-L atingă, sau măcar să-L vadă și să I se închine. Pe cale I se aștern hainele, pe care admiratorii le dezbracă și le aruncă înainte, pentru ca Domnul să treacă peste ele. Ramuri verzi de finic sunt smulse și aruncate în cale-I, sau împletite în cununi de biruință. Strigăte entuziaste de slavă străbat văzduhul plin de soare și întâmpină pe Domnul ca pe un împărat biruitor: „*Osana! Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului, împăratul lui Israil!*”. Cetatea întreagă freamătă și se cutremură, încât mai marii poporului se întreabă îngrijorați: Cine este acesta?

Așadar, bucurie, atmosferă de sărbătoare, entuziasm general și freamăt de veselie! Dar, cu toate acestea, Mântuitorul, tocmai El, obiectul acestei explozii de atenție, de admirație și de sărbătorire, este trist. Ați privit vreodată, cu băgare de seamă, vreo icoană pe care este zugrăvită intrarea Domnului în Ierusalim? În mijlocul veseliei generale din jurul Său, Domnul rămâne mahnit și îngândurat. Fața lui gravă contrastează cu entuziasmul și bucuria mulțimii vesele și zgomotoase, care îl escortează și îl aclamă. Ochii Lui privesc undeva; departe, peste cei din jur și dincolo de ei, ca și când această uriașă manifestație de simpatie nu ar fi pentru El.

De ce, oare, Domnul rămâne trist? Ce pricini îl împiedică să se bucure de primirea triumfală ce I se face? Îl întristează mai întâi atitudinea de invidie și de ură a fariseilor și a cărturarilor, dușmanii Lui din totdeauna, care au intrat în panică

și se tem, văzând marea popularitate de care se bucură Iisus. De aceea, ei fac acum planul de a uide pe Lazăr cel înviat din morți, pentru ca peste câteva zile să-L ucidă și pe Iisus (cf. Matei 21, 15-16; cf. Luca 19, 39-47; cf. Ioan 12, 10-11, 19). Îl mârșnește apoi neînțelegerea mulțimii, neștiința acelor mii de oameni simpli și necăjiți, care îl aclamau ca pe un împărat. El își dădea seama că ceea ce atrăgea în ziua aceea gloatele în jurul Său era mai ales vestea marii minuni a învierii lui Lazăr, pe care El o săvârșise cu o zi mai înainte (cf. Ioan 12, 9-7, 18). Domnul știa că pricina acestei manifestări de simpatie și de proslăvire, care l se făcea, era credința greșită a acelor oameni sinceri, dar neștiutori, că El trebuia să fie Acela care îi va izbăvi de jugul robiei apăsătoare, în care trăiau de atâta amar de vreme. Ei cinsteau în El și proslăveau pe taumaturg, pe făcătorul de minuni și vedeau în El nu pe Cel ce mergea spre patimă spre a-i mântui din păcat și moarte, ci pe împăratul pământesc pe care îl așteptau ca să-i sature de pâine și să ridice iarăși poporul evreu la slava de odinioară.

Îl mai doare pe Mântuitorul, nestatornicia mulțimilor care îl aclamau și care erau atât de schimbătoare. El presimte că mulțimile, care azi se îmbulzesc în jurul Lui și se mândresc cu El, mâine se vor lepăda de El, în frunte cu ucenicii Lui, ca și când nu L-ar fi cunoscut și nu L-ar fi văzut vreodată. El știe că aceleași gloate care azi îl strigă: Osana! mâine vor răcni cu turbare: Răstignește-L! El vedea, încă de atunci, cum aceiași admiratori, care astăzi îl aclamă ca pe un împărat, mâine îl vor țintui pe cruce, ca pe cel din urmă făcător de rele, între doi tâlhari și ucigași.

În sfârșit, Domnul nu poate împărtăși veselia generală din jurul-L, din pricina apropierii Pătimirilor. El știe că intră în Ierusalim, în orașul care ucide cu pietre pe proroci nu ca să împărățească ci pentru ca să fie răstignit. În fața Lui se profilează în zare viziunea înfricoșătoare a Crucii și a Pătimirilor care îl așteptau și pe care trebuia să le îndure în mai puțin de o săptămână. Scăldat în lumina de la poalele

muntelui, Mântuitorul vede de departe, învăluită de nor, Golgota, pe care trebuie să o urce cu lacrimi de sânge, pentru mântuirea noastră. Și cum era să se bucure ca om, când în cetate îl așteptau nu tronul împărăției, ci stâlpul judecății și al biciuirii, nu coroana împărătească ci o cunună de spini, nu strălucirea și slava curților împărătești, ci bătai, scuipări, loviri, umilințe și chinuri nenumărate și de negrăit? El știa că nu prin sceptrul împărăției lui David trebuia să mântuiască lumea, ci prin Crucea răstignirii, pe care avea să se întâlnească și să se înfrunte culmea iubirii dumnezeiești cu abisul răutății omenești. Previziunea clară că va fi în curând părăsit, hulit și chinuit tocmai de cei pe care voia să-i mântuiască, umple sufletul Mântuitorului de amărăciune și de întristare; căci dintre toate darurile care au încercat și au sfâșiat vreodată inima celor mai buni dintre oameni, cea mai amară și mai complicată este aceea de a te ști neînțeles, prigonit și răstignit, chiar de aceia pentru a căror fericire ești gata să te jertfești.

Iată, fraților, pricinile pentru care Mântuitorul rămâne trist la intrarea Sa triumfală în Ierusalim și care îl fac să exclame El însuși în această zi: „Acum sufletul Meu s-a tulburat și ce voi zice?”, „Părinte, izbăvește-Mă de ceasul acesta!” (Ioan 12, 27).

Astăzi sunt Floriile, adică sărbătoarea florilor. Și noi, creștinii ortodocși, întâmpinăm astăzi pe Mântuitorul, ca și mulțimile de odinioară, la intrarea Lui în Ierusalim. Așa cum au făcut și primii creștini, și cum au făcut străbunii și părinții noștri, purtăm și noi astăzi în mâini, ca semn de bucurie, ramuri verzi și fragede de salcie, care ne amintesc și închipuiesc stâlpărilor de finic, pe care aceia le smulgeau și le aruncau atunci în calea lui Iisus. Ele sunt totodată simbolurile primăverii, semnele biruinței vieții asupra morții, ale renașterii la o nouă viață în firea reînviată dar și în ființa omului izbăvit din păcat și din moarte prin jertfa și moartea lui Iisus.

Întrebarea este însă: cum îl primim noi pe Mântuitorul? Ca pruncii cei nevinovați, care îl întâmpină cu inimi sincere

și curate, sau ca fariseii și cărturarii cei întunecați, care îl pândeau din umbră cu suflete cătrânite de ură și de invidie? Nu cumva suntem și noi dintre cei ce azi aduc Domnului osanale și îl ridică în slăvi, care aici în Biserică l se roagă și îl slăvesc doar cu buzele, dar care în lume îl răstignesc a doua oară prin faptele lor rele, prin răutate, prin asuprire și lăcomie, prin clevetire, prin ură și răzbunare, prin mândrie și defăimare? Suntem oare și noi ca aceia care azi se îmbulzesc să-L admire și să-L preaslăvească, pentru ca mâine să se lepede de El, ca Petru ?

O! să nu fie! Iată, sărbătoarea de astăzi este și vestitoarea Pătimirilor, dar totodată pragul și poarta Învierii. Numai o săptămână ne mai desparte de praznicul cel mare și slăvit al Paștilor. Dar săptămână aceasta ne amintește de cea mai cutremurătoare tragedie din istoria mântuirii: e săptămâna Pătimirilor îndurate în trup de Fiul lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră. Iată, chiar din seara acestei zile încep în sfintele biserici slujbele deniilor, care ne zugrăvesc, pas cu pas, suferințele Celui ce vine acum spre patimă și slăvesc în cântări duiosase, milostivirea și marea Lui iubire față de oamenii răi și păcătoși. Slujbele acestea sunt cele mai duiosase, mai mișcătoare și mai zguduitoare de suflet dintre toate slujbele sfinte ale Bisericii noastre. Să nu lipsim nici unul de la ele! Să pășim cu toții în sfintele locașuri în fiecare seară, pentru a trăi din nou în sufletele noastre drama cutremurătoare a Pătimirilor Mântuitorului nostru. Să-L însoțim și noi, în chipul acesta, pe drumul dureros spre Golgota, plângând pentru suferințele Lui nespuse și rugându-ne pentru iertarea păcatelor noastre, pe care El le-a luat asupra-și, ținându-le pe Crucea răstignirii. Căci numai cine a întovărășit pe Domnul pe drumul suferințelor Lui, numai cine a plâns și a suferit împreună cu El, numai acela are dreptul și putința de a se bucura cu adevărat și pe deplin, împreună cu Domnul, după Învierea Lui.

Să ne pregătim nu numai trupurile cu straie noi, ci să ne înnoim și sufletele, cu veșmântul nou al curăției și al

nestricăciunii! Să dăm afară din ele gunoiul, praful și necurățenia tuturor păcatelor, spovedindu-ne, să ne primenim sufletele cu post și să le aerisim cu rugăciune și pocăință. Să ne întărim cu hotărârea sinceră de a nu mai păcătui, de a fi buni și drepti, blânzi și smeriți, aspri cu noi înșine, dar îndurători și iertători cu semenii noștri. Căci așa ne-a învățat Mântuitorul să fim și numai așa vom putea contribui la înfăptuirea pe pământ a adevăratei Împărății a lui Dumnezeu, împărăția păcii, a iubirii și a dreptății.

Să ne ajute deci Domnul, ca petrecând în post, rugăciune și pocăință această înfricoșătoare săptămână a pătimirii Domnului, să ajungem a sărbători cu vrednicie, în pace și cu bucurie, slăvita Lui Înviere cea de a treia zi! Amin.

Predică la Duminica Rusaliilor*

Cincizecimea în viața credincioșilor

Cu cincizeci de zile în urmă am trăit cu toții marea bucurie duhovnicească a praznicului Învierii Domnului. Acum zece zile, adică la patruzeci de zile după Paști, am sărbătorit mărita Lui Înălțare cu trupul la ceruri, după împlinirea pe pământ a dumnezeieștii Sale lucrări. Astăzi, în cea de a opta duminică după Paști, serbăm Pogorârea Sfântului Duh, Rusaliile sau Cincizecimea, cum i se mai spune, pentru că acest mărit praznic cade totdeauna la cincizeci de zile după Paști. Este ultimul și cel mai mare dintre praznicele împărătești, legate de Sfintele Paști prin data lor schimbătoare sau variabilă de la an la an: „*Praznicul cel după praznice și cel mai din urmă să-l prăznuim [...]*”¹, cum este numit în cântările noastre bisericești.

Este totodată una dintre sărbătorile cele mai scumpe ale creștinătății ortodoxe, nu numai prin ea însăși, ci și prin pomenirea morților din sâmbăta precedentă (sâmbăta „Moșilor”), de care se leagă atâtea străvechi și frumoase datini. Cu praznicul Rusaliilor se încheie ciclul celor cincizeci de zile ale serbărilor pascale, sau perioada Penticostarului din cursul fiecărui an bisericesc. O ultimă rază din marea lumină a soarelui Învierii își aruncă astăzi peste sufletele noastre strălucirea de rămas bun, înainte de a apune, pentru a răsări din

* Text publicat în *Mitropolia Banatului*, XVII (1967), 4-6, pp. 293-299.

¹ Prima sedeaună la Utrenia Duminicii Rusaliilor, în *Penticostar*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 323.

nou în anul viitor. Astăzi, „[...] lumina Mângâietorului a venit și lumea a luminat”². Întristarea, care cuprinsese inimile ucenicilor și ale credincioșilor după depărtarea de la ei a iubitului lor învățător, se schimbă azi în bucurie, prin încrederea pe care o toarnă în sufletele lor, razele de foc ale Harului dumnezeiesc, revărsat peste ei prin pogorârea Sfântului Duh.

Pogorârea Sfântului Duh fusese prorocită, cu sute de ani înainte de venirea Mântuitorului, mai întâi de către Dumnezeu Însuși, prin gura și condeiul Sf. Proroc Ioil (2, 28-30). Aceeași pogorâre fusese mai târziu prevestită și de Sf. Ioan Botezătorul (Matei 3, 11; Luca 3, 16; Faptele Apostolilor 1, 5). Dar o prevestise și Mântuitorul Însuși, cu puțin înainte de Patima Sa mântuitoare, adică în seara Cinei celei de taină, prevenind pe sfinții Săi ucenici că El va fi dat morții, că va învia și apoi Se va înălța la Tatăl, făgăduindu-le între altele: „Și eu voi ruga pe Tatăl, și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie pururea cu voi în veac, Duhul adevărului [...] Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte de toate cele ce v-am spus Eu [...] Iar când va veni Acela, Duhul adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi și cele viitoare vă va vesti” (Ioan 14, 16-17, 26; 16, 13-14). Înainte de Înălțarea Sa la ceruri, Mântuitorul reînnoiește această făgăduință, poruncind Sfinților Apostoli să rămână la Ierusalim până când se vor îmbrăca cu putere de sus (Luca 24, 49; Faptele Apostolilor 1, 4-5).

Dumnezeiasca făgăduință s-a împlinit, într-adevăr la cincizeci de zile după Înviere sau la zece zile după Înălțarea Domnului, în ziua Cincizecimii, pe care o sărbătorim astăzi. Cum s-a întâmplat această mare minune ne spune Sf. Evanghelist Luca, în capitolul din Faptele Sfinților Apostoli, care s-a citit la Apostolul de astăzi. Pogorârea Sfântului Duh peste Sfinții Apostoli a avut o însemnătate covârșitoare

² *Sedealna a doua la Utrenia Duminicii Rusaliilor, în Penticostar, p. 324.*

pentru soarta Bisericii creștine, care pe atunci abia se năște. Ea a turnat în tânăra biserică, duh de viață nouă, iar istoria creștinătății a intrat de atunci înainte pe făgașul ei adevărat. Golul lăsat de Mântuitorul în inimile ucenicilor Săi întristați, după Înălțarea Sa la ceruri îl umple acum Duhul Sfânt „Mângâietorul”, „Duhul adevărului”, adică Dumnezeu-Sfântul Duh, cea de a treia persoană a Dumnezeirii, Care este din veci împreună cu Tatăl și cu Fiul, de aceeași fire, slavă și cinste ca și Aceștia. Același Duh, Care, înainte de zidirea lumii, plutea pe deasupra apelor (cf. *Facerea* 1, 2) și Care se pogorâse apoi asupra Mântuitorului, la botezul Său în Iordan, sub chipul unui porumbel, S-a pogorât acum și peste Sfinții Săi Apostoli, sub chipul limbilor de foc, preschimbând întristarea lor în bucurie, slăbiciunea în tărie, îndoiala în încredere, frica în entuziasm și râvnă nepotolită pentru predicarea cuvântului Evangheliei. A fost ca o vâlvătaie de lumină supranaturală care a zguduit puternic sufletele lor, punându-le în mișcare și insuflându-le un duh nou. În lumina orbitoare a limbilor de foc revărsate peste capetele lor, ei simțeau prezența mângâitoare a Învățătorului lor iubit, Care le insufla înțelepciune, bărbăție și curaj pentru îndeplinirea misiunii sfinte ce li se încredințase. Prin pogorârea Sfântului Duh peste ei, pescarii aceia galileeni, oameni simpli, smeriți și neînvățați, se umplu de lumină, de înțelepciune, de tărie și de îndrăzneală.

Iar cel dintâi semn al acestei îmbelșugate revărsări peste ei a comorilor cerului, a fost darul minunat al grăirii în limbi; fiecare din ei a început a grăi în limbi străine, încât mulțimea evreilor veniți din toate părțile lumii la Ierusalim cu prilejul marii sărbători a Cincizecimii, se mira auzind pe acești smeriți ucenici ai Galileeanului cum vorbeau în limbile fiecăruia dintre ei (cf. *Faptele Apostolilor* 2, 7-11). Nedumerirea compatrioților din diaspora a fost atunci risipită de Sf. Apostol Petru, care, ca cel mai în vârstă dintre apostoli și ca unul dintre cei mai apropiați ucenici ai Domnului, s-a ridicat și luând cuvântul, a rostit o însuflețită cuvântare, vorbind despre

lisus celor ce nu auziseră până atunci despre El (cf. *Faptele Apostolilor* 2, 14-40).

În urma acestei cuvântări s-au convertit la credința creștină și s-au botezat ca la trei mii de suflete, care s-au adăugat la ceata ucenicilor și a celor dintâi următori ai lui Iisus, formând astfel cea mai veche obște creștină numită de obicei *Maică a tuturor Bisericilor*, adică rădăcina sau începătura Bisericii universale de mai târziu. De aceea, duminica Pogorării Sfântului Duh este socotită de unii și ca ziua întemeierii Bisericii creștine, sau mai bine zis a botezului ei, direct de către Sfântul Duh, revărsat de sus în chipul limbilor de foc. Ca o ploaie venită la timp peste un ogor de curând brăzdat și însetat de apă a fost atunci revărsarea aceasta a Duhului peste frageda Biserică a lui Hristos. Însuflețiți și întăriți de puterea Duhului, Sfinții Apostoli s-au răspândit după aceea în toată lumea, semănând pretutindeni sămânța credinței celei adevărate. Prin cuvântul Evangheliei răspândit de Sfinții Apostoli și de primii propovăduitori creștini, însuflețiți de harul apostoliei, Biserica creștină s-a întins în scurtă vreme peste tot pământul și la mai toate semințiile lumii cunoscute pe atunci.

A părăsit Sfântul Duh lumea după ce S-a pogorât asupra Sfinților Apostoli?

Fără îndoială că nu! El a rămas pentru totdeauna prezent, viu și activ în Biserica Sa, întemeiată și botezată în ziua Cincizecimii, așa precum făgăduise, de altfel, Mântuitorul Însuși: „[...] *alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac*” (Ioan 14, 16). Biserica este torța sfântă prin care Duhul întreține veșnic nestinse limbile Sale de foc din ziua Cincizecimii; ea este fântâna nesecată a darurilor Duhului, revărsate din belșug la Cincizecime. Puterea de viață datătoare, care de atunci încoace însuflețește, ocrotește și întărește neconținut Biserica văzută, este Sfântul Duh. El a plinit lucrarea răscumpărătoare a Mântuitorului în lume, continuând-o în Biserică. După cuvântul Domnului Însuși, „*Duhul este Cel ce dă viață [...]*” (Ioan 6, 63; 2 Corinteni 3, 6). „Prin

Sfântul Duh tot sufletul viază și cu curăție se înalță, se luminează întru Unimea Treimii, cu sfințenie de taină”³. Sfântul Duh este puterea care ridică din moarte pe cei căzuți și scoate viața din nevinovăție (Psalmul 103, 31). El este „Vistierul bunătăților”, adică vistieria sau comoara tuturor darurilor celor bune, care se dau credincioșilor, de sus: viață, sănătate, putere de muncă și creație, virtute, sfințenie, talente, diferite înzestrări deosebite. „Prin Sfântul Duh izvorăsc izvoarele harului, care adapă toată făptura, spre rodire de viață”⁴. Prin El ne naștem din nou în baia botezului pentru viața întru Hristos și fără El nu putem intra nici în Biserică și nici în Împărăția cerurilor (cf. Ioan 3, 5; cf. Tit 3, 5-6). El inspiră toate gândurile și intențiile noastre cele bune, El ne învață adevărul și ne călăuzește voința și pașii spre tot ceea ce e bun și plăcut lui Dumnezeu. „Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facearea de bine, credința” (Galateni 5, 22; cf. Efeseni 5, 9). Sub adumbrirea Duhului zămislește, rodește și crește tot ceea ce e bun în Biserica lui Hristos. El prefăce și înnoiește sufletele, ridicând eroi și sfinți din netrebnici și păcătoși.

Căci nu numai Sfinții Apostoli și ceilalți fericiți martori și beneficiari ai harurilor Cincizecimii s-au adăpat din ploaia îmbelșugată a Duhului; atingerea aripilor nevăzute ale Mângâietorului au simțit-o și au experimentat-o, de atunci încoace, și alți privilegiați ai Harului, care au devenit prin aceasta „temple ale Duhului” și instrumente ale lui Dumnezeu spre împlinirea voii Lui, a adevărului, a binelui și a frumosului în lume. A simțit-o, pe drumul Damascului, dumnezeiescul Pavel devenit fecund apostol al lui Hristos și propovăduitor al Evangheliei Lui. Au simțit-o, după aceea mărturisitorii. Au simțit-o, mai târziu, toți aceia prin care Biserica creștină a

³ Antifonul întâi, glas 4, în Octoih, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 267.

⁴ Antifonul al doilea, glas 4, în Octoih, p. 267.

crescut și a progresat: sfințiții ierarhi, care au împodobit-o cu înțelepciunea, cu faptele și cu scrierile lor nepieritoare; cuvioșii pustnici, călugări și sihaștri, care au năzuit să urce cât mai sus scara desăvârșirii în curăție și în sfințenia vieții; apărătorii luminați ai dreptei credințe, care au înfrânt ereziile și s-au ridicat cu agerimea minții lor până la vederea necreatei lumini a Taborului. Puterea Duhului a insuflat pe Sfinții Evangheliști și pe ceilalți sfinți autori ai cărților Scripturii dumnezeiești a Noului Testament; ea a grăit în predica de foc a Sf. Ioan cel cu Gura de Aur, a ridicat din tina păcatelor sfinți ca Maria Magdalena și Maria Egipteanca, a întărit brațul celor care s-au ridicat întru apărarea legii creștine, a călăuzit mâna și ochiul iscusitorilor meșteri ziditori, cioplitori în piatră și zugravi și cu care au dat minunate frumuseți ale artei creștine.

Dar puterea Preasfântului, Preabunului și de viață Făcătorului Duh, care sălășluiește de-a pururea în Biserică, lucrează și se împărtășește credincioșilor mai cu seamă prin harul special dat la hirotonie sfințiților slujitori – arhieriei, preoți și diaconi – și prin Sfintele Taine și Ierurgii săvârșite de aceștia. Sfântul Duh este Cel Care, prin mâinile și rugăciunile preoților, sfințește apa botezului, untdelemnul mirungerii și darurile de pâine și de vin de la Sfânta Liturghie, prefăcându-le în Însuși Sfântul Trup și Sânge al Domnului. Dar nu numai preoții, ci orice creștin primește, într-o măsură oarecare, darurile Sfântului Duh, îndată după botez, prin sfânta Taină a Mirungerii; căci Sfântul Mir este cu adevărat „*Pecetea Darului Sfântului Duh*”, cum spune preotul, când unge cu el trupul celui botezat. Prin aceasta, fiecare din noi devine un pnevmatofor, adică un purtător de Duh. Trupul nostru devine, cum spune Sfântul Apostol Pavel, un „[...] templu al Duhului Sfânt Care este în voi, pe Care-l aveți de la Dumnezeu [...]” (1 Corinteni 6, 19). Chiar și prin rugăciune Dumnezeu Tatăl dăruiește Duh Sfânt celor ce l se roagă (cf. Luca 11, 13) și chiar mai mult, „[...] Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu

știm să ne rugăm cum trebuie, ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite” (Romani 8, 26).

Dar dacă la unii dintre noi creștinii, darurile Duhului primite la botez, nu se văd mai târziu, adică nu dau roade în viața duhovnicească, aceasta nu înseamnă că ei nu le-au primit, ci că le-au lăsat să se înăbușe și să se stingă prin lipsa lor de voință și de strădanii duhovnicești⁵.

Sărbătoarea Rusaliilor este sărbătoarea realizărilor Sfântului Duh în lume. Căci așa precum am spus, pogorârea Sfântului Duh, pe care o sărbătorim astăzi, nu a încetat odată cu ziua Cincizecimii din anul Înălțării Domnului la ceruri, ci ea se prelungește oarecum neconținut prin lucrarea Bisericii. Și azi, ca în fiecare sărbătoare, Sfântul Duh se pogoară la rugăciunea sfinților slujitori, în mijlocul credincioșilor adunați în sfintele biserici, ca odinioară Sfinții Apostoli în foisorul Cinei.

De aceea se împart astăzi în biserici ramuri verzi de tei sau nuc, care amintesc limbile de foc, sub chipul cărora Sfântul Duh S-a revărsat peste sfinții apostoli.

Dar pentru ca puterea aceasta nevăzută a Duhului, Care se pogoară peste noi, să încolțească, să crească și să dea roade în viața noastră duhovnicească, trebuie încălzită cu căldura credinței, udată cu lacrimile pocăinței și luminată cu razele cunoștinței de Dumnezeu. Prin faptele noastre cele rele, „să nu întristăm Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării” (Efeseni 4, 30). Așadar, „Duhul să nu-l stingeți” (1 Tesaloniceni 5, 19), și „dacă trăim în Duhul, în Duhul să și umblăm” (Galateni 5, 25).

Să ajutăm deci, sămânța Duhului sădită în noi, ca să crească și să rodească florile virtuților creștine, prin rugăciune fierbinte și neconținută, prin împărtășirea mai deasă cu Sfântul Trup și Sânge, prin voința noastră de a înfăptui numai binele și de a ne feri de rău, prin curăția morală a vieții

⁵ SF. NICOLAE CABASILĂ, *Despre viața în Hristos*, cartea a III-a, trad. Teodor Bodogae, Sibiu, 1946, p. 74.

noastre, prin tăria credinței și a nădejzii noastre creștine, prin iubirea de Dumnezeu și de semenii. Și deoarece am văzut că una din roadele cele mai dulci și mai de preț ale Duhului este pacea, să ne silim din toate puterile noastre ca ea să rodească în noi, s-o propovăduim și s-o apărăm ca pe bunul cel mai de preț adus de Mântuitor în lume și ca pe porunca supremă a ceasului de față. „De aceea, vă îndemn eu [...] să umblați cu vrednicie [...] cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păstrați unitatea Duhului întru legătura păcii” (Efeseni 4, 1-3). Intrând în biserică să luăm toți „Duhul înțelepciunii, Duhul înțelegerii, Duhul temerii de Dumnezeu, al lui Hristos, Cel ce S-a arătat”⁶ și să-l ducem fiecare ca pe o plămadă sfântă și roditoare de pace. Alungând din sufletele noastre toată ura, vrajba și dezbinarea, să ne purtăm ca niște adevărați ucenici ai lui Hristos și purtători ai Duhului, contribuind astfel, cu puținul de care fiecare este în stare, la făurirea unei lumi de dreptate, pace și bunăstare.

Făcând așa, Duhul Sfânt își va face sălaș statornic în noi, „iar Dumnezeu nădejzii să vă umple pe voi de toată bucuria și pacea în credință, ca să prisosească nădejdea voastră, prin puterea Sfântului Duh” (Romani 15, 13). Cu această hotărâre și încredințare, să ne rugăm, deci, lui Dumnezeu, „Doamne, Cela ce pe Preasfântul Tău Duh L-ai trimis sfinților Tăi Apostoli, pe Acela, Bunule, nu-l lua acum de la noi, ci înnoiește-L pe El întru noi, cei ce ne rugăm Ție”. Amin.

⁶ Tropar glas 8 din slujba Aghiasmei Mari, în *Molitfelnic*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013, p. 741.

Predică la Sfânta Treime*

*„Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea
este Fiul, acoperământul meu este
Duhul Sfânt, Treime Sfântă, slavă Ție”*

Cu 11 zile în urmă am prăznuit Înălțarea Domnului la cer; ieri am sărbătorit pogorârea Sfântului Duh peste Sfinții Apostoli și peste Biserica de curând întemeiată. Astăzi, a doua zi după Rusalii, sărbătorim pe Însăși Preasfânta și Dumnezeiasca Treime, adică pe toate cele trei persoane sau fețe ale Dumnezeirii: pe Dumnezeu-Tatăl, ziditorul lumii, pe Dumnezeu-Fiul, mântuitorul ei, și pe Dumnezeu-Duhul Sfânt, sfințitorul ei. Ziua aceasta ar trebui să fie cea mai mare sărbătoare din tot cursul anului bisericesc, căci ea e sărbătoarea lui Dumnezeu Însuși, în treimea persoanelor Sale. Slăvim astăzi nu numai pe Dumnezeu-Tatăl, Care a făcut lumea din nimic, ci și pe Dumnezeu-Fiul, Care a mântuit-o, și pe Dumnezeu-Duhul Sfânt care încununează lucrarea dumnezeiască a Mântuitorului în lume, prin pogorârea Sa asupra Sfinților Apostoli, cărora le-a împărțit harul sfințitor și puterea de a propovădui Evanghelia lui Hristos și de a săvârși Sfintele Taine, putere pe care ei au transmis-o urmașilor lor la conducerea Bisericii: arhieriei și preoții.

Sărbătoarea Sfintei Treimi este astfel ca o încununare a sărbătorilor creștine care ne amintesc în fiecare an despre cele ce a făcut Dumnezeu pentru noi.

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XL (1981), 6-8, pp. 560-564.

Credința în Sfânta Treime este temeiul învățaturii creștine și începătura mântuirii noastre. Atunci când preotul ne-a afundat în apa sfințită din cristelniță, ne-a botezat în numele Sfintei Treimi: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”. Când mamele noastre ne-au ajutat să facem pentru prima oară semnul Sfintei Cruci, ne-au învățat să-l facem tot în numele Sfintei Treimi. Cu mărturisirea și slăvirea Sfintei Treimi încep toate sfintele slujbe săvârșite în biserici: „*Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh [...]*”, cum zice preotul când începe Sfânta Liturghie. În numele Sfintei Treimi ne începem și ne închinăm noi, smeriții slujitori ai Domnului, predicile și cuvântările de învățătură ținute în biserici așa cum au făcut, încă de la început, toți marii păstori, învățători și cuvântători ai creștinătății. Și tot pe Sfânta Treime o mărturisim și dumneavoastră ori de câte ori vă faceți semnul Sfintei Cruci. Cu numele ei pe buze ar trebui să începem orice lucru pe care vrem să-l facem. Căci de Dumnezeu, cel în Treime lăudat și închinat, atârnă întreaga viață, lucrarea și soarta noastră, a tuturor: „*Căci în El trăim și ne mișcăm și suntem [...]*” (Faptele Apostolilor 17, 28) și „*toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor [...]*” (Iacov 1, 17). Tot ce e bun, mare și sfânt pe acest pământ s-a făcut în numele, cu vrerea și cu ajutorul Sfintei Treimi: „*cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu plinirea Duhului Sfânt*”, precum citim în pisaniile de pe vechile noastre biserici și troițe.

Că Dumnezeu este în trei fețe sau persoane o arată cartea de temei a credinței noastre, adică Sfânta Scriptură, nu numai a Noului Testament, ci chiar și a Vechiului Testament. Din ea vedem cum taina Sfintei Treimi s-a descoperit nouă treptat, pe măsura puterii noastre de înțelegere: la început mai nelămurit și apoi din ce în ce mai lămurit. Astfel, în cartea Facerii citim că, la zidirea lumii, Dumnezeu, deși unul singur, atunci când face pe om, vorbește despre sine

ca despre mai mulți: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră” (*Facerea* 1, 26). Nu se vede de aici nici numărul și nici numele persoanelor dumnezeiești. Dar mergând mai departe, aflăm cum Dumnezeu se arată patriarhului Avraam sub chipul a trei bărbați (îngeri) care stau la masa lui (cf. *Facerea* 18, 1 și urm), așa cum îi vedem zugrăviți pe pereții unor biserici, sau pe unele icoane. Aflăm deci de aici că persoanele dumnezeiești sunt trei. Numele lor nu ni-l spune nici cărțile Vechiului Testament. Dar o spune răsPICat Mântuitorul, atunci când trimite pe sfinții Săi Apostoli în lume, ca să răspândească învățătura Lui: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (*Matei* 28, 19). De altfel, Sfânta Treime se arătase încă mai dinainte în chip văzut și lămurit la botezul Domnului, așa cum o vedem zugrăvită pe icoanele Botezului: Dumnezeu-Fiul se botează în apa Iordanului, Dumnezeu-Sfântul Duh se pogoară asupra Lui în chip de porumbel, iar Dumnezeu-Tatăl mărturisește dumnezeirea Mântuitorului și calitatea lui de Fiul Tatălui: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit” (*Matei* 3, 17).

Pe temeiul acestor cuvinte dumnezeiești, sfinții părinți și marii învățători ai Bisericii, adunați la primele două soboare a toată lumea, au stabilit învățătura despre Sfânta Treime așa cum o mărturisim în Crezul pe care îl rostim la slujba Botezului, la Sfânta Liturghie și la alte multe sfinte slujbe: „Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului [...]; și într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl s-a născut mai înainte de toți vecii [...]; și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață Făcătorul, Carele de la Tatăl purcede, Căla ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, Carele a grăit prin proroci [...]”.

Prin acestea, sfânta noastră Biserică ne învață că Dumnezeu-Tatăl este obârșia Dumnezeirii. El este fără

început și fără cauză. El nu s-a născut și nici nu a purces din nimeni, ci a fost mai înainte de toate câte sunt. El a făcut toate din neființă, iar din ființa Sa, înainte de începutul timpului s-a născut Fiul și a purces Sfântul Duh, așa cum se aprinde o lumină din altă lumină, fără ca cea de-a doua să o împuțineze pe cea dintâi și fără să fie mai mică decât ea.

Dumnezeu-Fiul s-a născut, ca Dumnezeu, din Tatăl, încă dintru început, din vecie, iar ca om s-a născut, în timp, din Sfânta Fecioară Maria și din Duhul Sfânt; prin El săvârșindu-se mântuirea lumii.

Dumnezeu-Sfântul Duh a purces din Tatăl mai înainte de veci. El este de viață făcător, El însuflețește și sfințește toate, și prin El se revarsă asupra lumii toate darurile dumnezeiești trebuitoare pentru mântuirea noastră: lumina minții, puterea voinței de a face binele, bunătatea și curăția inimii, dar mai presus de toate harul dumnezeiesc care ni se dă prin Sfintele Taine.

Precum vedem, trei sunt persoanele sau fețele dumnezeiești: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Dar din aceasta nu trebuie să înțelegem că ar exista trei dumnezei. Deși întreit în persoane, Dumnezeu este Unul singur după ființa Sa. Ne spune lămurit Sfânta Scriptură prin pana inspirată a Sf. Ioan Evanghelistul: „Căci trei sunt care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh, și Acești trei Una sunt” (1 Ioan 5, 7). Trei sunt persoanele sau fețele Sfintei Treimi; și totuși, acestea trei sunt una în ființa lor, neamestecate, dar și nedespărțite una de alta, alcătuind o singură Dumnezeire, o singură putere și voință, o singură strălucire și slavă!

Atâta poate spune Biserica despre Sfânta Treime, fără ca prin aceasta să aibă pretenția că a spus totul despre Dumnezeu, sau că ar fi înțeles cum poate fi Acesta. Au încercat unii să explice această mare taină a credinței noastre, prin unele comparații și asemănării din lumea văzută. Așa, Sfântul Spiridon, episcopul Trimitundei din insula

Creta (sec. IV), care a luat parte la Sinodul I Ecumenic, a asemănat Dumnezeuirea cu o cărămidă alcătuită din cele trei elemente: pământul (din care e frământată), apa (cu care a fost frământat pământul) și focul sau căldura (cu care a fost arsă).

Alții au asemănat-o cu timpul, care este unul, de la început până la sfârșit, dar care pentru noi are trei fețe: trecutul, prezentul și viitorul.

Alții au asemănat-o cu sufletul omului, care de altfel poartă în sine pecetea chipului lui Dumnezeu. Sufletul nostru e unul singur, dar el se manifestă sub forma celor trei facultăți sau puteri sufletești: mintea sau înțelegerea, inima sau simțirea și voința. Aceste însușiri ale sufletului sunt deosebite una de alta; dar cine le-a putut despărți vreodată în sufletul sau în viața omului? Nu rămâne sufletul nostru unul și același în toată scurgerea timpului? Tot așa și cele trei fețe sau persoane dumnezeiești sunt deosebite, dar totuși nedespărțite în Dumnezeuire, care e una singură.

Dar toate aceste asemănări sau comparații ne dau abia o slabă închipuire despre ceea ce este în realitate Sfânta Treime. Adevărul despre Sfânta Treime rămâne mai departe cea mai mare taină a credinței creștine. Au încercat mulți să înțeleagă și să explice și altora cum poate fi Dumnezeu unul singur în ființă, și totuși, întreit în persoane, dar n-au izbutit, ori au rătăcit, ceea ce e și mai rău. Căci tot una este a încerca să te uiți cu ochii la soare, sau să pătrunzi cu mintea tainele Dumnezeuirii, nici ochii noștri nu pot suferi strălucirea orbitoare a razelor soarelui, și nici mintea noastră nu poate cuprinde adâncul Dumnezeuirii. Și după cum lumina soarelui te orbește, tot așa strălucirea negrăită a Dumnezeuirii covârșește puterea de înțelegere a minții noastre. De aceea au greșit toți ereticii care au cutezat să ispitească taina Dumnezeuirii: Arie, Macedonie, Sabelie, Nestorie și alții. Căci aceștia ori amestecau persoanele făcând din toate trei una singură, ori le despărteau

prea tare, făcând din ele trei dumnezei deosebiți. Ei greșeau și într-un caz și în celălalt. Așa greșesc și orbesc și azi toți aceia care se încumetă să iscodească lumina orbitoare a Dumnezeirii, pretinzând că pot înțelege și pot explica ceva din tainele ei cu sărmana și neputincioasa lor minte.

Dar dacă soarele ne orbește când încercăm să-l privim cu ochii liberi, avem în schimb ocheanul și telescopul, acele minunate instrumente, care nu numai că apropie de noi imaginea soarelui, dar în același timp potolesc și strălucirea razelor lui, pentru ca să nu ne vatăm ochiul. Ei bine, ocheanul sau telescopul prin care noi putem contempla lumina Dumnezeirii fără ca să orbim, este credința, prin care primim descoperirea dumnezeiască, adică ceea ce ne-a spus Dumnezeu Însuși despre Sine, prin gura sfinților proroci, apostoli și evangheliști cei insuflați de Duhul Sfânt. Ea este puterea prin care înțelegem și acceptăm cuvântul lui Dumnezeu, scris în Sfânta Scriptură și păstrat în învățătura Bisericii, pe care am înfățișat-o mai înainte.

În această viață, noi vedem și simțim pe Dumnezeu „ca prin oglindă, în ghicitură”, cum zice Sf. Apostol Pavel (1 Corinteni 13, 12), adică mai mult în chip indirect, din lucrarea Lui în lume și din binefacerile pe care El le-a revărsat din belșug asupra noastră în tot cursul istoriei sfinte a mântuirii și pe care ni le dăruiește tuturor neconținut. Abia la sfârșitul veacurilor, când toți vom îmbrăca trupuri noi, nepământești, Îi vom vedea „fața către față”, adică așa cum este El în realitate, în toată strălucirea slavei Sale. Dar ca să ajungem acolo, suntem datori să credem mai întâi cu tărie și să păstrăm neschimbată învățătura sfintei noastre Biserici despre Sfânta Treime și al doilea să iubim pe Dumnezeu din toată inima și din tot sufletul nostru. Și cum ne vom dovedi iubirea față de Dumnezeu? Împlinind voia și poruncile Lui, dintre care cea mai de seamă pentru ceasul de față este pacea și bună-învoirea între oameni. Să iubim pacea, pentru că „pentru că Dumnezeu nu este

al neorânduiei, ci al păcii", precum zice Sf. Apostol Pavel (1 Corinteni 14, 33).

Să ne rugăm deci și astăzi pentru „*pacea a toată lumea*"; să o dorim din toate puterile sufletului nostru și să luptăm pentru ea cu toate mijloacele care ne stau la îndemână. Făcând așa, vom contribui și noi la realizarea Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, iar în ceruri ne vom învrednici de vederea nemijlocită a strălucirii Sfintei Treimi, pe care o sărbătorim astăzi. Punându-ne sub scutul și ocrotirea ei, să ne rugăm ca „*darul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu noi cu toți*". Amin.

Predică la Nașterea Maicii Domnului*

(8 septembrie)

*„Nașterea ta, de Dumnezeu Născătoare Fecioară,
bucurie a vestit la toată lumea; că din tine a răsărit
Soarele dreptății, Hristos Dumnezeuul nostru.
Și dezlegând blestemul a dat binecuvântare și
stricând moartea, ne-a dăruit nouă viața veșnică”
(Troparul Nașterii Maicii Domnului)*

Potrivit unei vechi tradiții, moștenită din cultul Legii vechi, Biserica Ortodoxă socotește începutul anului din viața noastră religioasă la 1 septembrie. Iar cea dintâi sărbătoare mare a anului bisericesc este cea de azi – ziua de 8 septembrie –, în care se amintește și se prăznuiește nașterea Maicii Domnului. Acest praznic împărătesc este, în ordine cronologică, primul luceafăr care strălucește pe cerul anului nostru bisericesc, după cum în istoria sfântă evenimentul nașterii Maicii Domnului este primul pas spre împlinirea planului dumnezeiesc al mântuirii oamenilor. „Astăzi este începătura bucuriei a toată lumea [...]” (Stihiră a vecerniei, în Mineiul pe Septembrie). De aceea, se cuvine să zăbovim o clipă asupra acestui eveniment și să încercăm a ne aminti, din negura trecutului îndepărtat, cum a fost nașterea Maicii Domnului și ce însemnătate a avut ea în iconomia mântuirii noastre.

Acum aproape două mii de ani în urmă, departe spre răsărit, în orașelul Nazaret din Țara Sfântă, trăia o pereche

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXIII (1964), 9-10, pp. 760-764.

de bătrâni, cu numele de Ioachim și Ana; bărbatul cobora din neamul împărătesc al lui David, iar soția lui din seminția arhiereului Aaron, fratele lui Moise. Erau amândoi cinstiți, harnici, drepti și înstăriți, ducând o viață pașnică neprihănită și îndeplinind cu sfințenie poruncile Legii. Aveau însă o mare mâhnire: cu toată sfințenia vieții lor, nu aveau nici un copil, deși ajunseseră la adânci bătrâneți. Căci lipsa de copii era socotită pe atunci la evrei ca un semn de ocară, de necinste și de blestem din partea lui Dumnezeu, iar părinții sterpi erau disprețuiți de oameni. Nici măcar darurile lor de jertfă nu erau primite la templu, la rând cu ale celorlalți. De aceea, când Ioachim s-a dus să aducă el însuși daruri lui Dumnezeu la templul din Ierusalim, marele preot Isachar, care slujea atunci, i le-a respins, spunându-i că Dumnezeu i le refuză, din pricina cine știe căror păcate tănuite.

De rușine și mâhnire, bătrânul nici nu s-a mai întors acasă, ci s-a schivnicit într-un munte, postind și rugându-se acolo, cu lacrimi, ca Dumnezeu să ridice ocară de deasupra lui și să nu-i lase neamul să se piardă, din lipsă de urmași. Același lucru făcea, în grădina casei sale, soția sa Ana, rămasă singură acasă; rugându-se, ea a făgăduit să închine lui Dumnezeu roada pântecelui ei, ori fecior ori fată de va fi. Rugăciunile lor fierbinți au străbătut cerul și au schimbat întristarea lor în bucurie; după multe zile, Arhanghelul Gavriil i-a vestit în chip minunat, pe amândoi în aceeași zi, că binecuvântarea Domnului va coborî asupra lor și că vor naște o fiică, prin care va veni mântuirea lumii și se va numi Maria.

Într-adevăr, întorcându-se Ioachim acasă, soția lui a zămislit și peste nouă luni a născut o fiică, aceea care avea să devină Maica după trup a Mântuitorului lumii; la opt zile după naștere, copila a primit numele de *Maria*, care înseamnă *împărăteasă*.

Prăznuim deci astăzi, iubiți frați, nașterea aceleia care, din fiică a Tatălui, avea să fie Mireasa preacurată a Duhului și

Maica Fiului lui Dumnezeu¹, vasul curat și încăpător al dumnezeire, templu sfințit, sălaș pământesc și tron luminat al împăratului slavei, scară suitoare către cer și punte de legătură între Dumnezeu și oameni. Precum vedeți nașterea ei, spre deosebire de aceea a Fiului său, s-a făcut într-un totu după legile firii, Sfânta Fecioară fiind zămislită din sămânță bărbătească. Minunat și suprafiresc a fost numai faptul că această naștere a avut loc la bătrânețile adânci ale sfinților ei părinți, într-o vreme când nimeni n-ar mai fi crezut și sperat că o bătrână stearpă ar mai putea zămisli și naște copiii, în condiții naturale. Așa cum, tot la adânci bătrâneți, Sarra, soția lui Avraam, a născut pe Isaac, Ana pe prorocul Samuil și Sfânta Elisabeta pe Sfântul Ioan Botezătorul, tot așa și Sfânta Ana, la vârsta când a născut pe Sfânta Fecioară, nu era decât un trunchi uscat, din care a odrăslit mlădița ce a odrăslit floare pe Hristos Mântuitorul sufletelor noastre. În acest lucru vedem noi voința lui Dumnezeu; nașterea Sfintei Fecioare este o roadă binecuvântată a vieții sfințite a părinților ei și mai ales a postirii și a rugăciunilor lor fierbinți din timpul din urmă, întemeiate pe o credință și o nădejde aproape supraomenească, în puterea și în milostivirea lui Dumnezeu.

Am putea spune deci că Sfânta Fecioară este un *dar al lui Dumnezeu* și o *răsplată a virtuților sfinților ei* născători, Ioachim și Ana, prin care întreaga omenire implora pe Dumnezeu să trimită mai degrabă pe Mântuitorul ei.

Dar, deși născută din oameni și pe căile obișnuite ale firii, Sfânta fecioară purta, încă de la zămisirea și nașterea ei, semnele unei deosebite alegeri dumnezeiești în vederea misiunii înalte și sfinte, pe care ea avea s-o îndeplinească în iconomia mântuirii noastre. Această „*fică a lui David*”, care fusese „*așteptarea și lauda prorocilor*” trebuia să devină

¹ Ilie MINIAT, *Didahii și predici*, trad. Pr. D. Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1945, p. 500.

„biserică însuflețită a lui Dumnezeu”; în preacuratele ei sânnuri Fiul lui Dumnezeu urma să primească trup omenesc pentru mântuirea lumii.

Ea era menită să fie „îndreptarea Evei” și pierzătoarea blestemului celui dintâi; căci printr-o femeie a intrat păcatul în lume și tot printr-o femeie se cuvenea să vină mântuirea. Prin această „nouă Evă” neamul omenesc însuși, în întregimea lui, va fi din nou așezat în cinstea cea dintâi, căci ființa ei omenească va fi ridicată la rangul înalt de sălaș vrednic și sfânt al Dumnezeirii. Copila care se năștea atunci avea să fie „frumusețea firii omenești, lauda fecioarelor și podoaba maicilor”² adică cea mai aleasă, cea mai curată, cea mai sfântă și cea mai mult cinstită dintre toate ficele pământului, nu numai prin sfințenia părinților ei după trup și prin modul minunat în care s-a întâmplat nașterea ei, ci mai ales prin tot ce a urmat după aceea.

Făgăduită de însăși maica ei și închinată lui Dumnezeu încă dinainte de zămislire, Sfânta Fecioară este dusă din pruncie la templul din Ierusalim – locul cel mai sfânt al evreilor de atunci – unde ea avea să-și petreacă toată tinerețea în rugăciune necurmată, în slujirea lui Dumnezeu, în curăție deplină și în ascultarea slujitorilor templului, înțelepțindu-se prin cunoașterea și împlinirea poruncilor Legii Sfinte. Acolo ea devine pildă de jertfă și închinare totală lui Dumnezeu, model desăvârșit de feciorie și curăție trupească și sufletească, de evlavie, de bunătate, de răbdare, de blândețe și de sfințenie. După ieșirea din templu, a primit cu desăvârșită supunere, ascultare și bucurie, vestea adusă de Arhanghelul Gavriil că ea va deveni „cămara Luminii” și „Maică a Celui Preaînalt”. A născut în dureri, ca orice maică, în simplitate și în sărăcie. A urmat bârfelile lumii, prigoana lui Irod, lipsurile, greutățile și ostenelele

² Proloage, adică Adunare în scurt din Viețile Sfinților, vol. I, Mănăstirea Neamț, 1854.

fugii în Egipt, grijile și temerile pe care orice maică le trăiește pentru fiii ei; dar mai ales durerea pe care a simțit-o Sfânta Fecioară la răstignirea și moartea dumnezeiescului ei Fiu, cine o va înțelege? Căci atunci „*sabie a trecut prin sufletul ei*”; Maica și Fecioara s-a făcut, prin aceasta, părtașă la negrăitele patimi prin care Fiul ei a mântuit lumea. Viața ei, desăvârșită prin toate virtuțile, jertfele și renunțările, s-a sfințit și prin suferința cu care a împărtășit durerile nespuse ale calvarului.

Așa a devenit copila Maria „*vas încăpător al dumnezeirii și tron luminat al împăratului slavei*”³. Iată pentru ce neamul omenesc îi datorează cinste și pentru ce Biserica Ortodoxă preaslăvește în cultul ei pe ceea ce s-a născut astăzi, ca pe „*cea mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită fără de asemănare decât serafimii [...]*”. Cinstirea adusă Maicii pricinuieste bucurie Fiului. Care fiu nu se bucură atunci când vede pe mama lui înconjurată cu atenție, cinste, respect și dragoste? Cinstind pe Maică, noi cinstim deci indirect, pe Însuși Fiul lui Dumnezeu, Care din preacuratul ei trup și-a tocmnit trup omenesc, a supt la sânul ei neprihănit și a crescut, ca om, sub ochii ei ocrotitori și plini de dragoste. Iată de ce cinstirea Maicii Domnului în cultul creștin este nedespărțită de cinstirea Mântuitorului Însuși; și nu poate pretinde că cinstește cu adevărat pe Fiul, acela care nu cinstește pe Maică.

Din cele spuse până acum, vom înțelege deci mai bine însemnătatea marelui praznic pe care îl sărbătorim astăzi. Sfânta Fecioară a fost un instrument indispensabil al mântuirii noastre. Nașterea ei a fost prima verigă din lanțul faptelor sfinte care aveau să ducă treptat la împlinirea planului divin și a lucrării de răscumpărare și mântuire a lumii. Ziua aceasta înseamnă deci zorile mântuirii noastre. Căci dacă nu se naștea Fecioara, nu se naștea nici Fiul, care avea să

³ Ilie MINIAT, *Didahii și predici*, p. 590.

aducă mântuirea. De aceea cântă astăzi Biserica Ortodoxă: „Astăzi cea stearpă naște pe Născătoarea de Dumnezeu și hrănitoarea vieții noastre [...] Astăzi este începătura bucuriei a toată lumea [...]” (din cântările slujbei, în Mineiul pe Septembrie). Pricină de bucurie este nașterea Fecioarei mai întâi pentru fericiții ei părinți, Sfinții Ioachim și Ana, care mai înainte erau sterpi și în necinste, iar acum îi slăvește toată creștinătatea căci au născut pe Născătoarea de Dumnezeu. Se bucură acum cerul, cu toți sfinții îngeri, căci s-a născut acea căreia Sfântul Arhanghel Gavriil îi va aduce mai târziu vestea cea bună, cu salutarea: „Bucură-te, cea plină de dar, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei” (Luca 1, 28). Bucură-se pământul, cu oamenii toți, pentru că „din rădăcină neroditoare, rod de viață purtător ne-a odrăslit nouă pe Maica Sa, Dumnezeu minunilor [...]” (din cântările slujbei, în Mineiul pe Septembrie). S-au bucurat morții cei din veac, patriarhii, prorocii și dreptii Legii vechi, care au așteptat și au nădăduit cu credință tare pe Cel ce avea să vină prin ea, ca să-i elibereze din robia iadului.

Cu toți aceștia ne bucurăm și noi astăzi, fraților iubitori de serbare, care ne-am adunat acum să prăznuim după cuviință slăvită pomenire de peste an a nașterii Maicii lui Dumnezeu.

Citim la Sfântul Evanghelist Ioan că, în ziua cumplită a răstignirii, Mântuitorul răstignit pe cruce a spus Sfintei Sale Maici, arătând către ucenicul Său cel mai tânăr și mai iubit, care era însuși viitorul evanghelist: „Femeie, iată fiul tău” (Ioan 19, 26). Iar ucenicului i-a spus, arătându-i pe Sfânta Fecioară, covârșită de durere și îngenunchiată la picioarele crucii: „Iată mama ta” (Ioan 19, 27). Și de atunci ucenicul a luat-o pe Maica Domnului în grija sa (cf. Ioan 19, 26-27). De atunci, noi, cei ce credem și ne botezăm în numele lui Iisus, împreună cu Sfântul Apostol Ioan am devenit toți „fiii” Sfintei Fecioare, iar ea a rămas Maica noastră iubită, a tuturor celor ce cinstesc pe Fiul ei.

După trecerea ei la cele cerești, ea șade în slavă de-a dreapta Fiului său iubit, precum a prorocit David: „*Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită și prea înfrumusețată*” (Psalmul 44, 11). Ea este femeia minunată pe care Sfântul Ioan Evanghelistul a văzut-o mai târziu în ceruri, în viziunea lui minunată: „*Și s-a arătat din cer un semn mare: o femeie înveșmântată cu soarele și luna era sub picioarele ei și pe cap purta cunună din douăsprezece stele*” (Apocalipsa 12, 1), așa cum o vedem adesea zugrăvită în unele tablouri și icoane. Ea este „*împărăteasa îngerilor*” și mijlocitoarea noastră, bună și milostivă, către Fiul, scut fecioarelor, pildă și întărire mamelor, ocrotitoare pruncilor, tuturor bună păzitoare și ajutoare. În toate bisericile creștine, risipite pe întreg pământul, piatra și podeaua de sub icoanele ei sfinte au fost cel mai mult tocite de genunchii celor plecați sub acoperământul ei. Sub ochii ei buni și blânzi s-au plecat și se pleacă, de veacuri, milioane de credincioși, aducându-i prinosul lor de cinstire în toate limbile pământului și încredințându-i durerile, suferințele, greșelile și căderile, biruințele, nădejtile, bucuriile și suspinele lor. Spre ea se îndreaptă spovedaniile celor împovărați de păcate, visurile și dorurile fecioarelor, rugăciunile cu lacrimi ale mamelor pentru fiii și soții lor, plânsul văduvelor și al orfanilor, durerile celor năpăstuiți și asupriți, gândul din urmă al celor de pe patul morții. Și toți cei ce i se roagă cu căldură și cu credință găsesc la ea îndurare și iertare, ajutor și mângâiere, sprijin și alinare.

Fericind deci și noi pe Sfinții Ioachim și Ana, părinții binecuvântați ai Născătoarei de Dumnezeu, să aducem cuvenitul și smeritul prinos de cinstire, de rugăciune și de laudă aceleia a căreia slăvită naștere o serbăm astăzi. Și punându-ne sub scutul ocrotirii ei, ca și părinții și străbunii noștri, să cerem cu credință ca, prin mijlocirile ei pe lângă dumnezeiescul său Fiu, să dăruiască tot binele și ajutorul celor ce poartă cinstitul ei nume, să împlinească rugăciunile

noastre ale tuturor, să apere de tot răul și de toată primejdia Biserica și să aducă lumii întregi pacea atât de mult dorită, pentru ca să-i putem cânta în veci: „*Luminează-ne pe noi, ceea ce ai născut Lumina, pe cei ce serbăm cu duhul nașterea ta cea purtătoare de lumină, Născătoare de Dumnezeu! Și luminii celei viitoare ne fă părtași, Curată; pace dăruiește-ne și izbăvire de cele rele, cu rugăciunile cele de Maică*” (din cântările slujbei, în Mineiul pe Septembrie). Amin.

Predică la Înălțarea Sfintei Cruci*

(14 septembrie)

*„Crucii Tale ne închinăm Hristoase,
și sfântă Învierea Ta o lăudăm și o slăvim”*

Astăzi prăznuim Înălțarea Sfintei și de viață dătătoarei Cruci; a Crucii pe care Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos a pățimit pentru mântuirea noastră. Crucea, care, din unealtă netrebnică de rușinoasă tortură și osândă, cum era mai înainte, s-a făcut după aceea semnul sfânt al izbăvirii noastre din osânda păcatului, al biruinței asupra morții, sfințită fiind prin neprețuitul sânge care s-a prelins pe dânsa din mâinile și picioarele Celui străpuns cu piroane și împuns cu sulița. Iată, astăzi, mii și milioane de cruci asemenea celei de pe Golgota au fost purtate cu evlavie și cu frică de către slujitorii sfintelor biserici, iar credincioșii s-au închinat și le-au sărutat cu smerenie și cu credință.

Dar celor mai mulți dintre noi cuvintele „Înălțarea Crucii” nu le trezesc nimic în minte, fiindcă nu cunosc obârșia și rostul praznicului sărbătorit astăzi. De aceea, vă voi istorisi în puține cuvinte cum s-a petrecut „Înălțarea” Sfintei Cruci a Domnului, pe care o prăznuim astăzi.

Trecuseră aproape 300 de ani de la răstignirea Domnului pe culmea Golgotei. În acest răstimp Biserica creștină avu-se de luptat din greu cu puterile vrăjmașe ale prigonitorilor păgâni, care i se împotriveau cu deznădejdea morții.

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXXIX (1979), 9-12, pp. 992-996.

Mii și mii de sfinți mucenici, începând cu Sfinții Apostoli, au murit pentru credința lor în Hristos, mulți dintre aceștia fiind spânzurați, ca și El, pe cruce. Timp de aproape 300 de ani tot întinsul vastei împărății romane, a cărei conducere era păgână, a fost ca o nesfârșită Golgota plină de cruci, sfinți și ele de sângele martirilor creștini. Din jertfa acestora a răsărit în cele din urmă steaua biruinței creștine împotriva păgânătății, care a fost pentru totdeauna înfrântă. Venise atunci la cârma împărăției romane împăratul Constantin, care a fost întâiul împărat creștin și pe care pentru aceasta Biserica l-a cinstit după moarte ca sfânt.

Dar domnia lui Constantin la început nu era deloc sigură. Un alt împărat, păgân, cu numele de Maxențiu, poftea pe atunci scaunul împărătesc al Romei. Cu acesta trebuia să se războiască deci Constantin. El era însă tare îngrijorat, fiindcă oastea lui era puțină la număr, pe când vrăjmașul său Maxențiu avea oaste multă și bine înarmată spre luptă. Dacă lucrurile s-ar fi întâmplat după socotelile noastre ome-nești, biruința ar fi trebuit să fie, desigur, de partea păgânului Maxențiu. Dar, cu voia lui Dumnezeu, s-a întâmplat că, într-una din zile, spre amiază, cum stătea Constantin și se frământa cu duhul cum să facă spre a dobândi victoria, a avut o vedenie minunată. Deodată, i s-a arătat pe cer semnul Sfintei Cruci făcut din stele mai strălucitoare decât lumina soarelui. Și tot din stele era scris pe acea cruce: „*Cu aceasta vei birui*”. S-a cutremurat atunci împăratul, căci el nu cunoscuse încă puterea aceluia semn. Dar noaptea în vis un înger i-a poruncit să pună semnul acela pe toate scuturile și steagurile ostașilor săi și numai după aceea să înceapă lupta. Așa a și făcut împăratul, dând poruncă să se coasă pe toate steagurile și pavezele ostașilor săi semnul Sfintei Cruci din purpură scumpă. Pornind, apoi, cu toată nădejdea la luptă, s-a lovit cu Maxențiu și cu ajutorul Sfintei Cruci l-a biruit pe el, scăpând pe creștini pentru totdeauna de groaza prigoanelor de până aici.

Mai târziu, și-a adus aminte împăratul de crucea pe care Domnul își vărsase sângele pentru mântuirea oamenilor și a rugat pe mama sa, împărăteasa Elena, să meargă în cetatea Ierusalimului și s-o caute. Dar nimeni nu mai știa unde și dacă se mai păstra. Ca să se șteargă orice urmă despre moartea și Învierea lui Hristos, cei ce îl răstigniseră au ras vârful dealului Căpățânei și au nivelat locul, iar mai târziu unul dintre împărații păgâni a construit acolo un templu, pe care împăratul Constantin cel Mare a pus să-l dărâme pentru a construi o biserică creștină. Săpându-se sub temeliiile fostului templu păgân pentru a se înlătura dărâmăturile, s-au aflat acolo trei cruci, ba și piroanele cu care cei trei crucificați fuseseră pironiți pe ele. Greutatea era acum să se afle care dintre aceste trei cruci era cea pe care fusese răstignit Iisus. S-a întâmplat că tocmai atunci murise în cetate o fată de bun neam; și i-a dat prin gând episcopului Macarie al Ierusalimului să atingă trupul moartei de fiecare din cele trei cruci, ca să le încerce astfel puterea. Și numai cât s-a apropiat crucea Domnului de acea fată moartă, ea a înviat și a început a umbla și a mulțumit cu glas mare, slăvind pe Dumnezeu.

Între timp, slăvitul împărat Constantin terminase de zidit marea biserică ctitorită de el pe Golgota întru amintirea Pătimirilor și Învierii Domnului. A poftit pentru aceasta sobor mare de episcopi din toate laturile creștine ca să săvârșească slujba sfințirii bisericii, iar serbările târnosirii au ținut zile în șir. S-a adunat, de aceea, mulțime mare de creștini în cetatea sfântă, doritori să vadă și să admire măreția și frumusețea vestitei ctitorii împărățești. Toți aceștia doreau să vadă și lemnul Sfintei Cruci a Răstignirii Domnului, care fusese descoperită. De aceea, episcopul Macarie s-a suit pe amvonul cel înalt al bisericii și ținând cu brațele sale Sfânta Cruce, a înălțat-o în văzul tuturor. Iar dacă au văzut-o toți s-au închinat și se rugau, zicând: „Doamne, miluiește-ne”. Era în ziua aceea chiar patrusprezece ale lunii lui septembrie

din anul 335, zi care a rămas de atunci închinată înălțării Sfintei Cruci și pe care o prăznuim și noi astăzi.

Lemnul sfânt al Crucii Domnului a fost apoi depus în altarul bisericii celei noi, zidite de Constantin. Dar peste vreo trei sute de ani s-a iscat un război între împărăția romanilor și perșii păgâni de la marginea de răsărit a imperiului roman. Și îngăduind Dumnezeu păgânilor să biruiască pe romani, perșii au intrat în Ierusalim și au luat cu ei, printre alte trofee și prăzi de război, și Crucea Domnului. Dar peste puțină vreme, a izbutit creștinul împărat Heraclie să biruiască pe păgâni și să aducă înapoi la Ierusalim sfânta relicvă. Și din nou patriarhul de atunci al cetății sfinte a trebuit să înalte Sfânta Cruce în văzul mulțimilor care se adunaseră ca să o vadă, bucurându-se de întoarcerea ei. Era tot în 14 septembrie, din anul 629.

După ce a mai stat o vreme în biserica Sfintei Învieri din Ierusalim, cea mai mare parte a lemnului Sfintei Cruci a fost luată și dusă la Constantinopol, capitala imperiului, pentru a fi pusă la adăpost de pericolul invaziei arabe, care devenea din ce în ce mai amenințător; iar după căderea cetății împăratești sub turci (1453), lemnul sfânt a fost dus întruna din mănăstirile Sfântului Munte. De aici, bucăți din el s-au răspândit, rând pe rând, în mai toată lumea creștină, unele din ele ajungând până în țara noastră.

Iată cum, de la Ierusalim, din locul Pătimirilor Domnului, Sfânta Cruce a atins, cu lemnul ei, purtat prin diferite locuri și împărțit apoi în bucăți mici, toate laturile creștinătății. Brațele ei ocrotitoare s-au întins de-a lungul anilor atât de mult, încât au umbrit, ca niște aripi uriașe, întreg pământul, ocrotindu-l de puterile rele ale văzduhului. Iar sus, în înălțime, crucea luminoasă, care s-a arătat împăratului Constantin la vreme de cumpănă, s-a arătat mai pe urmă tuturor aceluia care au nădăjduit în puterea ei și s-au însemnat cu semnul ei sfânt. Ca și sfântul împărat, și aceștia au biruit în lupta grea a vieții. De aceea, Sfânta Cruce s-a înălțat de atunci pretutindeni unde s-a auzit cuvântul Evangheliei

lui Iisus; la răscruci de drumuri, ca un semn al Celui ce a spus despre Sine: „*Eu sunt Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 14, 6); în cimitire, la căpătâiul morților, ca o chezășie că cei morți întru Hristos vor învia, ca și El, pentru viața cea veșnică; pe sfintele altare și pe turlile bisericilor, înălțându-se în văzduh, ca o năzuință a sufletelor noastre către cer. Pe brațele Crucii s-au odihnit frunți plecate de durere, iar la picioarele ei au îngenunchiat atâtea suflete cernite de întristare, cerând lui Dumnezeu îndurare și ajutor întru necazuri. Căci numai plecând de la picioarele Crucii, adică de la durerile Celui ce a pățimit de dânsa, se poate ajunge la lumina și bucuria cerului; prin lacrimile și durerile jertfei la bucuria și biruința învierii fiecăruia dintre noi. De aceea spune Sfânta Scriptura că tot Crucea, acest „*semn al Fiului Omului*”, se va arăta pe cei atunci când El va veni cu slavă ca să judece viii și morții (cf. Matei 24, 30). Va fi semnul după care se vor recunoaște atunci toți cei ce în viața aceasta au crezut și au urmat lui Hristos Cel răstignit. De aceea, dorința de pe urmă a tot celui ce moare creștinește este ca după moarte să i se pună la căpătâi o cruce, cum spune poetul prin gura celui rănit de moarte în război:

„Cu douăzeci deodată-n car
La groapă ne vor duce
Și bun e Domnul de-om avea
La cap o cruce...”

(George Coșbuc, *Rugămintea
din urmă*, după Lermontov)

Îndeosebi poporul nostru, creștin din însuși leagănul nașterii sale ca popor, a însemnat prin cruci, semănate la margini de drumuri, lângă fântâni sau în țărini, locurile unde s-au întâmplat fapte care nu trebuie uitate și mai ales unde unii creștini au murit de moarte neașteptată sau cruntă. Aproape de Sibiu, la Șelimbăr, străjuiește și azi crucea cale

arată locul luptei lui Mihai Viteazul cu principele ungur Andrei Báthory al Ardealului. Tot o cruce a rămas să însemne și locul unde a căzut trupul viteazului domn, ucis mișelește într-o noapte de august (1601), de cei ce nu vedeau cu ochi buni unirea tuturor românilor sub un singur sceptru politic, pentru care el luptase. La Curtea de Argeș tot o cruce din curtea vestitei mănăstiri a lui Neagoe de acolo amintește locul undo, după legendă, s-a frânt trupul genialului meșter, acel legendar Manole, care, după ce ridicase minunea de la Argeș, plătea cu viața greșeala de a se fi lăudat față de domnitorul-ctitor că el ar putea face și altă biserică, mai mândră decât cea pe care o făcuse. Dar câte nu ne spun aceste nenumărate cruci și troițe, de lemn sau din piatră, risipite pe toate plaiurile țării noastre și mai ales în Transilvania, unde până și porțile curților și casele fraților noștri români sunt însemnate cu semnul Sfintei Crucii. Multe dintre ele constituie opere admirabile ale artei noastre populare, mărturii strălucite ale talentului artistic al oamenilor din popor. Dar ele cuprind în sine o istorie întreagă a poporului nostru creștin și ortodox, amintindu-ne de oameni și fapte din trecutul nostru istoric, grăindu-ne despre luptele și zbuciumul lor întru apărarea țării, de credința lor creștină, de nădejdiile și aspirațiile lor spre o viață mai bună și mai ferită de primejdii. După cuvântul apostolului, „cuvântul cruce pentru cei ce pier înseamnă nebunie, dar pentru noi cei ce ne mântuim este puterea lui Dumnezeu” (2 Corinteni 1, 18).

De câte ori sărutăm cu evlavie crucea Domnului, noi nu cinstim doar lemnul din care este făcută și care putrezește, ci pe Hristos Însuși, Cel ce s-a răstignit pe dânsa pentru păcatele noastre. Când vedem crucea noi ne gândim, fără să vrem, la patimile mântuitoare ale Celui răstignit pe dânsa pentru izbăvirea noastră din blestemul legii. Ea este pentru noi semnul prezenței și al puterii dumnezeiești a lui Iisus, care alungă pe diavolul și înfrânge puterea morții. De aceea, cântăm cu încredere astăzi, cântările din slujba bisericească

a zilei: „Doamne, armă asupra diavolului crucea Ta ai dat-o noua [...]” și: „Crucea Ta, Doamne, viață și înviere poporului Tău este [...]”. Ea este temeiul mândriei și laudei noastre de creștini ortodocși, cum zice apostolul: „Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos [...]” (Galateni 6, 14).

Un pictor genial a zugrăvit într-un tablou celebru imaginea a ceea ce înseamnă crucea pentru noi creștinii: în mijlocul unei mări învolburate de furtuni năpraznice se înalță, maiestuoasă și neclintită, o cruce, de piciorul căreia se agață cu disperare și cu ultimele puteri brațele unui naufragiat. Valurile vor să-l smulgă și să-l scufunde în adâncuri, dar el ține strâns brațul vertical al crucii, în așteptarea unei corăbii salvatoare, care se ivește la orizont, îndreptându-se către el.

În clipele noastre de cumpănă, de furtuni și de necazuri, să îngenunchem și noi, cu smerenie și evlavie, la picioarele Crucii, ca acel naufragiat, să mărturisim Celui răstignit pe dânsa toate păcatele, căderile și slăbiciunile noastre, cerându-i cu credință iertare, mângâiere și ajutor întru necazuri și nevoi. Și însemnându-ne cu semnul ei sfânt, să ne rugăm, zicând: „Mântuiește, Doamne, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta; biruință binecredincioșilor creștini asupra celui potrivnic dăruiește și cu Crucea Ta păzește pe poporul Tău” (Troparul Înălțării Sfintei Cruci). Amin.

Predică despre Vinerea Mare*

Iisus plânge

*„Întristat este sufletul Meu până la moarte”
(Matei 26, 38)*

Am văzut odată un tablou celebru, care m-a impresionat profund. Tabloul e intitulat: „După două mii de ani de creștinism” și înfățișează pe Iisus plângând. Da! Iisus plânge în vârful unui munte înalt, de pe care privirea Lui îndurerată cuprinde toată lumea. Capul Îi este încins cu aceeași cunună de spini care l-a sângerat fruntea la Răstignire. Căci jos, la poalele muntelui, se răsfășă în diferitele ei înfățișări răutatea omenească: într-un colț al tabloului, se văd doi frați încăierăți pentru o brazdă de pământ; într-altul, este zugrăvit un palat, în care stăpânii huzuresc în belșug, risipă, lux și îmbuibare, alături de un bordei sărac, în care se sting de foame și de mizerie, pruncii mărunți ai unei văduve sărmăne; într-un colț se văd oameni cu chipuri îndobitocite de păcat și de vicii: bețivi, desfrânați, hoți și ucigași, bânditori și ticăloși de tot felul; iar într-altul se văd popoare ce se pretind creștine, războindu-se între ele în numele lui Iisus Hristos și semănând în jurul lor, sânge, moarte, ruine și distrugere.

Și toate acestea, după aproape două mii de ani de creștinism. De aceea ochii lui Iisus lăcrimează amarnic și parcă ar

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XIII (1954), 1-2, pp. 57-58.

vrea să Ți-l acopere cu mâinile, de groază, de rușine, durere și dezgust, pentru a nu mai vede atâta ticăloșie. Din toate unghiurile și scenele tabloului, spini ascuțiți și sulite subțiri se îndreaptă spre Iisus, înfigându-se drept în fruntea și în inima Lui însângерată.

Viziunea grandioasă a acestui genial pictor, deși cam sumbră și pesimistă, exprima totuși în chip plastic, un mare și crud adevăr, de care nu totdeauna ne dăm seama: că prin faptele noastre cele necugetate și rele, Țl răstignim a doua oară pe Mântuitorul. Într-adevăr, greșelile și păcatele noastre, ale creștinilor din cel de al XX-lea veac de creștinism, sunt spini și sulite care se înfig în carnea lui Iisus. Și ele Țl dor mai mult decât scuiпările, ocările, piroanele crucii și patimile îndurate acum două mii de ani în urmă, pe Crucea de pe Golgota, pentru mântuirea noastră.

Iubiților! Ochii blânzi și îndurerați ai lui Iisus caută zadarnic în juru-l pe samarinenii milostivi care să-l smulgă spinii și săgețile înveninate ale păcatelor noastre din fruntea și din inima Lui însângерată și care să toarne balsamul alinător pe rănilе Lui. Să fim noi aceia! Să răspundem fără zăbavă și cu toată hotărârea la chemarea lui Iisus! Să ne smulgem mai întâi din rândul acelorа care Țl răstignesc a doua oară și-l fac să pătimească din nou prin greșelile și păcatele lor. Căci există oare copii atât de cruzi și nesimțitori încât să nu regrete și să nu se îndrepteze atunci când văd pe tatăl lor suferind și plângând pentru greșelile și neascultarea lor?

E vremea postului și a pocăinței. Să plângem pentru păcatele noastre, rugându-l pe Mântuitorul să ne ierte. Și să trecem apoi pentru totdeauna în ceata slujitorilor Lui. Să-l smulgem din răni spinii, să-l spălăm sângele sfânt și să turnăm peste ele balsamul alinător; al gândurilor curate și al faptelor noastre bune: al credinței neclintite în El, al dragostei nețărmurite față de oameni, al stăruinței neîncetate pe calea faptelor bune, а virtuților și desăvârșirii creștine.

Să nu uităm că fiecare faptă bună a noastră anulează un spin din coroana lui Iisus și șterge o lacrimă din ochii Lui buni. O! de am trăi așa încât să schimbăm cu totul durerea și plânsul lui Iisus în bucurie și zâmbet de lumină și fericire pe veci netulburată.

Atunci vom merita să purtăm pe drept numele de creștini, adică următori ai lui Hristos și vom fi cu adevărat preoți, adică reprezentanții și slujitorii Lui pe pământ. Amin.

**Predici
la Sfinți Mari**

**Predică la Sfinții Arhangheli
Mihail și Gavriil***
(8 noiembrie)

*„Străjui-va îngerul Domnului împrejurul celor
ce se tem de El și-i va izbăvi pe ei” (Psalmul 33, 7)*

Biserica ortodoxă sărbătorește astăzi pe Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, căpeteniile cetelor îngerești, și odată cu ei pe tot soborul îngeresc.

Este deci pentru noi un prilej nimerit de a vorbi, în cuvântul nostru de învățătură, despre Sfinții îngeri. Să vedem adică ce ne spune Sfânta Scriptură și descoperirea dumnezeiască, în general, despre îngeri, ce sunt ei, care este rostul lor în viața religioasă creștină și cum trebuie să-i cinstim.

Cuvântul înger însemnează *vestitor, crainic, trimis, sol*. El arată chiar menirea principală a îngerilor; într-adevăr, îngerii sunt vestitorii voii lui Dumnezeu, sunt ființe nevăzute, nemateriale, suflete fără trupuri, puteri netrupești sau „sunt toți duhuri slujitoare, trimise ca să slujească, pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii”, precum zicea Sfântul Apostol Pavel (Evrei 1, 14). Ei au fost creați de către Dumnezeu înainte de facerea lumii și a omului (cf. Iov, 38, 1, 4, 7) și toți erau buni, dar o parte din ei – adică îngerii răi, demonii sau diavolii – folosind în rău libertatea voinței, s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu și au căzut din starea de nevinovăție, de

* Text publicat în Mitropolia Olteniei, XXV (1973), 11-12, pp. 1003-1007.

desăvârșire și de fericire în care fuseseră creați, și de aceea au fost aruncați în iad (cf. Iuda 6; cf. Apocalipsa 12 și urm; cf. Luca 10, 18). Dar totuși, îngerii buni, rămași în preajma lui Dumnezeu, sunt atât de mulți: „mii de mii îi slujeau și miriade de miriade stăteau înaintea Lui” (Daniel 7, 10), încât numărul lor numai Dumnezeu îl știe. Ei sunt împărțiți în nouă cete sau categorii, cu numiri și puteri deosebite (Tronuri, Heruvimi, Serafimi, Stăpânii, Domnii, Puteri, Începătorii Arhangheli, Îngeri) împărțite în trei grupe de câte trei, care înconjoară concentric Dumnezeirea, ca niște rotocoale de lumină, unele fiind mai apropiate de Dumnezeu și mai strălucitoare, altele mai depărtate de El, mai puțin strălucitoare și mai apropiate de oameni.

Stând în neconținută legătură cu Dumnezeu, Ziditorul și Stăpânul lor, îngerii sunt slujitorii Lui imediați, sunt curtenii sau casnicii Lui. Ca unii care stau în nemijlocita apropiere a lui Dumnezeu și fac de-a pururea voia Lui, ei se bucură neîncetat de fericirea de a vedea „fața” Lui, îi cântă întotdeauna imnuri de slavă: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui” (Isaia 6, 3 și urm; cf. Apocalipsa 5, 11-12) și săvârșesc, în jurul tronului slavei Lui, Liturghia cea fără materie și fără tăcere, așa cum îi vedem zugrăviți pe pereții turlei celei mari (Pantocratorul) din sfintele noastre biserici.

Ca slujitori credincioși ai lui Dumnezeu, el au slujit neconținut în lucrarea mântuirii noastre, a oamenilor, făcând legătura nevăzută între cer și pământ, vestind oamenilor voia și poruncile lui Dumnezeu și totodată ajutându-i în toate sânguințele lor pentru cunoașterea lui Dumnezeu și pentru dobândirea mântuirii. Din Sfânta Scriptură și din tradiție cunoaștem și numele câtorva dintre ei, între care și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, căpetenii peste cetele îngerești, pe care îi sărbătorim astăzi.

Astfel, Sf. Arhanghel Mihail este numit „cel dintâi dintre îngerii păzitori” (Daniel 10, 13). El este acela care, în ceruri a

luptat împotrivit lui Satan și a îngerilor celor răi, după răzvrătirea acestora împotriva lui Dumnezeu (cf. *Apocalipsa* 12, 7 și urm); el s-a luptat cu diavolul pentru trupul lui Moise (cf. *Iuda* 9) și tot el va apare la sfârșitul lumii și la judecata viitoare, ca ocrotitor al celor buni (cf. *Daniel* 12, 1).

Sf. Arhanghel Gavriil este cel care a adus Sfintei Fecioare vestul cea bună a întrupării Domnului dintr-însa, (*Luca* 1, 26). Îngerii au vestit păstorilor din jurul Vitleemului nașterea minunată a Mântuitorului lumii și l-au cântat imnuri de laudă: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire” (*Luca* 2, 14). Un înger a sfătuit pe dreptul Iosif, logodnicul și ocrotitorul Sfintei Fecioare, să plece în Egipt, pentru a salva viața dumnezeiescului Prunc de furia ucigătoare a lui Irod (cf. *Matei* 2, 13). Îngerii au venit și slujeau Domnului în pustie, după ispitirea Lui (cf. *Matei* 4, 11). Un înger se arată Mântuitorului în grădina Ghetsimani, în noaptea înfricoșătoare a trădării, întărindu-L, atunci când toți îl părăsisem și când ucenicii dormeau (cf. *Luca* 20, 43). Un înger a vestit femeilor mironosițe învierea Domnului (cf. *Matei* 28, 2-7). Un înger scoate pe Apostol Petru din temniță (cf. *Faptele Apostolilor* 5, 19-21). Îngerii vor vesti lumii sfârșitul ei și judecata din urmă și tot ei vor însoți pe Domnul la a doua Lui venire în slavă (cf. *Matei* 24, 31; cf. *2 Tesaloniceni* 1, 7). Dar tot sfinții îngeri sunt aceia care aduc la îndeplinire judecățile lui Dumnezeu, pedepsind pe cei păcătoși încă din lumea aceasta (cf. *Facerea* 19, 13).

Slujind pe Dumnezeu, îngerii slujesc totodată și oamenilor, în sânguințele lor de a deveni mai buni, de a se apropia de Dumnezeu și de a dobândi fericirea raiului (cf. *Evrei* 1, 14). Ei ne ajută, ne ocrotesc de rele, de primejdii, de necazuri și de ispite, mijlocesc la Dumnezeu pentru noi, înfățișându-l rugăciunile noastre; Sfântul Ioan evanghelistul a văzut rugăciunile „Sfinților”, adică ale primilor creștini, înălțându-se înaintea tronului ceresc, odată cu fumul de tămâie din cădelnița unul înger (cf. *Apocalipsa* 8, 3-4).

Îngerii, ca ființele cele mai desăvârșite din câte a creat Dumnezeu, ne sunt superiori mai întâi prin însăși ființa lor, fiind spirite pure, adică fără trupuri; în al doilea rând, prin nevinovăția, bunătatea sau perfecțiunea lor morală, fiind cu totul străini de păcat și scutiți de urmările lui, adică de boli, de suferință și de moarte. În al treilea rând, ne sunt superiori prin putere, deoarece spiritele pure nu pot fi îngrădite de nici una dintre barierele obișnuite ale trupului. Îngerii străbat material, biruiesc orice forță fizică, înving timpul și moartea; se pot deplasa cu iuțeala fulgerului la cele mai mari distanțe, nu îmbătrânesc și nu mor, ci rămân de-a pururi buni, tineri și frumoși ca lumina soarelui. Aceste sfinte întruchipări aeriene și diafane, ca zânele din povești, sunt și rămân pentru noi, care suntem trupești și supuși păcatului și stricăciunii, chipuri sau idealuri de frumusețe, de lumină și de bunătate, de tărie și de neclintire în virtute, de desăvârșire, spre care năzuim și râvnim și noi necontenit. Când vrem să spunem despre cineva că este neasemănat de frumos la chip sau de bun la suflet, spunem că este „frumos ca un înger”; de aceea, îngerii sunt zugrăviți cu chinuri omenești de neasemănată dulceață și frumusețe, îngemănând în ființa lor farmecul, puritatea și gingășia veșnicei copilării și tinereți, dar și virtutea, hotărârea și dârzenia bărbăției.

Iată pentru ce sfinții îngeri rămân pentru noi oamenii modele sau chipuri ale unor ființe desăvârșite, vrednice de urmat și de imitat, prin dragostea lor desăvârșită față de Dumnezeu, prin supunerea lor totală față de voia Lui și prin credincioșia neștirbită cu care îi slujesc, prin graba și bucuria cu care îi împlinesc voia și poruncile, prin curăția, sfințenia deplină și prin fericirea netulburată și eternă, de care, pentru aceste calități, se bucură, în nemijlocită apropiere de Dumnezeu și de slava Lui.

Dar îngerii n-au slujit numai în trecut mântuirii noastre, ci sunt necontenit prezenți în lume, în viața noastră, numai că simțul nostru pentru prezența lor spirituală s-a tocit mai

mult decât înainte, din pricina păcatului și a necredinței. Și astăzi ei sunt verigi de legătură între Dumnezeu și oameni, între cer și pământ; îi leagă de ceruri natura lor pur spirituală și neprihănită, iar de oameni îi apropie calitatea lor de ființe create, de fapte ale lui Dumnezeu, precum și bunătatea și iubirea, care este esența firii dumnezeiești. Ne iubesc ca pe niște frați mai mici și mai slabi ai lor și doresc mereu să ne ajute și să ne ridice spre starea lor de sfințenie, de desăvârșire și de fericire. De aceea, cei mai buni dintre credincioșii adevărați, cei curați cu inima și îndeosebi pustnicii și monahii cei adevărați, în lupta lor cu cel rău, cu patimile și cu ispitele trupului, au simțit totdeauna și simt și acum prezența aceasta, nevăzută, dar reală, a îngerilor buni în preajma noastră și ajutorul pe care ni-l dau la nevoie.

Sunt prezenți îngerii mai ales în biserică, în locașul sfânt de adunare și de rugăciune al celor credincioși (cf. 1 Corinteni 11, 10), îndeosebi în preajma Sfintei Mese, ea o gardă permanentă și nevăzută a Mântuitorului, Care se află acolo, neîncetat, sub forma Sfintelor Daruri din chivot. De aceea, Psalmistul spune că noi laudăm pe Dumnezeu în biserici în prezența sfinților îngeri: „Lăuda-Te-voi, Doamne, cu toată inima mea, că ai auzit cuvintele gurii mele și înaintea îngerilor Îți voi cânta” (Psalmul 137, 1) Dar nu numai în biserici, ci și în viața fiecăruia dintre noi credincioși sunt prezenți necurmat sfinții îngeri, căci fiecare dintre noi are un înger păzitor. Fiecăruia creștin i se dă un înger la botez: „Însoțește viața lui cu înger de lumină, ca să-l izbăvească pe el de toată bântuiala potrivnicului, de întâmpinarea celui viclean, de demonul cel de amiază și de năluciri rele”¹.

Îngerul acesta păzitor este nedespărțit de noi, de la botez și până la judecata de apoi. El ne însoțește pretutindeni ca o umbră, dar în chip nevăzut, ne călăuzește pașii

¹ Rugăciunea a doua de exorcizare în Molitfelnic, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013, p. 32.

spre bine, ne ocrotește, ne ajută, ne luminează, ne sprijină și ne întărește, ne ferește de primejdii și de rele. „*Străjuiește-ți înșelătorul Domnului împrejurul celor ce se tem de El și-i va izbăvi pe ei*” (Psalmul 33, 7). El ne povățuiește nu mai spre bine, ne insuflă gânduri bune și curate, idei mari și generoase, curaj și stăruință în virtute, tărie de împotrivire la ispite, ne întoarce spre pocăință și ne trage din mocirla păcatelor.

Îngerul păzitor se bucură, împreună cu noi, pentru toate cele bune câte facem, ne întovărășește cu bucurie când intrăm în Sfânta Biserică și când îngenunchem la rugăciune, când iubim pe aproapele nostru, când dorim pacea și buna înțelegere între oameni, când ajutăm pe frații noștri în lipsă și în suferință, când îi întoarcem de la rău și păcat, căci îngerii se bucură de întoarcerea păcătoșilor (cf. Luca 15, 7-10).

Și dimpotrivă, îngerul nostru păzitor se întristează ori de câte ori păcătuim; îl mâhnim și îl scârbim cu gândurile și cu faptele rele, cu patimile cele urâte, cu ticăloșiile de tot felul, cu răutatea noastră, cu ura, vrăjmășia, cu neîndurarea și cu împietrirea inimii în fața suferinței altora, cu lenea, cu nepăsarea, cu desfrânarea și beția, cu vorbele urâte, cu înjurăturile și cu blestemele, cu certurile și cu bătăile. De aceea și poporul spune despre cel ce își pleacă ușor inima la păcat, că „este slab de înger”. Nu ne însoțește îngerul nostru cel bun când intrăm în locuri de păcat și pierzanie; el rămâne atunci la ușă și ne așteaptă, trist, până ne întoarcem. Dar ne și poate părăsi, definitiv, când ne pierdem eu totul credința sau când diavolul a pus stăpânire pe noi și ne-am lăsat pradă păcatelor și viciilor de tot felul, când uităm pe Dumnezeu și când fugim neconținut de El. „*Precum pe albine le alungă fumul și pe porumbel îl pune pe fugă mirosul cel urât și greu, așa gonește de la noi pe îngerul păzitor mirosul cel urât al păcatelor noastre*”².

² SF. VASILE CEL MARE, *Comentarii la Psalmi*, trad. Pr. Olimp Căciulă, Ed. Librăriei Teologice, București, 1939, p. 213.

Dar, precum am spus, îngerul păzitor ne însoțește nu numai în această viață, ci rămâne cel mai credincios tovarăș și prieten al nostru și după moarte. Îngerii duc sufletele celor buni în rai (cf. *Luca* 16, 22); după credința populară, ei apără aceste suflete împotriva diavolilor, care vor să le răpească prin vămile nevăzute ale văzduhului, iar la Judecata de apoi îngerul nostru păzitor va fi singurul apărător și susținător al nostru în fața Dreptului judecător, amintindu-l atunci faptele noastre bune, precum ne arată zugrăvelile de pe pereții de la intrarea bisericilor, care înfățișează sfârșitul lumii, judecata din urmă, raiul și iadul.

Iată atâtea și atâtea motive pentru care avem datoria de a cinsti pe Sfinții Îngeri și pentru care sfânta noastră Biserică a rânduit sărbătoarea de astăzi. Și cum îi putem cinsti după cuviință? – Viețuind după poruncile lui Dumnezeu, pe care ei îl slujesc, în așa fel încât să nu întristăm niciodată pe îngerul nostru păzitor sau să-l alungăm de la noi. Iar una dintre poruncile lui Dumnezeu este să nu disprețuim pe nici un om, oricât ar fi el de mic, de umil și de neînsemnat, căci fiecare are un înger păzitor: „*Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri*” (*Matei*, 18, 10). Să nu uităm că s-a dat fiecăruia dintre noi câte un păzitor și că acesta este nu numai un însoțitor permanent al nostru, ci și un martor nevăzut al tuturor gândurilor și faptelor noastre, care scrie atât pe cele bune cât și pe cele rele, în cartea vieții și a morții, care se va deschide la Marea Judecată și în care stă osânda sau răsplata fiecăruia, după cele ce a făcut în viață. O! ce bine ar fi dacă ne-am aduce aminte mai des de clipele fericitei copilării, când mamele noastre, împreunându-ne mâinile la rugăciunea de seară, ne învățau să ne rugăm: „Înger, îngerașul meu,/ Ce mi te-a dat Dumnezeu,/ Eu sunt mic, tu fă-mă mare,/ Eu sunt slab, tu fă-mă tare,/ în tot locul mă-nsoțește/ Și de rele mă ferește/”.

Vrem, deci, să păstrăm totdeauna pe îngerul nostru păzitor? Să nu păcătuim, să facem numai binele, păstrându-ne curătenia sufletească, nevinovăția fericită a pruncilor. Vrem ca sufletele noastre să fie duse de îngeri în ceruri după moarte? Să nu întristăm și să nu alungăm pe îngerul păzitor, prin păcatele noastre și să ne pregătim necurmat pentru moarte, viețuind în curăție, în pace și în iubire cu toți oamenii, după porunca lui Dumnezeu. Vrem ca în viața de dincolo să avem bun apărător în fața judecății și să ne bucurăm de-a pururea de vederea feței lui Dumnezeu, ca îngerii? – Să viețuim ca niște „îngeri în trup”, iar la vreme de dureri și de necazuri, de ispite și de primejdii, să nu uităm că avem lângă noi pe îngerul păzitor și să rugăm necontenit pe Dumnezeu să ne dea „înger de pace, credincios îndreptător și păzitor al sufletelor și al trupurilor noastre [...]” (din Ectenia cererilor).

Aducând astfel cuvenitul nostru prinos de rugăciune, de laudă și de cinstire sfinților îngeri în general, să ne rugăm, împreună cu Biserica, Sfinților Arhangheli, pe care îi sărbătorim astăzi: „Mai-marilor Voievozi ai oștirilor cerești, rugămu-vă pe voi, noi nevrednicii, ca să ne acoperiți pe noi, prin rugăciunile voastre, cu acoperământul aripilor măririi voastre celei netrupești, păzindu-ne pe noi cei ce cădem cu deadinsul și strigăm: Izbăviți-ne din nevoi, cei ce sunteți mai-mari peste ce-tele puterilor de sus” (Troparul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil). Amin.

Predică la Sfântul Ierarh Nicolae*

(6 decembrie)

*„Minunat este Dumnezeu întru
sfinții Lui” (Psalmul 67, 36)*

Ne-am adunat astăzi ca să prăznuim – cu laude, cu cântări și cu rugăciuni – pomenirea din fiecă an a unuia din cei mai mari luceferi ai creștinătății, pe Sfântul Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei și făcătorul de minuni, podoaba ierarhilor, miluitorul săracilor, ocrotitorul celor fără ajutor, mângâietorul celor fără bucurie și nădejdea celor întristați.

Și pentru că nimeni nu trece pe lângă izvor cu apă curată și bună de băut fără să soarbă din el, să ne scuturăm și noi, pentru o clipă, de povara lumeștilor griji și preocupări, pentru a zăbovi puțin în apropierea acestui mare sfânt și a sorbi din viața lui minunată învățătură și îndemn pentru viața noastră.

Sfântul Nicolae s-a născut spre sfârșitul veacului al II-lea, în orașul Patara din Lichia (Asia Mică), din părinți creștini și de bun neam, cu numele de Teofan și Nona. Aceștia și-au crescut copilul în frica lui Dumnezeu și l-au dat la școală să învețe carte. De mic, sfântul dovedea o râvnă și dragoste spre învățătură. De aceea, un unchi al său, care era pe atunci episcop, îl luă pe lângă sine și-i ajută să se adâncească în cunoașterea învățăturii creștine.

Pentru înțelepciunea și virtuțile lui, Nicolae, rămas orfan încă de tânăr, a fost făcut preot. Apoi, a îmbrățișat viața

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XVII (1958), 11, pp. 1030-1034.

călugărească, fiind chemat și așezat stareț la o mănăstire, cu numele de Sion, întemeiată de unchiul său. Aici, el a introdus buna rânduială a vieții călugărești de obște.

După puțin timp, dorind cu înfocare să vadă Locurile Sfinte și să se închine la Mormântul Domnului nostru Iisus Hristos, a cerut binecuvântare de la unchiul său și a plecat în Țara Sfântă, unde a rămas mai multă vreme.

Între timp, murind unchiul său, care era episcop al cetății Mira, Nicolae a fost ales episcop de către poporul din cetate. Ca episcop, el a fost un adevărat păstor al turmei sale. S-a făcut pe sine pildă credincioșilor, cu viața sa curată și sfântă.

A rămas tot atât de modest și de smerit ca și înainte de a fi ales episcop, ducând o viață cu adevărat călugărească, plină de curăție, de smerenie și de simplitate. Umbla îmbrăcat ca un călugăr sărac, mânca puțin – aproape numai legume – dormind tot atât de puțin, pe un pat sărăcăcios de scânduri goale, și se nevoia tot timpul cu postul, cu rugăciunea și cu privegherea. Tot ce-i era de prisos dăruia săracilor; chiar se lipsea și de unele lucruri care i-ar fi fost de trebuință, numai ca să poată face bine și să umple lipsurile altora. Alergau la el toți sărmanii și flămânzii, bolnavii și necăjiții din cetate și din împrejurimi, cerându-i ajutor, povață, sprijin sau mângâiere; nici unul n-a ieșit de la el neajutat, nemângâiat, neîntărit sau nemulțumit. De la o vreme, s-a abătut asupra creștinilor din vremea aceea, prigoană cumplită, pornită din porunca păgânilor împărați Dioclețian și Maximilian. Tiranii prigonitori l-au luat atunci și pe Sfântul Nicolae, l-au bătut și l-au pus la grele cazne, silindu-l să se lepede de credința creștină și să jertfească idolilor păgâni. Sfântul a răbdat toate, cu seninătate și tărie, dar de Hristos nu s-a lepădat și a fost aruncat în temniță. S-a îndurat însă Bunul Dumnezeu de a ridicat la cârma împărăției romane pe Sfântul împărat Constantin, care a dat libertate creștinilor. S-a întors atunci și Sfântul Nicolae în mijlocul turmei sale dragi. A pus să se rezidească sfintele locașuri dăruite

de păgâni și a tăcut totul pentru a șterge cât mai curând urmele prigoanei îndurate de creștini. La anul 325 de la Hristos, când s-a adunat la Niceea cel dintâi sobor al episcopilor din toată creștinătatea de atunci, s-a dus acolo și Sfântul Nicolae și a apărat cu dârzenie dreapta credință împotriva rătăcirilor ereticului Arie. A păstorit apoi turma, cu aceeași grijă și dragoste părintească, până la adânci bătrâneți. Când și-a simțit sfârșitul aproape, s-a retras în mănăstirea Sion, unde, în tinerețe fusese stareț, și acolo, slăbit de muncă și de nevoințele pustnicești cu care își strunise toată viața trupul firav, s-a stins ca o lumânare, trecând la Domnul, în ziua de 6 decembrie în jurul anului 350, cu cuvintele: „Doamne, în mâinile Tale încredințez duhul meu”.

Mulți, ca stelele de pe cer, sunt sfinții care au strălucit în cursul istoriei creștine și care împodobesc azi cu numele lor calendarul nostru. Unii au strălucit prin tăria cu care au propovăduit, au mărturisit și au apărat credința creștină – uneori până la jertfa; alții, prin înțelepciunea și știința lor, alții prin iscusința lor de întemeietori și organizatori ai vieții creștine, mai toți, prin curăția și sfințenia vieții lor.

Sfântul Nicolae strălucește însă între ceilalți sfinți creștini ca un luceafăr între stele. El este unul dintre sfinții cei mai mult cinstiți de toată creștinătatea. Dar care este virtutea principală prin care a strălucit acest mare sfânt și pentru care noi creștinii îl cinstim atât de mult? Este marea sa iubire pentru credincioșii simpli, săraci și trudiți, pe care i-a păstorit cu grijă, cu credință și cu durere de inimă. Sfântul Nicolae este chipul desăvârșit al păstorului celui bun, care – după cuvântul Mântuitorului – și-a pus sufletul său pentru oi (cf. Ioan 10, 11, 15). Ca episcop, Sfântul Ierarh Nicolae s-a purtat nu ca un stăpân, ci ca un părinte, povătuitor, ajutător, mângâietor și sfințitor al turmei încredințată lui spre păstorie. Avea o inimă de aur, plină de bunătate, de blândețe, de milă și de iubire. Încă de mic îi plăcea să facă numai bine în jurul său. S-a jertfit pe sine, pentru ca

să fericească și să mântuiască pe credincioșii săi. A trăit în sărăcie, ca să umple cu prisosul său lipsa altora; s-a lipsit pe sine, ca să dea altora; s-a smerit pe sine, ca să fie pildă tuturor. S-a uitat cu desăvârșire pe sine însuși, fiindcă neconținut s-a gândit numai la alții și le-a purtat de grijă. A fost pentru turma lui un părinte bun, blând și blajin.

A împlinit cuvintele Mântuitorului: „*Milă îmi este de mulțime [...]*” (Matei 15, 32 și Marcu 8, 2). De aceea, toată viața lui a fost o continuă jertfire și dăruire de sine pentru binele și mântuirea credincioșilor lui dragi. Și casa, și masa, și inima i-au fost veșnic deschise la suferința și necazurile altora. Ca atâția alți sfinți, și Sfântul Nicolae a înțeles cuvântul Mântuitorului, că: „*mai fericit este a da decât a lua*” (Faptele Apostolilor 20, 35); a știut că nu este alt mijloc de a câștiga iubirea, încrederea și cinstirea poporului decât acela de a te apropia de inima lui prin fapte concrete de iubire, de milă și de ajutorare.

Multe sunt faptele de iubire și de milostenie creștină săvârșite de Sfântul Nicolae. Iată numai câteva din ele: când a plecat la Ierusalim, sfântul a împărțit săracilor toată averea moștenită de la părinți. O dată, neavând ce să dea celor ce veneau la el după ajutor, și-a vândut o parte din cărțile de care avea nevoie, precum și odăjdiile cu care slujea, iar banii i-a împărțit săracilor. Altă dată, a auzit că un prieten sărac, cu trei fete de măritat, nu le putea căsători, neavând ce să le dea zestre și, de aceea, se hotărâse să le facă desfrânate. Sfântul l-a muștrat cu asprime, dar în prima noapte s-a dus pe furiș la casa nefericitului părinte și i-a lăsat pe fereastră o pungă plină de bani, ca zestre pentru prima fată; în noaptea următoare, a dus a doua pungă, iar a treia noapte a făcut la fel, smulgând astfel din ghearele mizeriei și ale pierzării pe cele trei fecioare. Când o secetă s-a abătut peste eparhia lui, Sfântul Nicolae a salvat-o de la foamete, cumpărând grâu și împărțindu-l el însuși populației nevoiașе și celor flămânzi. Altă dată, prinzând de veste că trei tineri de bun neam,

dintre credincioșii lui, au fost înțemnițați pe nedrept și osândiți la moarte, Sfântul Nicolae s-a dus la guvernatorul locului și la însuși împăratul Constantin cel Mare și nu s-a lăsat până când nu i-a salvat de la osânda nedreaptă.

Pe scurt, Sfântul Nicolae a fost ajutorul celor sărmani, mângâietorul celor necăjiți, ocrotitorul și sprijinitorul celor nedreptăți, izbăvitorul celor în primejdii, tuturor părinte și pildă de urmat (din *Acatistul Sfântului Nicolae*).

De aceea, și credincioșii l-au răsplătit cu iubirea lor, cu admirația și cinstirea lor pe care i-au dovedit-o cu prisosință nu numai o dată. Când sfântul s-a întors de la Ierusalim, clerul și căpeteniile orașului Mira nu erau hotărâți pe cine să aleagă ca episcop după ce scaunul rămăsese vacant, dar poporul simplu, căruia Sfântul Nicolae îi făcuse atâta bine chiar până atunci, l-a aclamat într-un glas ca episcop, încât ceilalți n-au avut decât să confirme alegerea făcută de popor. Când s-a dezlănțuit prigoana împotriva creștinilor, prigonitorii l-ar fi ucis pe sfântul episcop dacă nu s-ar fi temut de mânia norodului, care și-a însoțit păstorul cu dragoste și nu l-a părăsit nici la ușile temniței. Iar când sfântul și-a dat obștescul sfârșit, a fost plâns și regretat nu numai de toți credincioșii săi, ci și de puținii păgâni care mai rămăseseră prin părțile acelea. Și la scurtă vreme după moartea lui, au început să-l cinstească după cuviință, ca pe un sfânt, iar pomenirea lui s-a întins și a rămas neștersă în sufletele și amintirea creștinilor din toate locurile și din toate timpurile. Dar Sfântul Nicolae a fost răsplătit pentru bunătatea, iubirea și blândețea lui nu numai cu dragostea și cinstirea oamenilor aici pe pământ, ci și cu fericirea veșnică în ceruri, după moartea sa. Căci „Dumnezeu este iubire” – precum spune Sfântul Evanghelist Ioan (1 Ioan 4, 16) și de El ne apropiem mai întâi de toate prin iubire. Iubind pe oameni, ne apropiem de Dumnezeu. Și Sfântul Nicolae este unul dintre cei ce s-au apropiat mai mult de Dumnezeu, tocmai pentru că a iubit mult pe semenii săi. Iar iubirea lui față de oameni a fost atât de mare, încât

ea se prelungește dincolo de limitele vieții sale pământești. De acolo, din ceruri, cu trecerea de care se bucură în fața lui Dumnezeu, Sfântul Nicolae ajută încă pe aceia care i-au fost atât de dragi în viață; pe toți cei săraci, bolnavi și suferinzi, umiliți și asupriți, în care el a văzut totdeauna pe niște frați mai mici ai lui Hristos Însuși și care cinstesc pomenirea lui rugându-i-se cu credință și inimă curată.

Într-adevăr, fraților, pentru marile virtuți, Sfântul Nicolae s-a învrednicit de darul facerilor de minuni; creștinătatea ortodoxă îl pomenește și-l cinstește ca pe un mare făcător de minuni. Dintre multele minuni făcute de el după moarte voi pomeni doar una, scrisă și în cărțile noastre bisericești. Un creștin din Constantinopol, vrând să plece într-o călătorie îndelungată pe mare, s-a dus mai întâi într-o biserică cu hramul Sfântului Nicolae, rugându-se fierbinte sfântului să-i fie într-ajutor spre săvârșirea cu bine a călătoriei. Și-a luat apoi rămas bun de la rude și prieteni și s-a suit în corabie. Peste noapte s-a iscat o furtună înfricoșătoare. Marea s-a învăluit de valuri înfuriate și corabia era în primejdie să se înece. În învălmășeala care s-a produs printre călători, creștinul nostru a alunecat din nebăgare de seamă și a căzut în valuri; nimeni nu i-a putut da nici un ajutor. Simțind cum se afunda în adâncul apelor, doar atât a putut striga nefericitul: „*Sfinte Nicolae, ajută-mi*” Și atunci, o! minune! Furtuna s-a potolit ca prin farmec, iar omul nostru s-a pomenit dintr-o dată în mijlocul casei lui. Apa îi curgea șiroaie de pe haine, iar cei din casă au rămas nedumeriți de mirare și groază, știindu-l plecat pe mare. El însuși nu știa ce se petrecuse cu sine, până ce nu s-a dezmeticit și a putut povesti ce i se întâmplase. S-a dus vestea despre această minune în tot ținutul. Împăratul însuși și patriarhul au chemat la ei pe creștinul acela de au auzit din gura lui minunea.

De atunci, corăbierii l-au luat pe Sfântul Nicolae ca ocrotitor și păzitor al lor. Câți dintre ei nu l-au chemat în ajutor atunci când s-au aflat în primejdie de înece!

Sfântul Nicolae a lăsat peste veacuri amintirea frumoasă, trainică și durabilă a unui mare păstor, părinte, ocrotitor și binefăcător al turmei încredințate lui spre păstorie, mare mărturisitor al lui Hristos, apărător al dreptei credințe și mare făcător de minuni. Viața lui minunată ne învață mai ales un mare adevăr, care nu trebuie uitat: cu cât ne vom smeri mai mult pe noi înșine și vom face din viața noastră un altar de jertfa pentru binele și fericirea semenilor noștri, cu atât ne vom înălța mai sus în prețuirea și în iubirea semenilor pe pământ și cu atâta vom plăcea mai mult lui Dumnezeu sus în ceruri. Precum spune una din cântările bisericești alcătuite în cinstea lui: „*Sfântul Nicolae a câștigat cu smerenia cele înalte și cu sărăcia cele bogate*” (din *Troparul Sfântului Nicolae*).

Suntem aici pentru ca să cinstim pomenirea lui. Dar cel mai bun chip de a cinsti cu adevărat pe sfinți este să le urmăm pilda și să ne sârguim a fi ca ei. Cea mai mare și mai curată bucurie pe care le-o putem face sfinților este aceea de a le imita viața, împodobindu-ne cu virtuțile lor și făcând faptele lor. Vreți, deci, să împlețiți o cunună de laudă măritului sfânt de astăzi? Fiți buni și blânzi ca el; fiți drepti și smeriți cum a fost el; risipiți în jurul vostru numai bine, ajutor, mângâiere și bucurie, așa cum a făcut el. Căci, dacă toți cei ce au purtat și poartă numele de creștini ar fi făcut așa, ar fi pierit de mult din lume nedreptatea și asuprirea dintre oameni, ura și războaiele care aduc cu ele atâta distrugere și pustiire, nenorocire și suferință. Cu asemenea creștini, s-ar fi statornicit de mult pe pământ Împărăția lui Dumnezeu, adică domnia dreptății, a iubirii și a păcii, pentru care au luptat sfinții în viața lor și pentru care luptăm și noi astăzi cu atâta însuflețire!

Mărite Sfinte Nicolae! Cu puterea și harul pe care l-ai câștigat înaintea feței lui Dumnezeu, ascultă glasul celor care îți poartă cu vrednicie sfințitul tău nume! Ajută și ocrotește pe toți acei care s-au adunat astăzi în sfintele biserici,

pentru a-ți aduce prinos de laudă și ți se roagă cu credință! Ferește țara aceasta și lumea toată de pustiirea războaielor, de foamete, de boli și de tot răul! Fă să se aprindă în sufletele tuturor oamenilor virtuțile tale și harul lui Dumnezeu, pentru ca astfel să se stingă vrăjmășia și neînțelegerile dintre oameni și popoare și să se realizeze astfel împărăția păcii, a înțelegerii și a iubirii. Amin.

**Predici
la Sfinți Români**

Predică la Sfântul Ierarh Calinic Cernicanul*

*La o sută de ani de la moartea Sfântului Ierarh Calinic Cernicanul
(† 11 aprilie 1868 – 11 aprilie 1968)*

*„Prin sfinții care sunt pe pământul Lui, minunată a făcut
Domnul toată voia întru ei” (Psalmul 15, 3).*

Se împlinesc anul acesta, la 11 aprilie, o sută de ani de când, într-o chilie modestă și sărăcăcioasă de călugăr de la Mănăstirea Cernica, trecea la cele veșnice floarea cea mai aleasă care a răsărit și a crescut în grădinile Sfântului Antonie din ostrovul acelei mănăstiri: Sfântul Ierarh Calinic Cernicanul. Își încheia atunci viața pământească acela care, născut în cetatea de scaun a țării (1787) și botezat cu numele de Constantin, a venit de tânăr la Cernica (1807), unde, luând numele călugăresc de Calinic, continuând strădaniile duhovnicești și gospodărești ale pururea-pomeniților săi înaintași, stareții Gheorghe și Timotei, a ridicat așezământul Bisericesc al Cernicăi pe culmea cea mai înaltă pe care a atins-o de la întemeierea lui; chemat, în cele din urmă, la sarcina conducerii eparhiei Olteniei din veacul trecut (1850), și-a cheltuit puterile ultimilor ani din viață făcându-și datoria de păstor.

Alăturându-ne deci la cetele celor ce fac cinstita pomenire a acestui sfânt român, să amintim aici câteva pilde, învățături și îndemnuri de folos pentru noi cei de azi, din viața și lucrarea sa, cea atât de bogată și de pilduitoare.

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XXVII (1968), 3-4, pp. 369-376.

Când eram copii și priveam chipurile sfinților zugrăviți pe pereții sfintelor locașuri, ni-i închipuiam ca pe niște ființe așezate de Dumnezeu dintru început în slava cerească și cu totul inaccesibile pentru noi. Ei erau pentru noi atât de sus, încât abia îndrăzneam să-i atingem cu privirea și nu cutezam să gândim la putința vreunei apropieri de ei sau a imitării lor. Între ei și noi ni se părea că s-a pus hotar de netrecut.

Dar crescând cu vârsta și cu priceperea, o nouă înțelegere a vieții ne-a făcut să ne schimbăm din temelie vechile închipuiri despre Sfinți și sfințenie. Distanța incomensurabilă, pe care inocența copilăriei o puneă între cer și pământ, între paradisul intangibil al Sfinților și lumea oamenilor vii, a început să se micșoreze treptat, fără ca respectul nostru pentru Sfinți să descrească cu ceva. Am aflat că Sfinții, pe care noi suntem obișnuiți să-i vedem numai în fericirea netulburată a răului, au fost și ei muritori și neputincioși ca și noi, dar au biruit slăbiciunile trupului și puterea morții, câștigând fericirea cerească și viața veșnică prin udarea supremă a voinței lor, prin virtute ori prin pocăință, prin iubirea de Dumnezeu și de oameni, prin efortul lor supraomenesc de a se asemana lui Dumnezeu cu ajutorul Harului dumnezeiesc.

Acum știm că Sfinții se preaslăvesc și se încununază în ceruri, dar pentru meritele câștigate pe pământ, în lupta lor cu păcatul și cu răul din ei înșiși și din lume. Ceva mai mult, am înțeles că Sfinții nu aparțin numai trecutului îndepărtat și pierdut într-o aureolă de legendă și că adumbrirea continuă a harului Duhului Sfânt, pogorât peste Biserica începuturilor la Cincizecime, a odrăslit și Sfinți foarte apropiați de vremurile noastre și poate ridica încă și acum ca și în viitor, Sfinți dintre noi sau dintre cei ce vor veni după noi.

Tocmai acest lucru ni-l dovedește Sfântul Ierarh Calinic Cernicanul pe care îl prăznuim astăzi. Dintre Sfinții care s-au născut, s-au nevoit și s-au proslăvit pe pământul românesc, Sfântul Calinic este cel din urmă în timp și, deci, cel mai apropiat de noi. O sută de ani ne despart de fericita lui adormire

în Domnul. Pe la începutul veacului nostru trăiau încă mulți dintre cei ce îl cunoscuseră în tinerețea lor sau chiar trăiseră în preajma lui. Ceva mai mult, el este încă prezent nu numai cu duhul între noi, ci chiar trupește, prin sfintele sale oseminte, care ne-au rămas la Cernica, după mutarea sa cu duhul în corturile cerești. Acolo, la Cernica, totul ne aduce aminte de el. Mănăstirea aceea este, în mare parte, opera mâinilor și a sufletului său. Rareori o mare personalitate s-a identificat atât de mult cu instituția pe care a creat-o sau a slujit-o. Acolo a venit el de la vârsta de douăzeci de ani, acolo a trăit și s-a nevoit 43 de ani în șir, acolo și-a trăit ultimul an din viață, după retragerea de la conducerea eparhiei Olteniei, acolo și-a dorit și și-a pregătit sălașul de veci al trupului. Acolo, călugării și credincioșii se închină în biserica zidită de el, iar lângă ea se vede chilia modestă de călugăr în care a trăit, în care și-a dat duhul și în care s-au adunat și se păstrează astăzi puținele lucruri rămase de la el. Sfântul Calinic spune copiilor sfioși de odinioară, din noi cei de acum, ca oarecând Mântuitorul puțin credinciosului Toma: Apropiați-vă și puneți degetele voastre, atingeți trupul meu și vă veți încredința că nu sunt nălucă și închipuire, ci am fost om adevărat, ca și voi.

Da! Sfântul Calinic a fost om, slab și muritor, ca și noi. Dar cum s-a ridicat el pe culmile sfînțeniei? Mai întâi prin curăția fără pată a vieții sale, dobândită printr-o voință neclintită, prin supunerea fără cârtire voii lui Dumnezeu și prin necurmatele sale nevoițe pustnicești: rugăciune neîncetată, post aspru și înfrânare. Ne minunăm astăzi de simplitatea și asprimea vieții cu adevărat suprafirești, pe care o trăia acest strașnic păzitor al pravilelor și nevoițelor monahale.

Îmbrăcămintea lui? A purtat toată viața o rasă groasă de șiac călugăresc și se încingea cu o curea lată de piele, pe care nu le-a lepădat nici după ce a ajuns episcop. Mâncarea lui? Începând de la 1820 și până la sfârșitul vieții († 11 aprilie 1868) n-a pus în gura lui carne, nici pește, ci numai verdețuri și legume fără untdelemn și acestea o singură dată pe zi;

numai sâmbăta gusta câte puțin lapte, unt sau brânză și asta numai ca să-și înfrângă mândria, după cum zicea el. Uneori prelungea posturile până peste limitele puterilor omenești: într-un an n-a mâncat nimic tot timpul postului Paștilor decât o jumătate de prescură în Joia Canonului Mare. Într-o vară n-a mâncat timp de 30 de zile, nimic altceva decât seara câte o felie de pepene sau câteva poame, ca să-și astâmpere setea. Odihna lui? Toată viața a muncit neconținut ziua, îndeplinind cu voie bună ostenelele monahale cele mai grele la început, apoi îndatoririle multiple ale stăreției și în cele din urmă pe cele, și mai multe și mai grele, ale conducerii eparhiei. N-a lipsit niciodată de la rugăciunea zilnică din biserică a obștii, noaptea se ruga singur în chilia sa și citea, odihnindu-și truditul trup doar câte două sau cel mult trei ceasuri pe noapte, dar fără să se culce în pat, ci numai șezând îmbrăcat și rezemat cu mâinile pe brațele unui jeț tare de lemne. În ultimul an al vieții, când puterile slăbite nu-i mai îngăduiau să-și facă singur pravila rugăciunii zilnice, puneă pe alții să i-o citească lângă pat. Din pricina atâtor nevoițe și înfrânări, trupul său, și așa destul de firav, era subțiat și slăbit, fața îi era totdeauna galbenă și ochii duși în orbite. Părinții din mănăstire îi duceau veșnic grija să nu se îmbolnăvească, dar el nu s-a văietat niciodată de greutatea ostenelelor pe care și le lua singur și le îndeplinea totdeauna cu voie bună. Fața lui era veșnic deschisă și senină, luminată de strălucirea ochilor și de focul lăuntric al sufletului eliberat și întărit de flacăra duhului, care susținea firavul său trup și-l ajuta să biruiască greutatea ostenelelor, somnul și boala.

Om prin naștere, el s-a făcut astfel „înger în trup” prin chipul trăirii sale. A urât păcatul și s-a ferit de el, făcând din trupul său muritor sălaș luminat al Duhului și arc din care săgeata sufletului său a țâșnit drept spre cerul sfințeniei.

Am greși însă dacă ni l-am închipui pe Sfântul Calinic izolat de lume, în mănăstirea lui dragă ca într-un turn de fildes și îndeletnicindu-se acolo numai cu asceza, contemplația

și rugăciunea, prin care râvnea la desăvârșirea sa duhovnicească. Nu! Spiritul contemplativ, dorul desăvârșirii duhovnicești și iubirea de singurătate au fost admirabil unite la el cu un puternic spirit practic și gospodăresc, cu iscusința sa. La el, rugăciunea și gândirea la cele înalte, preocuparea pentru desăvârșirea duhovnicească și pentru mântuirea sufletului, care sunt îndeletnicirile de căpetenie ale monahilor, s-au îmbinat în chip minunat cu munca manuală și intelectuală. Așa se și explică alegerea lui mai întâi ca stareț la Cernica și apoi ca episcop la Râmnic, într-una dintre eparhiile cele mai lăsate în paragină. A fost un bun gospodar, spirit întreprinzător și practic, un iscusit organizator și ctitor. Din aceste însușiri au ieșit numeroasele sale înfăptuiri și ctitorii presărate prin toate locurile pe unde a trecut: terminarea picturii de la biserica Sfântul Nicolae din ostrovul mare al Cernicăi, zidirea bisericii Sfântul Gheorghe, a chiliilor înconjurătoare, a bolniței și atelierelor mănăstirești, biserica de la Mănăstirea Pasărea și la Ghighiu, două biserici și două școli în Câmpina, bisericile din satele Cernica, Buiești pe Bărăgan și Brănești, rezidirea bisericii catedrale, a caselor episcopale, a bolniței și a seminarului de la Râmnic, biserica Mănăstirii Frăsinei, restaurarea Schitului Popânzălești din Vâlcea și atâtea altele.

La mănăstirea Cernica a mărit obștea monahală până la numărul de 354 viețuitori câți a lăsat când a plecat la Craiova, a mărit și înflorit gospodăria mănăstirii, a întărit disciplina monahală și a făcut din această mănăstire o vatră de spiritualitate, ale căreia raze și ecouri s-au răsfrânt peste întreaga viață religioasă a Ortodoxiei românești din veacul trecut. Ca episcop a străbătut, pe jos sau în trăsură și adesea pe drumuri impracticabile, toată „Mica Valahie” care alcătuia pe atunci episcopia Râmnicului (despărțită azi în două eparhii) și peste tot a îndreptat, a zidit și a răspândit numai mângâiere, cu sfatul, cu îndemnul, cu învățătura și cu ajutorul material; a așezat preoți prin parohii și i-a îndemnat la învățătură, la muncă și la viețuire curată; a vegheat la zidirea de noi biserici și la repararea sau

întreținerea în bună stare a celor vechi și lăsate în părăsire; a reorganizat și readus la Râmnic seminarul pentru pregătirea preoților, care pribegea vegetând prin diverse locuri, și i-a făcut local nou; a reînființat la Râmnic tipografia și a dat la lumină cărți de slujbă și de învățătură pentru luminarea preoțimii, continuând astfel lucrarea nobilă a vestiților săi înaintași: Antim Ivireanul, Damaschin, Inochentie și Filaret.

Era un mare iubitor și cititor de cărți bune. Și la Cernica și la Râmnic a adunat cărți, cu care a pus bazele bibliotecilor din aceste două așezăminte. Era plin de calități.

La Cernica, înainte de a fi ales stareț, în puținul său timp liber făcea iconițe săpate în lemn; ca stareț a înființat apoi ateliere mănăstirești de postav și de camilafce călugărești, formând meșteri-ucenici pe care i-a trimis, la cerere, și la Neamț, în Moldova. A întocmit singur planurile celor mai multe dintre bisericile ctitorite de el și obișnuia ca pietrele sau cărămizile de la cheile de boltă din vârful turlelor să le pună el însuși, îmbrăcând șorțul de zidar și suindu-se pe schele cu mistria în mână, cum a făcut, de pildă, la Sf. Gheorghe de la Cernica, la biserica Mănăstirii Pasărea, ca și la catedrala episcopală din Râmnic.

Această neobosită și rodnică activitate gospodărească și organizatorică, pusă în serviciul obștii, alcătuiește una dintre trăsăturile distinctive ale monahismului cernican din școala starețului Gheorghe, prin care el se deosebește, de pildă, de cel sinaitic, preocupat exclusiv de contemplație și de desăvârșirea spirituală, și îl apropie pe Sfântul Calinic, de Sfântul Vasile cel Mare și de Sfântul Nicodim de la Tismana. Prin opera sa constructivă, amintită aici numai pe scurt, Sfântul Calinic pune în lumină și o a doua latură caracteristică a monahismului românesc. El arată că viața călugărească nu înseamnă numai retragerea în singurătate, fuga de lume și izolarea în pustie, și că sfințenia se câștigă mai degrabă prin păstrarea legăturilor cu lumea, oferindu-i pentru aceasta pilda propriei sale vieți de virtute, de muncă și de jertfelnicie

în slujba oamenilor. Sfinții nu sunt niște persoane ideale și abstracte, cu un chip și mod de viață uniform în eternitate și peste tot, ci personalități vii și reale, care se încadrează perfect în vremea și în locul în care au trăit. Sfântul Calinic și-a împletit viața atât de strâns cu lumea și cu vremea lui, încât cu greu ni l-am putea închipui trăind și activând în altă lume și în alt veac; el este un sfânt român, al veacului al XIX-lea. E născut din glia noastră, a purtat chipul și firea noastră, a vorbit dulcea limbă românească, a trăit, a muncit și s-a sfârșit între străbunii și bunicii noștri și este atât de apropiat de vremea și de lumea noastră, încât n-a avut încă timpul necesar spre a trece în legendă, ca alți sfinți. Viața lui, atât de binecunoscută, este o bucată de istorie. El vede mai întâi, cu bucurie, sfârșitul umilitoarelor domnii fanariote și începutul domniilor pămâtenene; este, îndată după aceea, martorul revoluției lui Tudor Vladimirescu, când salvează de la prăpăd, datorită prestigiului și rugăciunilor lui Mănăstirea Cernica și toată populația refugiată din București, pe care o mângâie, o încurajează și o hrănește.

Vede mai târziu Revoluția din 1848 și participă activ, în calitate de deputat al poporului, la unirea Principatelor, bucurându-se de venirea lui Vodă Cuza la cârma Țării unite, pentru ca apoi să se întristeze pentru detronarea acestuia. Starețul de la Cernica și episcopul de la Râmnic a fost nu numai un sfânt, ci a fost totodată și un mare patriot, care și-a iubit țara și neamul, a împărtășit speranțele, bucuriile și durerile poporului său, luptând pentru idealurile sale naționale și mergând astfel pe urmele altor călugări și sfinți români din trecut, ca Daniil Sihastrul, în chilia căruia Ștefan Vodă al Moldovei găsea nu numai refugiu și consolare în vreme de înfrângeri, ci și îndemn și puteri pentru continuarea luptei împotriva cotropitorilor țării sale, sau ca sfinții din Ardealul românesc și ortodox din veacul al XVII-lea și al XVIII-lea, care au pierit ca martiri și mărturisitori ai luptei pentru libertatea națională și pentru apărarea credinței fraților lor asupriți.

Sfântul Calinic a fost un sfânt al timpului și al neamului său, un sfânt al muncii și al datoriei împlinite, al virtuții și al omeniei creștine și românești. Acum o sută de ani în urmă, când va fi intrat în Panteonul Bisericii triumfătoare din ceruri, unde sălășluiesc în lumina cea pururea fitoare sfinți din toate neamurile pământului și din toate epocile istoriei universale, el s-a adăugat înaintașilor lui din același neam, ierarhului misionar Nichita Romanul, asprului pustnic Daniil Sihastrul, făcătorului de minuni Vasile de la Rădăuți, blândului mitropolit Iosif cel Nou de la Partoșul Banatului, tânărului și frumosului mucenic Ioan Valahul, și atâtor altora, aducând cu sine, în grădinile pururea înverzite ale raiului, mireasma livezilor înflorite din ostrovul Cernicăi.

El a putut spune atunci Dreptului Judecător, având conștiința împăcată: „Iată eu și frații (pruncii) pe care mi i-ai dat (să-i păstoresc)!”. Da! Pe frații aceștia ai lui, fiii lui de păstorie (călugării din obștea Cernicăi și credincioșii din eparhia Râmnicului), Sfântul i-a iubit ca nimeni altul. El a prețuit omul, din convingerea adâncă și creștină că omul este coroana creației, făptura mâinilor lui Dumnezeu și că el și fericirea lui trebuie fie țelul ultim al tuturor strădaniilor noastre. Având pururea în minte cuvintele Sfântului Ioan Evanghelistul că Dumnezeu este iubire și că nu putem spune că iubim pe Dumnezeu dacă nu iubim pe oameni (cf. 1 Ioan 4, 7), marele stareț a iubit pe Dumnezeu slujind pe oameni, făcându-se tuturor pildă de smerenie, de dăruire, de frățietate și de omenie creștină. Se străduia să imite în această privință mai ales pe Sfântul Nicolae, marele prieten al săracilor din Mira Lichiei, pe care l-a avut întotdeauna ca model și ocrotitor. N-a ieșit nimeni de la el vreodată nemângâiat, nepovățuit, neajutorat: casa, inima și punga i-au fost veșnic deschise la suferința, nevoile și lipsurile altora. Una dintre marile lui măhniri era aceea de a nu fi avut atât cât i-ar fi trebuit ca să ajute pe toți cei ce îi cereau ajutor. Din tot ce a câștigat ca stareț și ca episcop n-a păstrat nimic pentru sine, ci a împărțit totul altora, până și modestul său salariu de episcop.

Așa a îndeplinit el acea obligație impusă celor ce îmbrățișează viața călugărească: sărăcia de bună voie. Aceasta este una dintre trăsăturii caracteristice ale chipului marelui ierarh, prin care el se apropie și mai mult, de idealurile omeniirii din vremea noastră. A fost și a vrut să rămână pururea un sărac, care a îmbogățit pe alții, nu pentru că ar fi disprețuit bunurile pământești ci din convingerea că acestea ne-au fost date de Bunul Dumnezeu nu ca să le strângem cu lăcomie pentru huzurul personal ci pentru ca toți să se bucure de ele așa cum ne bucurăm de aerul pe care îl respirăm, de apă, de căldură și de lumina soarelui. „Cred eu că este mai plăcut lui Dumnezeu să nu las nimic după mine, decât să se împartă săracilor mare strânsură după moartea mea”, zicea el în diata sa. A murit atât de sărac, încât și cheltuielile de înmormântare, a trebuit să fie susținute de Stat.

Așa se explică marea admirație și prețuire de care s-a bucurat Sfântul Calinic încă din timpul vieții lui. El a dobândit ca și Sfântul Nicolae „cu smerenia pe cele înalte și cu sărăcia pe cele bogate (din ceruri)”. Era iubit de toți cei ce l-au cunoscut, mari și mici, pentru curăția vieții lui, pentru modestia și virtuțile lui, pentru marea lui iubire față de oameni, pentru munca lui pusă în slujba Bisericii și a Neamului. Pentru toate acestea Dumnezeu l-a răsplătit, încă din viața aceasta, cu darul prorociei și al facerii de minuni, iar contemporanii și urmașii l-au venerat ca pe un sfânt; până și turcii păgâni l-au respectat și l-au cinstit în felul lor, sfântul știind adesea să prefacă cruzimea și urgia lor în bunăvoință pentru mănăstirea și țara lui, precum stă mărturie până astăzi fântâna numită „a turcului” de lângă Mănăstirea Cernica. De aceea, ucenicul său Atanasie Baldovin, care i-a scris și viața, scrie despre el: „Îi cunoșteam de aproape viața sa cea sfântă, deși eram călugăr tânăr, mă minunam de așa viață supranaturală, mă minunam, zic, mai mult, pentru că citisem viețile tuturor Sfinților Părinți, și acum vedeam că servesc un sfânt viu în fință”. Și tot el spunea că „toți chiriarhii Bisericii române îl

aveau și-l stimau ca pe un om extraordinar, ca pe un sfânt”¹. Iar marele nostru istoric Nicolae Iorga încheie astfel portretul pe care i-l face, încă din 1908: „Trăind în sfințenia muncii și a înfrânării [...] socotit ca sfânt de credincioșii din eparhie [...] venerat pentru o vârstă ca a sa și pentru o astfel de viață, el încheie cu vrednicie șirul curaților călugări fără arginți, al citorilor de cărți și clădiri de închinare, al sufletelor de arhierei care o clipă nu și-au închipuit că fapta ori gândul lor scapă de sub ochiul privighetor al lui Dumnezeu”².

În conștiința și pietatea poporului dreptcredincios sta-rețul și arhiereul Calinic Cernicanul trecuse deci în rândul sfinților îndreptățiți la cinstire, fiind venerat ca atare cu mult înainte de vremea noastră. Pe piatra mormântului său de la Cernica, astăzi gol, mâini pioase scriau adesea: „Sfinte ierarhe Calinic, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!”, iar pomenirea lui se făcea de multă vreme la Cernica în fiecare an la ziua de astăzi³. În octombrie 1955, când Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, sub conducerea Preafericitului Patriarh Justinian, cel născut pe plaiurile oltene, păstorite altădată de Sfântul Calinic, a făcut începutul cinstirii publice a Sfântului Calinic ca și a altor sfinți români, pe temeiul hotărârii din 28 februarie 1950, conducerea Bisericii noastre nu făcea decât să recunoască oficial un fapt deja împlinit și să consfințească vrerea credincioșilor, mai dinainte exprimată.

Cernica, mănăstirea cea atât de dragă Sfântului Calinic, în lăcașurile căreia el și-a zidit sufletul și inima ca odinioară neîntrecutul meșter Manole în mănăstirea cea fără seamăn de frumoasă de la Argeș, îmbracă în zilele noastre haine noi de sărbătoare. În eparhia de odinioară a Olteniei, pe care sfântul a păstorit-o timp de 17 ani, păstoresc astăzi ierarhi

¹ Atanasie BALDOVIN, „Istoria Mănăstirii Cernica” în: *Biserica Ortodoxă Română*, XXII (1898-1899), pp. 1018, 1024.

² Nicolae IORGA, *Istoria Bisericii Române*, vol. II, Tipografia „Neamul Românesc”, Vălenii de Munte, ²1908, pp. 237-238.

³ *Biserica Ortodoxă Română*, LXXII (1954), 5, pp. 529-530.

vrednici, care se străduiesc cu râvnă pentru mântuirea turmei lor duhovnicești. Iar țara, pe care sfântul a iubit-o atât de mult și la a căreia înflorire el și-a dat obolul neprecupețit, a crescut și a propășit mereu după mutarea sa la ceruri, izbăvindu-se mai întâi de robia turcească, întregindu-se apoi după marele război, iar acum la o sută de ani după ce sfântul a închis ochii, fiii ei muncesc în liniște și libertate pentru propășirea și înflorirea ei.

Din cerul în care sălășluiești, tu le vezi pe toate, Preasfinte Ierarhe Calinic! Ajută cu rugăciunile tale către Dumnezeu, tuturor celor ce se ostenesc pentru mai binele Bisericii, pe care și tu le-ai slujit cu atâta credință și râvnă! Pe Hristos Dumnezeu roagă-L să păzească în pace sfintele tale mănăstiri, Biserica și Țara noastră și lumea întreagă! Tinde mână de ajutor tuturor celor ce îngenunchează cu credință la sicriul sfintelor tale moaște. Ajută-ne pe toți să fim curați cu trupul și cu sufletul, să fim buni și harnici ca tine, să iubim și noi și să slujim pe Dumnezeu, pe oameni, pacea și adevărul, pentru ca toți să dobândim, împreună cu tine, răsplata lucrătorilor celor buni și să intrăm, la vremea sfârșitului nostru, întru bucuria Domnului tuturor. Amin

Predică la Sfântul Mucenic Ioan Valahul*

Viața și pătimirea Sfântului Mucenic Ioan Valahul
(12 mai)

La câțiva ani după ce bunul și evlaviosul domn Matei Basarab al Țării Românești trecuse la Domnul († 1653), s-a suit pe scaunul de domnie al acestei țări, pentru scurtă vreme, un oarecare Mihnea al III-lea Voievod, care își petrecuse tinerețea între turci, la Constantinopol, unde era cunoscut sub numele turcesc de Givan-Bei. Ajungând el domn, turcii, care stăpâneau pe atunci țărilor românești, cereau de la el, ca de obicei, sume mari de bani pentru a-i lăsa tronul.

Dar nemaiputând să plătească haraciului și birurile, care trebuiau stoarse din sudoarea sărmanului popor, Mihnea s-a răzvrătit împotriva stăpânirii turcești, plănuind să se unească cu voievozii țărilor creștine din jur și să scape Țările Române de robia, turcească, așa cum încercase să facă mai înainte și vrednicul de pomenire voievod Mihai Viteazul. A ucis deci pe toți dregătorii turci din preajma sa și oriunde în țară afla turci care i se împotriva îi pune capul sub sabie. A trecut chiar și în părțile de peste Dunăre, la marginile împărăției turcești, pustiindu-le cu foc și sabie și luând cu sine mulțime de robi din neamul stăpânitorilor.

Aflând despre aceasta, marele împărat turcesc Mehmet de la Țarigrad a trimis în Valahia oaste mare de turci împotriva ghiaurului răzvrătit, provocând totodată asupra Țării

* Text publicat în *Mitropolia Olteniei*, XVI (1964), 5-6, pp. 436-440.

Românești și hoardele tătărești, care erau pe atunci în prietenie cu turcii. După o scurtă și trecătoare biruință asupra păgânilor năvălitori, Mihnea, copleșit de mulțimea oștilor potrivnice, a trebuit să fugă peste munți în țara Ardealului, unde mai târziu s-a și săvârșit din viață. Iar turcii și tătarii au făcut atunci, ca și în alte momente, mare prăpăd și pustiire în țară, rămasă ca turmă fără păstor: au ars, au prădat și au trecut prin ascuțișul sabiei tot ce le-a stat în cale, robind mulțime mare de creștini, bărbați și femei, tineri și bătrâni, pe care i-au trecut apoi cu ei peste Dunăre.

Acestea se petreceau în toamna anului 1659 de la nașterea Domnului. Printre cei robiți atunci de către turcii păgâni se afla și un tânăr român, cu numele de Ioan. Nu cunoaștem nici numele părinților și nici locul nașterii sale (unii zic că ar fi din părțile Olteniei de astăzi). Doar atât știm, că era atunci în vârstă de numai 15 sau 16 ani, că dobândise o creștere aleasă și că era voinic, bine făcut și frumos din cale afară. Părinții săi care vor fi fost oameni cu stare și vor fi pierit poate în măcelul făcut atunci de păgâni în țară, îl crescuseră în frică de Dumnezeu și în virtute, încât dulceața și strălucirea chipului său trupestc era împreunată cu frumusețea launtrică, pe care i-o dădeau înțelepciunea, tăria în credință strămoșească și curăția feciorelnică.

Așa era minunatul și blagoslovitul tânăr Ioan când a pornit pe drumul cel greu al robiei, părăsind pământul scump al țării, pe care avea să nu-l mai vadă niciodată, ca atâția dintre frații lui de neam, credință și de robie.

Dar pe drumul către țara turcească, satana a intrat în inima unui oștean de seamă din oastea păgânilor. Acesta, văzând frumusețea tânărului rob valah, s-a aprins întru sine de drăceasca poftă a păcatului sodomiei, păcatul pentru care nelegiuita cetate a Sodomei a fost pedepsită oarecând de Dumnezeu cu foc și pucioasă (cf. *Facerea* 19) și pe care îl osândește și Sf. Apostol Pavel (cf. *Romani* 1, 27). Poftind deci desfrânatul acela să săvârșească nelegiuită împreunare cu tânărul, l-a cumpărat

cu bani mulți de la cei ce-l robiseră, închipuindu-și că, dacă îl va avea rob, va putea face cu el ce va vrea. Dar cel rob cu trupul rămăsese slobod cu sufletul, pe care stăpânul său vremelnic nu i-l putea fereca în lanțuri. Întărit fiind deci robul prin credința în Hristos, s-a împotrivit cu tărie spurcatului agarean și, nefăcându-i voia, l-a înfruntat cu hotărâre și cu mare scârbă. Înfuriat, păgânul l-a luat pe frumosul tânăr și se pregătea să-l lege de un copac de pe marginea drumului, pentru ca astfel să-și poată împlini, nestingherit și nevăzut de nimeni pofta ticăloasă. Dar robul, cu toate că era tânăr și lipsit de arme, s-a întărit ca prin minune, aprinzându-se de „sfântă mânie” împotriva celui ce vroia să-l pângărească, încât, luptându-se din răsuputeri cu el și apărându-se, l-a răpus în vălmășeala luptei, ca oarecând David pe Goliat și Nestor pe Lie.

Frații de arme ai turcului răpus, băgând de seamă îndată lipsa acestuia, l-au întrebat pe Ioan, iar el a mărturisit fără înconjur ceea ce se întâmplase. Aceia l-au legat iar și l-au dus cu ei mai departe. Cine ar putea zugrăvi chinurile tânărului, pe drumul amar al robiei? Legat în lanțuri și păzit cu strășnicie ca un ucigaș primejdios, îmbrăcat în zdrențe și mergând pe jos, îndura osteneala drumului lung și greu, asprimea frigului și a viscolului (căci era vreme de iarnă), foamea și umilințele de tot felul; iar mai presus de toate îl chinuia dorul de părinți și de țara care rămânea tot mai departe. Dar le-a îndurat pe toate cu bărbăție și cu seninătate, întărindu-se cu semnul Crucii lui Hristos.

Ajungând armata turcească la Țarigrad, păzitorii tânărului l-au dus la femeia turcului mort și i-au povestit toate cele ce se întâmplaseră pe drum. Aceasta l-a dat pe Ioan vizirului să-l judece. Și făcându-se cercetare, tânărul a mărturisit fără sfială tot adevărul. După aceasta, potrivit obiceiului de atunci al locului, robul vinovat a fost predat în puterea femeii celui mort, ca să facă ea cu dânsul ce va voi.

Dar satana a pus iarăși la grea încercare virtutea tânărului rob creștin. Căci ismaeliteanca aceea, stăpâna lui Ioan,

fiind încă tânără, frumoasă și bogată, l-a păstrat pe tânăr printre slugile ei. Și, cu timpul, privindu-l mai cu băgare de seamă și văzându-l chipeș, și-a rănit inima cu frumusețea lui trupească. Dorindu-l cu înfocare, ca oarecând femeia lui Putifar pe Iosif cel frumos și înțelept, stăpâna a început să ispitească pe tânărul rob, ademenindu-l să-i fie bărbat și făgăduindu-i totul.

„Iată, îi zicea ea, ești în puterea mea și pot să fac cu tine ce vreau. Pentru că mi-ai răpus bărbatul, ar trebui să-ți iau viața. Dar mi-e milă de tinerețea ta. Și, pentru că ești frumos, vei trăi, dar cu condiția să iei locul celui doborât de tine. Ai merita moarte, eu însă îți dăruiesc viața. Din rob te fac slobod și te ridic la cinstea de a-mi fi soț și stăpân. Dar pentru ca să fii vrednic de această cinste, trebuie să fii de aceeași lege cu mine. Leapădă-te deci de Hristos, închină-te lui Mahomed, profetul lui Allah, și toate ale mele vor fi ale tale”.

Grea ispită pentru binecredinciosul Ioan. Tânăr și singur între străini și păgâni, lipsit de orice ajutor omenesc și de ocrotire, i se punea în față tot ce alții ca el ar fi dorit să aibă și nu puteau avea. Dacă ar fi vrut, putea să schimbe lanțurile robiei cu fericirea libertății, zdrențele și foamea slugilor cu hainele scumpe și cu mesele îmbelșugate ale stăpânilor, truda și lipsurile argaților cu trândăvia și huzurul boierilor.

Dar Ioan nu s-a clătinat în virtute. Alungând cu toată hotărârea amăgirile ispitei, s-a împotrivit cu tărie ademenirilor stăruitoare ale ismaelitencei, întrarmându-se neîncetat cu puterea Crucii, al căreia sfânt semn învățase de la mama sa să-l facă de mic, a stat nebiruit în credința lui Hristos și a părinților săi. Câte meșteșugite chipuri n-a încercat femeia aceea ca să-l întoarcă pe tânăr din hotărârea sa. Că era muncită neîncetat de văpaia păcătoaselor dorințe și astâmpăr nu avea în trupul și în sufletul ei. Aproape doi ani a stăruit pe lângă el, cu făgăduieli, cu rugăminți și eu amenințări. Dar toate s-au dovedit zadarnice și n-au izbutit să înfrângă tăria virtuții lui Ioan, care a rămas neclintit în credință și neîntinat

în curăție. Lepădând dulcele mincinoase ale trupului și amăgirea fericirii celei deșarte și trecătoare, cu care era ispitit, a ales slava cea nepieritoare și bucuria fără de apus, pe care știa că le dă Domnul, celor ce L-au iubit cu adevărat.

Atunci, văzând acea „nerușinată Dalila” că săgețile ei otrăvitoare nu-l rănesc nicidecum pe frumosul și virtuosul tânăr, s-a înfuriat cumplit pentru neputința ei și a dat pe loan eparhului, adică mai marelui cetății, ca să-l pedepsească pentru uciderea soțului ei. Eparhul a poruncit ca tânărul să fie azvârlit în temniță și pus la chinuri. Și a îndurat loan atât de multe și de cumplite cazne, încât s-ar înspăimânta și s-ar cutremura orice om, nu numai dacă le-ar pătimi cu adevărat, ci chiar dacă numai le-ar vedea și le-ar închipui cu gândul. Zile multe, de-a rândul, au durat chinurile mucenicului. Iar la asprimea și grozăvia muncilor se adăuga și greutatea ispitelor. Căci acea spurcată femeie se topea neîncetat de dorul mistuitor al dezmierdărilor trupești și mai păstra încă, în adâncul sufletului ei, nădejdea că măcar durerile chinurilor vor înfrânge cerbicea celui pe care îl dorea cu patimă. Pentru aceea, mergea în fiecare zi în temniță și nu înceta a-l ruga și a-l ispiti cu dulci făgăduieli și momeli, umilindu-se și încercând în tot chipul să-l înduplece ca să-i fie soț. Dar tânărul, întocmai ca un diamant tare, a stat nezdruncinat în credința și în curăție. Căci femeia nu avea ochi decât pentru frumusețea dinafară a lui loan, pe care nici grozăvia chinurilor, nici întunericul temniței și nici lanțurile nu izbuteau să o împruțineze sau să o veștejească. Dar cu ochii cei trupești ea nu putea să vadă că, în trupul acela de tânăr, Dumnezeu turnase din belșug, ca odinioară în ființa frumosului Iosif din Egipt, înțelepciune și tărie de bărbat vârstnic; întărit de Hristos, Cel ce dă celor slabi tărie și celor prigonți izbăvire, robul înlănțuit cu trupul răbda bucuros uneltele de caznă ale călăilor, care nu putea să-i robească și sufletul, slobod din fire și înaripat de dorul izbăvirii celei de sus și al libertății fiilor Lui Dumnezeu (cf. *Romani* 8, 21).

Ca mucenicii din temnițele Romei păgâne de pe vremea prigoanelor, minunatul tânăr Ioan a răbdat toate cu bărbăție pentru credința creștină. Nici chinurile cele negrăit de cumplite și nici rugămințile deznădăjduite ale femeii celei ticăloase care avea putere să-l scape și de temniță și de chinuri și de moarte, nu l-au clintit din hotărârea lui. Ca o făclie subțire dar luminoasă, tânărul vlăstar valah a strălucit în mijlocul asupritorilor, stăruind până la sfârșit în credința părinților lui.

Văzând, așadar, ispititoarea și muncitorii că în zadar se ostenesec, au cerut vizirului îngăduința să omoare pe Ioan, iar vizirul a dat poruncă eparhului cetății să împlinească voia femeii agarence. Deci, luând călăii pe cel osândit la moarte și, scoțându-l din întunericul temniței, l-au purtat legat, spre o margine a Țarigradului, la locul numit pe atunci Parmak-Kapi, lângă Bezesténi, unde trebuia să fie spânzurat. Pe ultimul său drum, prin pulberea ulițelor însorite ale cetății Sfântului Constantin, sub lumina blândă a soarelui de primăvară, mucenicul și-a îndreptat gândul, cu duioșie, la țara rămasă departe și la părinții care îl crescuseră cu dragoste, dar, alunghând repede din suflet înduioșarea, care putea să-i slăbească voința, s-a rugat fierbinte lui Hristos să-l întărească până la sfârșit și să-l ajute să moară creștin.

Ajuns la locul osândei, fericitul Ioan și-a făcut pentru ultima oară semnul sfânt al Crucii. Ochii săi frumoși au mai privit odată, înlăcrimați, în fundul zărilor, spre pământul scump al patriei și apoi s-au îndreptat pentru totdeauna către patria cea cerească, spre care sufletul său avea să zboare îndată. Și dându-și fără zăbavă și fără frică, frumosul său cap călăilor, aceștia l-au pus cu grabă în ștreang și l-au înălțat în spânzurătoare, temându-se parcă să nu se înduioșeze și ei de tinerețea și de frumusețea celui pe care îl dădeau morții, din poruncă.

Așa s-a săvârșit în primăvara vieții sale, acest crin al Bisericii Române, al credinței și al curăției creștine, primind cununa neveștejită a sfinților, în anul de la nașterea Domnului

1662, în ziua a 12-a, a lunii mai, într-o zi de vineri înainte de sărbătoarea Înălțării Domnului la ceruri. Cinstitul său trup va fi fost aruncat în apele Bosforului sau poate a fost îngropat de creștini pe undeva, în țărâna împrejurimilor Țarigradului, odihnindu-se în vreun loc pe care nu îl știe decât Dumnezeu și sfântul însuși. Dar numele său a fost înscris pentru veșnicie în „cartea vieții” și pomenirea lui se va prăznui de-a pururea cu cinste alături de aceea a mucenicilor, nu numai de către credincioșii români, ci și de alte neamuri creștine ortodoxe.

Sârguindu-ne să-l cinstim după cuviință și să facem cunoscute faptele lui vrednice de laudă, să ne rugăm ca prin mijlocirile lui să fim învredniciți și noi de bunătățile cele veșnice și nestricăcioase ale Împărăției cerurilor. Amin.

Însemnare. Acestea toate s-au așternut în scris, spre folosul sufletesc al dreptcredincioșilor creștini, după cele însemnate cu râvnă de către marele învățat grec Ioan Cariofil, trăitor la Țarigrad, în vremea pătimirii sfântului.

Predică la Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor*

(27 octombrie)

„Lăudați pe Domnul întru Sfinții Lui”
(Psalmul 150, 1)

Prăznuim astăzi pomenirea cea de peste an a Sfântului Dimitrie cel Nou, ale cărui sfinte moaște odihnesc în Catedrala Patriarhiei noastre. Cine a fost acest sfânt? Când și cum a trăit? Ce fapte de seamă a tăcut, pentru a fi cinstit astăzi de milioanele de credincioși de pe întinsul țării noastre și al Bulgariei vecine? Răspunsul îl vom avea dacă vom asculta istoria vieții lui, din care vom desprinde și învățătura cea de folos pentru sufletele noastre.

De mult, acum vreo șase-șapte sute de ani în urmă, pe vremea când românii și bulgarii alcătuiau o singură împărăție, într-un sat mic și sărac de dincolo de Dunăre, numit Basarabi, trăia un tânăr cu numele de Dimitrie. Era fiul unor părinți sărmani, dar încă de mic strălucea prin smerenia, curăția sufletească, nevinovăția, bunătatea și blândețea lui. Crescând cu anii, s-a făcut păzitor de vite: păzea pe câmp vitele satului, ducându-le la pășune. În liniștea câmpului, pe malurile înverzite ale râului Lom, care curgea pe acolo, tânărul Dimitrie se gândea des la Dumnezeu, Făcătorul a toate, și la cuvintele Sfintei Evanghelii pe care le auzea citindu-se

* Text publicat în *Glasul Bisericii*, XVIII (1959), 9, pp. 820-825.

Duminica în biserica satului. Avea un suflet blând, delicat și plin de gingașe simțiri. Era bun și milostiv și cu oamenii și cu vitele pe care le păzea. Ca un bun păstor, le ducea totdeauna la pășunea cea mai grasă și la apa cea mai limpede, mânându-le din urmă cu vorbe blânde. Dacă vreuna se răzlețea din turmă, o readucea înapoi eu dragoste și răbdare. Aducea uneori în sat și vitele rătăcite ale altora, care nu-fuseseră încredințate spre pază.

Umblând însă odată cu vitele prin iarba deasă a câmpului, a călcat cu piciorul, din nebăgare de seamă, un cuib de păsărele, strivind puișorii dintr-însul. Atât de mâhnit a rămas tânărul Dimitrie pentru moartea acestor nevinovate făpturi ale lui Dumnezeu, încât a hotărât să pedepsească piciorul vinovat pentru omorul fără voie: trei ani l-a ținut desculț, iarna și vara, târându-l prin arșița verii și zăpada iernii, prin buruieni și colțuri de stânci și facându-l să sângereze adesea din cauza rănilor și a bătăturilor. Mai târziu, dorind să se desăvârșească pe sine în viața cea după Dumnezeu, a lăsat îndeletnicirea de păzitor de vite și, căutând singurătatea, s-a retras la o mănăstire ce era într-o peșteră, pe malurile de piatră ale râului Lom, nu departe de satul Basarabi. Acolo s-a desăvârșit și s-a sfințit prin ascultare și smerenie în toate și și-a strunit corpul prin postirea îndelungată și aspră, prin rugăciune neîntreruptă și prin nesomnul privegherii. Pentru aceasta, s-a învrednicit încă din viață de darul facerii de minuni. Între altele, Dumnezeu i-a hărăzit să-și cunoască dinainte sfârșitul vieții. Iar apropiindu-se clipa în care trebuia să-și dea sufletul, sfântul a ieșit din mănăstire, s-a dus, și-a așezat truditul trup între două pietre dintr-o scorbură de pe malul stâncos al râului Lom și acolo și-a dat sfârșitul.

A rămas acolo trupul sfințit al sfântului, între cele două pietre, multă vreme, neștiut de nimeni. Dar, umflându-se odată râul din cauza ploilor multe, apa lui s-a revărsat peste maluri; valurile înfuriate s-au înălțat până la cele două pietre de pe stânca pe care odihnea trupul sfântului și, luându-le

în curgerea lor, le-a prăvălit până jos în albia râului, cu trup cu tot. Și iarăși au rămas acolo osemintele sfântului multă vreme, ascunse sub apa râului care curgea peste ele. De albe și curate ce erau, deoarece fuseseră înzestrate cu darul neputrezirii, ele străluceau în lumina soarelui ca aurul. În locul acela, oamenii din sat vedeau adesea jucând o vâlvătaie de lumină și credeau că acolo se află o comoară. Dar fiind voia lui Dumnezeu ca ele să nu rămână multă vreme tănuite, sfântul s-a arătat în vis unei copile din satul Basarabi, care pătimea de epilepsie, și i-a arătat locul unde se aflau, spunându-i: „Dacă vei spune părinților tăi și mă vor scoate de aici, eu te voi tămădui”. Și fata a spus părinților săi, iar aceștia, luând oameni din sat și preoți, au venit cu lumini și au scos moaștele sfântului din apă. Și străluceau acestea ca aurul și ca mărgăritarele. Iar ei cunoscând că sunt ale unui sfânt și că în ele sălășluiește puterea lui Dumnezeu, le-au luat cu multă cinste, și, ducându-le, le-au așezat în bisericuța din satul lor, ca pe o comoară scumpă.

Și ducându-se vestea despre ele, au început a veni oameni mulți din toate părțile și de pe cele două maluri ale Dunării, ca să se închine moaștelor sfântului. Însuși domnul de pe atunci al Țării Românești a trimis bani și meșteri de au făcut în satul Basarabi o biserică mai mare și mai frumoasă decât cea dinainte, și au așezat în ea moaștele sfântului. Și multe minuni au făcut ele cât au stat acolo, tămăduind pe mulți bolnavi și alinând multe suferințe. Unele din ele au fost însemnate în scris, de oameni pricepuți, care le-au văzut, și ele pot fi citite în cărțile noastre bisericești. Voi pomeni numai câteva din ele acum. Astfel, fata aceea, care suferea de epilepsie și căreia i s-a arătat sfântul, s-a tămăduit de boala cumplită de care zăcea îndată ce moaștele sfântului au fost scoase din apă. Un iubitor de Dumnezeu, episcop al Preslavului, cu numele de Ioanichie, căzând într-o boală foarte grea, încât nu putea fi purtat decât pe o targă, și neputându-se vindeca de fel, a fost adus de patru bărbați în

biserica Sfântului Dimitrie și l-au pus cu așternutul lui lângă sicriul cu moaștele sfântului. Și slujindu-se Sfânta Liturghie pentru el, după trei ceasuri s-a sculat sănătos și umbla pe picioarele sale, laudând pe Dumnezeu și mulțumind sfântului.

Iar între anii de la Hristos 1769 și 1774, iscându-se război între ruși și turci, care stăpâneau pe atunci și țara vecină a bulgarilor, generalul rus Petru Salticov a trecut Dunărea și a cucerit de la turci mai multe sate românești și bulgărești de pe cele două maluri ale Dunării, între care și Basarabi. Generalul a luat atunci, ca pradă de război, și moaștele sfântului, voind să le ducă în Rusia. Dar, întâmplându-se pe lângă el un binecredincios român cu multă trecere, numit Hagi Dimitrie, l-a rugat pe general să lase românilor sfintele moaște, ca răsplată a ajutorului pe care ei îl dăduseră armatelor rusești și ca despăgubire pentru stricăciunile suferite de satele românești din pricina războiului. Și îndurându-se conducătorul oștilor rusești, a dat sfintele moaște românilor, care, cu multă bucurie le-au adus și le-au așezat cu cinste în biserica Sfintei Mitropolii din București, Catedrala Patriarhală de astăzi.

Așa au ajuns moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou, cu voia lui Dumnezeu și a sfântului, în țara noastră, adăugându-se la cele adu-se de mai înainte pe meleagurile românești (Sfânta Filofteia de la Argeș, Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, Sfânta Parascheva de la Iași). De atunci (1775), Mitropolia Țării Românești și-a avut pe patronul și ocrotitorul său, a cărui pomenire o săvârșim astăzi. La racla lui au îngenunchat, de aproape două sute de ani, șiruri de strămoși și credincioși ai noștri, căutând la el ajutor, alinare de necazuri și suferințe, izbăvire din nevoi, așa cum căutăm și noi astăzi. Și nu numai o dată și-a arătat sfântul puterea și mila sa.

Pe la sfârșitul secolului trecut, o fată s-a vindecat de paralizie după îndelungate rugăciuni lângă racla cu moaștele sfântului. Căci în aceste sfinte moaște sălășluiește sfințenia și puterea pe care Dumnezeu le-a hărăzit sfântului încă pe

când era în viață și care dau osemintelor sale darul neputrezirii și al nestricăciunii. De aceea, ele sunt pentru noi izvor pururea curgător de daruri minunate, de sfințenie, de binecuvântare, de ajutor și vindecare mai presus de fire, din care sorb cu folos toți cei ce aleargă la el cu credință.

Care este taina acestor puteri minunate? Cum se explică mărirea cu care sunt încununăți sfinții în ceruri și cu care sunt cinstiți pe pământ? Ce minune a făcut dintr-un umil păzitor de vite, nebăgat în seamă de nimeni, unuia dintre sfinții cei mai cinstiți în aceste părți? Cu Sfântul Dimitrie cel Nou s-a întâmplat cu adevărat cele ce a spus odinioară Sfântul Apostol Pavel: că Dumnezeu a ales pe cele slabe ale lumii ca să biruiască pe cele tari, a ales pe cele de jos ale lumii ca să rușineze pe cele de cinste (cf. *1 Corinteni* 1, 27). Sfântul Dimitrie a fost un simplu păzitor de vite, un umil păstor, așa cum fusese odinioară și David însuși înainte de a ajunge împărat, și Sfântul proroc Amos și Sfântul Simion Stâlpnicul înainte de a se retrage în pustie și Sfântul Martir Sozont (7 septembrie). Dar, ce putea fi mai disprețuit și mai nebăgat în seamă, în lumea de atunci, decât un păzitor de vite? Dar în sufletul acestui umil păzitor de vite sălășluiau atâtea alese însușiri și virtuți, care au făcut din el vas ales al lui Dumnezeu. Care erau acestea? Le-ați auzit, încă din istorisirea vieții lui; erau, mai ales, smerenia, simplitatea și nevinovăția inimii, bunătatea și mila față de toate făpturile lui Dumnezeu, iubirea față de oameni și de viețuitoarele lipsite de grai și de apărare. Nu și-a iertat toată viața greșala de a fi curmat fără voie viața scurtă a unor sărmani puișori de pasăre. Cât respect față de viață, de cel mai mare bun pe care l-a dat Dumnezeu făpturilor Sale celor mai mici și mai neînsemnate, câtă delicată simțire și gingășie în sufletul acestui simplu păzitor de vite! Iată doar una din trăsăturile firii lui, care a făcut din el unul dintre sfinții bineplăcuți lui Dumnezeu. Ce frumoasă lecție ne dă sfântul prin aceasta, nouă, celor care adesea ne purtăm atât de sălbatic nu numai cu animalele, dar ofensăm,

jignim și adesea rănim de moarte sufletele semenilor noștri, prin cuvinte și purtări aspre și nesăbuite, lipsite de atenție, de delicatețe și de iubire!

„Smerit, fără de răutate, blând și fără vicleșug, pașnic fiind, părinte, mai presus de om, cu adevărat, în trup stricăcios fără stricăciune, locaș vrednic lui Dumnezeu te-ai făcut, luând de la Dânsul daruri de tămăduiri și nouă izvorându-te”; așa zugrăvește chipul sufletesc al Sfântului Dimitrie cel Nou una din cântările sfintei slujbe de astăzi (*stihira a 3-a* de la Laude în *Mineiul* pe Octombrie). Bunătate, blândețe, compătimire și iubire nesfârșită față de toți oamenii și față de toate fapăturile lui Dumnezeu sunt virtuțile care au ridicat pe un umil păzitor de vite pe treptele sfințeniei și au făcut din el un sfânt încununat cu slavă în ceruri și cinstit de milioane de credincioși pe pământ. Căci ele sunt rupte de-a dreptul din ființa lui Dumnezeu Însuși; pe ele se întemeiază armonia și pacea dintru început a Paradisului în care trăiau primii oameni înainte de a fi căzut în păcat și numai pe ele se va reconstrui pe pământ, în viața noastră și a popoarelor, pacea, buna înțelegere și armonia dintru început, tulburată de păcat, de ură și de vrăjmășia dintre oameni.

Aceasta este mai ales lecția pe care ne-o dă Dumnezeu prin viața minunată a sfântului pe care-l prăznuim astăzi. A fost ca și Sfântul apusean Francisc din Assisi, un sfânt al smereniei, al bunătății și al milostivirii, virtuți care au fost totdeauna în mare cinste la binecredincioșii români și prin care a strălucit și un alt sfânt al nostru, născut între noi: Sfântul Ierarh Calinic, episcopul Râmnicului și al Noului Severin, ale cărui sfinte moaște odihnesc în Sfânta Mănăstire Cernica. Poate și de aceea este Sfântul Dimitrie cel Nou atât de mult un sfânt „al nostru”, un sfânt atât de mult cinstit și iubit.

Cinstiți închinători, care ați alergat astăzi din toate colțurile pământului românesc ca să luați parte la sărbătorirea sfântului nostru scump, dacă vreți să aduceți Sfântului Dimitrie cinstire vrednică și bineplăcută lui însuși și lui

Dumnezeu, care l-a preamărit pe el, străduiți-vă să vă ase-mănați lui, împodobindu-vă sufletul cu aceleași virtuți prin care a strălucit el: smerenie desăvârșită, dragoste nesfârșită față de Dumnezeu și de oameni, bunătate și blândețe. Să facem din inimile și din faptele noastre izvor necurmat de mângâiere, de căldură și de mulțumire pentru toți cei din jurul nostru, înecând răutatea noastră și a altora în noia-nul iubirii noastre. O rază din lumina lui Dumnezeu, o păr-tică din pacea și armonia divină a cerului în care sălășluiesc sfinții se va cobori atunci și în colțul nostru de viață și-l va lumina, arzând toată necurăția, toată urâtenia păcatelor și toată nefericirea.

Așa să ne apropiem apoi, cu credință și evlavie, de racla sfințitelor moaște ale sfântului sărbătorit astăzi și să fim încredințați că ne vom întoarce mai îndreptați, mai ușurați, mai întăriți, mai mângâiați. Mâna ocrotitoare a sfântului, care a mângâiat în viață toiagul păstoresc, se va coborî nevăzută și asupra capetelor noastre, ne va mângâia dulce frunțile.

Cu inimi și glasuri curate, să zicem deci Sfântului Dimitrie: „Bucură-te, odrasla cea minunată a Basarabovului! Bucură-te, podoaba sihaștrilor și lauda cuvioșilor! Bucură-te, chip al smereniei și al blândeții! Bucură-te, ocrotitorule puternic al cetății noastre de scaun! Bucură-te, prea cuvioase Părintele nostru Dimitrie” (Icosul din slujba Sfântului Dimitrie). Dumnezeu, pentru rugăciunile sfântului, să ajute tuturor cu marea Sa iubire și îndurare, să ocrotească pe cei ce cu vrednicie poartă cinstitul nume de Dimitrie, pe toți cei ce i se roagă cu cre-dință, pe tot poporul românesc cel dreptcredincios, care cin-stește astăzi pomenirea cea de peste an a Sfântului Dimitrie cel Nou. Amin.

Postfață

Editura BASILICA a Patriarhiei Române publică un volum din lucrările regretatului, binecunoscutului și eruditului profesor universitar, Pr. Dr. Ene Braniște, unul dintre cei mai mari dascăli de teologie, care a ilustrat, cu competență, cu demnitate și cu adevărată slujire sacerdotală, învățământul teologic românesc universitar, dar mai ales disciplinele de Liturgică, Pastorală și Artă creștină.

Pe lângă cursurile sale prezentate de-a lungul a zeci de ani de catedră, cu autoritate academică și într-o frumoasă și aleasă limbă literară românească, la multe serii de studenți, părintele profesor Ene Braniște a desfășurat o fructuoasă muncă de cercetare științifică și de scris teologic. A fost unul dintre cei mai prolifici scriitori de teologie lăsând în urma sa o bogată și valoroasă operă scrisă. Menționăm cele două manuale pentru studenți: *Liturgica specială* pentru Institutele Teologice și *Liturgica generală* cu noțiuni de artă creștină, reeditate în numeroase ediții, continuate de *Manualul de Liturgică teoretică pentru Seminarii*, lucrări fundamentale și necesare învățământului teologic românesc. Trebuie să mai amintim că părintele profesor Ene Braniște a îmbogățit patrimoniul cultural teologic cu studii de mare valoare științifică, de actualitate și de interes pentru teologie, din toate domeniile sau disciplinele pe care le-a predat, ca asistent, conferențiar și profesor, în special din disciplinele secției practice a teologiei: Teologie liturgică, Teologie pastorală, Artă creștină, Omiletică și Catehetică.

Începând cu teza sa de doctorat, „Explicarea Sfintei Liturghii după Nicolae Cabasila” (București, 1943), și cu

traducerea din greacă a lucrării acestui mare interpret al culturii ortodoxe, „Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii după Nicolae Cabasila” (București, 1946), părintele profesor Ene Braniște a dăruit teologiei românești o inestimabilă zestre, constând în peste 74 de studii de teologie liturgică, 17 studii de teologie pastorală (la care se adaugă cursul său de teologie pastorală, rămas nepublicat), 4 studii ample de artă creștină, 39 de predici, cuvinte de învățătură, cuvântări de pomenire (aniversare și comemorative, meditații religioase, materiale omiletice și catehetice), 26 de studii și articole cu conținut variat (omiletic și catehetic, muzică bisericească, manuale de religie, diortosire de cărți de cult), 29 de cuvântări diverse, necroloage, evenimente din viața Bisericii Ortodoxe Române, cronici, note, reportaje, prefețe, 88 de recenzii și note bibliografice, 7 studii publicate în reviste din străinătate.

Opera scrisă a părintelui profesor Ene Braniște este elaborată la un înalt nivel științific, cu solidă informare bibliografică, adusă la zi, care poate fi socotită exhaustivă; într-o limbă literară bogată și frumoasă, cu un stil academic curat și cursiv, fără neologisme supărătoare și exprimări căutate, ci limpede și curate ca apa unui izvor. Părintele profesor Ene Braniște a scris pentru că avea mereu ceva interesant de spus, nu pentru a umple paginile și a adăuga titluri. Nimic în opera sa scrisă nu este de prisos, ci mereu *bob numărat și cântărit*. De aceea scrisul său rămâne mereu valabil și actual, neavând în el nimic conjunctural.

Din bogata sa operă scrisă, este lesne de înțeles că o bună parte o alcătuiesc temele cu caracter omiletic și catehetic. Printre multele daruri cu care Dumnezeu l-a înzestrat era și cel al vorbirii frumoase. Născut în familie de învățători, în 1913, având zece frați, dintre care trei au fost preoți, cu preocupări cărturărești de tânăr, părintele profesor Ene Braniște era un bărbat înalt și cu prestanță, elegant, cu deosebit respect față de haina preoțească, pe care a purtat-o

permanent cu drag, curat până la exces și îngrijit cu atenție de distinsa sa soție, doamna preoteasă Ecaterina Braniște. Atât în fața studenților, cât și în fața oricărui auditoriu, se impunea cu autoritate, dar și cu multă bunătate și omenie. Când vorbea era fermecător. Avea voce caldă și blândă de tenor, nu o forța niciodată, ci o lăsa în firescul exprimării sale. Avea un limbaj bogat și cultivat, folosind pentru o noțiune până la patru, cinci forme de exprimare. Când slujea, cânta frumos, cu un recitativ bisericesc de calitate, fără ostentație și cu multă prestanță hieratică. A slujit și a predicat mai ales la biserica *Sfânta Ecaterina*, unde a fost întreaga viață îmbisericit, ca și la evenimentele de seamă din Patriarhia Română, la catedralele eparhiale din țară, sau la evenimente aniversare unde era solicitat să vorbească.

Vorbirea sa era deosebită. Se distingea prin stil, prin tematică precisă, prin sinteză. Cu o gestică discretă, în limitele bunei cuviințe și ale artei oratorice, cu stăpânire de sine, fără emoții și manifestări teatrale, cu timbrul plăcut și cu modulațiile necesare accentuării unei învățături de credință sau a unui adevăr istoric, părintele profesor se făcea ascultat, apreciat și admirat.

Opera omiletică cuprinde aspecte cât mai variate: predici tematice sau panegirice, în Duminici și sărbători (27), cateheze sau cuvinte de învățătură (6), meditații și rugăciuni (5), necrologuri (2), cuvântări la diverse momente aniversare sau comemorative din viața Bisericii Ortodoxe, în general, și a Bisericii Ortodoxe Române în special (6) și la evenimente culturale din istoria și viața țării noastre. Predicile și cuvântările părintelui profesor Ene Braniște sunt adevărate bijuterii ale genului. Toate aceste elaborări poartă girul autorității, seriozității și competenței de care a dat dovadă toată viața. Predicile și cuvântările părintelui se disting prin mai multe calități. În primul rând se observă o foarte clară alegere și fixare a temelor acestor creații, mereu în legătură cu Evanghelia citită și cu evenimentul sărbătorit de

Biserică, fiind vorba de o omilie, predică tematică, meditație sau panegiric. În al doilea rând, aceste predici sunt foarte documentate scripturistic, patristic și literar, cu exemple tot mai edificatoare. Limbajul în care sunt redactate predicile este unul adecvat, teologic și literar, care face ca acestea să se citească cu plăcere.

Ordinea în care sunt prezentate ideile este una logică, a unei lecții făcute cu măiestrie. Dacă citești predica o dată, o poți reproduce, urmând firul ideilor. Ilustrația se face cu multă pricepere, iar exemplele sunt din cele mai convingătoare. Actualitatea predicilor și cuvântărilor este uimitoare, temele lor fiind cele ale teologiei și învățaturii Bisericii sau cele mereu valabile, legate de calitatea de creștin și de sufletul omenesc.

Iată câteva exemplificări care au darul de a ne convinge de constatările făcute: *Cuvântul unui preot către frații săi de preoție* este o adevărată pledoarie, făcută cu tact și pricepere, asupra vredniciei morale și fizice cu care preotul trebuie să slujească Sfânta Liturghie; *Cum trebuie să luăm parte la Sfânta Liturghie?* este o scurtă cateheză, alcătuită sub formă de întrebări și răspunsuri, despre ceea ce trebuie să știe credinciosul care participă la Sfânta Liturghie: pregătirea pentru aceasta, timpul venirii la biserică, unde trebuie să stăm în sfântul locaș și ce să facem, dacă trebuie să cântăm în biserică; *Viața și pătimirea Sfântului Mucenic Ioan Valahul, care se prăznuiește la 12 mai*, este un model de panegiric, închinat unui sfânt român care a excelat prin curăția vieții și mărturisirea dreptei credințe; *Isus plânge* este o frumoasă și impresionantă meditație, rostită în Săptămâna Pătimirilor, arătând că prin faptele noastre rele îl răstignim pe Mântuitorul a doua oară; *Predica la Duminica Floriilor* este un model de cuvântare bisericească ținută la un praznic împărătesc, scoțând în evidență evenimentul sărbătorit și importanța sărbătorii pentru noi creștinii; *La 100 de ani de la moartea Sfântului Calinic Cernicanul* este un adevărat

documentar, scris într-o frumoasă limbă românească, despre viața și faptele marelui ierarh român, la împlinirea unui veac de la trecerea sa în veșnicie.

Predicile părintelui profesor Ene Braniște sunt, fiecare în parte, un model de cuvântare bisericească. Din nefericire, distinsul profesor, fiind foarte preocupat cu studiul și scrisul, ca și cu predarea cu regularitate de metronom a cursurilor, n-a avut răgazul necesar să publice predici pentru toate duminicile și sărbătorile anului bisericesc; dar și prezenta culegere de cuvântări și predici bisericești este foarte utilă slujitorilor Bisericii noastre.

Publicarea lor, cu binecuvântarea Părintelui Patriarh Daniel, sub titlul de *Cuvântări și Predici*, la editura BASILICA a Patriarhiei Române, acum, la împlinirea a 30 de ani de la trecerea la cele veșnice, a eruditului dascăl de teologie, este un gest de frumoasă aducere aminte, de prețuire a meritelor sale didactice și științifice și de comunicare sfântă cu cei care au slujit cu credincioșie Biserica și învățământul teologic.

Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula

Cuprins

Părintele Profesor Ene Braniște – Un mare dascăl al teologiei românești

Preafericitul Părinte † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.....	5
--	---

CUVÂNTĂRI

Însemnătatea Sfintei Liturghii pentru viața creștină	13
Cum trebuie să luăm parte la Sfânta Liturghie.....	19
Cuvânt de îndemn la Taina Sfintei Spovedanii	24
Cuvântul unui preot către frații săi de preoție	38
Legăturile preotului cu credincioșii.....	47

PREDICI

<i>Predici la Duminicile de peste an.....</i>	65
Predică la Duminica a IV-a după Paști (a Slăbănogului)	67
Predică la Duminica a V-a după Paști (a Samarinencei) Despre caracterul spiritual al cultului creștin ortodox.....	76
Predică la Duminica a XVII-a după Rusalii (a Cananeencei)	84

Predică la Duminica a XXIV-a după Rusalii (Învierea ficei lui Iair)	91
Predică la Duminica a XXVI-a după Rusalii (Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina)	99
Predică la Duminica a XXVIII-a după Rusalii (Pilda celor poftiți la cină)	106
Predică la Duminica a XXIX-a după Rusalii (a celor zece leproși)	114
Predică la Duminica a XXX-a după Rusalii (Dregătorul bogat – păzirea poruncilor)	122
Predică la Duminica dinaintea Nașterii Domnului (a Sfinților Părinți după trup ai Domnului) Despre pregătirea venirii Mântuitorului	129
Predică la Duminica a XXXII-a după Rusalii (a lui Zaheu Vameșul)	137
Predică la Duminica a XXXIII-a după Rusalii (a Vameșului și a Fariseului)	142
Predică la Duminica a II-a din Postul Mare (Vindecarea slăbănogului din Capernaum)	150

Predici la Praznicele Împărătești

<i>și ale Maicii Domnului</i>	157
Predică la Anul Nou	159
Predică la Duminica Floriilor	165
Predică la Duminica Rusaliilor Cincizecimea în viața credincioșilor	171
Predică la Sfânta Treime	179
Predică la Nașterea Maicii Domnului (8 septembrie)	186

Predică la Înălțarea Sfintei Cruci (14 septembrie)	194
Predică despre Vinerea Mare <i>Iisus plânge</i>	201
Predici la Sfinți Mari	205
Predică la Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil (8 noiembrie)	207
Predică la Sfântul Ierarh Nicolae (6 decembrie).....	215
Predici la Sfinți Români	223
Predică la Sfântul Ierarh Calinic Cernicanul <i>La o sută de ani de la moartea Sfântului Ierarh Calinic Cernicanul (11 aprilie)</i>	225
Predică la Sfântul Mucenic Ioan Valahul <i>Viața și pătimirea Sfântului Mucenic Ioan Valahul (12 mai)</i>	236
Predică la Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor (27 octombrie).....	243
Postfață	
Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula	251
Cuprins	257

Editurile Patriarhiei Române

Apariții recente

Făclii de Înviere – Înțelesuri ale Sfintelor Paști, † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura BASILICA

Știința mântuirii, † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura BASILICA

Cred, Pr. Alexander SCHMEMANN, Editura BASILICA

Preasfânta Fecioară Maria, Pr. Alexander SCHMEMANN, Editura BASILICA

Apologetica Ortodoxă. Dialogul cu științele contemporane, vol. 2, coord. Adrian LEMENI, Editura BASILICA

În curs de apariție

Lumina Celui Nevăzut. O introducere în raționalitatea Creației și teoriile științifice recente despre Univers, Diac. Sorin MIHALACHE, Editura BASILICA

Imnologie și imnografie, Prof. dr. Konstantin NIKOLAKOPOULOS, Editura BASILICA

Taina Cununii – Comuniunea iubirii, Pr. Vasile GAVRILĂ, Editura BASILICA

Viață și conștiință în orizontul temporalității, coordonați: Adrian LEMENI, Diac. Sorin MIHALACHE, Editura BASILICA

Slujirea episcopului în Biserică, † DANIIL de Kesariani, Vyronas și Ymittos, Editura BASILICA

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI
Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162, București
Telefon: 021.335.21.29; 021.335.21.28; Fax: 021.335.21.10
e-mail: magazin@editurapatriarhiei.ro
www.editurapatriarhiei.ro

